

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Türk Halk Bilimi Bilim Dalı

21. YÜZYILDA TÜRK SİNEMASI- HALK KÜLTÜRÜ İLİŞKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Zahit ERBAŞ

Sivas
Ekim 2017

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Türk Halk Bilimi Bilim Dalı

21. YÜZYILDA TÜRK SİNEMASI-HALK KÜLTÜRÜ İLİŞKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Zahit ERBAŞ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Özlem DEMREN

Sivas
Ekim 2017

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı : Türk Halk Bilimi Bilim Dalı
Tezin Başlığı : 21. Yüzyılda Türk Sineması-Halk Kültürü İlişkisi
Savunma Tarihi : 20.09.2017
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Özlem DEMREN

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Yrd. Doç. Dr. Özlem DEMREN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Uğur BAŞARAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Atiye NAZLI

Oy Birliğı

Oy Çokluğı

Ahmet Zahit ERBAŞ tarafından hazırlanan 21. Yüzyılda Türk Sineması-Halk Kültürü İlişkisi başlıklı tez, kabul edilmiştir./..../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza
Ahmet Zahit ERBAŞ

ÖN SÖZ

Kitle iletişim araçları içerisinde oldukça etkili bir yere sahip olan sinema, görüntü ve seslerle kendine has bir anlatım yöntemi oluşturmayı başarmıştır. Göze ve kulağa hitap eden bu anlatım sayesinde sinema, hem ülkemizde hem de dünyada geniş kitleleri etkileyen bir sanat dalı haline gelmiştir. Bu sanatın olanaklarından yararlanılarak izleyiciye sunulan filmlerde toplumların dünya görüşlerine ait pek çok öge yer almakta, kendi kültürlerini tanıtmak, yaşatmak ve yaymak isteyen milletler sinemanın olanaklarına müracaat etmektedirler.

Filmlerin akışı içerisinde ilk bakışta çok da fark edilmeyen söz ve davranış kalıplarının, filmin ayrıntısına inildiğinde milletlere ait kültürel kodları ihtiva ettiği daha iyi anlaşılmaktadır. Ulusların nevi şahsına münhasır bu öğelerin tespiti, filmlerin üretildikleri toplumları tanımak için araştırmacılara geniş olanaklar sunmaktadır.

21. Yüzyılda Türk Sineması-Halk Kültürü İlişkisi başlıklı bu çalışma, 2001-2015 yılları arasında gösterime giren ve en çok izleyiciye ulaşmış ilk yirmi filmde yer alan geçiş törenleri, halk hekimliği, halk inanışları, müzik ve danslar, sosyal normlar, sosyal yapı ve sözlü edebiyat ürünleri gibi halk kültürü unsurlarını tespit etmeyi ve bu şekilde sinema ve kültürün birbiri ile sürekli etkileşim içinde olduğunu göstermeyi amaçlamıştır. Bu amacı gerçekleştirme noktasında tavsiyeleri ile her daim yol gösteren danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Özlem DEMREN'e özellikle teşekkür ediyorum. Ayrıca halkbilimine dair hemen her konuda olduğu gibi bu çalışmada da emeğini esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA hocama ve arkadaşım Serhat Sabri YILMAZ'a minnettarlığımı sunuyorum.

Son olarak çalışmamı sağlıklı bir ortamda yürütmeme zemin hazırlayan ve üzerimden manevi desteğini hiç esirgemeyen değerli eşim Ferdağ ERBAŞ Hanımefendiye, kızlarım Halime Erva ERBAŞ ve Gökçe Zülal ERBAŞ'a şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I	5
SİNEMA TARİHİNE BAKIŞ	5
1.1. Türk Sineması Tarihine Bir Bakış.....	5
1.1.1. 2001 Yılı Filmleri.....	18
1.1.2. 2002 Yılı Filmleri.....	19
1.1.3. 2003 Yılı Filmleri.....	19
1.1.4. 2004 Yılı Filmleri.....	20
1.1.5. 2005 Yılı Filmleri.....	21
1.1.6. 2006 Yılı Filmleri.....	22
1.1.7. 2007 Yılı Filmleri.....	23
1.1.8. 2008 Yılı Filmleri.....	24
1.1.9. 2009 Yılı Filmleri.....	25
1.1.10. 2010 Yılı Filmleri.....	27
1.1.11. 2011 Yılı Filmleri.....	28
1.1.12. 2012 Yılı Filmleri.....	30
1.1.13. 2013 Yılı Filmleri.....	31
1.1.14. 2014 Yılı Filmleri.....	33
1.1.15. 2015 Yılı Filmleri.....	35
BÖLÜM II	43
21. YÜZYIL TÜRK SİNEMASININ İLK 20 FİLMİ	43
2.1. Recep İvedik-4	44
2.1.1. Recep İvedik-4 Filminin Özeti	44
2.1.2. Recep İvedik-4 Filminin İncelemesi	46
2.2. Düğün Dernek	50

2.2.1. Düğün Dernek Filminin Özeti.....	50
2.2.2. Düğün Dernek Filminin İncelemesi	52
2.3. Fetih 1453	56
2.3.1. Fetih 1453 Filminin Özeti	56
2.3.2 Fetih 1453 Filminin İncelemesi	59
2.4. Düğün Dernek 2: Sünnet.....	62
2.4.1. Düğün Dernek 2: Sünnet Filmin Özeti.....	62
2.4.2. Düğün Dernek 2: Sünnet Filminin İncelemesi.....	65
2.5. Recep İvedik-2.....	69
2.5.1. Recep İvedik-2 Filminin Özeti.....	69
2.5.2. Recep İvedik-2 Filminin İncelemesi	71
2.6. Recep İvedik	75
2.6.1. Recep İvedik Filminin Özeti	75
2.6.2. Recep İvedik Filminin İncelemesi	77
2.7. Kurtlar Vadisi: Irak	81
2.7.1. Kurtlar Vadisi: Irak Filminin Özeti.....	81
2.7.2. Kurtlar Vadisi: Irak Filminin İncelemesi	83
2.8. G.O.R.A.	86
2.8.1. G.O.R.A. Filminin Özeti	86
2.8.2. G.O.R.A. Filminin İncelemesi	88
2.9. Eyvah Eyvah-2.....	91
2.9.1. Eyvah Eyvah-2 Filminin Özeti.....	91
2.9.2. Eyvah Eyvah-2 Filminin İncelemesi	93
2.10. Babam ve Oğlum	96
2.10.1. Babam ve Oğlum Filminin Özeti	96
2.10.2. Babam ve Oğlum Filminin İncelemesi	98
2.11. Mucize	101
2.11.1. Mucize Filminin Özeti	101
2.11.2. Mucize Filminin İncelemesi.....	103
2.12. A.R.O.G.	106

2.12.1. A.R.O.G. Filminin Özeti	106
2.12.2. A.R.O.G. Filminin İncelemesi.....	108
2.13. New York'ta Beş Minare	111
2.13.1. New York'ta Beş Minare Filminin Özeti	111
2.13.2. New York'ta Beş Minare Filminin İncelemesi	113
2.14. Eyvah Eyvah-3	115
2.14.1. Eyvah Eyvah-3 Filminin Özeti.....	115
2.14.2. Eyvah Eyvah-3 Filminin İncelemesi	117
2.15. Recep İvedik-3	119
2.15.1. Recep İvedik-3 Filminin Özeti	119
2.15.2. Recep İvedik-3 Filminin İncelemesi	121
2.16. Vizontelevizyon	125
2.16.1. Vizontelevizyon Filminin Özeti	125
2.16.2. Vizontelevizyon Filminin İncelemesi	127
2.17. Vizontelevizyon Tuuba.....	130
2.17.1. Vizontelevizyon Tuuba Filminin Özeti.....	130
2.17.2. Vizontelevizyon Tuuba Filminin İncelemesi	132
2.18. Celal ile Ceren.....	134
2.18.1. Celal ile Ceren Filminin Özeti.....	134
2.18.2. Celal ile Ceren Filminin İncelemesi.....	136
2.19. İssız Adam.....	139
2.19.1. İssız Adam Filminin Özeti.....	139
2.19.2. İssız Adam Filminin İncelemesi.....	141
2.20. Evim Sensin	143
2.20.1. Evim Sensin Filminin Özeti	143
2.20.2. Evim Sensin Filminin İncelenmesi.....	145
BÖLÜM III.....	149
KÜLTÜR DEN SİNEMAYA	149
3.1. Sinema ve Kültür.....	149
3.2. 21. Yüzyıl Türk Sineması Bağlamında Halk Kültürü Unsurları.....	151

3.2.1. Geçiş Törenleri.....	152
3.2.2. Halk Hekimliği.....	159
3.2.3. Halk İnanışları.....	161
3.2.4. Halk Oyunları (Halk Dansları).....	164
3.2.5. Sosyal Normlar.....	168
3.2.6. Sosyal Yapı	170
3.2.7. Sözlü Edebiyat Ürünleri.....	173
SONUÇ	185
KAYNAKÇA.....	189
ÖZ GEçMİş.....	195

ÖZET

İnsanoğlu yaratılışı itibari ile iletişime muhtaç bir varlıktır. Bu ihtiyaç hali, her dönemde insanı sosyalleşmeye, iletişim kurmaya ve bu ihtiyacı giderecek argümanlar üretmeye yöneltmiştir. Neticede ise insanın iletişim gereksinimine cevap verecek pek çok sözlü anlatım türü ortaya çıkmıştır. Zamanla sözlü anlatım türleri de gelişmiş, yazının icadı ile bu anlatım türlerinin bir kısmı kayıt altına alınmış; matbaanın yaygınlaşması ile de bu ürünler, daha hızlı bir biçimde tüketicisine ulaşmıştır.

Sinemanın keşfedilmesi ise, iletişime bambaşka bir boyut kazandırmıştır. Çünkü sinema, konuşma ve yazı dilinin ötesinde muhatabına görsellik de sunarak kısa sürede kendine has bir dil, kendine has bir dünya kurmayı başarmıştır.

Aynı anda binlerce hatta milyonlarca kişiye hitap edebilen bu dil sayesinde insanlığa ait pek çok değer, geniş kitlelerle buluşabilmiş; yerellikten ulusallığa hatta evrenselliğe hızlı bir geçiş sağlanmıştır. Sinema sayesinde beyaz perdeye yansıyan bu değerler arasında maddi ve manevi sayısız kültür ögesi yer almaktadır.

“21. Yüzyılda Türk Sineması-Halk Kültürü İlişkisi” başlıklı bu çalışmada, halkbilimin konu alanının sınırsız olduğu gerçeği ile 2001 yılından 2015 yılı sonuna kadar Türk sinemasında gösterime girmiş filmler içerisinde en çok izlenme payına sahip ilk yirmi film konu edilmiştir. Filmlerin satır aralarında yer alan fakat filmin akışı içerisinde ilk bakışta pek de fark edilmeyen halk kültürüne ait bir takım inanç ve uygulamalar gün yüzüne çıkartılmaya çalışılmıştır. Bu sayede filmlerin ait oldukları toplumların değer yargılarından beslendiği gerçeği, örneklerle ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Halk, Kültür, Sinema.

ABSTRACT

Human beings are in need of communication as of their creation. This necessity has led the people to socialize, communicate and produce arguments for this need in every period. As a result, many kinds of verbal expressions have emerged that will answer the communication need of people. Over time, the types of verbal expression were developed; some of these expression types were recorded with the invention of writing; and with the widespread use of printing presses, those products have reached their consumers more quickly.

The discovery of the cinema has given communication a whole new dimension. Because the cinema, beyond the language of speech and writing, has begun to establish a world by offering a unique language and a unique world while also offering a visual representation.

This language, which can address thousands or even millions of people at the same time, allows many values of humanity to meet with a wide range of values; a rapid transition from locality to nationality and even universality has been achieved. Thanks to the cinema, there are countless cultural and spiritual items of culture among these values reflected in the white screen.

In this work titled "21st Century Turkish Cinema - Folk Culture Relation" the subject of folklore is unlimited, the first twenty films that have the most share of the audience have been featured in films that have been shown in Turkish cinema from 2001 until the end of 2015.

A number of faiths and practices belonging to the popular culture, which are located between the lines of the films but which are not noticed at first sight in the film in stream, have been tried to be revealed. In this respect, the fact that the films feed on the values of the societies they belong to is tried to be revealed with examples.

Key Words: Folk, Culture, Cinema.

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan fitratı gereği duygularını, düşüncelerini bir başkasına aktarma ihtiyacı duyar. Bunu yaparken de her defasında aynı vasıtaları kullanmaz. Kimi zaman yazı ile kimi zaman söz veya saz ile kimi zaman da bir nakış ile kendini anlatamaya çalışır.

Medeniyet geliştikçe ve değıştikçe insanoğlu kendini ifade etmek için farklı iletişim yolları geliştirmiştir. Bu yollardan bir tanesi de kendine has üslubu ile tüm dünyayı etkisi altına alan sinemadır. Sinemanın sağladığı imkânlar vasıtası ile üretilen filmlerde milletlerin kültürüne ait pek çok öğe izleyicinin beğenisine sunulmakta, bu sanat çerçevesinde üretilen malzemeler de halkbilimini yakından ilgilendirmektedir. Elbette ki bunda halkbiliminin geniş bir çalışma alanına sahip olmasının etkisi büyüktür. Çünkü Artun (2012: 5)'un ifadesi ile halkbilimi, toplumsal ve politik yapıdan ekonomik örgütlenmeye, sözlü gelenek, değerler sistemi ve inançlardan maddi kültür ürünlerine kadar kültürel yaşamın bütününe inceleyen bir disiplindir. Kültürün sürekliliği kadar değışmesi ve bu değışime neden olan etmenlerin çözümlenmesi de halkbiliminin temel amaçları arasındadır. Bu anlamda halkbilimi, yalnızca geleneksel olanı ele almakla kalmaz; modern ve güncel olan pek çok dinamikle de etkileşim halinde olur.

Bu dinamiklerden biri olan sinemanın “keşfetmek, denemek, soru sormak, tartışmak, farklı bir dil oluşturmak, yansıtmak, öğrenmek, öğretmek, taklit etmek, özgürleşmek, yaşamak, büyüü bir nehirde yol almak, kurgulamak, göstermek” gibi pek çok tanımı yapılmıştır (Özdemir 2012: 216-217).

Sinema sanatının sağladığı olanaklardan yararlanarak çarpıcı bir anlatım kazanan geleneksel değerler, töre ve âdetler halkbilimini doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendirmektedir (Örnek: 2014: 58-59). Hatta sinema yalnızca halkbilimi ile değil felsefeden politikaya, etnolojiden sosyolojiye, kültür bilimlerinden din bilimlerine kadar pek çok alanla bağlantılı olan bir sanattır (Özdemir 2012: 217).

Sinemanın ülkemizdeki gelişimini bilmek, onun kullandığı argümanları analiz edebilmek, kültürel değerlerin sinema filmlerine ne oranda yansıdığını tespit etmek,

filmlerdeki çeşitli söz ve davranış kalıplarının gelenekle bağlantısını kurabilmek, başta da belirttiğimiz gibi halkbilim çalışmaları açısından oldukça önemlidir. Çünkü bir halkı tanımak için onun rağbet ettiği şeyleri iyi okumakta fayda vardır.

“21. Yüzyılda Türk Sineması-Halk Kültürü İlişkisi” başlıklı bu çalışmada, 2001 yılından 2015 yılı sonuna kadar Türk sinemasında gösterime girmiş ve en çok izlenme başarısı göstermiş yerli filmlerden ilk yirmisi üzerinde çeşitli tespitlerde bulunulmuştur.

Giriş hariç üç bölümden oluşan çalışmanın “Sinema Tarihine Bakış” adlı birinci bölümünde, ülkemizde henüz bir asırlık geçmişe sahip olmasına rağmen, halk üzerinde oldukça tesiri bulunan yerli sinemanın gelişimine yer verilmiştir. Osmanlı'nın son döneminden Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına oradan da 21. yüzyılın ilk çeyreğine kadar kronolojik olarak ele alınan bu gelişim sürecinde yerli sinemanın önemli dönüm noktalarına değinilmeye çalışılmıştır. Aynı bölümün sonunda ise Türk filmlerinin 2001-2015 yılları arasındaki genel fotoğrafını çekmek maksadı ile bu yüzyılda gösterime giren 784 Türk filminin adının, türünün ve izleyici sayısının yer aldığı bir tabloya yer verilmiştir.

“21. Yüzyıl Türk Sinemasının İlk 20 Filmi” başlıklı ikinci bölümde ise öncelikle Türk sinemasının en çok izlenme oranına sahip ilk 20 filmi tablo içerisinde sıralanmıştır. Bu sıralamada, filmlerin izleyici sayıları esas alınmıştır. Sonrasında ise filmlerin incelenmesine geçilmiştir. İnceleme aşamasında önce ilgili filmin özetine ve afişine, akabinde ise tahliline yer verilmiştir.

Filmlerin incelenmesinde Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu (2012: 57-64)'nın *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemlerine Giriş* kitabında yer alan ve Prof. Dr. Dursun Yıldırım tarafından son şekli verilen “Köy, Kasaba ve Kent Monografisi Öğrenci Çalışma Planı Taslağı”nda yer alan başlıkların bir kısmı örnek alınmıştır. Filmlerde bu taslakta yer alan fiziki çevre, beşeri ve ekonomik yapı, sosyal yapı, töre düzeni, inanç yapısı, törenler, giyim kuşam, halk hekimliği, müzik ve danslar ile sözlü edebiyat ürünleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

“Kültürden Sinemaya” başlıklı üçüncü bölüme gelindiğinde ise önce sinema ve kültür hakkında bilgiler verilmiş, devamında 21. Yüzyıl Türk Sineması Bağlamında Halk Kültürü Unsurları başlığı altında filmlerde yer alan geçiş törenleri, halk hekimliği,

halk inanışları, müzik ve danslar, sosyal normlar, sosyal yapı ve sözlü edebiyat ürünleri örnekleri sıralanmıştır. Bu başlıkların seçiminde ise Sedat Veyis rnek'in "*Türk Halkbilimi*" ve Erman Artun'un "*Türk Halkbilimi*" kitaplarından istifade edilmiştir.

Sonuç bölümünde ise "*21. Yüzyılda Türk Sineması-Halk Kültürü İlişkisi*" adlı bu çalışmadan elde edilen neticeye vurgu yapılmıştır.

Çalışmanın başlığının "*21. Yüzyılda Türk Sineması-Halk Kültürü İlişkisi*" şeklinde olması, belli bir yüzyıla işaret edilmesi bakımından önemlidir; fakat şurası da aşıkrdır ki biz bu yüz yılın henüz ilk eyreğindeyiz ve yüzyılın tamamın hakkında hüküm veremeyiz. Bu bakımdan tezimizin "*21. Yüzyılda Türk Sineması-Halk Kültürü İlişkisi (2001-2015 Yılları Arası)*" adıyla değerlendirilmesinde fayda vardır.

BÖLÜM I

SİNEMA TARİHİNE BAKIŞ

1.1. Türk Sineması Tarihine Bir Bakış

Yabancı kökenli bir sözcük olan sinema, Sinematograf (Cinematographe) kelimesinin kısaltılmış şekli olup Yunanca hareket anlamına gelen “Kinema” dan türemiştir (Gökmen 1989: 12).

28 Aralık 1895’te Paris Capucines Bulvarı’ndaki Grand Cafe’de düzenlenen gösterim, tüm dünyada sinemanın daha doğrusu sinematografinin başlangıcı kabul edilir. Bu başlangıca Louis ve Auguste Lumière kardeşler büyük katkı sağlamıştır (Scognamillo 2014: 15).

Her ne kadar dünyada ilk sinema gösteriminden bahsedilirken özellikle Lumière kardeşlerin katkısı ön plana çıkartılsa da bu durum sinemanın onlar tarafından bulunduğu anlamına gelmez. Çünkü sinemanın oluşumuna pek çok ülke destek sağlamış ve sinema ortak bir çabanın ürünü olarak doğmuştur. Lumière kardeşlerin sinematograf gösterimi ise, benzerleri arasında en elverişli koşulları bir araya getirdiği için adından söz ettirmeyi başarmıştır (Özön 1984: 18).

28 Aralık 1895’te Paris’teki ilk gösterimden kısa bir süre sonra, Babıâli de resmi bir yazı vesilesi ile İstanbul ahalisi sinematograf adı verilen bu yeni icattan haberdar olmuştur. Mösyö Jamin adlı bir Fransız vatandaşı, Fransız Sefareti aracılığı ile Osmanlı Hariciye Nezareti’ne bir yazı gönderir. 17 Haziran 1896 tarihli bu yazıda sinematografi için gerekli lambanın gümrükten geçirilmesi istenmektedir. Bunun üzerine Sadrazam Halil Rıfat Paşa, gümrükten geçirilmek istenen aletin incelenmesi emrini verir. 20 Eylül 1896 tarihli raporla incelenmesi talimatı verilen sinematograf adlı bu aletin “insanlık için faydalı olduğu” görüşü bildirilir. Rapor neticesinde sinema gösteriminde kullanılacak aletlerin ülkeye sokulmasına müsaade edilir. Bu durum Osmanlı’da sinema gösterimi yapılması için ilk engelin aşıldığı anlamına gelse de henüz tüm engeller aşılmış değildir.

Çünkü gönderilen raporda, sinematograf için “İlmi yönden insanlık için faydalı bir araç.” değerlendirmesine yer verilmiştir ama Sultan II. Abdülhamit, sinemaya karşı hep mesafeli durmuştur. Bu mesafeli duruşta sinemanın özellikle o dönemde bir propaganda aracı olarak kullanılması etkili olur. Zira 1903 yılında Bulgar Prenslığı’nin Makedonya sorunu karşısında Avrupa’nın desteğini almak için “*Osmanlı Mezalimi*” adlı bir propaganda film yaptırması, ülkede sinema faaliyetlerinin kontrol altına alınmasını elzem kılar. “Memâlik-i Şâhânedede Sinematograf Temaşa Ettirilmesinin Şerâit-i İmtiyaziyyesi” adıyla duyurulan 29 Mart 1903 tarihli nizamnamede sinema faaliyeti gerçekleştirmek için yirmi beş maddelik ağır şartlar sıralanır. Nizamnamenin içeriğinde sinema salonu açma hakkına kimlerin sahip olabileceği ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Söz konusu nizamnamemin uygulanması, II. Abdülhamit’in 31 Mart Vakası ile tahttan indirilmesi ve istibdat döneminin sonra ermesine kadar devam eder (Özuyar 2008: 11-12).

Scognamillo (2014: 15), Amerika’da ilk film gösteriminin 15 Nisan 1884 tarihinde, Almanya’da ise 1 Kasım 1895’te yapıldığını belirtirken, bizim ülkemizde ilk film gösteriminin yapıldığı tarihle ilgili kesin bir bilgiye ulaşamadığını söyler. Fakat II. Abdülhamit döneminin tüm zorluklarına rağmen Bertrand adlı Fransız tarafından 1896 yılında Yıldız Sarayı’nda ülkemizdeki ilk sinema gösterimi yapılmıştır (Gökmen 1989: 13).

1896 yılında Sigmund Weinberg’in çabalarıyla Beyoğlu ve İstanbul yakalarında halka da film gösterimi sunulur. Filmleri izleyen yazarların anılarından hareketle bu filmlerin kısa metrajlı belge ve güldürü filmleri olduğu bilinmektedir. Weinberg, halkın sinemaya yoğun bir ilgi gösterdiğini görünce, 1908’de Türkiye’deki ilk sinema olan Pathe Sineması’nı yaptırır. Pathe Sineması’nı Palas Sineması ve Majik Sineması izler (Onaran 1995a: 12).

Ercüment Ekrem Talu, İstanbul’da halka yönelik yapılan bir gösteride sinematograf ile karşılaşmasını şu şekilde aktarır:

“Avrupa’nın bir yerinde bir istasyon. Bacasından fosur fosur kara dumanlar savuran bir lokomotif. Peşinde takılı vagonlar duruyor. Rıhtım üzerinde telaşlı telaşlı insanlar gidip geliyor. Ama ne gidiş geliş! Hepsini sara nöbeti tutmuş sanırsınız. Hareketler o kadar hızlı,

ölçüsüz ve acayip ki ... Tren kalktı, bittabi sessiz sedasız. Aman ya Rabbi! Üstümüze doğru geliyor. Zindan gibi salonun içinde kımıldamalar oldu. Trenin perdeden fırlayıp seyircileri çığnemesinden korkanlar ihtiyaten yerlerini terk ettiler galiba. Hani ya ben de korkmadım değil. Lakin merak galip gelip beni iskemleye mıhladı. Bereket versin ki tren çabuk geçti. İki dakika kadar ara verdiler. Bu sefer bir boğa güreşi seyrediyoruz. Azılı hayvanlar perdede üstümüze doğru seğırttikçe yüreğimiz ağzımıza geliyor. Bu film daha yaman. Onu önceden göstermiş olsalardı salonda kimsecikler kalmazdı. Tren bizi sinematografa alıştırmış oldu” (Teksoy 2005: 67).

Birinci Dünya Savaşı yıllarına kadar ülkemizde İstanbul, İzmir, Selanik gibi şehirlerin dışında sinema salonu bulunmamaktadır. Sinemalarda gösterime giren filmler ise yurt dışından getirtilen yabancı filmlerdir. Dahası, gösterime giren bu filmlerin izleyici kitlesi, ekseriyetle yabancılardan oluşmaktadır. İstanbul’da ve özellikle Beyoğlu’nda halka sunulan filmlerin el ilanları ile tanıtımları Fransızca, Rusça, Ermenice, Almanca gibi dillerle yapılmaktadır. Sinemalarda halka izlettirilen görüntülerde ise bir askeri geçit töreni, yatakta yatan birinin örümcekle savaşı, bir bahçe ve deniz kıyısından manzaralar yer almaktadır (Scognamillo 2014: 17-18).

İstibdat döneminin getirdiği sıkı denetim, sinema sektörünün gelişimini de yavaşlatır. Abdülhamit döneminde sinematograf ve filmler, gümrükte saltanat memurları tarafından sıkı bir kontrolden geçirilmektedir. Bu durum İkinci Meşrutiyetin ilanına kadar devam eder. Meşrutiyetin ilanından sonra sinema gösteriminin önündeki zorlukların ortadan kalkması, sinemanın İstanbul dışına yayılmasına zemin hazırlar. Yaşanan gelişmelerden kısa bir süre sonra taşrada sinema mekânları oluşturulur (Özuyar 2008: 12).

Oluşturulan mekânlarda ilk başlarda filmlerin erkek ve kadınlar için ayrı günlerde ya da aynı salonlarda “haremlik- selamlık” şeklinde gösterime sunulduğu bilinmektedir. Kadınlar için özel matinelere ilk kez Haçaduryan adlı bir Ermeni vatandaşının Pangaltı’da açtığı sinemada düzenlendiği tarihi kayıtlarda yer almaktadır (Özgüç 1996: 13).

İkinci Meşrutiyet’in ilanı ve Sultan Abdülhamit’in tahtan indirilmesi, sinema sektörünün gelişimini hızlandırırsa da bu yıllarda halen Türk sineması Anadolu’ya çok da

yayılamamış ve yerli bir film çekilememiştir. 1914 yılında yaşanan bir olay, Türk sinemasının temelini atılmasına da vesile olur:

Osmanlı Devleti 1914'te Almanya ile ittifak kurarak Birinci Dünya Savaşı'na resmen girer. Birinci Dünya Savaşı'na girilmesi ile birlikte İtilaf Devletleri arasında yer alan Rusya'ya da savaş açılmıştır. Bu olaydan kısa süre sonra coşkulu bir kalabalık Rusya'ya tepki olarak Ayastefanos'taki Rus anıtını yıkarlar. Tüm bunlar yaşanırken Fuat Uzkınay, Rus anıtının halk tarafından yıkılışını alıcısıyla çevirerek kaydeder. Böylelikle 14 Kasım 1914'te "*Ayastefanos'ta Rus Abidesinin Yıkılışı*" adında yüz elli metrelik ilk Türk filmi meydana getirilmiş olur (Özön 1968: 13).

Yaşanan bu gelişmeden sonra Enver Paşa'nın Almanya'ya yaptığı bir gezi, ülkemizde sinema filmi yapımında sürekliliği sağlar. Paşa, Berlin'de Alman ordu sinemasının çeşitli savaş cephelerinde çevirdiği filmleri seyrederek ve izlediklerinden oldukça etkilenir. Sinemanın halk kitleleri üzerindeki tesirini sezinleyen Enver Paşa, İstanbul'a döndüğünde Osmanlı ordusunda bir sinema kurulması emrini verir (Özön 1968: 13).

1915 yılında yaşanan bu hadise, istibdat döneminde pek çok zorlukla mücadele eden sinemanın orduya, yani devlet kurumuna dâhil olarak resmileşmesine zemin hazırlar. Bu sayede ilk yerli yapımlar ordu tarafından hazırlanır. Enver Paşa 1915'te Almanya'nın Ordu Sinema Kolu'ndan etkilenecek Merkez Ordu Sinema Dairesi'ni kurar. Kurulan dairede ülkemizi sinema ile tanıştıran ilk isim olan Sigmund Weinberg, ilk Türk sinemacısı olarak bilinen Fuat Uzkınay, Mazhar Talay ve Cemil Filmer gibi isimler görev alır. Merkez Ordu Sinema Dairesi'nin başındaki isim olan Romanya uyruklu Sigmund Winberg, bu görevden bir süre sonra uzaklaştırılır. Bunun nedeni ise Osmanlı'nın Romanya ile savaşa girmesidir. Sigmund Weinberg'den sonra çalışmalar, Fuat Uzkınay'ın başkanlığında yürütülür. Merkez Ordu Sinema Dairesi'nin görevi askeri silahların çalışması, müttefik ülkelere gelen yeni silahların kullanımı, askeri fabrikaların çalışması konuları ile ilgili filmleri göstermektir (Özgüç 1990: 26; Scognamillo 2014: 75).

Türk sineması, Osmanlı Devletinin son dönemi ve aynı zamanda filizlenmeye başlayan yeni Türk devletinin ilk dönemi sayılan 1920'li yıllarda, küçük adımlarla da

olsa gelişimini sürdürür. Özellikle 1922 yılında Muhsin Ertuğrul'un belli bir süre Almanya ve Sovyetler Birliği'nde oyunculuk yaptıktan sonra Türkiye'ye dönmesi sinema sektöründe kıpırdanmaları beraberinde getirir. İlk özel yapımevi olan "Kemal Film" şirketinin kuruluşuna katkı sağlayan Muhsin Ertuğrul, 1922-1939 yılları arasında on dokuz uzun metrajlı film yönetir. Ülkemizin önemli tiyatro topluluğu olan Daru'l Bedayi'nin de başındaki isim olan Muhsin Ertuğrul'un bu dönem içinde yaptığı filmler, Alman ve Sovyet sinemasının etkilerini taşımaktadır. Ertuğrul, film senaryolarını oluşturmada Nazım Hikmet'ten de yardım almıştır (Özgüç 1993: 15; Özön 1968: 17).

Bu yıllarda Türk sinemasında çeşitli hareketlenmeler olsa da Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren ülkemizde sinema sektöründe yabancı filmlerin ağırlığı oldukça fazladır. 1928-1938 yılları arasında sadece 13 uzun metrajlı filmin çekildiği ülkemizde sinemalarda mesela 1935 yılında sadece İstanbul'daki 17 sinema salonunda 322 farklı yabancı film izleyici ile buluşmuştur. Aşk, korku, polisiye ağırlıklı bu filmlerin büyük çoğunluğu Amerikan yapımıdır. Bir kısmı ise Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinde çekilmiş filmlerdir. Aynı yıl sinemalarda gösterimde olan yerli film sayısı ise sadece birdir (Abisel 2005: 17-18).

Türk sinemasında 1923'ten 1939'a kadar süren dönem "*tiyatrocular dönemi*" olarak adlandırılır. Bu dönemde sinemada yönetmen olarak Muhsin Ertuğrul ismi ön plana çıkmaktadır. Yine bu yıllarda çekilen filmlerin tek değişmez kameramanı da Cezmi Ar'dır. Teknik eleman kadrosunun yetersiz oluşu, yönetmen ve kameramanların yardımcılarına şans tanımaması tiyatrocular döneminde sinemanın gelişimini oldukça yavaşlatmıştır (Abisel 2005: 26; Onaran 1995a: 21).

Muhsin Ertuğrul'un Türk sinemasında uzun yıllar tek başına hâkimiyet sağlaması, Faruk Kenç'in 1939 yılında *Taş Parçası*, *Yılmaz Ali* ve *Kıvırcık Paşa* filmlerini çekmesine kadar devam eder. Bazı teknik aksaklıklar ve acemilikler bulunsa da Faruk Kenç'in filmlerinin izleyici ile buluşmaya başlaması, Türk sinema tarihinde ilk kez tiyatro kökenli olmayan bir yönetmenin filmlerinin vizyona girmesi yönüyle oldukça önemlidir (Teksoy 2005: 477-478).

Gerek teknik eleman yetersizliği, gerekse yönetmen eksikliği uzun yıllar Türk sinemasının gelişimini engelleyecektir. Çünkü 1947 yılında İstanbul Devlet Güzel

Sanatlar Akademisi Film Arşivi Bölümü tarafından düzenlenen kursa kadar ülkemizde devlet kurumlarında sinema ile ilgili düzenli bir eğitim verilmez (Gökmen 1989: 50).

1923-1939 yılları aynı zamanda ülkemizde sinema alanında bazı çelişkilerin yaşandığı yıllardır. Gerek siyasal iktidar gerekse aydınlar arasında sinemadan beklentiler noktasında ayrılıklar yaşanır. Ayrıca bu yıllarda sinema sıradan hatta aşağı bir eğlence aracı görülür. Oysa yeni kurulan bir devletin genel esaslarını, sinema vasıtası ile geniş kitlelere benimsetmek gerekmektedir. Bu fikir bazı kereler yüksek sesle dile getirilir. Buna rağmen o dönemde sinemaya gereken önem gösterilememiş, sinemanın halkı yönlendirme işlevinden yararlanılamamıştır. Bunda devrin en önemli ismi olan Muhsin Ertuğrul'un tiyatroya sinemadan çok daha fazla önem vermesi, sinemanın sadece kâr aracı olarak görülmesi, aydınlar arasında sinemaya yaklaşımın farklılık göstermesi, sinemanın bir dizi maddi problemle mücadele etmesi, yabancı filmlerin yerli sinemamızın önüne geçmesi, sinemanın özgünlük ve bakış problemini aşamaması etkili olur (Öztürk 2009: 157-167). Oysa Mustafa Gökmen "*Türk Sineması Tarihi ve Eski İstanbul Sinemaları*" adlı eserinde sinema ile ilgili Mustafa Kemal Atatürk'ün, Münir Hayri Egeli ve Kenan Erginsoy tarafından hazırlanan bir kültür filmini seyrettikten sonra sinemaya ehemmiyet verilmesini isteyerek şöyle dediğini aktarır:

"Sinema öyle bir keşiftir ki, bir gün gelecek barutun, elektriğin ve kıt'aların keşfinden çok dünya medeniyetinin veçhesini değiştireceği görülecektir. Sinema, dünyanın en uzak uçlarında oturan insanların birbirlerini tanımalarını, sevmelerini temin edecektir. Sinema insanlar arasındaki görüş ve görünüş farklarını silecek, insanlık idealinin tahakkukuna en büyük yardımcı yapacaktır. Sinemaya layık olduğu ehemmiyeti vermeliyiz" (Gökmen 1989: 8).

Atatürk'ün sinemanın önemini daha o yıllardan işaret eden sözlerine istinaden 1930'lu yıllarda devletçilik anlayışı ile ve devlet eli ile pek çok çalışma yapılmış fakat bu çalışmalar, sinema alanında istenilen düzeye ulaşamamıştır. Mesela o yıllarda öykülü yerli film üretimi devletten destek bulamaz. Halbuki bahsi geçen bu dönemde radyo devletleştirilmiş tiyatro, opera ve müzik alanında önemli yatırımlar yapılmıştır. Gerek siyasal iktidarın sinemanın önemini kavrayamaması gerekse sinemacıların, sinemayı basit bir halk eğlencesi ve kâr aracı olarak görmesi 1930'lu yılların temel problemini

oluşturur. Tüm bu sıkıntılara bir de 1939 yılından itibaren İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği ekonomik kaygılar eklenir (Öztürk 2009: 157-167).

Yukarıda da belirtildiği gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında sinemadan istifade etme noktasında pek çok eksiklik göze çapar. Fakat belli dönemlerde halkevleri vasıtası ile bu durumun aşılmaya çalışıldığı da olur. Bir dönem halkevlerince sinemanın gösterim boyutu desteklenir, siyasal ve ideolojik içerikli belgeseller ile haberler halka izlettirilir. Ayrıca ziraat, hayvancılık, ağaç ve orman konularıyla ilgili eğitici filmler, kimi zaman bir kahvede kimi zaman da bir köy meydanında halkla buluşturulur. Ankara Halkevi'nin 1935 yılında 155 bin kişiye ziraat ve sağlık bilgisi içeren film gösterimi yaptığı kaynaklarda mevcuttur. Yine bu yıllarda ulaşım altyapısı gelişmediği için köylere ve kasabalara sinemayı ulaştırmak adına seyyar sinemalar devreye sokulur. Sağlık Bakanlığı Amerika'dan yüz adet film satın alarak bu filmleri halkla buluşturur. Halka ücretsiz sunulan bu filmlerin muhteviyatında çiftçilik, hayvancılık ve halk sağlığına ilişkin konular vardır. Okuma yazma oranının oldukça düşük olduğu bu yıllarda toplumu bilgilendirmek için böyle bir yol seçilmiştir (Öztürk 2009: 173-175).

1939'dan 1950'ye kadarki dönem ise sinemada "*geçiş dönemi*" olarak adlandırılır. Bu dönem aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı yıllarını da kapsamaktadır. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na katılmasa da savaşın getirdiği sıkıntılardan kurtulamaz. Mesela dünyada ülkeler arasında kutuplaşmaya yol açan savaş yüzünden tedbir amaçlı çok sayıda insan silahaltına alınır. Neticede ise iş gücüne katılmayan binlerce insan kitlesi, bir anda üretimden tüketime geçer. Bu durum, savunma giderlerini artırmış, ekonomik gelişimi yavaşlatmıştır. Bu olumsuzluklar, etkisini sinema sektöründe de gösterir. 1939 yılında bir de sinemaya sansürün yürürlüğe konulması nedeniyle "*geçiş dönemi*" sinemacıları ortaya ciddi ürünler koyamazlar (Özön 1968: 22).

1948'e gelindiğinde sinema adına olumlu bir adım atılır. Bu dönemde devlet, Türk filmlerinden alınan vergi oranını yüzde 25'e düşürür. Yerli yapımlarda vergi indirimi uygulanırken yabancı filmlerden alınan rüsum oranı yüzde 70'te kalır. Bu sayede, Türk sinemasında üretilen film sayısında gözle görülür bir artış yaşanır (Karahanoğlu 2007: 8-9).

Sosyal hayatın merkezinde olan ve halktan aldığını yine halka aktaran sinema, 1950'lerde yaşanan sosyal ve siyasi olaylardan etkilenir. Bu yıllarda Türkiye'nin Kore Savaşı'na asker göndermesi ve Demokrat Parti'nin iktidara gelişi, sinema sektörüne yeni malzemeler kazandırır. Bu gelişmeler yaşanırken, sinema da yavaş yavaş geleneksel tiyatro görüntüsünden kurtulmaya başlar. Özön (1968: 22) “geçiş dönemi”nden sonraki bu dönemi “sinemacılar dönemi” olarak adlandırır.

Sinemacılar dönemi aynı zamanda yerli sinemanın sağlıklı belirtiler göstermeye başladığı dönemdir. Bu dönemde çekilen *Vurun Kahpeye* (1948-1949), *Yüzbaşı Tahsin* (1950-1951), *Vatan İçin* (1950-1951), *Efelerin Efesi* (1952-1953) filmleri yerli sinemanın ilk başarılı örnekleri sayılır. Yine bu yıllarda sinema bir hareket kazanmış, tiyatrocuların etkisinden ve tiyatro dekorundan kurtulmuş, mekân olarak sokağa çıkmayı başarmıştır. Tuluat geleneğinden gelmeyen, doğrudan sinema filmlerinde rol alan genç oyuncular, sinemaya ciddi katkılar sağlamışlardır. Arıca bu dönemde tarihsel filmler de oldukça rağbet görür. Bülent Ufuk, Sami Ayanoglu, Cüneyt Gökçer gibi isimlerin rol aldığı, *Üçüncü Selim'in Gözdesi*, *Barbaros Hayrettin Paşa*, *Cem Sultan*, *İstanbul'un Fethi* ve *Yavuz Sultan Selim Ağlıyor* filmleri dönemin dikkat çeken tarihsel filmlerdendir. Bu gelişmelere rağmen 1950'lerde malzeme ve salon yetersizliği, yabancı filmlerin piyasayı etki altında tutması, yönetmen ve senaristlerin neyi nasıl anlatacağının bilinmemesi sinemanın önünde büyük bir engeldir. Bu yıllarda sinemada halen tahta kameralar kullanılmaktadır (Özgüç 1993: 21; Scognamillo 2014: 111-116).

1950-1960 yıllar Demokrat Parti'nin ülkeyi yönettiği yıllardır. Bu dönemde devlet politikası olarak özel girişimin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Kırsal kesime ilişkin konuların, hikâye ve efsanelerin sinemada izleyici ile buluştuğu bu yıllarda aynı zamanda Türk sineması ilk defa Batılı anlamda bir star sistemi ile de tanışmış olur. Star sisteminin oluşmasında, dönemin tek sinema dergisi olan *Yıldız*'ın düzenlediği yarışmaya katılarak adını duyuran, sonrasında ise *Yeşilçam*'da “Kral” lakabı ile anılan Ayhan Işık'ın etkisi oldukça fazladır (Karatekin 1998: 43; Özgüç 1993: 24).

1960 yılında Demokrat Parti yönetimi askerî bir darbe ile iktidardan uzaklaştırılır. Bu gelişme, toplumsal alanı etkilediği gibi sinemayı da etkiler. Yönetmenler ülkede yaşanan sorunları filmler vasıtası ile anlatma yoluna giderler. Türk

sineması üzerine araştırmalar yapan ve doğrudan o dđnemi yaşamış yđnetmenlerden olan Halit Refiğ, “*Toplumsal Gerçekçilik Akımı*” olarak nitelediği bu dđnem filmlerinin 1960 darbesinden ayrı olarak dđřünđlemeyeceđini ifade eder (Coşkun 2008: 35-36).

Sosyal ve siyasal alanda yaşanan gelişmeler, 1960’lı yıllarla birlikte sinemanın toplumun sorunlarını ortaya koyan filmlere yđnelmesini sağlar. 1960’lı yıllardan sonra ũlkemizde devletin de maddi destek sağladığı film şenlikleri dđzenlenmeye başlar. Bu şenlikler bir dđnem İstanbul’da, Yerli Film Yapanlar Derneği’nin himayesinde organize edilir. Ayrıca Antalya, İzmir, Adana ve Ankara’da da şenlikler dđzenlenir. Gerek film şenlikleri gerekse şenliklerde verilen ödđller, Türk sinemasında bir canlılığı da beraberinde getirir (Onaran 1995a: 105).

Yine İkinci Dünya Savaşı’ndan çıkan Almanya’nın 1960’lı yıllardan itibaren yabancı işgücüne ihtiyaç duyması ile başlayan süreçte pek çok vatandaşımızın “gurbetçi” konumuna dđřmesi, 1960’ların sonundan itibaren gerek Alman gerekse Türk sinemasına etki eder. 1961-1973 yılları arasında, ũlkemizden Almanya başta olmak üzere resmî ve gayri resmî yollardan yabancı ũkelere giden kişi sayısı 1,5-2 milyon civarındadır. Bu kişilerin yaşadığı sosyal, ekonomik ve kültürel sıkıntılar da bu dönemde ve sonrasında Türk sinemasına konu edilir (Anık 2012: 32; Işıkoğlu 2005: 78).

1960’lı yılların sonunda ise Yücel Çakmaklı “*Millî Sinema*” kavramını ilk kez dillendiren isim olur. Çakmaklı’nın tanımıyla Millî Sinema, millî kültürün sinema diliyle anlatılmasıdır. Onun milli kültürden kastı ise toplumun geçmişinden beslenen, Selçuklu ve Osmanlı değer yargılarını da kapsayan ilim, kültür ve dini de ihtiva eden kültürün tamamıdır. Bu sinema anlayışının bir başka yönü de yabancı kültürlerin etkisinde kalmadan, kendi öz değerlerimizi muhafaza ederek bir sinema dili oluşturabilmektir. Bunun için de Çakmaklı, Selçuklu ve Osmanlı kültürünü ön plana çıkararak, İslamiyet ile bütünlüşmüş sinemayı savunur. Yücel Çakmaklı tarafından yđnetilen “*Birleşen Yollar*” filmi, Milli Sinema ya da bir diğer ismi ile “İslami Sinema” akımının öncüsü olarak kabul edilir. Sinema eleştirisi yapan Yücel Çakmaklı’nın geliştirdiği dđřünce yapısı, aynı akımın diğer temsilcileri arasında bazı tartışmalara yol açaşa da O, “*Çile*” (1972), “*Zehra*” (1972) ve “*Oğlum Osman*” (1973), gibi filmlerle İslami Sinema hareketini devam ettirir (Coşkun 2008: 78; Özgüç 1993: 45).

Millî Sinema veya bir diğere adı ile İslami Sinema çalışmalarının yanı sıra 1970’li yıllarda masal filmleri de moda olmaya başlar. *Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler* ile başlayan bu furya, Türk sinemasında uzun yıllar etkisini sürdürür (Özgüç 1993: 45).

Güldürü sinemamızdaki gelişim ise ancak 1970’li yıllardan itibaren gözlemlenir. Bu yıllarda sinema kısa süreli de olsa cinsel içerikli komedilerin etkisi altına girer. 1974’te başlayan ve 1979’a kadar süren bu dönemde güldürü ve cinselliğin iç içe bulunduğu filmler seyirciye sunulur. Fakat bu filmler sinemamıza sanatsal bir katkı yapmaktan ziyade, sinemanın cinsel öğelerle garip bir biçimde harmanlandığı karmaşık eserler olarak kalır (Özgüç 1988: 109).

1972’den itibaren ise Karagöz ve Keloğlan’ın mirasını devralan Kemal Sunal filmleri seyirci ile buluşur. Sinema seyircisi, haksızlığa uğrayanların hakkını savunan, sevgi ve şefkatle zorbaları dize getiren Kemal Sunal’ı oldukça sever. Çünkü Kemal Sunal oynadığı rollerde saf, temiz art niyetlilerin kötülüklerini eninde sonunda ortaya çıkaran, halktan bir tipi canlandırır. Üstelik onun oynadığı filmlerin konusu günlük hayattan alınmıştır. Yine filmlerde verdiği mesajlar da toplumun hemen her kesimi tarafından rahatlıkla anlaşılabilir niteliktedir. İşte bu özellikleri ile komedi sinemamızda ön plana çıkan Kemal Sunal, 1972 yılından başlayarak bir döneme damga vuran isim olur (Sunall 2001: 133-137).

Yine 1970’ler ve sonrasında Türk sineması bir dönem, köyden kente göçün getirdiği toplumsal sorunlar ve kenar mahalle insanının yaşam tarzını da işlemeye başlar. Çünkü tarımda makine kullanımının artması, insan gücüne ihtiyacın giderek azalması beraberinde kırsal kesimde boşta kalmış binlerce insanı büyük şehirlere sürükler. Köylerden kentlere göç eden bu kişiler şehirlerin varoşlarında, gecekonduarda yaşamaya başlamış, neticede ise kenar mahalle insanına kameralarını çeviren sinema, bu yıllarda kendine yeni bir malzeme daha bulmuş olur. Ayrıca bu yıllar, arabesk filmlerin oldukça rağbet gördüğü yıllardır. 1976 yılında halka sunulan Orhan Gencebay’ın “*Aşk Ben mi Yarattım*” ve Ferdi Tayfur’un “*Yuvasız Kuşlar*”, “*İnsan Sevince*” ve “*Batan Güneş*” adlı filmleri geniş kitlelerce beğeni kazanır. 1980 yılında gösterime giren 68 filminden, 27 tanesi “şarkıcı-türkücü” filmidir. Aşk, ıstırap, yoksul-zengin çekişmesi ve

talihsizliklerin işlendiği bu filmler, günlük hayatta örneklerine pek de rastlayamayacağımız ilginç tesadüflerle doludur (Karatekin 1998: 64).

1980'lere gelindiğinde ülkemiz bir askerî darbe ile daha karşı karşıya kalır. Darbe sürecinden Türk sineması da nasibini alır. Nitekim hazırlanan yeni bir tüzükle filmlerin ve senaryoların denetlenmesi polisin uygulamalarına terk edilir. 12 Eylül 1980 darbesinin olduğu yıl, Türk sinemasının altmış sekiz filmle en düşük sayıda film verdiği yıldır. Az sayıdaki bu filmlerin çoğunluğunu güldürü filmleri oluşturur. Ayrıca bu dönemde Amerikan sineması pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de ağırlığını hissettirir. Yine bu dönemde videonun yaygınlaşması da sinemanın gelişimini engelleyen faktörlerdendir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen güldürü sineması gelişimini sürdürür ve 1980'lerde Kemal Sunal ve İlyas Salman, komedi sinemasına öncülük eden iki isim olmayı başarır. Devrin ikinci yarısından itibaren Şener Şen de bu iki isme katılarak güldürü sinemasına büyük katkı sağlar (Karademir 2015: 20-42; Scognamillo 2014: 183).

1980'li yılların bir diğer özelliği de, Türk sinemasında giderek genç yönetmenlerin adlarının ön plana çıkmasıdır. Yavuz Turgul, Başar Sabuncu, Ümit Elçi bu dönemin sinema adına ümit verici genç yönetmenlerindedir. 1980'lerin ikinci yarısından sonra ise 12 Eylül 1980 darbesi neticesinde hapishanelerde yaşanan haksızlıklar sinemaya yansıtılır. İnsanlık dışı uygulamaların eleştirildiği siyasal ağırlıklı filmler sansür korkusu ile de olsa izleyici ile buluşur. Zeki Ökten'in "*Ses*", Sinan Çetin'in "*Prenses*", Zeki Alasya'nın "*Dikenli Yol*", Muammer Özer'in "*Kara Sevdalı Bulut*", Ümit Elçi'nin "*Bir Avuç Gökyüzü*", Memduh Ün'ün "*Bütün Kapılar Kapalıydı*", Lülfi Livaneli'nin "*Sis*", Yusuf Kurçenli'nin "*Karartma Geceleri*" ve Atıf Yılmaz'ın "*Bekle Dedim Gölgeye*" filmleri darbe sonrasında yaşanan haksız uygulamalara dikkat çeken siyasal içerikli filmlerdir (Özgüç 1993: 65).

1980'lerin sonunda Kültür Bakanlığı sinema ile daha yakından ilgilenir. Bakanlık tarafından filmlere maddi destek verilmesine karar verilir. Fakat, verilen destek o günün şartları için filmin maliyetine oranla oldukça yetersizdir; bu yüzden bu yardımlar, sinema sektörü tarafından pek de önemli bulunmaz (Onaran 1995b: 11).

1990'lı yıllara gelindiğinde Türk sinemasında star sistemi çöker ve bu durum yerini yavaş yavaş bağımsız karakterlere bırakır. Zaten bahsi geçen yıllarda, Yeşilçam da etkisini kaybetmiştir. Türkiye, 1990'da kısa adı "Eurimages" olan Avrupa Sineması Destek Fonu'na üye olur. Bu sayede yerli sinemamız başka ülke sinemalarının tekniği ile tanışır. Gösterime giren filmlerde ise halen 1980 darbesinin izleri belirgin bir şekilde hissedilmektedir. Ayrıca yine bu yıllarda Türk sinemasının daha çok video filmlerine, televizyon filmlerine ve televizyon dizilerine yöneldiği görülür. Bu yönelimde filmlerin üretim maliyetlerinin yükselmesi, salon sayısındaki yetersizlik ve televizyona olan rağbetin artması etkili olur. Video filmlerine olan talep, özel televizyonların yaygınlaşması ile kısa sürede son bulsa da Eurimages'in filmcilere sağladığı destek, sinemaya bir hareketlilik getirmiştir. Bu hareketlilik neticesinde son 13 yılda 12'den fazla film üretilmeyen ülkemizde, mesela 1993 yılında video filmleri dâhil 50 adet film gösterime girer (Onaran 1995b: 11-12; Scognamillo 2014: 458-464).

1990'lı yıllarda ülkemizin çeşitli şehirlerinde yapılmaya başlanan film şenlikleri/festivalleri de sinemanın gelişimi noktasında olumlu adımlardandır. Belediyelerin özel bütçeler ayırdığı bu şenliklere/festivallere Kültür Bakanlığı da destek verir. Hatta kimi holdingler de bu film şenliklerine destekçi olur. Düzenlenen şenliklerde en iyi film, en iyi oyuncu, en iyi yönetmen ve en iyi senaristin seçilmesi Türk sinemasına yeni bir renk kazandırır. Bu etkinliklerden en önemlisi 1964 yılında ilki düzenlenen ve 2005 yılında itibaren uluslararası boyut kazanan Antalya Altın Portakal Film Festivali'dir. Festival sayesinde hem yerli yapımlar hem de yabancı yapımlar izleyici ile buluşur¹ (Sevinç 2013: 42).

1990'ların ikinci yarısından sonra, Türk sinemasında bir hareketlilik başlar. Yavuz Turgul'un yönetmenliğini yaptığı "*Eşkîya*" ile yeni bir sinema dili oluşur. Bu gelişme ile Türk sinemasında önceki dönemlerde pek de dillendirilmeyen konular film sahnesine yansıtılmaya başlanır. Ayrıca bu dönemde devletin sinemaya verdiği destekte de kısmi bir artış görülür (Sevinç 2013: 42).

2000'li yıllara gelindiğinde Türk sinemasında gözle görülür bir değişim yaşanmaya başlar. Yeni bin yılda artık sinemadaki tip ve karakterler, Yeşilçam'dan

¹ Bkz. <http://www.antalyaff.com>

oldukça farklıdır. Masallarda görmeye alıştığımız tümüyle siyah yahut tümüyle beyaz renkler, yerini farklı tonlara bırakır. Ayrıca sinema ele aldığı konular bakımından da büyük mesafeler kat etmiştir. Scognamillo (2014: 451), Türk sinemasının 2000’li yıllarda kendi olanaklarını oluşturan bir “*yeni kuşak sineması*” olma yolunda ilerlediği tespitinde bulunur.

21. yüzyıl sinemasında, yönetmenin kendini özgürce ifade edebildiği, kalıplaşmış temalardan uzak bir sinema dili oluşur. Ayrıca, Türk sinemadaki klasik kadın-erkek imgesi de değişme uğrar. Bu değişimin etkisiyle Türk sinemasında, izleyici sayısı 2006’da otuz milyonu aşar, 2008’de ise bu sayı kırk milyon sınırına yaklaşır. Türk sinemasında yaşanan bu hareketlenmede, ekonomik gelişmişliğin artmasının, sinema salonlarının fiziki yapılarının değişmesinin, hizmet kalitesinin artmasının ve sinema salonlarının klasik işlevlerinin haricinde birer kültür, eğlence ve alışveriş merkezine dönüşmesinin etkisi olur² (Sevinç 2014: 98).

Televizyon reklamları vasıtası ile vizyona girecek filmlerin izleyiciye önceden duyurulması, konusu tamamıyla haftanın filmleri olan programların yapılması, Adana, Antalya gibi illerde düzenlenen film festivalleri ve özel gösterimler de 21. yüzyılda sinemaya olan ilgiyi artırmıştır. Bununla birlikte bazı telefon operatörleri ve firmaların “bir sinema bileti alana bir bilet bedava” nevinden kampanyaları da sinema sektörüne ayrı bir canlılık getirmiştir³.

Yaşana tüm bu gelişmeler, 2000’li yılların ilk çeyreği içerisinde bulunduğumuz bu dönemde Türk sinemasını büyük bir sektör haline getirmiştir. Türk sinemasından bazı sayısal veriler aktarılacak olursa “*Recep İvedik 4*” (2014) filmi, vizyona girdiği tarihten itibaren 7.369.098 seyirciye ulaşmış ve toplamda 72.103.216,88 TL hasılat elde etmiştir. Aynı şekilde “*Düğün Dernek*” (2013) filmi ise 6.980.070 kişi tarafından izlenerek 68.917.965,00 TL hasılatla ulaşmıştır. Türk ve dünya tarihinden bir dönüm noktası olan

² Bkz. www.milliyet.com.tr

³ Bkz. www.turkcell.com.tr

İstanbul'un fethini işleyen “*Fetih 1453*” (2012) filmi ise 6.572.618 izleyici ve 55.744.698,72 TL hasılatla en çok izlenen yerli yapımlar arasında yerini almıştır.⁴

Aşağıda 2001 yılından 2015 yılına kadar yerli sinemamızda vizyona girdiği tespit edilen 784 filme, bu filmlerin türlerine ve izleyici sayılarına yer verilmiştir. Filmlerin yıllara göre dağılımının izleyici sayılarına göre sıralandığı bu tablo, yerli sinemamızın 21. yüzyıldaki görünümünü bütüncül olarak vermesi bakımından bizce oldukça önemlidir.

1.1.1. 2001 Yılı Filmleri⁵

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Vizontele	Dram / Komedi	3.308.320
2.	Komiser Şekspir	Dram	1.331.462
3.	Deli Yürek: Bumerang Cehennemi	Aksiyon / Dram	1.051.352
4.	Hemşo	Dram / Komedi	756.526
5.	Şellale	Dram / Komedi	230.001
6.	Dansöz	Dram / Erotik	225.457
7.	Filler ve Çimen	Dram	139.875
8.	Büyük Adam Küçük Aşk	Dram / Duygusal	139.450
9.	O da Beni Seviyor	Dram	102.101
10.	Herkes Kendi Evinde	Dram	29.273
11.	Fotoğraf	Dram	24.267
12.	Maruf	Dram / Duygusal	13.005
13.	Yazgı	Dram	12.986
14.	Acı Gönül	Dram / Duygusal	2.584

⁴ Filmlerin izleyici sayıları ve hasılatları ile ilgili verilere www.boxofficeturkiye.com.tr adresinden ulaşılmıştır.

⁵ Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 21.09.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

1.1.2. 2002 Yılı Filmleri⁶

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Son	Dram/ Komedi	737.006
2.	Yeşil Işık	Dram / Duygusal	401.539
3.	Mumya Firarda	Aksiyon / Komedi / Macera	318.665
4.	Kolay Para	Komedi / Macera	71.190
5.	Uzak	Dram	62.494
6.	Hiçbir yerde	Dram	44.137
7.	Sır Çocukları	Dram	30.038
8.	İtiraf	Dram	16.639
9.	Derviş	Dram	10.078
10.	Dokuz	Dram	2.801

1.1.3. 2003 Yılı Filmleri⁷

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Asmalı Konak: Hayat	Dram / Romantik	1.790.197
2.	O Şimdi Asker	Dram / Komedi	1.657.051
3.	Rus Gelin	Komedi	657.546
4.	Gönderilmemiş Mektuplar	Aile / Dram / Duygusal / Politik / Tarihi	371.641
5.	İnşaat	Dram / Cinayet / Komedi	263.481
6.	Ömerçip	Komedi	254.650
7.	Abdülhamit Düşerken	Dram / Politik/ Tarihi	204.018
8.	Gülüm	Dram	98.816
9.	Çamur	Dram	17.101
10.	Karşılaşma	Dram / Aile	6.875
11.	Martılar Açken	Dram	349
12.	Gönlümdeki Köşk Olmasa	Dram	258

⁶ Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 21.09.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

⁷ Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 27.09.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

1.1.4. 2004 Yılı Filmleri⁸

	Filmin Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	G.O.R.A.	Bilimkurgu / Fantastik/ Komedi	4.001.711
2.	Vizontele Tuuba	Dram / Komedi	2.894.802
3.	Hababam Sınıfı Merhaba	Komedi	1.580.535
4.	Neredesin Firuze	Komedi	1.064.162
5.	Okul	Komedi / Korku	836.521
6.	Büyü	Gerilim / Korku	553.137
7.	Duvara Karşı	Dram / Romantik	294.274
8.	Yazı / Tura	Dram	267.225
9.	Mustafa Hakkında Her Şey	Dram / Suç	80.122
10.	Kalbin Zamanı	Dram	79.578
11.	Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak	Dram	31.749
12.	İnat Hikâyeleri	Belgesel / Epik / Macera	7.439
13.	Bekleme Odası	Dram	6.267

8 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 07.10.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

1.1.5. 2005 Yılı Filmleri⁹

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Babam ve Oğlum	Dram	3.829.883
2.	Organize İşler	Komedi	2.617.452
3.	Hababam Sınıfı Askerde	Komedi	2.586.132
4.	Hırsız Var	Aksiyon / Macera / Komedi / Polisiye	934.612
5.	Gönül Yarası	Dram	898.000
6.	Maskeli Beşler İntikam Peşinde	Komedi	781.394
7.	Gelibolu	Belgesel / Tarihi	678.372
8.	Eğreti Gelin	Dram	638.444
9.	Döngel Kârhanesi	Komedi	624.581
10.	Şans Kapıyı Kırınca	Komedi / Macera	382.751
11.	O Şimdi Mahkûm	Komedi	205.845
12.	Anlat İstanbul	Fantastik / Dram/ Masal	192.940
13.	Banyo	Dram/ Gerilim	127.067
14.	The İmam	Dram	110.228
15.	Pardon	Dram / Komedi / Politik	105.784
16.	Balans ve Manevra	Dram	80.755
17.	İki Genç Kız	Dram	71.274
18.	Kutsal Yürek	Dram	49.166
19.	İstanbul Hatırası	Belgesel / Müzikal	36.396
20.	Ayın Karanlık Yüzü	Dram	23.644
21.	Bulutları Beklerken	Dram	20.761
22.	Sen Ne Dilersen	Dram / Komedi	15.788
23.	Sinema Bir Mucizedir	Dram	13.857
24.	Gece 11:45	Dram	7.552
25.	Türev	Dram	7.321
26.	Meleğin Düşüşü	Dram	5.340

9 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 10.10.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte <http://boxofficeturkiye.com/turk-filmleri/?yil=2005&yilop=tum> ve www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

1.1.6. 2006 Yılı Filmleri¹⁰

	Filmin Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Kurtlar Vadisi: Irak	Macera / Savaş / Politik	4.256.566
2.	Hababam Sınıfı Üç Buçuk	Komedi	2.068.165
3.	Hokkabaz	Dram / Komedi	1.710.212
4.	Sınav	Dram / Komedi / Macera	1.161.226
5.	Keloğlan Kara Prense Karşı	Komedi	997.238
6.	Hacivat Karagöz Neden Öldürüldü	Komedi / Tarihi	649.745
7.	Dondurmam Gaymak	Komedi	636.823
8.	Dabbe	Korku / Gerilim / Fantastik	539.381
9.	Dünyayı Kurtaran Adamın Oğlu	Bilimkurgu / Fantastik / Komedi	451.284
10.	Beynelmilel	Dram / Komedi	431.696
11.	Küçük Kıyamet	Dram / Gerilim	383.749
12.	Takva	Dram	349.530
13.	Eve Giden Yol 1914	Dram / Savaş / Tarihi	345.817
14.	Beyza'nın Kadınları	Gerilim / Psikolojik	272.227
15.	İlk Aşk	Dram / Komedi	267.905
16.	BarDA	Dram / Gerilim	236.648
17.	Eve Dönüş	Dram / Politik	231.784
18.	Kısık Ateşte 15 Dakika	Dram / Komedi / Polisiye	180.320
19.	Gen	Gerilim / Korku	173.112
20.	Hayatımın Kadınısın	Dram	151.561
21.	Cenneti Beklerken	Dram / Tarihi	60.080
22.	İklimler	Dram	35.345
23.	Korkuyorum Anne	Dram / Komedi	34.068
24.	Kader	Dram	26.464
25.	2 Süper Film Birden	Komedi	26.130
26.	Beş Vakit	Dram	24.340
27.	Çinliler Geliyor	Komedi	23.890
28.	Dün Gece Bir Rüya Gördüm	Dram	19.448
29.	Şaşkın	Komedi	18.366
30.	Çalıntı Gözler	Dram	14.823
31.	Anne ya da Leyla	Dram	12.048
32.	Utulmayanlar	Dram	8.110
33.	Kardan Adamlar	Dram	4.485
34.	Tramvay	Dram	2.581

10 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 15.10.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte <http://boxofficeturkiye.com/turk-filmleri/?yil=2006> ve www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

1.1.7. 2007 Yılı Filmleri¹¹

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Beyaz Melek	Dram	2.032.885
2.	Kabadayı	Dram / Aksiyon / Suç	2.002.631
3.	Maskeli Beşler Irak	Komedi / Macera	1.239.902
4.	Son Osmanlı Yandım Ali	Dram / Tarihi	1.087.570
5.	Çılgın Dershane	Komedi	783.199
6.	Kutsal Damacana	Komedi / Korku	627.855
7.	Mutluluk	Dram	590.106
8.	Pars: Kiraz Operasyonu	Aksiyon / Dram / Suç	379.828
9.	Amerikalılar Karadeniz’de 2	Komedi	379.744
10.	Musallat	Gerilim / Korku	301.320
11.	Yaşamın Kıyısında	Dram	289.800
12.	Mavi Gözli Dev	Dram / Biyografik	276.295
13.	Polis	Aksiyon / Dram	208.011
14.	Avrupalı	Erotik / Komedi	163.267
15.	Romantik	Dram / Komedi	162.028
16.	O Kadın	Dram	157.436
17.	Emret Komutanım: Şah Mat	Komedi	149.748
18.	Adem’in Trenleri	Dram	81.475
19.	Zincirbozan	Dram	75.425
20.	Neşeli Gençlik	Komedi	72.437
21.	Sis ve Gece	Dram / Polisiye / Macera	59.302
22.	Sözün Bittiği Yer	Dram	54.155
23.	Bana Şans Dile	Dram / Gerilim / Psikolojik	52.821
24.	Gomeda	Korku	46.768
25.	Bir İhtimal Daha Var	Dram / Komedi	43.081
26.	Yumurta	Dram	34.950
27.	Sıfır Dediğimde	Dram / Psikolojik	26.769
28.	Anka Kuşu	Dram / Psikolojik	25.632
29.	Janjan	Dram	21.595
30.	Umut Adası	Dram	18.927
31.	Hicran Sokağı	Melodram	17.161
32.	Cumhurbaşkanı Öteki Türkiye’de	Komedi	12.385
33.	18’ler Takımı	Komedi	11.948
34.	Aura	Dram	9.987
35.	Saklı Yüzler	Dram	9.032
36.	Sevgilim İstanbul	Dram / Macera / Politik	5.224
37.	Suna	Dram	4.379
38.	Zeynep’in Sekiz Günü	Dram	4.344
39.	İyi Seneler Londra	Dram	2.958
40.	Fikret Bey	Dram	2.364
41.	Yanlış Zaman Yolcuları	Dram	1.329

11 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 17.10.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte <http://boxofficeturkiye.com/turk-filmleri/?yil=2007> ve www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

1.1.8. 2008 Yılı Filmleri¹²

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Recep İvedik	Komedi	4.301.693
2.	A.R.O.G	Bilimkurgu / Komedi / Fantastik	3.707.086
3.	İssız Adam	Dram	2.788.550
4.	Muro: Nalet Olsun İçimdeki İnsan Sevgisine	Komedi	2.315.902
5.	Osmanlı Cumhuriyeti	Dram / Komedi	1.423.303
6.	Mustafa	Belgesel / Biyografik	1.101.014
7.	120	Dram	1.043.441
8.	Maskeli Beşler: Kıbrıs	Komedi	964.104
9.	Çılgın Dershane Kampta	Komedi	899.314
10.	O... Çocukları	Dram	713.545
11.	Ulak	Dram / Fantastik / Masal	523.745
12.	Avanak Kuzenler	Komedi	394.799
13.	Aşk Tutulması	Komedi	370.943
14.	Semum	Korku	334.168
15.	Desdere	Komedi	261.080
16.	Şeytanın Pabucu	Komedi	228.490
17.	Plajda	Komedi	214.465
18.	Süper Ajan K9	Aksiyon / Komedi	190.962
19.	Devrim Arabaları	Dram	187.173
20.	Vicdan	Dram	157.877
21.	Sonbahar	Dram	151.392
22.	Üç Maymun	Dram	127.668
23.	Son Ders: Aşk ve Üniversite	Dram / Politik	118.845
24.	Bayrampaşa Ben Fazla Kalmayacağım	Komedi / Dram	104.976
25.	Sıcak	Gerilim / Dram	75.362
26.	Mevlana Celeleddin-i Rumi	Belgesel / Biyografik	65.183
27.	Güneşin Oğlu	Komedi / Fantastik	64.322
28.	Bahoz -Fırtına	Dram / Politik	56.854
29.	Yağmurdan Sonra	Dram	49.775
30.	Girdap	Dram	48.382
31.	Son Buluşma	Dram / Belgesel / Tarihi	39.687
32.	Peri Tozu	Dram	38.212
33.	Miras	Aksiyon / Macera / Polisiye	31.212
34.	Dinle Neyden	Dram / Tarihi	28.269
35.	Hayattan Korkma	Dram	27.672
36.	Meleğin Sırları	Dram	26.152
37.	Cennet	Dram / Psikolojik	24.774
38.	Son Cellat	Dram / Politik	23.882
39.	Çocuk	Aile / Çocuk / Fantastik	21.414
40.	Vesaire Vesaire	Dram / Duygusal	18.820
41.	Tatil Kitabı	Dram	13.921
42.	Gitmek: Benim Marlon ve Brandom	Dram / Duygusal	13.556

12 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 18.10.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte <http://boxofficeturkiye.com/turk-filmleri/?yil=2008> ve www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

43.	Ara	Dram	10.017
44.	Münferit	Dram / Suç	9.119
45.	Nekrüt	Komedi	4.512
46.	Made In Europe	Dram	3.976
47.	Bereketli Topraklar Üzerinde	Dram	3.219
48.	Hazan Mevsimi: Bir Panayır Hikâyesi	Dram	1.839
49.	Rıza	Dram	1.597
50.	Taş Yastık	Dram / Suç	995
51.	Bir Tuğra Kaftancıoğlu Filmi	Dram / Gerilim	486

1.1.9. 2009 Yılı Filmleri¹³

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Recep İvedik 2	Komedi	4.333.144
2.	Güneşi Gördüm	Dram / Psikolojik	2.491.754
3.	Nefes: Vatan Sağolsun	Dram / Savaş	2.436.780
4.	Neşeli Hayat	Dram / Komedi	1.125.601
5.	Kurtlar Vadisi: Gladyo	Aksiyon / Gerilim / Macera / Polisiye / Politik	876.810
6.	Güz Sancısı	Dram / Tarihi	576.428
7.	Kadri'nin Götürdüğü Yere Git	Komedi	516.018
8.	Vali	Dram	488.766
9.	Kolpaçino: Bir Şehir Efsanesi	Komedi	457.687
10.	7 Kocalı Hürmüz	Komedi / Tarihi	372.294
11.	Gecenin Kanatları	Dram / Politik	341.382
12.	Türkler Çıldırılmış Olmalı	Komedi	317.602
13.	Kanalizasyon	Komedi	268.119
14.	Dabbe 2	Korku	264.259
15.	Ayakta Kal	Dram	248.596
16.	Aşk Geliyorum Demez	Dram / Komedi	242.391
17.	Umut	Dram	231.312
18.	Adımı Sen Koy	Dram	191.672
19.	Başka Dilde Aşk	Dram	139.866
20.	Acı Aşk	Dram	138.957
21.	Abimm	Komedi	133.415
22.	Vavien	Komedi / Dram	131.421
23.	Karanlıktakiler	Dram / Gerilim	123.709
24.	Deli Deli Olma	Dram	117.082
25.	Adab-ı Muaşeret	Komedi / Macera	116.914
26.	Sonsuz	Dram / Komedi	105.383
27.	Sizi Seviyorum	Duygusal / Komedi	103.056
28.	İki Dil Bir Bavul	Belgesel	93.708
29.	Usta	Dram	80.550
30.	Kirpi	Komedi / Macera	77.717
31.	Kız Kardeşim Mommo	Dram	56.326

13 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 21.10.2015 Tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte <http://boxofficeturkiye.com/turk-filmleri/?yil=2009> ve www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

32.	Başka Semtin Çocukları	Dram / Suç	44.050
33.	Gölgesizler	Dram / Gizem	41.835
34.	Konak	Korku / Gerilim	38.317
35.	Kelebek	Dram	33.816
36.	Uzak İhtimal	Dram	33.020
37.	Pandora'nın Kutusu	Dram	29.468
38.	Kıskanmak	Dram	28.727
39.	Kanımdaki Barut	Dram	27.993
40.	Gökten 3 Elma Düştü	Dram	23.462
41.	Melekler ve Kumarbazlar	Dram	22.966
42.	Saddam'ın Askerleri	Dram	21.182
43.	Hadigari Cumhuriyet	Komedi	20.091
44.	Kampüste Çıplak Ayaklar	Dram / Komedi	18.460
45.	Nokta	Dram / Suç	18.429
46.	Bornova Bornova	Dram	15.914
47.	Süpürrr!	Komedi	15.587
48.	Çıngıraklı Top	Komedi / Macera	15.485
49.	No Ofsayt	Komedi	14.550
50.	11'e 10 Kala	Dram	14.189
51.	Yengeç Oyunu	Dram	11.286
52.	Benim ve Roz'un Sonbaharı	Dram / Politik	11.061
53.	Hayat Var	Dram	10.708
54.	Pazar: Bir Ticaret Masalı	Dram	10.033
55.	Acı	Dram	7.695
56.	Mezuniyet	Dram	7.654
57.	İncir Çekirdeği	Dram	7.241
58.	Gölge	Dram / Gerilim / Psikolojik	6.712
59.	Sarı Saten	Dram	5.737
60.	Havar	Dram	5.103
61.	Öldür Beni	Fantastik / Dram	4.668
62.	Dilber'in Sekiz Günü	Dram	3.290
63.	İki Çizgi	Dram	2.879
64.	Hayatın Tuzu	Dram	2.801
65.	Yaşam Arsız	Biyografik	2.706
66.	Orada	Dram	2.383
67.	Ali'nin Sekiz Günü	Dram	2.178
68.	Mazi Yarası	Dram	1.174
69.	Suluboya	Animasyon / Dram / Romantik	554

1.1.10. 2010 Yılı Filmleri¹⁴

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	New York'ta Beş Minare	Dram / Macera	3.474.495
2.	Recep İvedik 3	Komedi	3.326.084
3.	Eyvah Eyvah	Komedi	2.459.815
4.	Yahşi Batı	Komedi / Fantastik / Macera	2.323.061
5.	Av Mevsimi	Macera / Dram / Polisiye / Suç	2.116.192
6.	Çok Film Hareketler Bunlar	Komedi	1.141.844
7.	Veda	Dram / Savaş / Tarihi	1.028.270
8.	Dersimiz: Atatürk	Dram / Biyografik / Tarihi	861.323
9.	Kutsal Damacana 2: İtmen	Komedi	802.547
10.	Ejder Kapanı	Aksiyon / Dram / Polisiye	750.913
11.	Romantik Komedi	Komedi	666.238
12.	Eşrefpaşalılar	Dram / Komedi	487.478
13.	Vay Arkadaş	Komedi	253.087
14.	Çakallarla Dans	Komedi	244.044
15.	Ay Lav Yu	Komedi	211.011
16.	Aşkın İkinci Yarısı	Aşk / Dram	190.290
17.	Preşesin Uykusu	Dram	165.732
18.	Yüreğine Sor	Dram	146.365
19.	Üç Harfliler: Marid	Korku / Gerilim	139.875
20.	Pak Panter	Komedi	131.505
21.	Mahpeyker: Kösem Sultan	Dram / Tarihi	104.295
22.	Cehennem	Korku	104.292
23.	Memlekette Demokrasi Var	Komedi / Politik	73.223
24.	Herkes mi Aldatır?	Komedi	63.339
25.	Çakal	Dram	59.278
26.	Gelecekte Bir Gün	Komedi	58.594
27.	Ses	Gerilim / Korku	57.117
28.	Sultanın Sırrı	Macera / Aksiyon	55.772
29.	Siyah Beyaz	Dram	46.145
30.	Harbi Define	Komedi	41.081
31.	En Mutlu Olduğum Yer	Dram	37.296
32.	Nene Hatun	Dram / Biyografik / Tarihi	34.679
33.	Rina	Dram / Komedi	34.100
34.	Ev	Gerilim / Dram	32.238
35.	Bal	Dram	31.910
36.	Büşra	Dram	30.104
37.	Ada: Zombilerin Düğünü	Korku / Gerilim	29.343
38.	Son İstasyon	Dram / Komedi	28.358
39.	Kubilay	Dram / Tarihi	26.840
40.	Çoğunluk	Dram	25.499
41.	Mın Dît	Dram	23.748
42.	Kukuriku: Kadın Krallığı	Komedi	22.847
43.	Memleket Meselesi	Dram / Komedi	22.699
44.	Takiye: Allah'ın Yolunda	Dram / Politik	21.197
45.	Kavşak	Dram	19.102

14 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 22.10.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte <http://boxofficeturkiye.com/turk-filmleri/?yil=2010> ve www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

46.	Paramparça	Dram / Aksiyon	17.102
47.	Kosmos	Dram	17.025
48.	Hayde Bre	Dram	10.472
49.	Büyük Oyun	Dram	9.431
50.	Uçan Melekler	Dram	8.465
51.	Denizden Gelen	Dram	8.376
52.	O Kul	Dram	8.205
53.	Selvi Boylum Al Yazmalım	Dram	7.658
54.	Adı Aşk Bu Eziyetin	Dram	7.092
55.	Son Mevsim Şavaklar	Belgesel	6.859
56.	Off Karadeniz	Komedi	5.943
57.	Beş Şehir	Dram	3.511
58.	Deli Dumrul Kurtlar Kuşlar Aleminde	Komedi / Macera	3.380
59.	Kako Si?	Dram	3.297
60.	Köprüdekiler	Dram	2.702
61.	Bahtı Kara	Dram	2.236
62.	Kaptan Feza	Macera	2.214
63.	Pus	Dram	2.066
64.	Teslimiyet	Dram	1.865
65.	Şenlikname: Bir İstanbul Masalı	Dram / Tarihi	1.859

1.1.11. 2011 Yılı Filmleri¹⁵

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Eyvah Eyvah 2	Komedi	3.962.700
2.	Aşk Tesadüfleri Sever	Dram	2.418.090
3.	Allah'ın Sadık Kulu: Barla	Dram / Biyografik / Dini	2.227.113
4.	Kurtlar Vadisi Filistin	Macera / Aksiyon	2.028.057
5.	Sümela'nın Şifresi Temel	Komedi	1.731.519
6.	Dedemin İnsanları	Dram	1.204.183
7.	Anadolu Kartalları	Dram / Aksiyon	1.195.129
8.	Hür Adam: Bediuzzaman Said Nursi	Biyografik / Dram	955.519
9.	Ya Sonra	Dram / Komedi / Romantik	849.743
10.	Kolpaçino: Bomba	Komedi	736.320
11.	Behzat Ç. Seni Kalbime Gömdüm	Aksiyon / Dram / Macera / Polisiye	528.421
12.	Entelköy Efeköy'e Karşı	Komedi	520.116
13.	Musallat 2: Lanet	Gerilim / Korku	513.954
14.	Kaybedenler Kulübü	Dram	485.580
15.	Çınar Ağacı	Dram / Komedi	325.511
16.	Labirent	Macera / Aksiyon	289.713
17.	72. Koğuş	Dram	257.520
18.	İncir Reçeli	Dram	251.277
19.	Kutsal Damacana: Dracoola	Komedi	230.737

15 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 24.10.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte <http://boxofficeturkiye.com/turk-filmleri/?yil=2011> ve www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

20.	Bir Zamanlar Anadolu'da	Dram / Suç	161.181
21.	Beni Unutma	Dram	147.078
22.	Yangın Var	Komedi / Macera	108.395
23.	Bir Avuç Deniz	Dram	101.557
24.	Hop Dedik: Deli Dumrul	Macera / Polisiye / Aksiyon	96.075
25.	Ay Büyürken Uyuyamam	Dram	75.523
26.	Karadedeler Olayı	Belgesel / Gerilim / Gizem / Korku	75.205
27.	Türkan	Biyografik / Dram	64.001
28.	Bendeyar	Dram / Aksiyon	63.641
29.	Günah Keçisi	Komedi	60.720
30.	Çalgı Çengi	Komedi	59.736
31.	Devrimden Sonra	Dram	53.503
32.	Celal Tan ve Ailesinin Aşırı Acıklı Hikâyesi	Dram / Komedi	45.253
33.	Saklı Hayatlar	Dram	45.218
34.	40	Dram / Aksiyon	32.634
35.	Gölgeler ve Suretler	Dram / Tarihi	28.824
36.	Mühürlü Köşk	Korku / Gerilim / Erotik	27.740
37.	Press	Dram / Politik / Gerilim / Polisiye	25.832
38.	Mavi Pansiyon	Dram / Romantik	25.678
39.	Kağıt	Dram	24.812
40.	Şov Bizins	Komedi	24.729
41.	Bizim Büyük Çaresizliğimiz	Dram	24.445
42.	Ağır Abi	Dram / Aksiyon	21.537
43.	Athkarınca	Dram	21.097
44.	Aşk ve Devrim	Dram	19.088
45.	Gişe Memuru	Dram / Fantastik / Psikolojik	18.267
46.	Sinyora Enrica ile İtalyan Olmak	Dram	15.321
47.	Karbeyaz	Dram	15.040
48.	Misafir	Dram	14.267
49.	Kayıp Özgürlük	Dram / Politik / Polisiye / Suç	12.334
50.	Çok mu Komik?	Komedi / Dram	9.497
51.	Nar	Dram / Gerilim	8.588
52.	Kaledeki Yalnızlık	Dram	8.542
53.	Zefir	Dram	7.213
54.	Oğul	Dram / Politik	6.417
55.	Kir	Dram / Politik	5.254
56.	Adalet Oyunu	Dram	5.160
57.	Küçük Günahlar	Dram / Politik	5.104
58.	Türk Pasaportu	Belgesel / Dram / Tarihi	3.985
59.	İz	Dram	3.927
60.	Eylül	Dram	3.556
61.	İstanbul	Dram	3.131
62.	7 Avlu	Dram / Komedi	3.070
63.	Saç	Dram	2.936
64.	Yürügarı İbrahim	Komedi	1.576
65.	İçimdeki Sessiz Nehir	Dram	1.397
66.	Kars Öyküleri	Dram	735
67.	Ünye de Fatsa Arası	Belgesel	419
68.	Öfkeli Çılgınlık Karamsar Çile	Dram	384
69.	Görünmeyen	Dram	214

1.1.12. 2012 Yılı Filmleri¹⁶

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Fetih 1453	Dram / Savaş / Tarihi	6.572.618
2.	CM101MMXI Fundamentals	Komedi	3.842.535
3.	Evim Sensin	Dram	2.703.241
4.	Berlin Kapları	Komedi	1.983.077
5.	Sen Kimsin?	Komedi	1.592.471
6.	Çakallarla Dans 2: Hastasıyız Dede	Komedi	929.739
7.	Çanakkale Çocukları	Dram / Savaş / Tarihi	928.968
8.	Çanakkale 1915	Macera / Aksiyon / Savaş / Tarihi	918.181
9.	Moskova'nın Şifresi Temel	Komedi	841.124
10.	Uzun Hikâye	Dram	725.518
11.	Kurtuluş Son Durak	Dram / Komedi	538.880
12.	Dabbe: Bir Cin Vakası	Korku / Gerilim	370.221
13.	Dağ	Aksiyon / Dram / Macera / Savaş	305.874
14.	Oğlum Bak Git	Komedi	205.682
15.	Patlak Sokaklar: Gerzomat	Komedi / Macera	108.969
16.	Bana Bir Soygun Yaz	Komedi	97.380
17.	Zenne	Dram	88.812
18.	Süper Türk	Komedi / Fantastik	80.451
19.	Bu Son Olsun	Dram / Komedi	79.663
20.	F Tipi Film	Dram	75.643
21.	Laz Vampir Tirakula	Komedi	73.428
22.	N'apcaz Şimdi	Komedi	67.534
23.	Sağ Salim	Komedi / Aksiyon / Yolculuk	64.936
24.	Toprağın Çocukları	Dram	57.905
25.	Ülkücüler	Belgesel / Dram	55.994
26.	Yeraltı	Dram	54.344
27.	HTR2B: Dönüşüm	Korku / Gerilim	44.154
28.	Araf	Dram	40.677
29.	Öz Hakiki Karakol	Komedi	39.349
30.	Eş Ruhumun Eş Zamanı	Aile / Komedi	37.923
31.	Açlığa Doymak	Dram	36.674
32.	Güzel Günler Göreceğiz	Dram	36.009
33.	Görünmeyenler	Korku	35.673
34.	Kaos Örümcek Ağı	Aksiyon	34.022
35.	Elveda Katya	Dram	32.308
36.	Tepenin Ardı	Dram	28.960
37.	İkizler Firarda	Komedi	21.295
38.	Gözetleme Kulesi	Dram	19.838
39.	Bir Ses Böler Geceyi	Dram	18.658
40.	Babamın Sesi	Dram	18.214
41.	Ateşin Düştüğü Yer	Dram	16.860
42.	Can	Dram	16.260
43.	Simurg	Belgesel / Dram	16.046
44.	Pazarları Hiç Sevmem	Dram	15.161

16 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 25.10.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte <http://boxofficeturkiye.com/turk-filmleri/?yil=2012> ve www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

45.	Seninki Kaç Para?	Komedi	15.010
46.	Vücut	Dram	14.937
47.	Lal Gece	Dram	12.124
48.	Van Gölü Canavarı	Komedi	11.584
49.	El Yazısı	Dram	7.285
50.	Geriye Kalan	Dram	7.048
51.	Kod Adı: Venüs	Dram / Aksiyon / Macera	3.738
52.	Mar	Dram	3.518
53.	Mevsim Çiçek Açtı	Dram	2.560
54.	Yurt	Dram	1.707
55.	Kırık Midyeler	Dram	465
56.	Canavarlar Sofrası	Dram	368

1.1.13. 2013 Yılı Filmleri¹⁷

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Düğün Dernek	Komedi	6.980.070
2.	Celal ile Ceren	Komedi	2.853.772
3.	Kelebeğin Rüyası	Dram	2.167.456
4.	Selam	Dram	2.145.545
5.	Hükümet Kadın 2	Komedi	1.530.071
6.	Romantik Komedi 2: Bekârlığa Veda	Komedi	1.507.582
7.	Hükümet Kadın	Komedi	1.401.665
8.	Benim Dünyam	Dram	1.382.471
9.	Su ve Ateş	Romantik / Dram	1.215.086
10.	Çanakkale: Yolun Sonu	Dram / Savaş / Tarihi	670.925
11.	Tamam mıyız?	Dram	500.835
12.	Dabbe: Cin Çarpması	Korku / Gerilim	422.747
13.	El Cin	Korku	421.052
14.	Behzat Ç.: Ankara Yanıyor	Aksiyon / Dram / Suç	404.100
15.	G. D. O Kara Kedi	Aksiyon / Komedi	403.000
16.	Mutlu Aile Defteri	Komedi	348.664
17.	Aşk Kırmızı	Romantik	304.490
18.	Sabit Kanca	Komedi	294.262
19.	Bu İşte Bir Yalnızlık Var	Dram	252.560
20.	Şeytan-ı Racim	Korku	242.215
21.	Vay Başıma Gelenler	Komedi / Macera	201.220
22.	Ayas	Animasyon	198.314
23.	Taş Mektep	Dram / Savaş / Tarihi	196.095
24.	Erkek Tarafı: Testosteron	Komedi	195.556
25.	Erkekler	Komedi	151.597
26.	Karaoğlan	Macera / Epik	134.306
27.	İki Kafadar	Komedi / Macera	120.247
28.	Senin Hikâyen	Duygusal	118.500
29.	Kedi Özledi	Komedi	103.106

17 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 25.10.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte <http://boxofficeturkiye.com/turk-filmleri/?yil=2013> ve www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

30.	Arkadaşım Max	Aile / Komedi	101.410
31.	Hititya: Madalyonunun Sırrı	Aile / Fantastik	75.593
32.	Mahmut ile Meryem	Tarihi / Romantik	65.584
33.	Şevkat Yerimdar	Komedi	62.176
34.	Günce	Dram	58.775
35.	Neva	Dram	50.052
36.	Benimle Oynar Mısın?	Komedi / Dram	47.858
37.	Eve Dönüş: Sarıkamış 1915	Dram / Gerilim / Tarihi	44.135
38.	Bir Hikâyet Var	Komedi	43.151
39.	Sürgün	Dram	42.619
40.	Tepenin Uşakları	Komedi	42.399
41.	Aşk Ağlatır	Dram	41.223
42.	Sev Beni	Dram	35.182
43.	Süper İncir	Komedi	28.639
44.	Yozgat Blues	Dram	22.894
45.	Gelmeyen Bahar	Dram	21.688
46.	Muhallif Başkan	Komedi	20.624
47.	Meryem	Dram	20.444
48.	Öyle Sevdim Ki Seni	Dram	20.437
49.	Umut Üzümleri	Dram	20.339
50.	Atatürk'ün Fedaisi Topal Osman	Dram / Epik / Tarihi	15.466
51.	Eksik Sayfalar	Gerilim / Korku	11.950
52.	Mc Dandik	Komedi / Müzikal / Romantik	9.488
53.	Gitme Baba	Dram	9.336
54.	Qüfür	Komedi	8.910
55.	Üç Yol	Dram	8.755
56.	Jîn	Dram	8.281
57.	Koşuş Akademisi	Komedi	8.092
58.	Kuma	Dram	6.692
59.	Güzelliğın On Par' Etmez	Dram	6.182
60.	Bir Gevrek, Bir Bayoz, İki de Kumru	Melodram	6.129
61.	Devir	Dram	5.531
62.	Yabancı	Dram	5.470
63.	Saroyan Ülkesi	Belgesel / Biyografik	5.253
64.	Zerre	Dram	4.902
65.	İblis'in Oğlu 13. Vahşet	Korku	4.641
66.	3 Kadın 3 Kader	Dram	3.752
67.	Şimdiki Zaman	Dram	3.569
68.	Hayatboyu	Dram	3.477
69.	Rüzgarlar	Dram	3.231
70.	Benim Çocuğum	Politik	3.228
71.	Hile Yolu	Dram / Polisiye / Politik	2.832
72.	Arkadaşlar Arasında	Komedi / Dram	2.742
73.	Karnaval	Dram	2.326
74.	Kral Yolu: Olba Krallığı	Fantastik / Macera	2.254
75.	Sarı Siyah	Dram	2.048
76.	Yük	Dram	1.915
77.	Bahar İsyancıdır	Dram	1.890
78.	Gözümün Nuru	Dram	1.751
79.	Sevgi Taşı	Dram	1.552
80.	Yarım Kalan Mucize	Dram / Tarihi	1.490
81.	Evdeki Yabancılar	Dram	1.204
82.	Özür Dilerim	Dram	1.178

83.	Aziz Ayşe	Dram	483
84.	Küf	Dram	439
85.	Hoca (Xoca)	Aksiyon / Dram / Romantik	143

1.1.14. 2014 Yılı Filmleri¹⁸

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Recep İvedik: 4	Komedi	7.369.098
2.	Eyvah Eyvah 3	Komedi	3.414.212
3.	Pek Yakında	Macera / Komedi / Aksiyon	2.187.278
4.	Unutursam Fısılda	Dram	1.719.661
5.	Çakallarla Dans: 3 Sıfır Sıkıntı	Komedi	1.666.330
6.	Deliha	Komedi	1.596.119
7.	Birleşen Gönüller	Dram / Tarihi	1.589.135
8.	Patron Mutlu Son İstiyor	Komedi	1.415.960
9.	İncir Reçeli 2	Dram	1.378.517
10.	Hadi İnşallah	Romantik / Komedi	1.255.390
11.	Mandıra Filozofu	Komedi	956.571
12.	Bi Küçük Eylül Meselesi	Dram	924.709
13.	Yusuf Yusuf	Komedi	862.751
14.	Dabbe 5: Zehr-i Cin	Korku	837.791
15.	Çılgın Dershane 3	Komedi	548.302
16.	Sürgün İnek	Komedi	523.540
17.	Sağ Salim 2	Komedi / Macera	513.644
18.	Sadece Sen	Dram	470.134
19.	Siccîn	Korku	337.079
20.	Olur Olur: Bal Gibi Olur	Komedi	317.741
21.	Oflu Hoca'nın Şifresi	Komedi	309.636
22.	Kış Uykusu	Dram	304.782
23.	Karışık Kaset	Romantik / Komedi	202.959
24.	Azazil: Düğüm	Gerilim / Korku	179.236
25.	Azem: Cin Karası	Korku	178.984
26.	Seni Seviyorum Adamım	Dram	146.875
27.	İtirazım Var	Komedi / Dram	137.382
28.	Ümmü Sıbyan: Zifir	Korku / Gerilim	132.914
29.	Bizum Hoca	Komedi	129.210
30.	Anmar: Cin Tarikatı	Korku	119.850
31.	Muska	Gerilim / Korku	117.867
32.	İksir: Dedemin Sırrı	Animasyon	110.077
33.	Kadın İşi: Banka Soygunu	Dram / Komedi	97.575
34.	Panzehir	Macera / Suç	90.448
35.	Zaman Makinesi 1973	Fantastik / Komedi	85.736
36.	Sabit Kanca 2	Komedi	84.042
37.	Yunus Emre: Aşkın Sesi	Dram / Tarihi	83.786
38.	Gulyabani	Korku / Komedi	81.563
39.	Kırımlı	Tarihi / Savaş	79.507

18 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 26.10.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte <http://boxofficeturkiye.com/turk-filmleri/?yil=2014> ve www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

40.	Delisin Delisin	Komedi	78.668
41.	Halam Geldi	Dram	77.106
42.	Fakat Müzeyyen Bu Derin Bir Tutku	Dram	72.136
43.	Kendime İyi Bak	Dram	63.928
44.	Yağmur: Kıyamet Çiçeği	Dram	58.993
45.	Hayat Sana Güzel	Komedi	55.312
46.	Evliya Çelebi Ölümsüzlük Suyu	Macera / Fantastik	51.129
47.	Peri Masalı	Dram	43.790
48.	Vay Başıma Gelenler 2,5	Komedi	42.498
49.	İnşaat 2	Komedi	42.139
50.	Stajyer Mafya	Komedi	34.768
51.	Gülcemal	Komedi	34.163
52.	Silsile	Dram	31.088
53.	Şipşak Anadolu	Komedi	25.520
54.	Meleklerin Mucizesi	Komedi	23.815
55.	Gece	Dram	19.160
56.	Sivas	Dram	16.904
57.	Ceza	Macera	16.425
58.	Çilek	Dram / Macera / Polisiye	16.415
59.	Aşk Oyunu	Komedi	16.238
60.	Rimolar ve Zimolar	Komedi / Macera	16.167
61.	Karınca Kapanı	Gerilim / Suç	15.614
62.	Asasız Musa	Biyografik	12.099
63.	Üç, İki, Bir... Kestik!	Komedi	11.802
64.	Annemin Şarkısı	Dram	11.480
65.	Lal	Dram / Komedi	10.622
66.	10. Köy Teyatora	Fantastik / Komedi	9.413
67.	Balık	Dram	8.999
68.	Kusursuzlar	Dram / Psikolojik	8.439
69.	Kızım İçin	Dram	8.353
70.	Köksüz	Dram	8.111
71.	Soğuk	Dram	7.722
72.	Cennetten Kovulmak	Dram	7.244
73.	Şarkı Söyleyen Kadınlar	Dram	7.170
74.	Bensiz	Dram	6.546
75.	Kanunsuzlar	Komedi / Macera	5.670
76.	006 Kaçış	Komedi / Aksiyon	5.527
77.	Mavi Dalga	Dram	5.405
78.	Deniz Seviyesi	Dram	5.286
79.	Balayı	Komedi	4.699
80.	Sesime Gel	Dram	4.224
81.	Tutturamayanlar	Komedi / Fantastik	3.858
82.	Toz Ruhu	Dram	3.817
83.	Ben O Değilim	Dram	3.682
84.	Kumun Tadı	Dram	3.620
85.	Gizli Yüzler	Dram / Gerilim / Korku	3.427
86.	Tersine	Dram / Komedi	3.042
87.	Tamaya İfrit	Macera / Korku / Gerilim / Komedi	2.821
88.	Hay Way Zaman: Dersim'in Kayıp Kızları	Belgesel	2.658
89.	Daire	Dram	2.241
90.	Toprağa Uzanan Eller	Dram	2.141
91.	Nergis Hanım	Dram	1.590

92.	Mavi Ring	Dram / Politik	1.582
93.	Uzay Kuvvetleri 2911: Murat Kaptan	Bilimkurgu / Animasyon	1.026
94.	Göl Zamani	Dram / Tarihi	915
95.	Dursun Çavuş	Komedi	838
96.	Bir Don Juan Öldürmek	Dram / Polisiye / Psikolojik	721
97.	FerahFeza	Dram	703
98.	Uzun Yol	Dram	611
99.	Mutlak Adalet	Dram	585
100.	Asfalt Çiçekleri	Dram	557
101.	Böcek	Komedi	553
102.	Meddah	Dram	309
103.	Biz Babasız Büyüdük	Dram	248
104.	Aşk-ı Suzan	Dram	225
105.	Gittiler: Sair ve Meçhul	Dram	209
106.	Unutma Beni İstanbul	Dram	153
107.	Kağıttan Kayıklar	Dram	111
108.	Müslüm Baba'nın Evlatları	Belgesel	105
109.	Albatrosun Yolculuğu	Dram	57
110.	Mavi Adam	Macera	56
111.	Sivil	Dram	37
112.	Rüzgarla Bir	Dram	12

1.1.15. 2015 Yılı Filmleri¹⁹

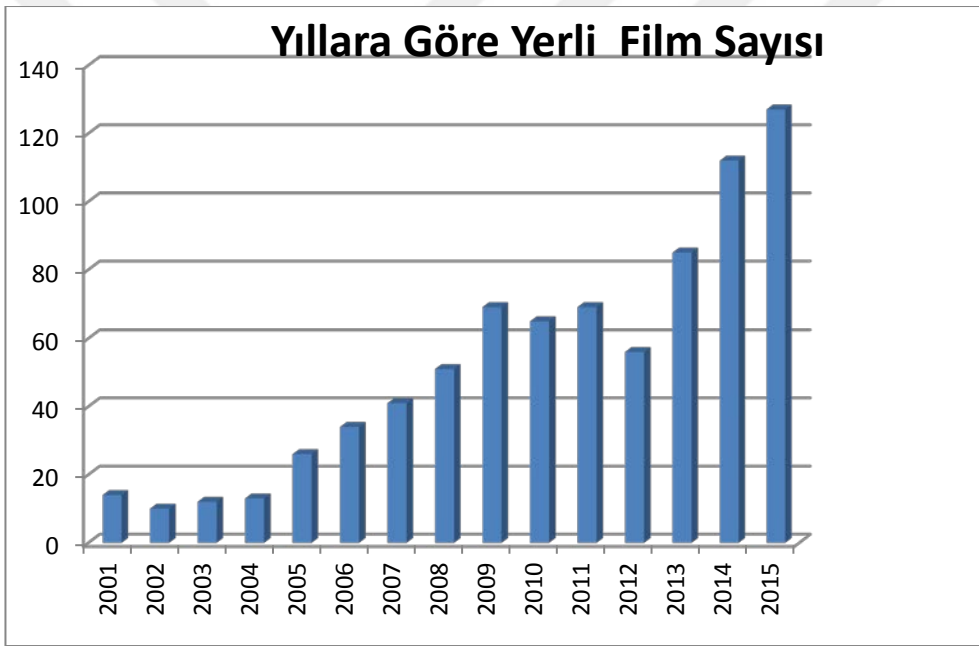
	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı
1.	Düğün Dernek 2: Sünnet	Komedi	6.073.364
2.	Mucize	Dram / Komedi	3.737.605
3.	Kocan Kadar Konuş	Romantik / Komedi	1.930.677
4.	Ali Baba ve 7 Cüceler	Komedi	1.817.011
5.	Selam: Bahara Yolculuk	Dram	1.683.497
6.	Bana Masal Anlatma	Komedi / Romantik	1.576.979
7.	Delibal	Dram	1.464.696
8.	Aşk Sana Benzer	Dram	1.406.620
9.	Yapışık Kardeşler	Komedi	1.014.630
10.	Niyazi Gül Dörtnala	Komedi	994.016
11.	Sevimli Tehlikeli	Romantik / Komedi	911.833
12.	Kara Bela	Komedi	891.175
13.	Son Mektup	Dram / Savaş / Tarihi	810.138
14.	Nadide Hayat	Komedi	768.254
15.	Geniş Aile: Yapıştır	Komedi	711.313
16.	Çarşı Pazar	Komedi	582.692
17.	Dabbe 6	Korku	536.651
18.	Mandıra Filozofu: İstanbul	Komedi	508.899
19.	Ali Kundilli	Komedi	482.917
20.	8 Sanije	Dram / Fantastik	421.070
21.	Köstebekgiller: Perili Orman	Animasyon	409.382
22.	İçimdeki Ses	Komedi	403.641
23.	Kod Adı: K.O.Z	Macera / Aksiyon / Polisiye	313.361

19 Film adı ve türü ile ilgili bilgiler 27.10.2015 tarihinde <http://www.tsa.org.tr> ve https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri adreslerinden alınmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yine aynı tarihte <http://boxofficeturkiye.com/turk-filmleri/?yil=2015> ve www.sinematurk.com adresinden alınmıştır.

24.	Senden Bana Kalan	Dram	298.778
25.	Siccin 2	Korku / Gerilim	289.327
26.	Çılgın Dershane 4: Ada	Komedi	278.233
27.	Yok Artık	Komedi	269.165
28.	Güvercin Uçuverdi	Komedi	228.837
29.	Hayat Öpücüğü	Komedi	217.327
30.	Kafes	Dram / Politik	194.961
31.	Sihirbazlık Okulunda Bir Türk	Komedi	181.279
32.	Bir Varmış Bir Yokmuş	Dram / Romantik	177.518
33.	Deccal	Korku	170.190
34.	Üç Harfliler 2: Hablis	Gerilim / Korku	168.520
35.	Yaktın Beni	Komedi	158.062
36.	Git Başımdan	Komedi	155.413
37.	Fatih'in Fedaisi Kara Murat	Macera / Aksiyon / Tarihi	151.416
38.	Aşk Olsun	Romantik / Komedi	133.488
39.	Pırdino: Sürpriz Yumurta	Animasyon	127.898
40.	Bizim Hikâye	Dram	122.355
41.	Pışt	Komedi / Korku	116.017
42.	Mihrez: Cin Padişahı	Gerilim / Korku	113.699
43.	Sebahat & Melahat	Komedi	108.110
44.	En Güzeli	Komedi	107.663
45.	Şeytan-ı Racim 2: İfrit	Korku / Gerilim	105.532
46.	Bana Adını Sor	Dram	103.944
47.	Madımak: Carina'nın Günlüğü	Dram	98.044
48.	Mazlum Kuzey	Komedi	93.326
49.	Azem 2: Cin Garezi	Korku / Gerilim	92.864
50.	Robinson Crusoe ve Cuma	Komedi	89.611
51.	Uzaklarda Arama	Dram / Komedi	86.230
52.	Cin Kuyusu	Korku / Gerilim	85.837
53.	Limonata	Komedi / Dram / Macera	76.449
54.	Öğrenci İşleri	Komedi	73.146
55.	Aşk Nerede?	Romantik / Komedi	69.531
56.	Manda Yuvası	Komedi	61.548
57.	Hayalet Dayı	Komedi	60.099
58.	Polis Akademisi: Alaturka	Komedi	59.946
59.	Eski Sevgiliyi Unutmanın 10 Yolu	Komedi	51.049
60.	Yolunda A.Ş.: Çinçin Bağları Hikâyesi	Komedi	49.230
61.	Merdiven Baba	Komedi	47.533
62.	Olur İnşallah	Komedi	43.348
63.	Hannas: Karanlıkta Saklanan	Korku / Gerilim	40.589
64.	Adana İşi	Komedi	40.422
65.	Helak: Kayıp Köy	Korku / Gerilim	38.709
66.	Ezan	Korku / Gerilim	36.145
67.	Alkarısı: Cinnet	Korku / Gerilim	34.451
68.	Hüddam	Korku / Gerilim	29.781
69.	Çalsın Sazlar	Komedi / Dram	28.408
70.	Kü'fa: Cin Kapanı	Gerilim / Korku	28.134
71.	Krallar Kulübü	Komedi	25.914
72.	Rüzgârın Hatıraları	Dram / Tarihi	25.455
73.	Sarmâşık	Dram	22.795
74.	Abluka	Dram	19.451
75.	Darbe	Macera / Politik / Polisiye	19.212
76.	Yav He He	Komedi	19.179
77.	Bulantı	Dram	18.799
78.	Evlenmeden Olmaz	Komedi	18.308

79.	Takım: Mahalle Aşkına	Dram	18.158
80.	Mustang	Dram	17.577
81.	Münafık	Dram / Gerilim / Korku	17.103
82.	Sonsuz Bir Aşk	Dram / Komedi	16.777
83.	Çekmeceler	Dram	15.878
84.	Mavi Gece	Komedi	15.273
85.	Piyasadan Büyük Alacağımız Var	Komedi	14.489
86.	Eksik	Dram / Politik	13.538
87.	Öyle ya Da Böyle	Komedi	13.493
88.	Tut Sözünü	Komedi	12.103
89.	Tehlikeyle Flört	Komedi	11.912
90.	Kuzu	Dram	11.838
91.	Yeni Dünya	Dram	11.348
92.	Kanlı Postal	Dram / Politik	9.226
93.	Figüran	Komedi	8.766
94.	Kırmızı	Dram / Gerilim	8.698
95.	İyi Biri	Komedi	6.968
96.	Zilin Sesi	Komedi	5.839
97.	İçimde Akan Nehir	Dram	5.429
98.	Vesvese: Cin Tuzağı	Gerilim / Korku	5.107
99.	Çılgın Kamp	Macera / Komedi	5.051
100.	Can Tertip	Komedi	4.933
101.	OHA: Ofllu Hocayı Aramak	Komedi / Macera	4.046
102.	Guruldayan Kalpler	Komedi	4.023
103.	Terkedilmiş	Dram / Macera	3.230
104.	Nefesim Kesilene Kadar	Dram	2.751
105.	Neden Tarkovski Olamıyorum	Dram / Komedi	2.410
106.	Kaçış 1950	Dram / Tarihi / Savaş	2.219
107.	Fal	Komedi	2.218
108.	Aşkopat	Romantik / Komedi	2.158
109.	Haziran Yangını	Belgesel	1.632
110.	İçimdeki İnsan	Dram	1.601
111.	Karaman'ın Koyunu	Komedi	1.263
112.	Netekim Karakolu	Dram / Komedi / Politik	1.171
113.	Antikacı	Dram / Gerilim	1.145
114.	Çekmeköy Underground	Dram / Müzikal	1.115
115.	Bir Gece	Dram / Polisiye	1.051
116.	Beni de Göttür	Dram	880
117.	Firak	Dram	837
118.	Saklı	Dram	666
119.	Kariyer	Komedi	664
120.	61. Bölge İntikam	Aksiyon / Macera	629
121.	Yola Çıkmak	Dram	597
122.	Karayel Poyraz	Dram / Komedi	515
123.	Kendinol	Gerilim	301
124.	Beni Sen Anlat	Dram	238
125.	İçimdeki Balık	Dram	234
126.	Soma 301	Dram	118
127.	Asimetrik	Macera / Gerilim	37

Yukarıda ayrıntılarına yer verildiği kadarı ile 2001 yılından 2015 yılı sonuna kadar 784 Türk filmi gösterime girmiştir. 2001 yılında 14, 2002 yılında 10, 2003 yılında 12, 2004 yılında 13, 2005 yılında 26, 2006 yılında 34, 2007 yılında 41, 2008 yılında 51, 2009 yılında 69, 2010 yılında 65, 2011 yılında 69, 2012 yılında 56, 2013 yılında 85, 2014 yılında 112 ve 2015 yılında 127 film izleyici ile buluşmuştur. 2001-2015 yılları arasında gösterime giren filmlerin toplam yıla bölünmesi ile her sene ortalama 52 yeni filmin izleyici ile buluştuğu söylenebilir. Bu veriler bir tablo üzerinde gösterilecek olursa karşımıza şöyle bir grafik çıkmaktadır:

Grafikten de anlaşılacağı üzere gösterime giren filmler, yıldan yıla farklılık göstermiştir. Fakat şurası da aşikârdır ki son yıllarda üretilen Türk filmi sayısı hatırı sayılı şekilde artmıştır. Bu artışta yerli sinema sektörünün her geçen gün kendini geliştirmesi, devlet desteğinin artması ve tüm bunların ötesinde izleyicinin yerli filme rağbet etmesi gerekçe gösterilebilir. Nitekim kısa bir araştırmanın ardından ülkemizde son yıllarda (mesela 2015 yılında) yerli yapımların yabancı yapımlara oranla daha çok tercih edildiği görülebilir.²⁰

²⁰ Bkz: <http://www.bik.gov.tr/sinemada-yerli-yapimlar-yabancilara-fark-atti/sinema-4/>

Aynı grafikte 2012 yılında bir önceki yıla göre üretilen film sayısında belirgin bir azalma olduğu da görülmektedir. Kısa bir araştırmadan sonra 2012 yılında üretilen film sayısındaki azalışta kaliteli senaryoya sahip filmlerin üretilmemesi, maliyeti az ama getirisi çok olarak görülen niteliksiz komedi filmlerine rağbet edilmesinin etkili olduğu görülebilir.²¹ Film sayısındaki bu azalış izleyici sayısına da yansımış, 2012 yılında bir önceki yıla göre sinema izleyicisi sayısında yaklaşık üç milyonluk kayıp yaşanmıştır.²²

Yine filmlerin türlerine yakından bakılacak olursa 2001-2015 yılları arasında gösterime giren 784 filmde “6 film aile, 33 film aksiyon, 6 animasyon, 1 film aşk, 14 film belgesel, 4 film bilimkurgu, 11 film biyografik, 1 film cinayet, 1 film çocuk, 1 film dini, 467 film dram, 9 film duygusal, 3 film epik, 3 film erotik, 19 film fantastik, 53 film gerilim, 2 film gizem, 268 film komedi, 51 film korku, 53 film macera, 2 film masal, 2 film melodram, 3 film müzikal, 27 film politik, 17 film polisiye, 10 film psikolojik, 19 film romantik, 13 film savaş, 13 film suç, 37 film tarihi, 1 film yolculuk” tür başlığını taşımaktadır. (Bu noktada bir filmde birden çok tür adı olduğu hususunu bir kez daha hatırlatmakta fayda vardır.)

Bu başlıklar, halkın sinemaya yönelimi ile ilgili önemli bilgiler vermektedir. Seyirci örneğin komedi filminde güleceğini, korku filminde ürperceğini, duygusal filmde ise hüznleneceğini tür adı altındaki bilgiler sayesinde öngörmektedir. Bununla birlikte yukarıdaki tür tasnifi gösteriyor ki ülkemizde son on beş yılda muhteviyatında en çok “dram ve komedi” unsurları olan filmler izleyicinin beğenisine sunulmuştur. İzleyiciye sunulan filmlerin 467’si dram, 268’i ise komedi içeriklidir. Fakat bu noktada dram ve komedi gibi türü oluşturan üst başlığın filmdeki hangi kriterler veya kriterlere göre belirlendiği sorusu akla gelmektedir. Aslında bu soruya sinemanın başlangıcından beri ikna edici bir yanıt bulunamamıştır.

Nilgün Abisel (1995: 21-66), bugün dahi tam olarak sınırları çizilememiş olan “film türleri” konusu ile ilgili önemli tespitlerde bulunur. Abisel’e göre sinemada tür kavramı, ilk olarak film endüstrisinin kendi içinde doğmuş ve konu açısından benzer

21 Bkz: http://www.medyatava.com/haber/2012-de-turk-sinemasinin-en-leri_84340

22 Bkz: <https://www.haberler.com/2012-de-sinema-izleyicisi-sayisi-3-milyon-azaldi-4151013-haberi/>

özellikler taşıyan, ortak yöntem kullanan, daha önceden denendiği için zarar riski düşük olan filmleri kapsayan bir terim olarak kullanılmıştır. Fakat film türlerinin nasıl tanımlanacağı, türün hangi işlevi yerine getirdiği konusunda fikir birliğine varılamamıştır. Hatta kimi araştırmacılar, türü belirlemede yalnız filmin muhtevasını değil; üretildiği kültürleri de göz önünde bulundurmak gerektiğini savunmuşlardır. Tür tanımında birlikteliğin sağlanamamasının bir diğer sebebi ise, bu konuda yapılan adlandırmalarda daha çok popülerliğini kanıtlamış filmler üzerine yoğunlaşmış olmasıdır. Ayrıca Andrew Tudor'un dile getirdiği gibi türün toplumsal bir inşa olması ve sürekli bir yenilenmeye konu olması da onun sınırlarının çizilmesini engellemiştir. Türü tanımlamak için ele alınan filmlerin ekseriyetle Hollywood sinemasından seçilmiş olması, filmin hangi tür içerisine gireceğinin belirlenmesinde öznel tercihlerin ağır basması da türün sınırlarının çizilmesini engellemiştir. Örneğin İkinci Dünya Savaşı yıllarında geçen ve aşkı işleyen bir film melodramken, yanardağ patlaması sırasında yaşanan aşk, felaket filmi içerisinde değerlendirilmiştir.

Gösterime giren film türleri ile ilgili belirsizlik Türk sinemasında da kendini göstermektedir. Konuya birkaç örnek vermek gerekirse *Mc Dandik* isimli 2013 yapımı Türk filmi *tsa.org.tr* isimli internet sitesinde yalnızca “komedi” türünde değerlendirilmişken *sinematürk.com* adlı sitede ise “duygusal, komedi, macera, müzikal” türünde gösterilmiştir. Aynı film, *sinemalar.com* adlı sitede ise “komedi, müzikal, romantik film” kategorisinde yer almaktadır.²³

2012 yapımı *Sağ Salim* filmi ise *tsa.org.tr* isimli internet sitesinde “komedi, aksiyon, yol/yolculuk” türünde, *sinematürk.com* adlı sitede ise “komedi, macera” türünde değerlendirilmiştir. Oysa aynı filmin *sinemalar.com* adresinde “komedi, macera, suç” başlığı altında yer aldığı görülmektedir.²⁴

Film türleri ile ilgili bu çeşitlilik 2001-2015 yılları arasında vizyona giren filmlerde de dikkat çekmektedir. Türlerle ilgili bu çeşitliliğin bir neticesi olarak tespit

23 Bkz: <http://tsa.org.tr/film/filmgoster/7525/mc-dandik>, <http://www.sinematurk.com/film/49799-mc-dandik/> ve <https://www.si.com/film/220791/mc-dandik>

24 Bkz: <https://www.sinemalar.com/film/195248/sag-salim>, <http://www.sinematurk.com/film/46609-sag-salim/> ve <http://www.tsa.org.tr/film/filmgoster/3332/sag-salim>

edilen 784 film için aile, aksiyon, aşk, dram, epik, fantastik, gerilim, gizem, komedi, yolculuk, savaş, suç, korku vs. şeklinde 31 ayrı tür başlığının kullanıldığı görülmektedir.

BÖLÜM II

21. YÜZYIL TÜRK SİNEMASININ İLK 20 FİLMİ

Çalışmanın ikinci bölümünde 2001-2015 yılları arasında izleyici ile buluşan ve yukarıda türlerine ve izleyici sayılarına yer verilen 784 filminden en çok izlenen ilk 20'si üzerinde incelemelerde bulunulacaktır. Bu 20 film şu şekildedir:

	Film Adı	Türü	İzleyici Sayısı	IMDb Puanı
1.	Recep İvedik-4 (2014)	Komedi	7.369.098	3,9
2.	Düğün Dernek (2013)	Komedi	6.980.070	7,3
3.	Fetih 1453 (2012)	Dram / Savaş / Tarih	6.572.618	7,2
4.	Düğün Dernek 2: Sünnet (2015)	Komedi	6.073.364	6,7
5.	Recep İvedik-2 (2009)	Komedi	4.333.144	4,3
6.	Recep İvedik (2008)	Komedi	4.301.693	4,8
7.	Kurtlar Vadisi: Irak (2006)	Macera / Savaş / Politik	4.256.566	5,9
8.	G.O.R.A. (2004)	Bilimkurgu / Fantastik/ Komedi	4.001.711	8,0
9.	Eyvah Eyvah-2 (2011)	Komedi	3.947.988	6,8
10.	Babam ve Oğlum (2005)	Dram	3.839.883	8,5
11.	Mucize (2015)	Dram / Komedi	3.737.605	7,4
12.	A.R.O.G (2008)	Bilimkurgu / Komedi / Fantastik	3.707.086	7,3
13.	New York'ta Beş Minare (2010)	Dram / Macera	3.474.495	5,9
14.	Eyvah Eyvah-3 (2014)	Komedi	3.414.212	6,1
15.	Recep İvedik-3 (2010)	Komedi	3.326.084	4,0
16.	Vizontele (2001)	Dram / Komedi	3.308.120	8,0
17.	Vizontele Tuuba (2004)	Dram / Komedi	2.894.802	6,5
18.	Celal ile Ceren (2013)	Komedi	2.853.772	2,6
19.	Issız Adam (2008)	Dram	2.788.550	6,8
20.	Evim Sensin (2012)	Dram	2.703.241	5,0

Tabloda filmin adı, türü, izleyici sayısının yanı sıra IMDb (Internet Movie Database) puanına da yer verilmiştir. IMDb, çevrimiçi sistem üzerinden oylamaya sunulan filmlere izleyici tarafından verilen notların ağırlıklı ortalamasını esas alan ve filmlerin geniş kitlelerce değerlendirilmesin imkân sağlayan bir puanlama yöntemidir.²⁵

Filmlerin inceleme kısmında yirmi film önce yönetmeni ve başrol oyuncularına yer verilerek özetlenecek sonra bu filmler üzerinde monografik açıdan çeşitli tespitlerde bulunulacaktır.

²⁵ Bkz: http://www.imdb.com/help/show_leaf?votestopfaq&ref_=hlp_brws

İncelenecek kısımların seçiminde Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu (2012: 57-64)'nın *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemlerine Giriş* kitabında yer alan ve Prof. Dr. Dursun Yıldırım tarafından son şekli verilen “Köy, Kasaba ve Kent Monografisi Öğrenci Çalışma Planı Taslağı”nda yer alan bazı başlıklar esas alınacaktır. Filmlerde bu taslaktaki başlıklardan beşeri durum, ekonomik yapı ve fiziki çevre, sosyal yapı, töre düzeni, inanç yapısı, törenler, giyim kuşam, halk hekimliği, müzik, dans ve eğlenceler ile sözlü edebiyat ürünleri tespit edilmeye çalışılacaktır.

2.1. Recep İvedik-4

2.1.1. Recep İvedik-4 Filminin Özeti

Yönetmenliğini Togan Gökbakar'ın üstlendiği *Recep İvedik-4* filminde Şahan Gökbakar, İrfan Kangı, Barış Gül ve Cem Korkmaz rol almaktadır.²⁶ Filmin konusu ise kısaca şöyledir:

Recep İvedik, mahalledeki çocuklara futbol dersi veren bir antrenördür. Futbol sayesinde mahalledeki çocuklarla güzel bir iletişim geliştirmiştir. Bir gün mahallenin tek top sahasında inşaat yapılacağını öğrenir. Çünkü arsanın sahibi İbrahim Amca vefat etmiş, akrabaları ise arsayı satma kararı almıştır. Arsanın yeni sahibi, Ali Alkantara adında zengin birisidir. Recep İvedik, çocukların tek oyun alanı olan bu arsaya inşaat yapılmasını istemez. Bunun için Ali Alkantara ile görüşerek arsayı satın almak istediğini söyler. Arsanın bedeli iki yüz elli bin liradır. Recep İvedik arsanın kendisine üç yüz bin lira

²⁶ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/7562/recep-ivedik-4> adresinden ulaşılmıştır.

karşılığında verilmesini ister. Ali Alkantara teklifi kabul eder. Ödeme günü için ise Recep İvedik'e senet imzalatır.

İvedik'in üç ay içinde borcunu ödemesi gerekmektedir. Mahalleye dönen Recep İvedik kahvede yaşananları mahalle sakinleri ile paylaşır. Mahalle sakinleri top sahasının Recep İvedik'in girişimleri sayesinde geri alındığına sevinir. Fakat bu paranın ödenebilmesi için herkesin taşın altına elini koyması gerekmektedir. Bunun için Recep mahalleliden para toplamaya niyetlenir, ama para toplama girişimleri pek de başarılı sonuç vermez.

Recep İvedik top sahası için imzaladığı senedi ödeyebilmek için birkaç girişimde bulunur. İlk Türkiye'nin önde gelen zenginlerine ve kuruluşlarına telefonla ulaşmak ister, ama bu girişimden netice alamaz. Daha sonra ise hastaneye giderek böbreğin satmak ister. Böbreğini alan olmaz. Hastaneden sonra bankaya giderek krediye müracaat eder. Fakat banka kendisine kredi vermez. Bunun üzerine Recep İvedik bir gazetede reklamını gördüğü para ödüllü yarışmaya katılma kararı alır. Kelime oyunu yarışmasında başarılı olamaz ve para kazanamaz. Ardından televizyonda "İssız Ada" adında beş yüz bin lira ödüllü bir yarışmanın reklamını görür. Arkadaşı Nuri'nin ısrarı ile bu yarışmaya müracaat eder.

Yarışmaya katılmaya hak kazanan Recep İvedik mahalle sakinleri ile vedalaşarak yarışmanın yapılacağı "İssız Adaya" gider. Yarışmanın kuralları gereği kura çekilecek ve birbiri ile mücadele edecek iki takım oluşturulacaktır. Kuralar çekilir, Recep İvedik kırmızı takımda yer alır ve aynı zamanda takımın kaptanı olur. Düzenlenen yarışmalarda Recep İvedik liderliğindeki kırmızı takım, mavi takımla mücadeleye başlar. Bazı oyunlarda kazanırlar, bazı oyunlarda ise kaybederler. Müsabakalar sonunda kaybeden takımdan bir kişi yarışmaya veda ederek adadan ayrılmaktadır. Adadan ayrılacak bu kişi SMS oylaması ile belirlenmektedir. Recep, mahallelinin desteği ile birkaç kez elenmekten kurtulur ve final yarışlarına kadar yükselir. Finalde Recep İvedik ve Taylan karşı karşıya gelirler. Bu son müsabakada rakipler birbirlerine gol atacaktırlar. Rakibine en çok gol atan yarışmacı, para ödülünün sahibi olacaktır. Recep İvedik yaptığı pis

burun vuruşu kendisine galibiyeti getiren gol atar, böylece yarışmayı kazanır ve beş yüz bin liralık büyük ödülün sahibi olur. Yarışmadan sonra mahallesine dönen Recep İvedik sözünü tutar, Ali Kantaraya üç yüz bin liralık borucunu ödeyerek çocukların top oynadığı arsaya satın alır. Ayrıca bu arsaya güzel bir futbol sahası yaptırır.

2.1.2. Recep İvedik-4 Filminin İncelemesi

Recep İvedik-4 isimli filmde olaylar İstanbul'un Güngören semtinde başlar (dk. 3). Daha sonra mekân genişleyerek Maldivlerde bulunan tropik adalara kadar uzanır. Recep İvedik'in İssız Ada yarışmasına katılmak için geldiği tropik adaların fiziki koşullarına yabancı olması onun izleyiciyi güldüren çeşitli zorluklarla mücadele etmesine sebep olmuştur. Sözelimi İvedik, ormanda gezerken bulduğu bitkiyi salatalık zannederek yer ve zehirlenir. Zehirlenince de halüsinasyonlar görür ve yarışmacılardan Aslıhan'ı kızarmış tavuk zannederek ona saldırır (dk. 68). Bu olaydan kısa bir süre sonra ise türünü bilmediği bir balığı temizlemeye çalışırken eline balığın zehri temas eder ve elleri şişer (dk. 82).

Filmde İvedik'in mesleği ile ilgili ayrıntılı bilgiye rastlanmaz, ama mahalledeki çocuklara futbol antrenmanı yaptırdığından onun geçmişte futbolla ilgilenen bir kişi olduğu söylenebilir. Belirli bir mesleği olmayan Recep İvedik'in maddi durumu da çok iyi değildir. Mahallenin tek top sahasına inşaat yapılacağını öğrenen İvedik, top sahasını yeni sahibinden üç yüz bir lira gibi bir bedelle satın almak için senet imzalar. İki yüz elli bin liralık bir arsaya üç yüz bin lira vererek senet imzalaması, Recep'in pek de mantıklı kararlar vermediğini göstermektedir. Bununla birlikte, bunu sadece mahallenin çocukları için yapıyor olması da kırılğan, duygusal ve başkalarını düşünebilen, fedakârlık yapabilen bir yanının olduğuna işaret etmektedir.

Recep İvedik, sosyal çevresi tarafından pek kabul gören birisi değildir. Bunda sergilediği kaba davranışların etkisi bir hayli fazladır. Recep'in çevresindekilere hakaret etmesi, küfürlü konuşması, gayri ahlaki el hareketleri yapması, topluluk içerisinde burunu karıştırması; insanların boylarıyla, yaş ve kiloları ile dalga geçmesi sergilediği kaba davranışlardan bazılarıdır. Bu davranışlar onu sosyal hayatta yalnızlığa itmiştir.

Fakat yine de İvedik, televizyonda gördüğü yarışmalara sosyal bir sorumluluğu yerine getirmek gayesi ile katılır. Onun tek amacı uzun yıllardan beri mahalleliye hizmet eden futbol sahasını tekrar mahalleye kazandırmaktır. Bunun için bir söz vermiştir ve sözünü tutmakta kararlıdır.

Recep İvedik'in verdiği mücadelede mahalleli ona pek çok kez destek olmuştur. Recep'in büyük bir destek görmesinde mahalleliyi tehdit etmesi de etkilidir. Yarışma için yola çıkacak olan Recep, kalabalık bir mahalleli grubu tarafından yolcu edilir. Bu anlamda filmin geçtiği yerde komşuluk ilişkilerinin sağlam olduğu söylenebilir. Özellikle SMS oyları ile yarışmacılara destek verilmesi gerektiğinde ise İvedik komşularının desteği ile elenmekten birkaç kez kurtulmuştur. Yarışma sonunda büyük ödülü kazandığında ise onu karşılayan, omuzlara bir kahraman edasıyla taşıyanlar da mahalle sakinleridir.

Filmin İstanbul ve Maldivler gibi iki farklı mekânda geçmesi giyimin de farklılaşmasına sebep olmaktadır. Recep İvedik, filmin İstanbul'da geçen kısmında turuncu çizgili gömleği, kumaş pantolonu, kösele ayakkabısı ile izleyici karşısına çıkmaktadır. Recep, Tropik adada ise turuncu ile beyaz çizgileri olan bir tişört, siyah şort ve parmak arası terlik giymektedir. Ayrıca kafasında lideri olduğu takım simgesi olan kırmızı bandana vardır. Adadaki diğer yarışmacıların üzerinde de benzer kıyafetler mevcuttur.

Recep İvedik-4 filminde çeşitli adetlere de rastlanır. Komşuya tabakta yemek gönderildiği vakit, adet olduğu üzere tabak boş verilmez. Tabağın sahibine boş olarak verilmesi ayıp karşılanır (dk. 63). Törenlerden en dikkat çekenini ise, yolcu uğurlama törenidir. Issız Ada yarışması için tropik adaya seyahat edecek Recep İvedik'i mahalle sakinleri uğurlar. Uğurlama esnasında mahalleli ona sucuk, kuzu kol, yaprak dolmadan oluşan azığı verir (dk. 35). Ayrıca, yolculuğa çıkacak kişinin arkasından su dökmek âdettendir. Recep İvedik, adaya seyahat edeceği vakit koşusu Mualla Abla arkasında su döker ve "Su gibi git, su gibi gel!" der (dk. 37).

Filmde “arkadaş için yapılanların” değişik örneklerine rastlarız. Recep, arkadaşı Halil İbrahim’in yarışmadan sonra nişanlısı ile evleneceğini öğrenir. Recep eğer büyük ödülü kazanırsa Halil İbrahim’in düğün masraflarını karşılayacaktır (dk. 102).

Recep İvedik tropik adada türünü bilmediği bir balığı yakalayıp temizleyip yemek ister; fakat balık zehirli olduğu için eli şişmeye başlar. Bu durumu gören arkadaşı Halil İbrahim, Recep’e elindeki şişi indirmenin tek yolunun şişen bölgeye amonyak sürmek olduğunu söyler. İnsan sidiği amonyak içerdiğinden Halil İbrahim Recep’in eline işeyerek elini tedavi eder (dk. 84). Halil İbrahim burada aynı zamanda bir halk hekimliği uygulaması yapmış olur.

Filmde müzik ve dansa çok fazla yer verilmez. İki takımın mücadelesi esnasında kazanan takım alkışlarla ve dans figürleri ile başarısını kutlar (dk. 93). Recep İvedik hüznü olduğu bir akşam türkü söyler (dk. 102); fakat takım arkadaşı Aslıhan’ı uykudan uyandırdığı için tepki çeker. Recep türkünün sadece şu kısmını söyleyebilmiştir:

Armut ağacına da yaslanmayasın
Tatlı dillerine de güvenmeyesin

Recep İvedik-4 filminde çeşitli deyimlere ve atasözlerine yer verilmiştir: “artistlik yapmak (dk. 3), asabını bozmak (dk. 4), çile çekmek (dk. 11), söz vermek (dk. 31), iliğini kemiğini sömürmek (dk. 34), anasından emdiği sütü burnundan getirmek (dk. 36), karşısına dikilmek (dk. 46), kışında pireler uçmak (dk. 48), bir ayağı çukurda olmak (dk. 49), gözü açık olmak (dk. 50), arkasından konuşmak (dk. 51), yerini yadırgamak (dk. 52), ağzı dili kurumak (dk. 63), elinden geleni ardına koymamak (dk. 64), güvendiği dağlara kar yağmak (dk. 69), yüreği ağzına gelmek (dk. 71), gözünü karartmak (dk. 71), arkasından iş çevirmek (dk. 76), arkasından dolap çevirmek (dk. 78), rahat bir nefes almak (dk. 79), ne hali varsa görmek (dk. 82), gövde gösterisi yapmak (dk. 83), laftan anlamamak (dk. 87), içine doğmak (dk. 95), çenesini kapatmak (dk. 96), ağzından yel almak (dk. 106), morali bozulmak (dk. 108), gözü kalmak (dk. 118), keyfi yerinde olmak (dk. 131), kafasına takmak (137)” filmde kullanılan deyim örneklerindedir.

Filmde “Dost acı söyler (dk. 11), ummadık taş baş yarar (dk. 54) ve su uyur düşman uyumaz (dk. 133). ” şeklinde üç atasözüne yer verilmiştir.

Filmde çeşitli kargış ve alkışlara da rastlanır. Örneğin Recep İvedik kredi çekmek için bankaya gider. İsteği yanıt bulmayınca görevliye: “Krediyi kendim istediysem yabani hayvanlar beni kemirsin, gözlerimi kaşıkla çıkarınsınlar, ciğerimi söküp leşimi yesinler” şeklinde kargışta bulunur. Bir diğer kargışta da Recep, yarışmadan ayrılan Necati Amca’ya “Defolup git; cehennem dibine kadar yolun var.” Der (dk. 79). Bunların dışında filmde “Allah belanı versin (dk. 43), Allah kahretsin (dk. 69), yüzünü Şeytan görsün (dk. 109).” şeklinde kargışlar bulunmaktadır.

“Allah zihin açıklığı versin (dk. 12), Allah muvaffak etsin (dk. 12), Allah’a emanet olun (dk. 37), Allah rahatlık versin (dk. 54).” ifadeleri ise filmde yer alan alkış örneklerindedir.

Filmde inançlarla ilgili ayrıntılara yer verilmez. Recep, tropik adada aç kalınca ormanda yiyecek arar. Bunu yaparken de tabiat ananın büyüen güzellikleri kendilerine sunacağı inancındadır (dk. 65). Recep’in ödüllü bir yarışmaya besmele çekerek başlaması da onun İslam inancına sahip olduğunu ve gündelik dili kullandığını göstermektedir (dk. 95).

2.2. Düğün Dernek

2.2.1. Düğün Dernek Filminin Özeti

Yönetmenliğini Selçuk Aydemir'in üstlendiği *Düğün Dernek* filminde Ahmet Kural, Murat Cemcir, Resim Öztekin, Devrim Yakut, Barış Yıldız, Ulaş Torun gibi isimler rol almaktadır.²⁷ Filmin konusu ise şöyledir:

Tarık yurt dışında bir şirkette çalışmaktadır. Bir bayram sabahı Sivas'taki baba ocağına gelir. Babasına, Letonya'da çalıştığı sırada tanıştığı Marika ile evlenmek istediğini söyler. Üstelik Tarık'ın Letonya'da kalabilmesi için sevdiği kızla düğünün bir an önce yapılması gerekmektedir. Gelin görün ki hem Tarık'ın annesi yabancı bir gelini pek de istememekte, hem de Tarık'ın babası İsmail'in oğlunu evlendirecek maddi gücü bulunmamaktadır. İsmail'in annesi Hatice, düğünü oğlunun kazancı ile yapmak ister fakat İsmail adet gereği erkek babasının oğlunu sünnet ettirdiğini okuttuğunu, askere gönderdiğini ve evlendirdiğini söyler. Düğün masraflarının oğlu tarafından karşılanmasını istemez. Bunun için de evladını kendi imkânları ile dünya evine sokmak noktasında ısrarcıdır. Sonunda çok sevdiği arkadaşlarına derdini anlatır. Arkadaşları Tüpçü Fikret, Çetin ve Muallim Saffet İsmail'e oğlunu evlendirmesinde yardım edeceklerdir. Her biri düğünün bir bölümünde görev alamaya karar verir. Düğünü planlamak için önlerinde sadece on günleri vardır.

Tüpçü Fikret düğün için mekân ayarlayacak, Çetin düğünün ikram masraflarını üstlenip gelinlik ve damatlığı temin edecek, Muallim Saffet ise düğüne sanatçı Emel Sayın'ı getirecektir. Herkes üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmek için gayret gösterse de işler umdukları gibi gitmez. Önce Tüpçü Fikret düğünün yapılacağı mekânı

²⁷ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/film/filmgoster/7501/dugun-dernek> adresinden ulaşılmıştır.

ayarlamak için arkadaşı Sırrı'nın oteline gider. Fakat düğün yerini ayarlamak yerine Sivas Oteli'nin sahibi Sırrı'nın turizmcilerle olan pazarlığını bozduğu için otelden kovulur. Üstelik bir güzel de dayak yer. Çetin ise annesinden para ister ama annesi ona para vermez. Muallim Saffet ise uzaktan akraba oldukları Emel Sayın'a bir türlü ulaşamaz.

İsmail ve arkadaşları kime giderlerse istedikleri desteği bulamazlar. Sonunda bankadan kredi çekerek düğünü yapmaya karar verirler. Düğünde takılacak takılar ile de kredi borcunu ödeyeceklerdir. Düğün sahibi İsmail'e banka kredi vermez. Tüpçü Fikret ve Çetin de kredi çekmek için gerekli şartları taşımamaktadırlar. En sonunda Muallim Saffet düğün için gerekli olan parayı bankadan çeker. Bu sayede düğün için gerekli para temin edilmiş olur.

Düğüne kısa süre kala gelin adayı Marika Letonya'dan gelir. Düğün hazırlıkları ise hızlanır. Tüpçü Fikret, Çetin, Muallim Saffet ve İsmail, Tarık için güzel bir kır düğünü organize ederler. Ayrıca düğünde gerçek takıların yerini alacak sahte takı ve paraları da hazırlatırlar. Tüm bunlar yaşanırken Marika'nın mafya ile bağlantılı gerçek nişanlısı Letonya'dan Sivas'a doğru yola çıkar. Zaman daralmıştır ve düğünün bir an evvel yapılması gerekmektedir. Bu koşturmaca içerisinde Marika deve sırtında düğün alanına doğru giderken devenin ürkmesi ile ormanda kaybolur. Bulduğunda ise baygın vaziyettedir bu durumu kimseye söylemezler, çünkü tüm aksaklıklara rağmen düğünün devam etmesi gerekmektedir.

Erkeklerden birisi gelinliği giyerek Marika'nın yerine geçer; fakat aksiliklerin ardı arkası kesilmez. Marika'nın bayılmasının ardından düğün sahibi İsmail'in ağabeyi İshak Emmi kalp krizi geçirip ölür, düğünde dağıtılan paraların da sahte olduğu anlaşılınca jandarma düğüne müdahale etmek zorunda kalır ve Çetin'i gözaltına alır. Bu esnada İshak Emmi'nin eşi Şengül teyze de eşinin vefat haberine dayanamayarak ölür. Marika'nın en yakın arkadaşı da gelinin erkek olduğunu görünce bayılır. Letonya'dan gelen Marika'nın ağabeyleri ve nişanlısı düğünü basarlar. İsmail'i ve Tüpçü Fikret'i bayıltırlar. Ardından Tarık ve gelinin yerine geçen Yılmaz'ın peşine düşerler. Çetin,

Marika'nın ağabeylerini ve nişanlısını bir güzel döver, jandarma da Çetin'i gözaltına alır. Tarık ile Marika'yı kurtarmış olur. Tüm bu yaşananlar sonunda Tarık'ın yalan söylediği de ortaya çıkar. Buna göre Tarık, bir başkası ile evlenmek üzere olan Marika'yı kaçırmıştır.

Düğün yarım kalsa da İsmail düğün için gerekli parayı düğünden sonra Tarık'a vererek Marika ile evlenmesini sağlar. Çünkü adetlere göre erkek babası oğlunu sünnet ettirir, okutur, askere gönderir ve evlendirmektedir. Yaşanan zorluklara rağmen düğün yapılmış olur. Üç yıl sonra ise Tarık ve eşi, İstanbul'da yaşamlarına devam eder. Üstelik bir de çocukları olmuştur.

2.2.2. Düğün Dernek Filminin İncelemesi

Düğün Dernek isimli film, ekonomik yönden çok bir ilerleme kat edememiş orta sınıf insanların hayatlarını konu edinir. Kahramanlarımız Tüpçü Fikret, Çetin ve İsmail rutin yaşantıları olan, kendi yağları ile kavru lan kişilerdir. Hatta kimi zaman birbirlerinden borç alarak geçinirler (dk. 22). Düğün gibi beklenmedik bir olay onları ekonomik yönden sarsabilmektedir. İsmail'e, oğlu Tarık'ın düğünü yapmakta yardım edeceklerine söz veren Fikret'in veresiyelerle döndürmeye çalıştığı küçük bir tüp dükkanı vardır. Çetin ise küçük bir spor salonu işletir. Salona gelen sporcuların bir kısmı düzenli olarak aidatlarını dahi vermezler. İçlerinden tek düzenli geliri olan kişi Muallim Saffet'tir. Zaten o da düğünün yapılması için gerekli parayı bankadan kredi çekerek temin etmiştir.

Kahramanlar ekonomik yönden güçlü değildir ve on gün gibi kısa bir sürede her şeyi ile mükemmel bir düğün organize etmeye çalışmaları aslında filmdeki olayların gelişmesi için bir zemin hazırlamıştır. Filmde orta sınıf bir ailenin ve arkadaş gurubunun başından geçenler ve imkânsız görünen çabaları aktarılmaktadır. Tüm bu çabanın kökeninde ise, toplumsal normlar çerçevesinde bir aile babasının kendisine toplum tarafından biçilen rolleri yerine getirme çabası yatmaktadır. “Çünkü adetlere göre erkek babası oğlunu sünnet ettirir, okutur, askere gönderir ve evlendirmektedir.”

Filmin büyük bir kısmı Sivas sınırları içerisinde küçük bir kasabada geçer. Sivas bir Orta Anadolu şehridir ve geleneksel yapı varlığını önemli ölçüde devam ettirmekte, sosyal yaşam bu geleneksel yapı etrafında şekillenmektedir. Birinci dakikadan itibaren gerek kuşbakışı görüntülerle gerekse İsmail'in Muallim Saffet ile konuşmalarından mekânın Sivas olduğu izleyiciye hissettirilir. İlerleyen dakikalarda Tarık'ın evleneceği kız olan Marika'nın Letonyalı olması hasebi ile mekân daha da genişleyecektir. Nitekim filmin bir bölümünde Letonya'da olduğu ifade edilen bir mekândan görüntüler verilmektedir (dk.58).

Kahramanlar sağlam bir aile bağına yapısına sahiptir. Babalık vazifesi çok önemlidir. Özellikle İsmail'in adet gereği erkek babasının oğlunu sünnet ettirdiğini, okuttuğunu, askere gönderdiğini ve evlendirdiğini ısrarla söyleyerek tüm zorluluklara rağmen oğlunun düğününü yapmak istemesi bunun en iyi örneğidir. Büyükler küçüklere saygıda kusur etmez. Mesela İsmail, dargın olduğu ağabeyi İshak'ın bayramlaşma esnasında elini öpmek ister (dk. 6). Ayrıca aradaki bütün kırgınlıkları unutup ağabeyinin ayağına giderek onu düğüne davet eder (dk. 56). Kahramanların arkadaşlık bağları da son derece güçlüdür. Bu nedenle İsmail'in oğlunun düğünün yapma noktasındaki yardım talebine arkadaşları kayıtsız kalmaz. Yine düğünün hazırlık aşamasına mahalle sakinleri destek verir. Düğün için gerekli çalışmalar geleneksel yaşamda varlığını sürdüren imece usulüyle yapılır.

Filmde örf ve adetler geniş yer bulur. Öncelikle anne, oğlunu yabancı bir kızla evlendirmek istemez, çünkü yabancı bir gelinin örf ve adetlere uyamayacağı, geleneksel Türk ailesine ayak uyduramayacağı düşüncesi vardır. İsmail oğlu Tarık'ın yabancı bir kızla evleneceğini öğrenince hangi dine mensup olduğunu sorgulamaz. Önemli olan oğlunun o kızı sevmiş olmasıdır (dk. 9). Gelin kız farklı bir kültüre, dile ve dine mensup olmasına rağmen, oğullarının isteğine karşı gelmez ve yabancı bir gelin almayı kabul ederler. İsmail tüm maddi sıkıntılara rağmen adetler gereği oğlunun düğünün erkek babası olarak bizzat kendisi yapmak ister. Gelin kızın deve sırtında düğün alanına gelmesi ve damadın sağdıçla gezmesi adettendir (dk. 61). Yakın akraba aynı zamanda düğün sahibi sayıldığından onlara düğün davetiyesi verilmez (dk. 56). Düğün

konvoyuna katılan arabaların sağ ve sol aynalarına çaput bağlanır (dk. 13). Ayrıca gerek cenazenin olduğu evde gerekse cenaze yakınının olduğu evde uzun süre düğün ve eğlence yapılmaz.

Filmde özellikle erkek kahramanlarda yöresel giyim kuşama rastlanmaz. Erkekler genelde gömlek ve kumaş pantolon giyerler. Ayakkabıları ise köseledir. Muallim Saffet ise öğretmen olması hasebiyle film boyunca takım elbise, gömlek ve kravat ile izleyici karşısına çıkar. Çünkü özellikle küçük yerlerde öğretmen olmak toplumsal statü anlamında büyük önem arz etmektedir. Ayrıca toplumda örnek bir şahsiyet olan öğretmenin görünümünde dikkat edilmesi de gerekmektedir.

Bayanların giyim kuşamı ise daha yereldir. Kadınlar günlük yaşantılarında entari giymekte, başlarına yazma örtmektedirler. Giyim kuşam noktasında bayanlar arasında en dikkat çekici farklılık Letonya'dan gelen Marika ve arkadaşında gözlenir. Marika ve arkadaşı kimi zaman mini etek kimi zaman pantolon giymektedir.

Tarık'ın Marika ile evlenmesi, filmdeki en önemli tören olarak karşımıza çıkar. Bu tören aile ve arkadaş efradı tarafından oldukça önemsenmektedir. Gerek Tarık'ın babası İsmail gerekse arkadaşları Tüpçü Fikret, Çetin ve Muallim Saffet düğünde en ufak bir aksaklık çıkmaması için gayret gösterirler. Düğünün yapılamaması demek İsmail'in babalık vazifesine hanel getirecek ve onun çevresi tarafından kınanmasına sebep olacaktır. Küçük ve geleneksel bir toplulukta sosyal normlara uymayanların karşılaşacağı kınanma, oldukça kötü bir yaptırımdır ve caydırıcı gücü vardır.

Filmde İslam inancına yer verilmiştir. Kahramanlar bayram namazını kılmak için camiye giderler (dk. 2). Camide yer kalmayınca müezzin bahçeye karton kutuları serer. Çetin ise, yabancı sermaye ürünü olan bir buzdolabının kutusu üzerine secde etmeyeceğini söyler (dk. 2). Filmde karşımıza çıkan bir diğer tören ise kutlama törenidir. Ramazan ayının son günleridir ve ahali bayram namazında bir araya gelirler. Cami çıkışında ise yöre halkı birbirleri ile bayramlaşırlar (dk. 5). Bayram âdetleri içerisinde, bayram namazından sonra erkeklerin cami önünde sıraya girerek bayramlaşması ve küslerin barışması sosyal ilişkileri yapılandıran önemli bir gelenektir.

Düğün Dernek isimli film, müzik, dans ve eğlence yönünden Sivas'a özgü birtakım örnekler içermektedir. Özellikle düğün törenlerinin olduğu sahnelerde Sivas Halayı ve Sivas'a özgü pek çok ezgili, türkülü halk oyunu yer almaktadır. Erkeklerin halay çektiği sahnelerde müzik aleti olarak genelde davul ve zurna kullanılır (dk. 8). Yöresel halaylarla erkek ve kadınların ayrı ayrı eğlendikleri görülür. Bir yerde ise gelin damadı dansa kaldırıır (dk. 72). Ayrıca Çetin ve Tüpçü Fikret kendi aralarında şarkı söyleyerek dans ederler. (dk.35) Gelinin düğün öncesi hamama götürüldüğü sahnede ise kadınlar kendi aralarında yabancı müzikle dans ederek eğlenirler.

Düğün Dernek filminde sözlü edebiyat ürünü olarak çeşitli lakap, deyim ve atasözlerin ile alkış ve kargışlara da yer verilmektedir: Fikret'in mesleğinden dolayı "tüpçü", Saffet'in ise "muallim" lakabı vardır. Yine filmde "şekil yapmak (dk. 1), pislik çıkarmak (dk. 2), gider yapmak (dk. 9), hazırlıksız yakalanmak (dk. 9), çekidüzen vermek (dk. 15), az veren candan çok veren maldan (dk. 15), gönül vermek (dk. 16), destekli sallamak (dk. 16), elde avuçta kalmamak (dk. 18), inadını kırmak (dk. 18), kafa bulmak (dk. 21), dikkatini dağıtmak (dk. 24), dil dökmek (dk. 35), gaza gelmek (dk. 35), boynunun borcu olmak (dk. 37), gönlünden kopmak (dk. 37), eline yüzüne bulaştırmak (dk. 39), sınırları bozulmak (dk. 42), celallenmek (dk. 48), terbiyeyi bozmak (dk. 49), dalga geçmek (dk. 61), zoruna gitmek (dk. 75), vadesi dolmak (dk. 76), yüzüp yüzüp kuyruğuna gelmek (dk. 82) çığırdan çıkmak (dk. 90), göz atmak (dk. 94)" gibi günlük yaşamda halkın kullandığı deyimlere yer verilmiştir. Ayrıca kadınların Tarık'a gelin adayı hakkında soru sordukları sahnede tepene taş düşsün (dk. 27) dedikleri, bir başka sahnede ise boyu devrilesice (dk. 86), şeklinde kargış ettikleri görülür. Aynı filmde yine Allah kabul etsin (dk. 17), Allah razı olsun (dk. 42), Allah sonumuz hayreylesin (dk. 62), Allah taksiratını affeylesin (dk. 76) ve başın sağ olsun (dk. 89) şeklinde alkışlara yer verildiği görülmektedir.

2.3. Fetih 1453

2.3.1. Fetih 1453 Filminin Özeti

Yönetmenliğini Faruk Aksoy'un üstlendiği *Fetih 1453* filminde Devrim Evin, İbrahim Çelikkol, Dilek Serbest, Recep Aktuğ, Cengiz Coşkun, Erden Alkan gibi isimler rol almaktadır.²⁸ Filmin konusu ise kısaca şöyledir:

29 Mart 1432 tarihinde Edirne'de Hüma Hatun sağlıklı bir erkek evlat dünyaya getirir. Babası bebeğin isminin Peygamber Efendimize hürmeten Mehmet olmasını emreder. 1451 yılına gelindiğinde Mehmet, büyümüş ve kılıç kullanmada usta olmuştur. Bu ustalığı sayesinde uzun süredir yenemediği cengâverlerden Hasan'ı alt eder.

Bir gün Edirne'den Halil Paşa'dan mektup gelir. Mektuba alan Mehmet, bulunduğu Saruhan Sancağı'ndan Edirne'ye doğru yola çıkar. Oraya vardığında babası Sultan II. Murat'ın vefat ettiğini öğrenir. Bunun üzerine Mehmet tahta geçer. Üstelik bu Mehmet'in tahta ikinci kez oturuşudur. Babasının yerine tahta geçen Mehmet, ona bir cihan devleti kuracağına dair söz vermiştir. Babasına verdiği sözü yerine getirmek için vakit kaybetmeden çalışmalara başlayan Sultan Mehmet, ilk önce Halil Paşa'yı baş vezir olarak görevlendirir. Daha sonra ise orduyu güçlendirmek için bir takım düzenlemelerin yapılmasını emreder.

Sultan II. Murat'ın vefat etmesi ve oğlu Mehmet'in tahta geçmesi kısa süre içinde Konstantiniyye'de (İstanbul'da) de duyulmuştur. Mehmet'in İstanbul'u fethetmek

²⁸ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/film/filmgoster/3333/fetih-1453> adresinden ulaşılmıştır.

için mühendislik ilimleri okuması, bu ülkenin dilini ve dinini öğrenmesi Konstantiniyye’de çeşitli tartışmalara neden olmaktadır. Dahası Mehmet’in de babası gibi İstanbul’u kuşatma altına almasından korkulmaktadır. Sultan Mehmet’in genç yaşta tahta geçmesini fırsat bilen diğer beylikler, onu tecrübesiz bir padişah olarak gördüklerinden Osmanlı’ya savaş açmak için fırsat kollarlar. Bir yandan da kardeşi Orhan’ın, Sultan Mehmet’in yerine geçmesine zemin hazırlamaya çalışırlar.

Tüm bunlar yaşanırken Sultan Mehmet, fırsat bulduğu vakitlerde İstanbul’u fethetmek için odasındaki haritaya bakarak planlar yapmaya devam etmektedir. Konstantin Devleti ise Osmanlıya karşı boş durmaz. Sultan Mehmet’e düşmanlık besleyen Karamanoğlu İbrahim Bey’e destek vermeyi planlar. Bunun için bir mektup yazıp Karamanoğlu İbrahim Bey’e gönderirler. Sultan Mehmet’in Konstantinopolis içerisindeki habercileri sayesinde mektup Karamanoğlu İbrahim Bey’e ulaşmadan ele geçirilir. Mektubun aslı muhafaza edilir, asıl mektup yerine kaleme alınan başka bir mektup Karamanoğlu Beyliğine gönderilir. Bu esnada büyük bir ordu toplanır ve Karamanoğlu Beyliği üzerine sefer düzenlenir. Neye uğradığını şaşırarak Karamanoğlu İbrahim Bey Osmanlı ile anlaşma yapar. Bu anlaşma, iki ordunun savaşçı devletlerin güçsüz kalmasını bekleyen Konstantinopolis’i hiç memnun etmez.

Sultan Mehmet İstanbul’un fethi hazırlıkları çerçevesinde Boğazkesen Hisarı’nın yapım emrini verir. Hızla inşaatın yapımına başlanır. Konstantinopolis’te hisarın yapımı endişe ile karşılanır. Osmanlı’ya karşı Mora’dan yardım istenir. Gönderilen mektupla da Sultan Orhan’ın tahta geçmesinin destekleneceği söylenir.

Sultan Mehmet’in adamları Konstantinopolis’te Urban adında bir top ustası ve kızını Konstantin askerleri tarafından tutuklanmak üzere iken kurtarır. Urban ve kızı Edirne’ye götürülür. Sultan Mehmet’in amacı Urban’a İstanbul’un fethi için gerekli olan topları döktürmektir. Sultan Mehmet Urban’dan tarihin göremeyeceği büyüklükte bir top dökmesini ister. Bunun için dualar eşliğinde hemen çalışmalara başlanır. Boğazkesen Hisarı’nın yapımı ile Cenevizlilerin ticareti bozulur. Onlar da Konstantin’e yardım etmeye karar verirler.

Bizans Devleti Osmanlıya karşı bir birliktelik sağlanmaya çalışılsa da henüz yeterli güce ulaşamamıştır. Bunun için Ortodoksların Vatikan'a tabi olması istenir. Bu şart yerine getirilirse Latin Devleti Konstantin'e destek verecektir. Bu durum Ortodoks halk tarafından kabul edilmez ve İstanbul'da yaşayan Ortodoksların bir kısmı ayaklanır.

Osmanlı cephesinde ise hazırlıklar sürmekte, devasa toplar dökülmektedir. Urban kısa sürede Sultan Mehmet'in Konstantin'in surlarını yıkmak için yapım emrini verdiği devasa topu savaşa hazır hale getirir. İstanbul'un fethi için tüm hazırlıklar tamamlanmıştır. Surlar önünde iki ordu karşılaşır. Sultan Mehmet ve Konstantin İmparatoru anlaşmaya varamaz. Savaş kaçınılmaz olur. Savaşın ilk gününde iki ordu da ağır kayıplar vermesine rağmen birbirine üstünlük sağlayamaz. Bu durum uzun süre devam eder.

Kuşatma başlayalı uzun zaman olmuştur. Bu süre zarfında Osmanlı ordusundan pek çok asker şehit olmuştur. Daha önceden savaşa dâhil olmayan Macar Kralı da Osmanlıya savaş açacağını bildiren bir mektup gönderir. Durum Osmanlı ordusu açısından hiç iç açıcı değildir. Bu zorluklara bir de Topçu Urban'ın yaralanması eklenir. Kuşatmanın kırkıncı gününde askerin savaştan heyecanı kalmamıştır. Üstelik Sultan Mehmet dahi savaşın kazanılacağına dair ümidini yitirmeye başlamıştır. Otağında kimse ile görüşmeyen Sultan Mehmet, iki gündür dışarı da çıkmamaktadır. Bu esnada Sultan Mehmet'in Ak Şeyhim diye hitap ettiği hocası Akşemseddin çıkagelir. Ona sabretmesini, toparlanıp ordunun başına geçmesini söyler ve gördüğü rüyayı Sultan Mehmet'le paylaşır.

Rüyasında yıllar önce İslam Ordusu ile Bizans kuşatmasına katılan Ebu Eyüp El-Ensarî'nin kabri kendisine gösterilmiştir. Kabir bulunur. Bu esnada Akşemseddin de Sultan Mehmet'e müjdelenen komutan olduğunu söyler. Böylece Sultan Mehmet öncekinden daha bir istekle ordunun başına döner. Kuşatma yeniden başlamıştır. Yapılan bir plan gereği İstanbul'un fethinde kullanılacak gemiler karadan yürütülerek Haliç'e indirilir. Bu sayede düşmanın denizdeki kuşatması kırılır. Konstantinopolis halkı ise iyiden iyiye korkuya kapılmaya başlamıştır.

23 Mayıs 1453 Salı günü kılınan namazın ardından kuşatmaya hız verilir. Lağımcıların desteği ve devasa toprak surlara delikler açması ile Sultan Mehmet'in ordusu surlardan içeri girer. Göğüs göğse mücadelelerin ardından Osmanlı ordusu üstünlüğü ele geçirir. Bu esnada Hasan da surlara Osmanlı sancağını diker. Surlara sancağın dikilmesi savaşın da kazanıldığının göstergesidir. İstanbul fethedilmiştir. Şehrin kapılarından içeri giren Sultan Mehmet, korku içerisindeki halka canlarının ve mallarının güvence altında olduğunu söyler. Herkes bundan böyle inancını dilediği şekilde yaşayabilecektir.

2.3.2 Fetih 1453 Filminin İncelemesi

Fetih 1453 filmi, 627 yılında Mekke'de olduğu belirtilen bir mekândan görüntülerle başlar. Daha sonra İstanbul ve Edirne'nin 1432 yılına ait kuşbakışı görüntülerine yer verilir (dk. 2-3). 1451 yılına gelindiğinde ise izleyici Saruhan Sancağı içerisinde yer alan bir mekan ile karşılaşır (dk. 4). Bu fiziki mekânlar dışında Karamanoğlu Beyliğine ait topraklar ve Cenova Limanı'ndan görüntüler de film içerisinde yer alır.

Fetih 1453 filminde dönemin sosyal yapısı ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmektedir. Filmde konu edilen Osmanlı Devleti monarşi ile yönetilmektedir. Hükümdarlık babadan oğula geçmektedir. Örneğin Sultan II. Murat vefat edince tahta oğlu Mehmet geçer. Padişah çocukları şehzade olarak adlandırılır (dk. 20). Sultan Mehmet'in eşi Gülbâlâ Hatun, oğlu ise Şehzade Beyazıt'tır.

Sultan Murat'ın ifade ettiği kadarı ile padişahın görevi halkın çıkarlarını korumaktır (dk. 18). Özellikle Konstantinopolis'te farklı din ve mezheplerden insanlar bir arada yaşamaktadır. Bunun yanı sıra toplumda sınıf farklılıkları vardır. Esir sınıfindan insanlar köle pazarında alınıp satılmaktadır. Nitekim Urban, kızı gibi sevdiği Era'yı esir pazarından satın alarak evlat edinmiştir (dk. 56).

Osmanlı devlet geleneğine göre padişahın emirleri mutlak suretle yerine getirilir. Padişahın emrine uymayanlar ve haddi aşanlar sürgüne gönderilir, kırbaçlanır veya idam edilir. Yine bu geleneğe göre gece vakti vezirin padişahın huzuruna çağırılması hayra

alamet değildir. Gece vakti Sultan Mehmet'in huzura çağırıldığı Halil Paşa eşinden kefenini hazırlamasını ister (dk. 40).

Kritik kararlar istişare edilir. Ecdattan edinilen bilgilere önem verilir. Sultan Mehmet, “tarih yazmak korkaklara göre değildir” düsturunu atalarından öğrenmiştir (dk. 26). Şehzadeler sancağa gönderilerek iyi bir eğitim alması sağlanır. Asker olmak ve özellikle de askerde şehit olmak bir onur vesilesi sayılır.

Fetih 1453 filminde döneme ait pek çok kıyafete yer verilmiştir. Osmanlı Devleti'ni temsil eden halk ve idareciler ile Konstantin'i temsil eden halk ve idarecilerin kıyafetlerinde bariz farklar vardır. Osmanlı Devlet yönetiminde bulunan kişiler çoğunlukla sarık takar ve kaftan giyerler. Konstantinopolis'in idarecilerinde de yine kaftana benzer yaldızlı elbiseler vardır. Fakat onların başlarında sarık veya şapka bulunmaz.

İnançlarla ilgili simgeler kıyafetlere yansımıştır. Hristiyan olan Konstantin halkının ve idarecilerinin elbiselerinde kimi zaman haç işaretine rastlanır. Sultan Mehmet ise savaş için sefere çıkacağı vakit üzerinde Allah lafzı bulunan bir kıyafet giyinir. Kıyafetin üzerine ise zırhını geçirir. Saraydaki kadınların ve erkeklerin kıyafetleri oldukça süslü iken halk tabası sade kıyafetler giyer.

Fetih 1453 filminde Osmanlı Devleti ile ilgili bölümlerde müzik ve dansa yer verilmez. Sadece Sultan Mehmet, surların önüne geldiği zaman orduya savaş düzeni aldirmek için kös benzeri vurmali çalığılar çalınır (dk. 88). Konstantin İmparatorluğu ile ilgili bölümlerde ise danslara daha çok yer verilir. Özellikle Osmanlıya karşı savaşta üstünlük sağlandığı vakitlerde yöneticiler ve halk müzik eşliğinde dans ederek eğlenirler (dk. 107 – dk. 115).

Filmde sözlü edebiyat ürünleri olarak “boynu kıldan ince olmak (dk. 9), başı göğe ermek (dk. 13), tadını çıkarmak (dk. 11), temasa geçmek (dk. 17), felakete sürüklemek (dk. 40), kan dökmek (dk. 43), göz yummak (dk. 47), bir adım önde olmak (dk. 54), emrine vermek (dk. 57), aklı başına gelmek (dk. 61), ayaklarına kapanmak (dk.

64), acı çektirmek (dk. 69), bağına basmak (dk. 69), inancını sarsmak (dk. 86), akli karışmak (dk. 117), moral olmak (dk. 113), tepesine çökmek (dk. 119), mızızlanmak (dk. 119), şevki kırılmak (dk. 120), bayram etmek (dk. 120), moralini yüksek tutmak (dk. 127)” deyimlerinin kullanıldığı görülür.

Geleneksel uygulamalara bakıldığında, doğan çocuğa ad vermek önemlidir. Çocuğa hürmet edilen kişilerin adı verilir. Sultan Murat oğluna Hz. Muhammet’e hürmeten Mehmet ismini verir (dk.4).

Fetih 1453 filminde Osmanlı Devleti ile Bizans İmparatorluğu’nun savaşta karşı karşıya gelmesi iki farklı ülkenin yanı sıra iki farklı inancın da mücadelesi anlamına gelir. Bu nedenle de filmde dini inanç sistemi ile ilgili pek çok ayrıntıya yer verilmiştir. Osmanlı Devleti Müslüman, Bizans İmparatorluğu ise Hristiyan’dır. Dini inancın siyaset üzerindeki etkisinden yararlanmak isteyen Konstantin İmparatorluğu Sultan Mehmet’e karşı Haçlı Ordusu’nu kullanmak ister (dk. 51). Hristiyan Bizans halkının içerisinde yaşanan Katolik ve Ortodoks çekişmesi pek çok kez Bizans imparatorunu zor durumda bırakmıştır. Ortodokslar kendilerini gerçek Hristiyan olarak görmekte ve Katolikler’in Hristiyanlık içerisindeki varlığını kabul etmemektedirler.

Hristiyan olan Bizans imparatorluğu askerleri savaşa kutsanarak katılırken Sultan Mehmet ve ordusu namaz kılarak cihada başlarlar. Sultan Mehmet Bizans ile savaşın Kur’an-ı Kerim’in hükmü gereği yapıldığını dile getirir (dk. 88). Sultan Mehmet’in İstanbul kuşatmasını Hristiyanların, Hazreti İsa’nın diriliş günü olarak kutladıkları Paskalya bayramında yapmasının da onlar için dinsel bir anlamı vardır (dk. 86).

Filmde İslam inancı ile bağlantılı çeşitli olağanüstülüklerle, mucizelere yer verilir. Sultan Mehmet İstanbul’un fethi ile müjdelenen bir padişah olduğundan onun dünyaya geldiği sene atlar ikiz doğurur, toprak bereketinden dört kez ürün verir, ağaçlar meyvelerinden yere iner. Ayrıca Konstantin surlarının yıkılacağına işaretleri olarak gündüz vakti semada kuyruklu bir yıldız belirir (dk. 2).

Rüyada görülenler önemlidir. Akşemseddin üç gün istiareye yatar. Kuşatmanın hayra vesile olacağı istiare sayesinde anlaşılır. Ayrıca Ebu Eyüp El-Ensari'nin kabri de istiare neticesinde tespit edilir.

2.4. Düğün Dernek 2: Sünnet

2.4.1. Düğün Dernek 2: Sünnet Filmin Özeti

Düğün Dernek 2: Sünnet, Düğün Dernek isimli filmin devamı niteliğindedir. Filmin yönetmenliğini Selçuk Aydemir üstlenmektedir. Ahmet Kural, Murat Cemcir, Resim Öztekin, Devrim Yakut, Barış Yıldız, Ulaş Torun gibi isimlerin rol aldığı filmin konusu ise şöyledir:²⁹

Uzun uğraşlar sonucu Marika ve Tarık evlenir. Bu evlilikten Matias adında bir erkek çocukları olur. Matias'ın babası Türk ve Müslüman annesi ise Leton ve Hristiyan'dır. Bu nedenle Matias, doğduğu dünden beri iki farklı kültürün çeşitli uygulamalarına şahit olmuş dahası iki farklı ailenin gelenek ve görenekleri arasına sıkışıp kalmıştır. Çünkü babası ve babasının ailesi onu Türk ve Müslüman gibi yetiştirmek isterken hem annesi hem de annesinin ailesi onu Leton âdetlerine göre ve Hristiyan olarak yetiştirmek isterler.

Bu din ve kültür ayrılığı Matias'ın sünnet olma yaşı gelince iyice kendisini hissettirir. Çünkü Matias'ın Müslüman dedesi İsmail, inancı gereği torununun sünnet olmasını ister; fakat Hristiyan olan Letonyalı aile Matias'ın sünnet olmasını kabul etmez. Matias'ın büyüyünce kendi kararını kendisinin vermesi gerektiğini söylerler.

²⁹ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/8323/dugun-dernek-2> adresinden ulaşılmıştır.

Tüm zorluklara rağmen oğlu Tarık ile sevgilisi Marika'nın düğününü yapan İsmail, önünde bir dizi engel bulursa da torununun sünnet düğününü de yapacaktır. Çünkü âdetlere göre torun dedesi torununu sünnet ettirir, askere gönderir ve evlendirir.

İsmail'in torununu sünnet ettirmek için yine arkadaşları Tüpçü Fikret, Çetin ve Muallim Saffet'ten yardımına ihtiyacı vardır; fakat önce tüm bu arkadaşlarını bir araya getirmesi gerekmektedir. Gelin görün ki daha önceden Tarık'ın düğünün yapılması için büyük gayret gösteren bu ekipten Yılmaz kaybolmuştur. Tüpçü Fikret ise akıl hastanesinde yatmaktadır. Muallim Saffet ise zengin olduğu için arkadaşlarından uzak düşmüştür.

Uzun uğraşlar sonucu İsmail'in arkadaşları Tüpçü Fikret, Yılmaz, Çetin ve Muallim Saffet bu sefer de sünnet düğünü yapmak için bir araya gelir. İsmail'in torunu Matias'ın sünnet ettirilmesi için önce Letonya'dan Türkiye'ye gelmesi gerekmektedir. İsmail ve arkadaşları Matias Sivas'a geldiğinde onu bir şekilde ailesinden habersiz sünnet ettireceklerdir. Bunun için hazırlanan plana göre toplu sünnet düğünü organize edilecek, o kargaşada Matias da kaçırılıp sünnet ettirilecektir.

Tarık ve Matias'ın Türkiye'ye gelmesi için İsmail, oğlu Tarık'a verem olduğunu ölmeden evvel torununu görmek istediğini söyler. Tarık babasının yalananına inanır. Bunun üzerine toplu sünnet organizasyonu için çalışmalar başlar. İlk adım olarak İsmail ve arkadaşları Sivas Belediyesi'ne giderek belediye başkanına toplu sünnet organizasyonu düzenleyeceklerini söylerler. Belediye başkanı sunulan tekliften çok memnun olur ve teklifi kabul eder.

İsmail, Çetin ve Muallim Saffet, belediye başkanı ile görüştükleri esnada Tüpçü Fikret ise özçekim yapmak için yüksek bir binanın teras katına çıkmıştır. Etraftakiler Tüpçü Fikret'in binanın tepesine intihar etmek için çıktığını düşünürler. Mahalle sakinler olay yerine toplanır bu arada polise de haber verilir. Polisler Fikret'e aşağı inmesini anons ettiği sırada tesadüf eseri olay yerinde bir şirketi soyan hırsızlar anons ve polis sirenlerini duyarak teslim olurlar. Böyle Fikret farkında olmadan bir şebekeyi

polise yakalatmış olur. Hırsızlar polise yakalanmış olmaktan Fikret'i sorumlu tutarlar ve ondan intikam almaya karar verirler.

Tüm bunlar yaşanırken toplu sünnet organizasyonunu yapacak bir sünnetçi ayarlanır, düğün salonu tutulur, yemekler pişirilir, düğün için her şey hazırlanır. Fakat aksilikler bir türü sona ermez. Önce çocukları sünnet edecek sahte doktor, Yılmaz tarafından dövülerek bayıltılır. Sonrasında ise tüp arabası Fikret'in düşmanı hırsızlar tarafından çalınır. Çalınan arabada sünneti yapacak doktor da vardır. Bu kargaşada Tüpçü Fikret, Yılmaz ve Çetin doktoru bulmak için bir polis arabası çalmak zorunda kalırlar. Ayrıca düğüne getirdikleri sanatçı Mustafa Keser de bir başka sanatçı olan Nükhet Duru tarafından yaralanmış ve sahneye çıkamayacak duruma gelmiştir. İşler iyice karışır fakat her şeye rağmen yapılması gereken bir toplu sünnet organizasyonu vardır.

Tüpçü Fikret, Yılmaz ve Çetin yol kenarında bir çiftliğe girerler. Amaçları çiftlikten araba çalarak sünnet düğününe yetişebilmektir. Arabayı çalmak için girdikleri ev sahibine yakalanırlar. Ev sahibi insafılı çıkar, araç bakımını yaptırmak ve kışlık lastik almak şartı ile Tüpçü Fikret, Yılmaz ve Çetin'den şikâyetçi olmaz. Üstelik onları düğünün yapılacağı yere kadar bırakır.

Akşam olmuş misafirler düğün alanını doldurmuştur. Fakat Mustafa Keser yaralı olduğu için düğünde rol alacak sanatçı kalmamıştır. Tüpçü Çetin bu duruma da bir çözüm bulur. Hemen Mustafa Keser'in kılığına girerek sahneye çıkar ve kalabalığı oyalar. Bu esnada polisler de Tüpçü Çetin'i arayan hırsızları yakalar.

İşler tekrar yoluna girmeye başlamıştır. Matias'ın sünnet ettirilmesi için tüm şartlar hazırdır. Belediyenin sünnetçisi ikna edilir ve sonunda Matias sünnet edilir. Böylece Tüpçü Fikret, Yılmaz, Çetin ve İsmail'in girişimleri ile bir düğün organizasyonu daha başarı ile sona ermiş olur.

2.4.2. Dügün Dernek 2: Sünnet Filminin İncelemesi

Dügün Dernek 2: Sünnet filmi tıpkı *Dügün Dernek* isimli film gibi, ekonomik yönden orta sınıf insanların hayatlarını konu edinir. Kahramanlarımız Tüpçü Fikret, Çetin ve İsmail rutin yaşantıları olan, kendi yağları ile kavrulan kişilerdir. Şans oyunlarından büyük ikramiyeyi tutturduğu için sadece Muallim Saffet'in maddi durumu iyidir. O da elindeki paranın büyük bir kısmını toplu sünnet organizasyonu için harcar.

Dügün Dernek 2: Sünnet filminde olayların büyük çoğunluğu Sivas sınırları içerisinde bir köyde geçmektedir. Fakat filmin ilk dakikalarında Tarık'ın evleneceği kız olan Marika'nın Leton olması hasebi ile Letonya'nın Riga şehrinde olduğu ifade edilen mekânlardan görüntülere de yer verilmektedir (dk. 3). Filmde Türkiye ve Letonya gibi iki farklı ülkeden görüntülerin yer alması iki ülkenin dolayısıyla da iki ailenin kültürleri arasındaki farkı göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Nitekim filmin ilk üç dakikası, iki kültür arasındaki derin farklılıklara ayrılmış; her iki mekandan karşılıklı görüntülere yer verilerek izleyiciye iki kültür arasındaki farklılığın olayların gelişmesine zemin hazırlayacağı hissettirilmiştir.

Dügün Dernek 2: Sünnet filmindeki kahramanlar, sağlam bir aile yapısına sahiptir. Dede olmak beraberinde pek çok sorumluluğu getirir. İsmail'in âdetlere göre dedenin torununu sünnet ettirdiğini, askere gönderdiğini ve evlendirdiğini söylemesi bunun en güzel örneğidir (dk. 11). Büyükler küçüklere saygıda kusur etmez. Dügün, bayram gibi toplumsal olaylarda insanlar birbiri ile iletişim halindedir. Toplu sünnet organizasyonuna bütün köy halkı destek verir. Dügün için gerekli çalışmalar imece usulü ile yapılır (dk. 64).

Çetin, İsmail ve eşi Hatice ile Letonya'ya hayırlı bir kısmet bulma ümidi ile gitmiştir. Çocuk ve torun sahibi olmak mutluluk kaynağıdır. Tarık'ın çocuğu olduğu zaman Tarık'ın baba ve annesi başta olmak üzere Tüpçü Fikret ve Çetin sevinçten havalara uçarlar, ilginç dans ve figürlerle bu olayı kutlarlar. Elbette kutlamaların taşkınlık boyutuna varacak kadar abartılı olmasında çocuğun cinsiyetinin erkek olmasının da etkisi vardır. Çünkü geleneksel, ataerkil Türk ailesinde erkek çocuğunun

doğumu özellikle önem verilen bir durumdur ve sünnet töreni de önemli bir geçiş ritüelidir.

Çocuğun doğması kadar isminin konulması da önemlidir. Anne ve babası, torunlarına aile büyüklerinden birinin adının vereceği beklentisi içerisindedir. Fakat Tarık, oğluna Matias ismini verir. İsmail ve Hatice bu durumdan hiç memnun değildirlir (dk. 12).

Sosyal hayatta ataerkil aile yapısı hâkimdir. Erkek evin direği olarak görülür. Nitekim Hatice, kocasının öleceğini zannettiğinde ağlamaya başlar. Ağlarken de kocasına “evimin direği, başımın gölgesi” diye seslenir. Bunu yapmakla da kalmaz kocasının elini öper (dk. 56).

Halk genel olarak âdetlerine bağlıdır. Misafir baş tacı edilir. Güzel bir haber alındıktan sonra konu komşuya ikramda bulunulur. Nitekim İsmail ve Hatice torunları olduktan sonra komşulara yemek verirler. Verilen söz önemlidir. Sözün yerine getirilmesi için gayret gösterilir (dk. 45).

Filmde özellikle erkek kahramanlarda yöresel giyim kuşama rastlanmaz. Erkekler genelde gömlek ve kumaş pantolon giyerler. Ayakkabıları ise köseledir. Kadınlar günlük yaşantılarında entari giymekte, başlarına yazma örtmektedirler. Muallim Saffet ise hem öğretmen olması hem de zengin bir hayata kavuşması hasebiyle film boyunca takım elbise, gömlek ve kravat ile izleyici karşısına çıkar. Çünkü özellikle küçük yerlerde öğretmen olmak toplumsal statü anlamında büyük önem arz etmektedir. Ayrıca toplumda örnek bir şahsiyet olan öğretmenin görünümüne dikkat etmesi gerekmektedir. Özel günler ve ziyaretler haricinde erkekler takım elbise giyip kravat takmazlar. Takım elbise ve kravat önemli adam olma göstergesidir. Çetin, İsmail ve Muallim Saffet’in belediye başkanına toplu sünnet töreni düzenlemek için gittikleri sahnede Çetin, başkanın onlara ilgi göstermesini giydikleri takım elbiseye bağlar. “Takım elbise giymeyecektik, bizi adam sandılar.” şeklinde bir ifade kullanır (dk. 44).

Toplu sünnet düğünün yapıldığı esnada ise gerek kadınların gerekse erkeklerin giyim kuşamlarına özen gösterdiği, günlük kıyafetler dışında daha özel kıyafetler giydiği görülür. Sünnet olacak çocukların da sünnetlik adı verilen özel kıyafetleri vardır. Letonyalı ailenin kıyafetleri ise Türk ailenin kıyafetlerinden oldukça farklıdır. Matias ve dedesi ceket ve gömlek giyer, papyon takar. Marika ise mini etek ve açık kıyafetlerle izleyicinin karşısına çıkar.

Düğün Dernek-2: Sünnet filmi, adından da anlaşılacağı üzere bir geçiş töreni olarak sünnet düğününü konu olmaktadır. Sünnet her şeyden önce İslami bir törendir. Sünnetli olanın temiz olduğuna inanılır. Yaşı geldiği halde sünnet olamamış kimseler toplum tarafından kınanır. Ayrıca erkek çocuk için sünnet olmak erkekliğe de ilk adımı atmaktır. Filmde Matias'ın ısrarla sünnet ettirilmek istenmesi aynı zamanda onun iki farklı inanç ikileminde Müslüman yapılması çabasını yansıtır. İsmail'e göre Matias'ın sünnet ettirilmesi gelini Marika'ya ve onun Hristiyan ailesine karşı kazanılmış bir zafer hüviyetindedir.

Başta da belirtildiği gibi film, iki farklı kültürden insanların hayatlarına yer vermektedir. İki farklı ülke ve iki farklı kültürden insanın evlilik bağı ile bir araya gelmesi beraberinde çeşitli zorlukları getirir. Çünkü iki ailenin âdetleri ve dünya görüşleri birbirinden oldukça farklıdır. Bu farklılık düzenlenen tören ve eğlencelerde de kendini hissettir. İsmail, torunu Matias doğduğunda Kuran-ı Kerim okutur, köylüye yemek yedirir. Leton aile ise Matias'ın doğumunu havuz başında düzenlenen parti ile kutlar (dk. 01). Filmin başlangıcında Letonya yapılan bir düğün ile Türkiye'de yapılan bir düğünden görüntülere yer verilmektedir. İki kültürü mukayese etmek açısından izleyiciye gösterilen bu iki düğünden Leton düğününde misafirler gayet sakin bir şekilde sandalyelerde nikâhın kıyılmasını izlerler ve nikâh sonunda alkışlayarak evlenen çifti tebrik ederler. Sivas'taki düğün sahnesinde ise misafirler davul ve zurna eşliğinde çalgınca eğlenirler (dk. 1).

Matias Letonya'da havuzda eğlenirken Türkiye'de babaannesi ile hamama gider. Kadınların hamamda eğlendiğine şahit olur (dk. 1).

Eğlence törenlerin vazgeçilmezi müzik ve danstır. Mutlu bir haber alındığında halay çekilir, dans figürleri sergilenir. Matias'ın doğduğu sahnede İsmail, eşi ve arkadaşları bebeğin doğumunu hastane koridorlarında dans ederek kutlar. Dans ve müzik hem sünnet hem de düğün törenlerinin olmazsa olmazıdır. Sünnet organizasyonunun eğlenceli geçmesi için Mustafa Keser isimli sanatçı ile anlaşma yapılır. Onun yaralanarak sahneye çıkamaması durumunda ise Tüpçü Fikret, rol değiştirerek sahneye çıkar ve düğüne gelenleri eğlendirir.

Düğün Dernek 2: Sünnet filminde sözlü edebiyat ürünü olarak çeşitli deyimlere, lakap ve alkışlara yer verilmektedir. Fikret “tüpçü” Saffet ise “muallim” lakabıyla anılır. Filmde “aklı almamak (dk. 3), elinden kaza çıkmak (dk. 6), iş çevirmek (dk. 8), içi yanmak (dk. 24), gevezeyi cehenneme koymuşlar bu odunlar yaş demiş (dk. 24), ulu orta konuşmak (dk. 27), kafayı takmak (dk. 28), gerdanı düşmek (dk. 28), burnunda tütme (dk. 33), can evinden vurmak (dk. 33), kıllanmak (dk. 33), yumuşak karnından vurmak (dk. 35), ödü kopmak (dk. 35), eline yapışmak (dk. 42), göz kulak olmak (dk. 55), içi geçmek (dk. 67), boş bulunmak (dk. 73), keçileri kaçırmak (dk. 84), başı yanmak (dk. 96), elinden kaçırmak (dk. 103), ders çıkarmak (dk. 104)” gibi deyimlere yer verilmiştir. İsmail'in karısı Hatice'nin Tüpçü Fikret'e söylediği “Mezarına su dökenlerin çok olsun (dk. 24), İçtiğin su kabir azabını dindirsin (dk. 24)” şeklindeki sözleri ise ilk bakışta kargış gibi görünen alkışlardandır.

Düğün Dernek 2: Sünnet adlı bu filmde iki farklı inançtan insanların hikâyelerine yer verilir. Tarık'ın ailesi Müslüman, Marika'nın ailesi ise Hristiyan'dır. Matias çoğu zaman iki farklı inancın uygulamaları içerisinde sıkışıp kalır. Örneğin filmin ikinci dakikasında Marika'nın ailesi sofrada dua etmektedir. Babası Tarık, Hristiyan âdetlerine göre dua eden oğlu Matias'ı uyararak Müslümanlar gibi ellerini yukarı kaldırmasını ister. Ayrıca Matias'ın İslamiyet inancına göre bir an önce sünnet olması gerekmektedir. Leton ile ise sünnete kesinlikle karşıdır.

Çetin Leton aile fertlerine Türkçe'de “iyi günler”in Allahu Ekber, “afiyet olsun”un ise La ilaha illallah şeklinde ifade edildiğini söyleyerek kendince Hristiyan

ailenin İslami terimler zikretmesini sağlar (dk. 6). Filmde iki farklı toplumdan aile yapısı arasındaki farklar ve kültür çatışması göze çarpar.

Filmin kahramanlarından Yılmaz'ın hırsızlık için girdiği evde, ev sahibinin onu karabasana, Hızır'a ve Azrail'e benzetmesi ise kahramanın olağanüstü varlıklara olan inancının göstergesidir (dk. 9). İsmail'in doktordan sahte rapor almak için müracaat ettiği sahnede bayan doktor, Hipokrat yemini olduğunu ve sahte rapor veremeyeceğini söyler. İsmail ise bu yemini bozmak için doktora üç gün oruç tutmayı ve kafasında ekmek kırmayı teklif eder (dk. 53). Burada İslami inançla kaynaşmış halk inançları göze çarpmaktadır.

2.5. Recep İvedik-2

2.5.1. Recep İvedik-2 Filminin Özeti

Recep İvedik-2 filminin yönetmenliğini Togan Gökbakar üstlenmektedir. Şahan Gökbakar, Gülsen Özbakan, Çağrı Büyüksayar, Efe Babacan, Asiye Dinçsoy, Zeynep Çamcı ise filmin oyuncuları arasındadır.³⁰ *Recep İvedik-2*'nin konusu ise şöyledir:

Recep İvedik'in kendisine "Ekinler baş vermeden kör buzağı topallamazmış" sözünü hayat felsefesi edinmiş bir ninesi vardır. Ninesi, Recep'in başıboş hallerinden hiç memnun değildir. Bir gün ona, dedesinin Sultan Hamit zamanında bir reklam ajansı kurduğunu, bu ajansın amcasının oğlu Hakan

³⁰ Filmin yönetmeni ve oyuncuları ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2802/recep-ivedik-2> adresinden ulaşılmıştır.

tarafından işletildiğini ve onunla çalışabileceğini söyler. Ardından torunundan üç şey ister. Bu istekler: Recep'in iş bulması, evlenmesi ve saygın bir kimse olmasıdır. Bu üç istek tamam olmadan nenesi onu görmek istemez.

Recep, ninesinin isteği doğrultusunda iş aramaya koyulur. Önce pizza satan bir dükkanda dağıtıcı olur. Müşterilerin pizzasını izinsiz yediği için kısa süre sonra kovulur ve bir makette kasiyer olarak çalışmaya başlar. Burada da müşterilere kaba davrandığı için işinden olur. Eczanede çalışmaya başladığında da davranışları yüzünden müşterilerin tepkisini çeker ve yine işten kovulur.

Recep bundan sonra girdiği işlerde de bir düzen tutturamaz. Ninesi Recep'in bu durumunu görünce onu, dedesinden kalan reklam şirketinde çalışmaya ikna eder. İş bulma konusunda ninesine söz veren Recep de bu öneriyi kabul etmek zorunda kalır. Ardından dedesinden kalan şirketi işleten amcaoğlu Hakan'ın yanında çalışmaya karar verir. Böylece ninesinin ilk isteğini yerine getirmiş olur.

Ninesinin ikinci isteği ise Recep'in bir kızla evlenmesidir. Bundan sonraki süreçte o, hem yeni işini öğrenmeye çalışacak hem de eş bulmak için uğraşacaktır. İvedik, şirket elemanı olan birisi vasıtası ile internetten kızlarla görüşmeye başlar; fakat bu görüşmelerden bir netice alamaz. Çünkü buluştuğu kızlara karşı kaba davranışlar sergilemekte, onları rencide etmektedir. Bir keresinde internetten tanıştığı bir kızla buluşmaya giden Recep oradaki bayana sarkıntılık ettiği için biber gazına maruz kalır. Bir diğer buluşmada ise Japon lokantasında bilmediği yemeği yer ve kız arkadaşının üzerine kusar. Bu denemeler neticesinde kendisine bir kız arkadaş bulamayan Recep, son olarak aradığı kız bulmak için yogaya gitmeye kara verir. Fakat burada da gösterdiği kaba davranışlar sebebi ile kovulur.

O günlerde reklam şirketinin Japon iş adamları ile görüşmesi vardır. Hakan'ın tüm engellemelerine rağmen Recep, iş görüşmesine katılmak istediğini söyler. İş yemeğinde giymek üzere arkasında ejderha işlemesi olan kırmızı bir ceket satın alır. Recep'in ceketindeki ejderha dövmesi ile Japon iş adamlarının bileklerindeki dövme aynıdır. Bu tesadüf nedeniyle Recep İvedik, Japon iş adamları nezdinde büyük itibar görür. Ayrıca düzenlenen partide Recep'in çaldığı oyun havası türünden parçalar da

salondakilerin ilgisini çeker. Ertesi gün düzenlenen toplantıda Japonlar Recep'in zorlaması ile reklam şirketi ile olan anlaşmayı imzalarlar.

Bu reklam anlaşması, iş dünyasında büyük yankı uyandırır. İş anlaşmasının imzalanmasını sağlayan Recep İvedik, "Büyük İş Adamları Derneği"nin düzenlediği programda iş dünyasına seslenir. Konuşmanın sonunda söylediği "Ekinler baş vermeden kör buzağı topallamazmış." sözü, iş adamlarından büyük alkış alır ve İvedik, yılın işadamı olarak pek çok dergiye kapak olur.

İş dünyasında saygınlık kazanan Recep İvedik, ninesine verdiği sözlerden birisini daha yerine getirmiştir. Geriye üçüncü söz olarak bir tek evlilik kalmıştır.

İvedik, maskeli bir parti sırasında ninesini ağırlaştığını öğrenir. Kadın kılığına soktuğu bir arkadaşını ninesine kız arkadaşım diye tanıtır. Ninesi ona inanır. Recep'in üç isteğini de yerine girmesinden doyalı mutludur. Çok geçmeden Recep'in ninesi ölür. Recep'e miras olarak kalan "mavi sandıkta" ise ninesine ait bir fotoğraf vardır.

2.5.2. Recep İvedik-2 Filminin İncelemesi

Recep İvedik-2 filminde olaylar İstanbul'un Güngören semtinde başlar (dk. 8). Burası orta sınıf insanların yaşadığı bir mahalledir. Recep de burada kendi halinde yaşamını sürdürmektedir. Recep iş dünyasına atılması ile birlikte fiziki çevre değişir, yüksek binaların olduğu lüks bir mekân karşımıza çıkar. Recep böylece önceki yaşamından oldukça farklı bir fiziki çevre içerisine girmiş olur.

Filmin başkahramanı Recep İvedik'in belli bir mesleği yoktur. Ninesinin ısrarı ile bir pizza dükkanında pizza dağıtmaya başlar. Bu işten kısa sürede kovulduktan sonra bir markette kasiyer olarak çalışır. Daha sonra ise eczanede çiraklık yapar. Bu işte de başarılı olmayınca bir havayolu şirketinde işe girer. Son olarak da dedesinden miras kalan reklam ajansında 200 Türk Lirası aylık, yemek ve ulaşım ücreti karşılığında işe girer.

Recep İvedik sosyal yönden güçlü bir karakter değildir. Bunda sergilediği kaba davranışların etkisi bir hayli fazladır. İnsanlarla iletişim kurmayı beceremez. Bu durumlarda genelde karşısındakine fiziki şiddet uygular (dk. 15).

Büyüklerle saygı göstermeye (nenesine karşı) ve geleneksel rol beklentilerine (iş bulma, evlenme, saygınlık edinme) uymaya çalışsa da obur, kaba ve düzen tutturamayan bir kişilik sergilemektedir. Kendi iyi amaçlar uğruna (nenesini kandırıyor) yalan da söyleyebilmektedir. Recep'in arkadaş çevresi oldukça kısıtlıdır. Hatta internetten tanıştığı bir kızla buluşmayı beklerken o güne kadar hep hayvanlarla arkadaşlık ettiğini, ilk defa bir insan ile buluşacağı için heyecanlı olduğunu kendine itiraf eder (dk. 43).

Recep İvedik'in ninesi de kadim geleneğimizdeki bilge yaşlı tipine oldukça terstir. Recep'e ağza alınmayacak küfürler eder. Bilgisayar oyunları ile oynamaya bayılır. Ölüm döşeginde torunu Recep ve Hakan ondan merakla son bir söz veya vasiyet duymak isterken onun ise son sözü küfürdür (dk.99). Burada geleneksel rol modeline ters bir yaşlı nene tiplmesi komiklik yaratan unsur olarak kullanılmıştır.

Recep İvedik ninesinin isteği üzerine iş bulmak, evlenmek ve saygınlık kazanmak için harekete geçer. Dedesinin kurduğu şirkette iş bulduktan sonra evleneceği kızı bulmak için birkaç girişimde bulunur. Bu uğurdu kendi adet ve geleneklerine yabancı olan ortamlara girer. Mesela internetten tanıştığı kızla suşi restoranında buluşur. Sürekli bu restoranda yemek yiyormuş gibi rol yapar. Oysa oraya ilk kez gelmiş, ilk kez suşi yemiştir. Recep'in İlk kez yediği bu yemekten midesi bulanır ve tanıştığı kızın üzerine kusar. Bu yüzden kız tarafından reddedilir.

Recep, kız arkadaş bulmak için bir başka girişimde daha bulunur. Bu kez yoga yapılan bir mekâna gider. Burada hocasının sözlerini yanlış anlayarak topluluk içerisinde yellenir ve kültürümüzde topluluk içerisinde uygunsuz olan bu davranışı yaptığı için kovulur.

Recep'in bir bayanla tanışmak ve yuva kurmak için seçtiği yöntem oldukça ilginçtir. Bilindiği gibi özellikle görücü usulü evlenmede büyüklerin öncülüğünde gelin adayı bulunur ve damat adayı ile görüşürülür. Recep İvedik ise evleneceği kızı internette yer alan evlilik siteleri üzerinden aramaktadır.

Önceki filmde olduğu gibi bu filmde de Recep İvedik turuncu çizgili gömleği, kumaş pantolonu, kösele ayakkabısı ile izleyici karşısına çıkar. İş dünyasına atıldığı dönemde dahi kıyafetini hiç değiştirmez. Sadece pizzacı, kasiyer, host ve eczacı çırağı olarak çalıştığı dönemlerde mesleğine uygun kıyafetler giyer. Eczanede çalıştığı

dönemde üzerine önlük giyse de turuncu çizgili gömleğini çıkarmaz. Aslında bu kıyafetlerinden vazgeçmemesi ve değişmeye direnmesi, kişilik yapısı olarak da değişime olan direncinin bir göstergesidir. Bu direnç filmde komiklik yaratan bir unsur olarak kullanılmıştır.

Recep'in Japon işadamlarının katılacağı bir parti için kırmızı yaldızlı, üzerinde ejderha işlemesi olan bir ceket giymesi ise ona Japon işadamları nezdinde saygınlık kazandırır. Çünkü ceketin arkasındaki işleme ile Japon işadamlarının kollarındaki dövme aynıdır. İş toplantısı için oldukça uygunsuz kıyafet seçimiyle ilgi toplaması filmde komiklik yaratan bir unsur olarak kullanılmış ve karakteri, “seçimlerimi değiştirmeden de saygın olabilirim” mesajıyla ön plana çıkarmıştır. Yine Recep, iş yerinden birisinin doğum günü kutlamasına katılır. Kutlamaya katılmak için ilginç kostümler giymek gerekir. Recep de tavşan kostümü giyer. Recep, zıtlıkları seven ve uygunsuz seçimlerini taşımak konusunda oldukça ısrarcı bir karakter sergilemektedir.

Filmde müzik ve dans ile ilgili çok fazla ayrıntı yer almaz. Japon işadamları onuruna verilen kokteylde Recep, ortamın resmi havasını dağıtmak için nakarat kısmı “hoplayıver çekirge, zıplayıver çekirge, benim canım çekirge, pıtı pıtı pıtı çekirge” şeklinde, hareketli bir oyun havası çalar. Burada kendi eğlence anlayışı içerisinde yer alan bir müzik türünü sosyeteye sokmuş olmak, fikriyle “kendin gibi olduğunda da kabul edilebilirsin” mesajını verir.

Recep İvedik-2 filminde çeşitli deyimlere, hikâyelere ve lakaplara yer verilmiştir. “gözü açık gitmek (dk. 4), posta koymak (dk. 4), gururunu ayaklar altına almak (dk. 15), dizinin bağı çözülmek (dk. 50), başına gelmeyen kalmamak (dk. 59), işin rengi değişmek (dk. 63), asabı bozulmak (dk. 63), fikir ayrılığına düşmek (dk. 66), yan çizmek (dk. 67), üstüne basmak (dk. 68), boynu bükük kalmak (dk. 69), kafasına takmak (dk. 89), asistlik yapmak (dk. 91), başı sağ olmak (dk. 102)” gibi deyimler filmde geçmektedir.

Recep'in babaannesi tarafından sıkça telaffuz edilen “Ekinler boy vermeden kör buzağı topallamazmış” sözü ise her şeyin bir vakti olduğu, zamanı gelmeden bir şeylerin olamayacağı anlamını ihtiva eden özlü bir söz olarak değerlendirilebilir.

Filmde lakaba da yer verilir. Recep, internetten kız arkadaş bulmak için dedesinin de lakabı olan “ayı boğan”ı kullanır. Bu lakap onun da dedesi gibi güçlü (ayı boğacak kadar benzetmesiyle) bir kişi olduğunu göstermek amaçlıdır. Aslında Recep, bedensel ve zihinsel gücünü dengeleyememiş bir kişidir ve zihinsel güç yetiremediği konularda başı sıkıştığında bedensel gücüne başvurmaktadır.

Japon işadamları ile anlaşma imzalayıp şirketi iyi bir noktaya getiren Recep, golf oynayarak vakit geçirir. Bu oyun Recep’in zengin bir sosyal çevreye giriş yaptığının da göstergesidir. Ayrıca Recep İvedik, “Büyük İş Adamları Derneği”nin düzenlediği programda iş dünyasına “ağustos böceği ile karınca” hikâyesini anlatır. Fakat anlattığı hikâye bilinenden oldukça farklıdır. Çünkü karınca, ağustos böceğine küresel ısınmadan dolayı doların yükseleceğini şimdiden tedbir alması gerektiğini söyler. Ağustos böceği karıncanın tavsiyesinin dinlemez. Kış mevsimi geldiğinde açlık çeken ağustos böceği karıncanın kapısını çalar, ondan bulgur ve nebati yağ ister. Karınca ağustos böceğini kapısından kovar. Ağustos böceği de karıncaya kızar ve kavgaya tutuşurlar (dk. 84).

Filmde inançlarla ilgili ayrıntılara yer verilmez. Recep’in havayolu şirketinde çalışırken uçağın kapısını kapattığı esnada besmele çekmesi, dedesinden kalan şirkete girerken çalışanlara selam vermesi, iş yemeğine katılmasına izin verilince Hakan’a “Allah senden razı olsun” diye temennide bulunması onun İslam inancına sahip olduğunu ve gündelik dili kullandığını gösterir (dk. 67). Geleneksel bir unsur olarak, Recep’in ninesi öldüğünde ise tüm komşular cenaze evinde toplanır. Taziye için gelen konuklara helva ikram edilir (dk. 102).

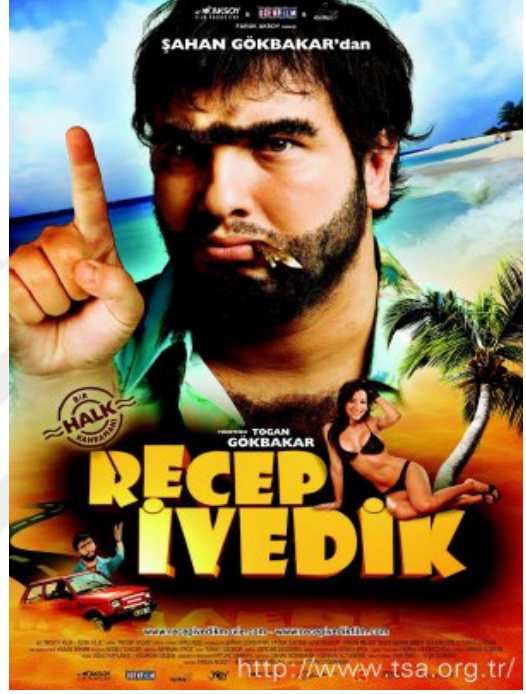
2.6. Recep İvedik

2.6.1. Recep İvedik Filminin Özeti

Yönetmenliğini Togan Gökbakar'ın üstlendiği *Recep İvedik* filminde Şahan Gökbakar, Fatma Toptaş, Tuluğ Çizgen, Hakan Bilgin, Nedim Doğan, Vural Buldu gibi isimler rol almaktadır.³¹ Filmin konusu ise şöyledir:

Recep İvedik, İstanbul'da ailesinden kalan evde, yalnız başına yaşayan otuzlu yaşlarda bir erkektir. Karakoldan çıktığı bir gün caddede bir kişinin cüzdanını düşürdüğünü görür. Cüzdan sahibine sesini duyuramaz. Bir süre sonra cüzdan sahibini televizyonda görür ve onun Muhsin Bey adında Antalya'da oteller zinciri sahibi bir iş adamı olduğunu öğrenir. Cüzdanı ona ulaştırmak için yola koyulur. Bu yolculuk pek çok maceranın da başlangıcıdır.

Yolculuk esnasında araçları bozulan iki bayana yardım eden İvedik, kendi cüssesine göre bir hayli küçük olan tek kapılı kırmızı aracı da bozulunca "hard rock" tarzı ilginç müzikler dinleyen gençlerin bulunduğu bir minibüsle yola devam eder. Ardından "Kara Ambar Kamyoncular Derneğine" ait bir tesiste mola verir ve burada özellikle kuru fasulye yemek ister. Fakat burada kuru fasulye yemesi için derneğe üye olması, üyelik için de bir dizi sınavdan geçmesi gerekmektedir. Recep İvedik güreş, lastik fırlatma ve yellenerak şişe devirme gibi becerilerde rakibine üstünlük sağlayarak derneğe üye olmayı başarır. Dahası bu yarışma vesilesi ile pek çok kamyoncu ile dost olur.

³¹ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2648/recep-ivedik> adresinden ulaşılmıştır.

Kamyunculardan biri ile yoluna devam eden İvedik, bu kamyoncunun gayri ahlaki davranışlarından rahatsız olur ve araçtan iner. Yol tarifi isteyen bir başka şoförü kendi gideceği yer doğrultusunda adres vererek yanıltır ve onun aracı ile otele gelir. Otelde Muhsin Bey'e ulaşarak cüzdanını teslim eden Recep İvedik, onun otelde bir hafta misafir olma teklifine olumsuz yanıt verir; fakat tam otelin kapısına geldiği vakit çocukluk aşkı olan Sibel'i görünce otelde kalmaya karar verir.

Sibel'in annesi paraya değer veren birsidir. Kızı istemese de onu Ahmet adında zengin biri ile evlendirmek istemektedir. Sibel ve Recep otelin havuzunda karşılaşırlar. Recep'in Sibel'e çarpıp onu havuza düşürdüğü bu sahnede Sibel'in annesi Recep'e "Maymundan beş dakika önce doğmuş!" diyerek hakaret eder. Onun Recep İvedik'e karşı olan bu olumsuz tutumu film boyunca devam edecektir. Bu karşılaşmadan sonra Recep İvedik, Sibel'in peşini bırakmaz. Plajda, yemekhanede, spor sahasında, denizde, gece kulübünde, masaj salonunda onu takip eder. Bu karşılaşmalarda İvedik, yaptığı uygunsuz hareketlerle hem Sibel ve annesinin hem de çevredekilerin tepkisini çekse de yer yer Sibel'i güldürmeyi başarır.

Recep, havuza normal kıyafetle girme, açık büfeden tıka basa yemek yeme, spor yapan bayanları rahatsız etme, dalış hocası ile kavga etme, sarhoş gezme, bayanların masaj salonuna girme, otel görevlileri ile kavga etme, küfür söyleme gibi pek çok kaba davranışları sebebi ile müdür tarafından otelden atılmak istenir. Bu zor durum karşısında Recep'in imdadına kamyoncu arkadaşları yetişir.

Tüm bunlar yaşanırken Sibel de annesinin tüm ısrarlarına rağmen nişanlısı ile evlenmeyeceğini açıklar. O, sevebileceği biri ile evlenmek istemektedir. Bu yüzden annesi ile kavga eder. Morali bozuk olan Sibel'i gören Recep İvedik, onun yanına gelir. Ağzından gaz çıkarır ve boğazını temizleyerek tükürür. Yaptığı bu garip hareketlerle Sibel'i güldürür. Dahası, Sibel de Recep'e eşlik eder. Recep, "Güzelliğinin altında bir pislik barındırıyormuşsun!" dediği Sibel ile etrafa tükürerek bir süre eğlenir. Bu esnada plajda at üzerinde bir kişi Sibel'in annesine doğru gelmektedir. Recep, Sibel'in annesini atın altında kalmaktan son anda kurtarır. O, Sibel'e bir adım daha yaklaştığını düşünürken Sibel'in nişanlı olduğunu öğrenir. Büyük bir hayal kırıklığı ile otelden ayrılmaya karar verir. Otel görevlisinden de çocukluktan beri sakladığı misketleri

Sibel'e vermesini ister. Görevli hava alanında uçağa binmek üzere olan Sibel'e masketleri ulaştırır. Masketleri alan Sibel'in, tatil boyunca otelde peşini bırakmayan Recep'in aslında çocukluk arkadaşı olan Recep İvedik olduğunu anlaması ile film sona erer.

2.6.2. Recep İvedik Filminin İncelemesi

Recep İvedik, tek başına yaşayan ekonomik durumu pek de iyi olmayan birisidir. İvedik'in ekonomik durumu iyi olmadığı halde yolda bulduğu cüzdanı sahibine kendi elleri ile ulaştırmak istemesi onun dürüstlüğe önem veren yardımsever bir kişi olduğunun göstergesidir.

Filmde olayların büyük çoğunluğu Recep İvedik'in bulduğu cüzdanı sahibine ulaştırmak için gittiği Antalya'da geçmektedir. Recep İvedik'in yaşadığı şehirden oldukça uzakta turistik bir şehre, turistik bir otele seyahat etmesi izleyiciyi güldürecek hadiselerin yaşanmasına da zemin hazırlamaktadır. Çünkü Recep, daha önce turistik bir otelde konaklamamıştır ve bu konuda görgüsü gelişmemiştir. Bu nedenle de Recep İvedik yabancı olduğu fiziki çevreye adapte olabilmek için mücadele edecektir. *Recep İvedik* filminin başkahramanı Recep, sergilediği kaba davranışlar sebebi ile sosyal çevresi tarafından çok kabul gören bir tip değildir. Alkol kullanmaya düşkündür. Bu nedenle üst kattaki komşusu ile sorunlar yaşamaktadır.

Filmde söz komiği ve hareket komiği ile izleyiciyi güldürmek hedeflenmiştir. Söz komiği dil aracılığı ile ortaya konulan gülme; hareket komiği ise genel davranış, hareket ve eylemlerle gerçekleşen gülmedir (Görkem 2006: 20). Bir insanın yürürken düşmesi, bir yere çarparak yuvarlanması yani kendini topluma uyarlayamamasından kaynaklanan davranışları hareket komiğine yol açar (Nesin 1973: 24). Yanlış anlaşılmalara, açık-saçık ve olumsuz sözleri, yinelemeler, küfürler, sitemler ve aşağılamalar ise söz komiği olarak değerlendirilir (Kılıç 2009: 92-100).

Bu açıdan bakıldığında Recep İvedik, hem hareket komiğini hem de söz komiğini sıklıkla kullanmaktadır. Onun kendisini topluma uyarlayamaması, davranışları ile aykırıya kaçan halleri izleyiciyi güldürmektedir.

Recep sosyal yapı içerisinde erkeklerin kadınlarla, gençlerin yaşlılarla olan iletişimine riayet etmemektedir. Bu nedenle karşısındakinin bir bayan olduğunu unutup rahatlıkla ona hakaret edebilmekte, onun boyu, yaşı veya kilosunu ile dalga geçebilmekte hatta bir bayana tekme atabilmektedir (dk. 44). Yine aynı şekilde yaşlılarla iletişim kurarken kaba davranışlar sergilemektedir. Yolda gördüğü cüzdana uzanmak isteyen yaşlı dilenciye bağırır. Ellerini havaya kaldırarak üzerine yürür, bu şekilde ilginç davranışlar sergileyerek onu korkutmaya çalışır (dk. 2).

Filmde sosyal yapı içerisinde alışık olunmayan, pek de hoş karşılanmayan durumlara da yer verilmektedir. Mesela Recep'i Antalya istikametine götüreceği kamyonun şoförü kendisi de erkek olduğu halde erkeklere ilgi duymaktadır. Recep bu durumu anlayınca şoförle kavga eder ve onun aracından iner (dk. 20).

Filmde döneme ait birtakım adet, inanç ve uygulamalar yer verilir. Buna göre verilen söz mutlaka tutulmalıdır. Anneler, kızlarının mürüvvetini görmek isterler. Evlenilecek kişinin soylu bir aileye mensup ve zengin olması önem arz etmektedir. Bu nedenle Sibel'in annesi kızını bir an önce zengin ve soylu biriyle evlendirmek ister (dk. 33).

Filmde en dikkat çeken giyim tarzı Recep İvedik'e aittir. Çünkü İvedik, turuncu çizgili gömleği, kumaş pantolonu, kösele ayakkabısı ile izleyici karşısına çıkar. Bu görüntüsünü Antalya'daki otelde de muhafaza etmeye çalışır. Otel görevlisinin havuz kenarında böyle bir kıyafetle dolaşamayacağını söylemesi üzerine Recep de terlik, kısa kollu palmiye desenli gömlek ve kısa pantolon giyer. Böylece tatil beldesine uyum sağlamaya çalışır; fakat her haliyle ortama uyumsuzdur. Filmde izleyiciyi güldüren anlardan birisi de Recep'in pembe ve sarı renklerden oluşan bayan aerobik kıyafetini erkek kıyafeti zannedip giymesidir. Onun bu halini görenler şaşkına döner (dk. 52).

Filmde karşımıza çıkan unsurlardan biri de evlilik hazırlığıdır. Filmde doğrudan bir düğün törenine yer verilmez, ama Recep İvedik'in çocukluk aşkı Sibel nişanlıdır ve ailenin düğün hazırlığı vardır. Sibel'in annesi kızının evlenmesi için ısrar eder. Çünkü bir anne için ölmeden evvel kızının mürüvvetini görmek oldukça önemlidir (dk. 89). Ayrıca damat adayının soylu bir aileden olması, hali vakti yerinde olması evlenilecek kişide aranılan özelliklerdendir (dk. 33).

Filmde karşımıza çıkan bir diğer uygulama ise üyeliğe kabul törenidir. Recep İvedik yol üzerinde misafir olduğu Kara Ambar Kamyoncular Derneğine ait bir tesiste kuru fasulye yemek ister. Fakat burada kuru fasulye yemek için derneğe üye olması, üyelik için de rakibi ile yapacağı bir dizi müsabakada başarılı olması gerekmektedir (dk. 15). Bunun için önce davul zurna eşliğinde rakibi ile güreş tutar. Recep, rakibini güreşte yener. Daha sonra lastik fırlatma, bıçak fırlatarak hedefteki elmayı vurma ve yellenerek şişe devirme gibi bir dizi yarışma düzenlenir. Bu müsabakalarda Recep İvedik kimi zaman yenilse de yarışmanın sonunda rakibine üstünlük sağlayarak Kara Ambar Kamyoncular Derneğine üye olmayı başarır.

Recep İvedik filminde hem geleneksel müzik ve eğlence tarzına, hem de modern müzik ve eğlence tarzına yer verilir. Örneğin, Recep'in bir gün Sibel'e dikkatli kulak verilirse içerisinden Ankara havası benzeri oyun havası müziklerin duyulabileceği deniz kabuğu hediye eder. Oysa Sibel Ankara havasından ziyade daha çok "arenbi- pop" tarzı müzikler dinlediğini söyler (dk. 62).

Recep İvedik, kendi cüssesine göre bir hayli küçük olan tek kapılı kırımızı arabası ile Antalya'ya doğru yola çıkmıştır. Aracı bozulunca bir minibüse biner. Fakat bindiği minibüsteki gençler gitar çalmakta ve "metal müzik" eşliğinde parçalar söylemektedirler. Gençlerin avazları çıktığı kadar bağırarak eğlenmesi Recep İvedik'i ilk başta rahatsız etse de, alkolün etkisi ile kısa sürede o da gençlerin eğlencesine dahil olur (dk. 10). Buradan hareketle Recep'in zaman zaman kendisine ters olan farklı ortamlara dahil olmayı da başarabilen bir kişi olduğu sonucu çıkarılabilir.

Yine filmin bir yerinde Recep diskoya gider. Diskoda Sibel'i Murat adında bir erkekle konuşurken görür ve onu dans pistinde yarışmaya davet eder. Kim iyi dans ederse rakibine üstünlük sağlayacaktır. Bu müsabakada Recep, rakibine üstünlük sağlar. Hatta sergilediği hiçbir türe uymayan ilginç dansla Sibel'in de dikkatini çekmeyi başarır. Recep, Sibel'in nişanlı olduğunu öğrendiğinde ise uzun hava türkü söyleyerek üzüntüsünü dile getirir (93).

Zorlu bir mücadelenin ardından Kara Ambar Kamyoncular Derneğine üye olan Recep buradan ayrılırken kamyon şoförlerine hitap eder. Konuşmasını sonlandırırken kamyonların arkasında sıkça göremeye alıştığımız "Aşkına eşkıya!, Tek rakibim Türk

Hava Yolları!, Yol biter dert bitmez!, Döneceğim dediysen dönerim!” gibi kalıplaşmış sözlere yer verir (dk. 18). Burada Recep İvedik’in kamyoncu jargonuna alışık, halktan bir kimse olduğu vurgulanmaktadır.

Filmde “Allah belanı versin (dk. 22) ve seni tanıdığım güne lanet olsun (dk.64).” şeklinde kargışlara; “Allah’a emanet ol (dk. 7), Allah sevenleri ayırmasın (dk. 33).” gibi alkışlara yer verilmiştir. Bunun dışında filmde “sinirleri bozulmak (dk. 2), gözü tutmamak (dk. 6), canı sıkılmak (dk. 6), iyiliğin altında kalmamak (dk. 26), çarçur etmek (dk. 32), yüreğine inmek (dk. 60), saygı duymak (dk. 69), içi yanmak (dk. 81), ağır konuşmak (dk. 82), aklını başına toplamak (dk. 83), mürüvvetini görmek (dk. 89)” deyimleri kullanılmıştır. Yine filmde, Recep’in ağzından anlatılan ama konuşulan konu ile alakası olmadığı için Sibel tarafından çok hoş karşılanmayan bir de hikâyeye vardır. Recep’in Sibel’e anlattığı bu hikâye şöyledir:

“Bütün ağlayanları güldüren bir palyaço varmış. Adamın bir tanesi çok üzgün olduğunu söyleyerek doktora girmiş. Doktor ona herkesi güldürmeyi başaran palyaçoyu bulmasını söylemiş. Doktora gelen kişi ise o palyaçonun zaten kendisi olduğunu söylemiş.”

Recep’in Sibel zannettiği kıza masaj yaparken okuduğu aşk şiiri ise alışılmışın oldukça dışındadır. “Recep Oğlan” mahlası ile dile getirilen çalıntı ve yamalarla oluşturulmuş bir dize şöyledir:

Gözündeki şavkı görmek isterim
İçindeki neşeyi görmek istiyorum
Festival gibisin katılmak istiyorum
Rock’n Coke gibisin çadır kurmak istiyorum
Recep Oğlan der ki ben seni istiyorum (dk. 73).

Filmde inançlarla ilgili çok fazla ayrıntıya yer verilmez. Recep’in farklı zamanlarda çevresindekilere söylediği “Esselamu aleyküm!, Allah razı olsun!, Allah’a emanet ol!” sözlerinden hareketle İslam inancına sahip olduğu ve günlük dili kullandığı söylenebilir. Bir sahnede ise, Sibel’in nişanlı olduğunu öğrenen Recep, işlerinin ters gitmesinin sebebinin de birine ettiği bedduanın kendisine geri dönmesi olabileceği inancıyla karşılaşırız (dk. 94).

2.7. Kurtlar Vadisi: Irak

2.7.1. Kurtlar Vadisi: Irak Filminin Özeti

Yönetmenliğini Serdar Akar'ın üstlendiği *Kurtlar Vadisi Irak*'ta Necati Şaşmaz, Billy Zane, Ghassan Mossoud, Bergüzar Korel, Gürkan Uygun, Diego Serrano gibi isimler rol almaktadır.³² Filmin konusu ise şöyledir:

Üsteğmen Süleyman Aslan, Kuzey Irak'ın Süleymaniye kentinde bölgenin güvenliği için görev yapmaktadır. 4 Temmuz 2003 günü, müttefik Amerikan kuvvetleri karargâha baskın düzenleyip üsteğmen ve on askerini başlarına çuval geçirerek gözaltına alırlar. Bu durumu gururuna yediremeyen Süleyman

Üsteğmen, arkadaşı Polat Alemdar'a yaşadıklarını anlatan bir mektup yazarak intihar eder.

Mektubu alan Polat Alemdar, Türk askerlerinin intikamını almak için Kuzey Irak'a doğru yola çıkar. Yanında arkadaşı Memati Baş ve Abdülhey Çoban da vardır. Erbil yakınlarında kendilerini aramak isteyen güvenlik güçlerini etkisiz hale getirirler. Daha sonra Türk askerlerinin başına çuval geçirilmesin talimatını veren Sam William Marshall'a mali destek veren Grand Harilton oteline giderler. Gizlice otelin taşıyıcı kolonlarına bomba yerleştirirler. Irak Kürdistan'ına ait askerler onları gözaltına almak ister. Polat Alemdar ve adamları bu duruma karşı çıkar ve onları oteli havaya uçurmakla tehdit eder. Bir an önce Sam William Marshall'ın otele getirilmesini ister.

Tüm bunlar yaşanırken Amerikan askerleri düğünde silah attıkları için terörist olarak gördükleri Iraklı bir ailenin düğün törenini basarak zorla kimlik kontrolü yaparlar.

³² Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2483/kurtlar-vadisi-irak> adresinden ulaşılmıştır.

Kontrol sırasında pek çok kişi tartaklanır ve gözaltına alınır. Düğüne katılan küçük bir çocuğun bir Amerikan askerinin silahından çıkan kurşunla öldürülmesi bardağı taşıran son damla olur. Ortalık karışır ve çatışma çıkar. Bu esnada pek çok davetli, Amerikan askerlerince öldürülür. Bunlar arasında düğünü yapılan damat Ali de vardır. Sağ kalıp gözaltına alınan Iraklılar ise organları alınmak üzere bir karargâha götürülür.

En mutlu günü zehir olan ve kocası Amerikan askerlerince katledilen Leyla, Ali'nin intikamını almak için mücadele etmeye yemin eder. Önce canlı bomba olmak ister; fakat bu isteğı bölgenin kanaat önderi Şeyh Abdurrahman Halis Kerkükî tarafından reddedilir. O da kocasının ona emanet ettiğı hançeri Sam William Marshall'ın kalbine saplamaya ant içer. Bunun için de Polat Alemdar'la karşılaştığı andan itibaren onun en büyük yardımcısı olur.

Polat Alemdar, Grand Harilton otelinde Sam William Marshall ile pazarlığa başlar. Ondan adamları ile birlikte başlarına çuval geçirmelerini ve bu şekilde gazetecilerin önüne çıkmalarını ister. Sam William Marshall bu durumu kabul etmez ve Polat'ın bombalı saldırısını önlemek için buldukları otele çocukları getirir. Polat çocukların zarar görmemesi için eylemden vazgeçmek zorunda kalır ve oradan ayrılır.

Sam William Marshall, her fırsatta bölgedeki etnik grupların (Kürt, Türk, Arap) liderleri ile bir araya gelir. Yine böyle bir toplantının yapıldığı bir pazar yerinde Polat Alemdar pusuya yatar. Amacı keskin nişancı tüfeğı ile Sam William Marshall'ı öldürmektir. Bu sırada oğlu düğünde Amerikan askerlerince katledilen bir baba, üzerindeki bombayı patlatır. Ortalık savaş alanına dönmüştür. Polat Alemdar yine amacına ulaşamamıştır. Bu olaydan sonra Sam William Marshall, Polat Alemdar'ı saklamakla itham ettiğı Türkmen lider Hasan'ı başından vurarak öldürür.

Hasan'ın ölmesi ile birlikte Amerikan kuvvetleri bölgedeki Türkmenler ve Araplar üzerinde baskıyı arttırır. Baskı yüzünden pek çok aile yaşadıkları şehirden göç etmek zorunda bırakılır.

Polat Alemdar, bölgedeki karışıklıkların sorumlusu olarak gördüğü Marshall'ı bir an evvel öldürmelidir. Bunun için Saddam Hüseyin'in sarayından Sam William Marshall'a hediye olarak gönderilen piyanonun içerisine bomba döşer. Fakat Marshall

bu saldırıdan da sağ kurtulmayı başarır. Kurtulunca da emrindeki askerlerle birlikte bölgeyi karış karış arayarak Polat Alemdar'ın peşine düşer.

Polat Alemdar ve adamları bölgedeki en güvenli yer olduğunu düşündükleri Şeyh Abdurrahman Halis Kerkükî'nin evine sığınır; fakat Amerikan askerleri onların yerlerini tespit eder ve baskın düzenler. Baskın sırasında yoğun çatışma çıkar. Pek çok sivil hayatını kaybeder. Polat Alemdar da Sam William Marshall'ın peşine düşer. Bu esnada Polat'a her fırsatta yardım eden Leyla, Marshall tarafında öldürülür.

Polat ise uzun uğraşlar sonucu Marshall'ı yakalayarak Leyla'nın hançerini onun kalbine saplar. Böylece hem Leyla'nın en büyük isteğini yerine getirir hem de başlarına çuval geçirilen Türk askerinin intikamını almış olur.

2.7.2. Kurtlar Vadisi: Irak Filminin İncelemesi

Film, Kuzey Irak'ta Erbil ve Süleymaniye şehirlerinde geçmektedir. Filmin geçtiği coğrafya çok farklı etnik gruplara ev sahipliği yapmaktadır. Bölgede Araplar, Kürtler ve Türkmenler yaşamaktadır. Amerikan ajanı Sam William Marshall, bu etnik farklılıktan yararlanarak bölgede sürekli bir kargaşa çıkarmak istemektedir. Bunun için önce Türkmenleri sonra da Arapları çeşitli bahanelerle terörist olarak itham eder. Türkmen lider Hasan'ı öldürür ve Türkmenlerin yaşadıkları şehirlerden tahliye edilmesine sebep olur. Bunun en büyük nedeni, bölgenin petrol kaynakları bakımından zengin olmasıdır.

Filmde halkın geçim kaynakları hakkında ayrıntılı bilgiye yer verilmez; fakat yardım kuruluşlarının dağıtımlarına olan yoğun rağbetten ve ülkenin işgal altında olmasından hareketle insanların geçim sıkıntısı çektiği söylenebilir. Ayrıca yeraltı zenginlikleri bakımından bölge, geniş petrol yataklarına sahiptir.

Filmin geçtiği coğrafyada Arap, Kürt, Türkmen gibi çok farklı etnik grupların kendi liderleri vardır. Mesela Türkmenlerin lideri Hasan'dır. Hasan'ın Sam William Marshall tarafından öldürülmesi Türkmenlere büyük darbe vurmuştur. Bunun dışında Kürt ve Arap aşiretlerinin de liderleri vardır. Sam William Marshall, sosyal yapıyı

kontrol etmek için bu etnik grup liderleri ile bir araya gelir. Özellikle Kürt liderini kullanarak Arap ve Türkmenleri petrol bölgelerinden göç etmeye zorlar.

Filmde özellikle Türk askerinin ve Türk milletinin karakterine ait özelliklere yer verilir. Buna göre vatana bağlılık her şeyin üzerindedir. Türk askeri gururludur. Başkasının emri altına girmeyi, gözaltına alınmayı veya aşağılanmayı asla kabul edemez. Bunları yaşamaktansa ölmeyi yeğler. Nitekim Süleyman Üsteğmen, başına Amerikan askerlerince çuval geçirilmesini hazmedememiş ve canına kıymıştır (dk. 8).

Filmin bazı sahnelerinde bölgenin yöresel giyim kuşamına rastlanır. Irak bölgesinde erkeklerin genelde poşu taktığı, şalvar veya entari giydiği görülür. Amerikalı askerler ise üzerinde ülkelerinin bayrakları bulunan askeri kamuflaj ile halkın arasında gezerler. Bayanlar da genelde entari tarzında uzun elbise giyerler. Başlarına ise örtü veya şal takarlar. Şeyh Abdurrahman Halis Kerkükî ise dini kanaat önderi olması hasebi ile takke ve sarıkla izleyici karşısına çıkar.

Filmde iki farklı geçiş törenine yer verilmiştir. Bunlardan birisi Leyla ile Ali'nin nikâh töreni diğeri ise yine Leyla ile Ali'nin düğün törenidir. Nikâh töreninde ayrıntı yer almaz. İmam nikâhını kıyan Şeyh Abdurrahman Halis Kerkükî'nin önünde Kuran-ı Kerim vardır. Nikâhı kıyılacak çift ise onun karşısında oturmaktadır. Sağ ve sol yanda ise birer şahit bulunmaktadır. Törenin sonunda dua edilir ve Kerkükî Leyla'ya hızma hediye eder. Buruna takılan bu hızmayı özgürlüğüne kavuşunca çıkartmasını ister (dk. 10).

Düğün töreninde ise misafirlerin davul zurna eşliğinde halay çektikleri görülür. Eğlence sırasında bayanlar ve erkekler ayrı ayrı yerlerdedir. Erkekler halay çekerken kadınlar alkışla halaya eşlik ederler. Halayla birlikte bir yandan zılgıt çalınır diğeri yandan da havaya ateş edilir. Düğüne katılanlara ise şerbet ikram edilir (dk. 15).

Film aksiyon ağırlıklı olduğu için müzik ve dansa geniş bir şekilde yer verilmese de Leyla ile Ali'nin düğünlerinin olduğu sahnede misafirlerin davul ve zurna eşliğinde eğlendikleri görülür (dk. 15). Bir diğeri sahnede ise Sam William Marshall, otele

getirilen çocuklara piyano çalar (dk. 41). Burada davul ve zurnanın doğu kültürünü, piyanonun ise batı kültürünü temsil ettiği söylenebilir.

Kurtlar Vadisi Irak filminde hem Müslümanlık ve Hristiyanlık hem de Yahudilik inancına ait ayrıntılar yer almaktadır. Amerikalıların başındaki isim olan Sam William Marshall, Hristiyan'dır. Boynunda haç işaret olan bir kolye taşır. Her fırsata Hz. İsa'ya dua eder. Ona göre İsa Mesih'e inanmayıp cennete gitmek mümkün değildir. Hristiyanlar Hz. İsa'nın krallığını kurabilmek için görevlendirilmişlerdir (dk. 65). Iraklıların organlarını alan doktor ise Yahudi'dir. Doktor, Yahudilerin Tanrı ile pazarlık yapan tek millet olduğunu söyler. Bu yüzden ona göre cennete gitmeyi en çok Yahudiler hak etmektedir (dk. 66). Amerikalılar tarafından zulme uğrayan halk ise Müslüman'dır. Filmde Müslümanlar en önemli temsilcisi Şeyh Abdurrahman Halis Kerkükî'dir. Kerkükî, herkes tarafından sevilen ve sözüne itimat edilen bir kanaat önderidir. Soyu Hz. Muhammet'e kadar uzanır. Etrafında topladığı sevenleri ile sohbet eder. Onlara zikir çektirir (dk. 81). İslamiyet adına yapılan yanlış uygulamalarda o devreye girer. Bir seferinde kocasının intikamını almak için canlı bomba olmak isteyen Leyla'ya bunun İslamiyet'te yeri olmadığını, İslam'a göre masum bir insanı öldürmenin bütün insanlığı öldürmek demek olduğunu söyler ve onu eylemden vazgeçirir (dk. 49). Bir diğer sahnede ise işgalcilerden intikam almak için Amerikalı bir gazetecinin başını kılıçla kesmek isteyen aşırı dinci gurubu bu eyleminden vaz geçirir (dk. 95).

Filmde halk arasında yer alan bazı inanışlara da yer verilmiştir. Sam William Marshall Abdurrahman Halis Kerkükî'yi gözaltına almak ister bunun için de Kürt liderden yardım ister. Kürt lider Marshall'a karşı çıkarak Abdurrahman Halis Kerkükî'ye dokunursa şeyhin kendisi çarpacağını ifade eder (dk. 92).

Tüm bunların dışında filmde sözlü edebiyat ürünü olarak “ söz geçirmek (dk. 10), gözü tutmamak (dk. 11), ümit kesmek (dk. 41), hırsla kapılmak (dk. 32), fikir aşlamak (dk. 53), heves etmek (dk. 65), dünyasını başına yıkmak (dk. 69), sınırları bozulmak (dk. 108), gözünün önünden çekilmek (dk. 109)” gibi deyimlere yer verilmiştir.

2.8. G.O.R.A.

2.8.1. G.O.R.A. Filminin Özeti

Ömer Faruk Sorak'ın yönetmenliğini üstlendiği *G.O.R.A.* filminde Cem Yılmaz, Özge Özberk, Ozan Güven, Şafak Sezer, Rasim Öztekin, İdil Fırat gibi isimler rol almaktadır.³³ Filmin konusu ise şöyledir:

Arif, Antalya'da pek çok farklı işle uğraşan kendinden emin bir tüccardır. Hem halı ticareti yapar hem de çektiği sahte ufo resimlerini satmaya çalışır. Bir gün dükkanına gelen iki uzaylı tarafından kaçırlır.

Arif'i kaçıran uzaylıların başındaki isimi olan Logar, G.O.R.A. gezegenin kötü kalpli komutanıdır ve amacı günün birinde tüm Dünyalıları köle olarak kullanmaktır. Çünkü geçmişte büyük babası Komutan Kubar, dünyalıların saldırısına uğramış ve Logar bunun intikamını almaya söz vermiştir.

Uzaylılar tarafından kaçırılan Arif, uzay gemisinde tutsak olarak G.O.R.A. gezegenine doğru yola çıkar. Yanlarında diğer milletlerden de pek çok esir vardır. G.O.R.A.'ya vardıklarında ışıklar içinde beliren Garavel, Arif'e "Aradığın güç içinde, kontrolü kaybetme, buradan kurtul ve beni bul." şeklinde telkinlerde bulunur ve kaybolur. Bu hadise birkaç kez daha tekrarlanacaktır.

G.O.R.A. gezegenin hükümdarı Amir Toça, 420 yaşındadır. Komutan Logar, Amir Toça'nın kızı Ceku ile evlenip G.O.R.A.'ya hükmetmek ister. Ne var ki Ceku, Logar'dan hiç de hoşlanmaz. Arif, esir tutulduğu hapisanede Bop Marley Faruk adında

³³ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/film/filmgoster/2342/gora> adresinden ulaşılmıştır.

birisi ile tanışır. Faruk yıllardır G.O.R.A.'da olduğu için oldukça tecrübelidir ve gezegenden kaçmak isteyen Arif'in en yakın arkadaşı olacaktır.

Arif birkaç kez G.O.R.A.'dan kaçmak için girişimlerde bulunur. Bu girişimler sırasında, Logar tarafından cezalandırılıp mahkûmlar arasına gönderilen Robot 216 ile de tanışır. Tüm bunlar yaşanırken gezegene doğru yaklaşmakta olan bir alev topu olduğu haberi gelir. Alev topunu yollayan kişi ise Amir Toça'yı etkileyip kızı ile evlenmek isteyen Logar'dır. Bu topu durdurmak için kutsal taşlardan yararlanmak istenir; fakat taşların kullanma kılavuzu kaybolmuştur.

Komutan Logar kendi gönderdiği alev topunu yine kendisi durdurmaya planlar. Zaten kutsal taşların kullanma kılavuzunu imha eden de ondan başkası değildir. Logar alev topunu durduracak, bu sayede hem G.O.R.A. halkının gözünde kahraman olacak hem de Ceku ile evlenebilecektir. Fakat işler umduğu gibi gitmez. Komutan Logar'ın alev topunu durdurmak için mühendislerine tasarlattığı "hiperoptik vasküler dondurucu" bozular. Alev topu gezegene hızla yaklaşmakta, gezegendeki herkes panikle olacakları beklemektedir. Bu sırada Arif, kullanma kılavuzu kaybolan dört kutsal taşın doğadaki dört elementi simgelediğini, taşların harekete geçirilmesi için bu dört elementle (anâsır-ı erbâya gönderme yapılmaktadır) temas etmesinin yeterli olacağını söyler. Kutsal taşları hava, su, toprak ve ateşle buluşturur. Böylece taşlardan ortaya çıkan enerji gezegene çarpmak üzere olan alev topunu yok eder. Arif, G.O.R.A.'yı yok olmaktan kurtarmıştır. Karşılığında ise Dünya'ya dönmeyi istemektedir. Zaten bunun için kendisine söz de verilmiştir; fakat bu söz tutulmaz, Arif'in ve arkadaşlarının Dünya'ya dönmesine izin verilmez. Bu arada gezegeni kurtaran Arif ve Ceku arasında aşk başlar. Ceku'nun annesi ona gerçek babasının bir dünyalı olduğunu söyler. Artık Ceku da babasını bulmak için G.O.R.A.'dan kaçmak istemektedir. Bu istek Ceku ve Arif'i birbirlerine daha da yakınlaştırır.

Rendroy'un yardımı ile Arif, Faruk ve Robot 2016 hücresinden kaçıp Ceku ile buluşur. Hep birlikte Garavel'in yanına gitmek isterler. Yolda kamp yaparlar, meyveleri sucuk olan ağaçtan sucuk toplayıp yerler. Fakat Logar ve adamları Ceku'yu yakalar.

Arif ve arkadaşları ise kaçmayı başarır. Arif Ceku'yu kurtarmak için geri dönecektir. Arif, Garavel'in yanına ulaşır. Ondan Ceku'yu kurtarmak için çeşitli savaş taktikleri öğrenir. Ayrıca Garavel Arif'e bir bilgisayar yardımı ile çeşitli özellikler yükler. Bu yükleme sayesinde Arif, insanüstü özelliklere sahip olur, çok iyi bir savaşçıya dönüşür. Arif, kazandığı üstün özellikler sayesinde Ceku'yu kurtarmak için G.O.R.A.'daki askerlerle savaşı. G.O.R.A.'dakilere Logar'ın uygunsuz ilişkileri olduğu ve yönetimdekilere hakaret ettiği videoyu göstererek ifşa eder. Böylece hem Logar'ı yener hem de G.O.R.A. halkının gönlünü kazanır. Neticede ise Ceku'yu alarak Dünya'ya dönmeyi başarır.

2.8.2. G.O.R.A. Filminin İncelemesi

Film bir Türk'ün uzaylıları nasıl alt edebileceğiyle ilgili bir bilim kurgu filmidir. Film, "Bir Türk uzaya düşse ne yapar?" fikri üzerinden kurgulanmıştır. Filmde olaylar Arif'in turistik halı, kilim sattığı Antalya'da başlar. Onun uzaylar tarafından kaçırılması ile yeni mekan G.O.R.A. adındaki gezegen olur. Komutan Logar'ın yıllar öncesine ait bir anıyı anlattığı sahnede ise 1789 yılında Aksaray'dan olduğu dile getirilen görüntülere yer verilir (dk. 13).

Filmin büyük çoğunluğu uzay gemisinin içerisinde ve Arif'in esir olarak tutulduğu mekânda geçmektedir. Filmde gösterilen bu mekânlar ekseriyetle kapalı mekânlardır. Filmin birkaç yerinde uzaydan ve G.O.R.A. gezegeninden genel görüntülere de yer verilir. G.O.R.A.'dan yansıyan görüntülerde etrafta pek çok hava aracı dolaştığı, gezegende ilginç binaların olduğu görülmektedir.

Ceku'nun Arif, Faruk ve Robot 2016 ile birlikte babasını bulmak için G.O.R.A. dışına çıkıp, Negney'e doğru seyahat ettikleri yolculukta karşımıza çıkan mekanlar dünyadaki mekanları andırmaktadır. Dünyadan farklı olarak Negney'de meyveleri sucuk olan ağaçlar bulunmaktadır (dk. 80). Sucuk veren ağaçlar burada bir Türkün uzaydaki hayali ancak bir sucuk ağacı olabilir imgesiyle kullanılmıştır.

Filmin başkahramanı Arif turistik halı, kilim satarak ve yine turist rehberliği yaparak geçimini sağlamaktadır. Onun bir diğer uğraşı ise sahte ufo fotoğrafları çekmek

ve bunları pazarlamaktır. Komutan Logar, dnyalılardan nefret etmektedir. Bu yüzden pek çok dnyalıyı esir ederek G.O.R.A. gezegenine getirmiştir. Dünya'ya yapılan son yolculukta Arif'in de aralarında bulunduğu yirmi Amerikalı, beş Japon, bir Kolombiyalı, bir Danimarkalı, üç Hint ve bir Türk esir edilerek G.O.R.A.'ya getirilir (dk. 13).

Komutan Logar tüm dnyalıların emrinde olmasını istemektedir. Çünkü anlatılanlara göre atası Komutan Kubar yıllar önce Dünya'ya seyahat etmiş, ama saldırıya uğramıştır. Bu nedenle onun gözünde tüm dnyalılar medeniysiz maymunlardır.

G.O.R.A. gezegeni hükümdarlıkla yönetilmektedir. Gezegenin hükümdarı Amir Toça'dır. Toça'nın 420 yaşında olmasından hareketle G.O.R.A.'da insanların uzun ömürlü oldukları söylenebilir (dk. 21). Komutan Logar, Amir Toça'nın kızı ile evlenerek gezegenin yönetimini eline geçirmek istemektedir. Fakat gerek Komutan Logar gerekse yardımcısı Kuna kadınlardan ziyade erkeklerden hoşlanmaktadır (dk. 108).

Logar, Ceku ile sosyal statüsünü yükseltmek için evlenme niyetindedir. Komutan Logar, Dünya'dan döndükten sonra gezegenin yöneticisi Amir Toça ve yönetim heyetine çeşitli hediyeler getirir. Amir Toça'ya İzmit pişmaniyesi, Mulu'ya kolye, Kumar'a canlı tavuk, Rendroy'a ise heykelcik armağan eder (dk. 20).

G.O.R.A. adetlerine göre damat seçimi önemlidir. Amir Toça kızı Ceku'yu Bumar'ın oğlu Timar ile evlendirmeyi düşünmektedir. Bunun sebebi Timar'ın G.O.R.A. halkının gözünde büyük bir kahraman olmasıdır (dk. 30). Arif'in Ceku'yu kurtarmak için G.O.R.A.'ya yeniden döndüğü sahnede ise Garavel, onun çabuk gelmesi için arkasından su döker (dk. 104). Gelinin elindeki çiçeği davetlilere fırlatması da G.O.R.A. âdetlerindedir. (dk. 111).

Fantastik, bilimkurgu türünde bir film olan G.O.R.A.'da kahramanların pek çoğu uzaylıdır. Onların olağanüstü varlıklar olduğunun göstergelerinden birisi de giydikleri kıyafetlerdir. Parlak metal renkli elbiseler, ilginç silahlar ve kasklar, lazer kılıçları, farklı desenlerdeki taçlar ve pelerinler oyuncuların üzerindeki kıyafetlerdendir. Garavel'e göre

bir süper kahramanda kıyafet çok önemlidir. Bunun için Ceku'yu kurtarmaya giden Arif'e en uygun kıyafetin seçilmesi gerekmektedir (dk. 103). Komutan Logar kendisi ile evlenmek istemeyen Ceku'ya bir gelinlik getirir ve düğün öncesinde gelinliği giymesini emreder. Kendisi de düğün için özel bir kostüm diktirmektedir (dk. 106).

Filmde Komutan Logar ve Ceku'nun düğün törenlerine yer verilmektedir. Gelin ve damat ışın kılıçların havaya kaldırılıp birleştirilmesi ile oluşturulan bir koridordan düğün alanına girerler. Düğünü basan Arif, Komutan Logar'ın düğününü sünnet düğününe benzeterek onu aşağılar (dk. 112).

Filmde pek çok sözlü edebiyat ürününe yer verilmiştir. “Asabı bozulmak (dk. 11), kuruyup kalmak (dk. 11), hıncını alamamak (dk. 13), zorluk çıkarmak (dk. 16), dikkat çekmek (dk. 24), kendini kaptırmak (dk. 26), gözünün yağını yemek (dk. 33), üstüne gitmek (dk. 44), iştahını açmak (dk. 48), sonu gelmek (dk. 50), ateşle oynamak (dk. 51), canını feda etmek (dk. 54), canını sıkmak (dk. 56), ayvayı yemek (dk. 56), ayan beyan görmek (dk. 62), ağzı bozulmak (dk. 62), kafa yapmak (dk. 66), sır tutmak (dk. 66), yardımını dokunmak (dk. 67), gönlünden kopmak (dk. 69), gözü tutmamak (dk. 75), yabancılık çekmek (dk. 82), kafayı yemek (dk. 90), ömrü yetmemek (dk. 91), işi zora sokmak (dk. 112), gözü arkada kalmak (dk. 116), dalga geçmek (dk. 117), ayak uydurmak (dk. 118) ” filmdeki deyimlerdendir. “Zorla güzellik olmaz (dk. 44), aza tamah etmeyen çoğu bulamaz (dk. 92), mal canın yongasıdır (dk.103).” ifadeleri ise filmde geçen atasözlerindendir.

G.O.R.A filminde Garavel'in bu gezegene nasıl düştüklerini anlattığı sahne ise memorat örneği olarak değerlendirilebilir. Hikayeye göre Garavel, arkadaşı Pilot Binbaşı Rıza Küçükyılmaz ile 1979 yılında bir keşif uçuşunda beraber yola çıkmış ve bir ışık üzmesi içinde kaybolarak G.O.R.A adlı gezegene düşmüştür. Burada bir gemi yaparak tekrar Dünya'ya dönmek isterler fakat başarılı olamazlar.

Filmde G.O.R.A. halkının inançları ile ilgili bilgiler yer almaz. Ama onların da kutsal saydığı şeyler vardır. G.O.R.A. gezegenine çarpmak üzere olan alev topu kutsal taşların gücü sayesinde engellenir. Dört kutsal taş dört elementi sembolize etmektedir.

Bu taşların gücünü harekete geçirebilmek için doğada bulunan dört elementle bu taşların buluşturulması gerekmektedir. Bu elementler anâsır-ı erbaa olarak da bilinen “*hava,su, ateş, toprak*”tır. Dört kutsal taşın üzerine konulan bu dört element taşları harekete geçirir, fakat taşların gücünü göstermesi için Arif’in dört elementin ortasında bir kızla öpüşmesi gerekmektedir. Arif Ceku ile öpüşür, kutsal taşlardan yayılan güçle alev topu imha edilir. Böylece gezegen kurtarılmış olur (dk. 56-60).

Filmde Arif’in yanında aniden ışıklar içinde beliren Garavel, ata veya ulu kişi görevini üstlenir. Ona, her fırsatta “Aradığın güç içinde!” diyerek kendisini bulmasını söyler (dk.26). Arif’in girdiği mekânlarda karşısındakilere selam vermesi onun Müslüman oluşunun göstergesidir (dk. 55).

2.9. Eyvah Eyvah-2

2.9.1. Eyvah Eyvah-2 Filminin Özeti

Hakan Algül’ün yönetmenliğini üstlendiğini *Eyvah Eyvah-2* filminde Demet Akbağ, Ata Demirer, Özge Borak, Salih Kalyon, Tanju Tuncel, Meray Ülgen rol almaktadır.³⁴ Filmin konusu ise şöyledir:

Klarnet sanatçısı Hüseyin Badem, Geyikli kasabasının hemşiresi Müjgan’a âşıktır. Aşkını bir türlü söyleyemez. Hüseyin’in abla dediği Firuzan, Hüseyin’in Müjgan’a yaklaşması için yardım etmek ister fakat kasabaya yeni bir doktor tayin olmuştur ve Müjgan ile oldukça samimidirler. Hüseyin, bu yeni doktoru Müjgan’a ulaşma noktasında engel olarak

³⁴ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/3053/eyvah-eyvah-2> adresinden ulaşılmıştır.

görmektedir. Hüseyin kasabada yapılan bir düğünde Müjgan ile konuşmak ister, fakat buna cesaret edemez. Üstelik doktorla Müjgan'ı dans ederken görür ve oldukça üzülür. Sonradan Doktor Faruk'un nişanlı olduğu anlaşılınca Hüseyin derin bir nefes alır. Müjgan da Hüseyin'e karşı boş değildir, ama Hüseyin ile Firuzan'ı yan yana gören Müjgan, onları sevgili zannetmektedir.

Bir gün Hüseyin ve arkadaşları eğlenceden dönerken sonradan Müjgan'ın anne ve babası olduğu anlaşılan yolda kalmış bir çifte rastlarlar. Onlara yardım etmek için arabalarını durdurmak isterken köpeklerine çarparlar. Hüseyin'in Müjgan'ın ailesi ile ilk karşılaşması pek de hoş olmamıştır. Yaşanan aksiliklere rağmen Hüseyin, Müjgan'a olan aşkını söylemeye kararlıdır. Bunun için bir akşam Müjgan'ın evine gider. Evin bahçesine geldiğinde oradaki köpekten korkar ve yanlışlıkla su dolu çukura düşer. Müjgan'la konuşmadan döner. Ertesi gün Müjgan'ı takip etmeye başlar. Babası yanında olduğu için fırsat bulup bir türlü onunla konuşamaz.

Hüseyin balıkçı arkadaşı İbo'nun dükkanında oturduğu sırada Müjgan yanlarına gelir. Hüseyin, Müjgan'la konuşacağı sırada Müjgan'ın babası Edremit Bey dükkana girer. Hüseyin yine sevdiğini söyleyemez. Bir gün Hüseyin babasına Müjgan'dan bahseder. Babası ilerde keşke dememek için mücadele etmesi gerektiğini tavsiye eder. Hüseyin'in sahilde oturduğu bir gün Müjgan gelir ve Hüseyin'e sarılır. Sonunda iki âşık birbirlerini sevdiğini söyleyebilmiştir. Fakat Müjgan'ın annesi bu ilişkiyi öğrenir ve eşine söyler. Aile, kızlarının bir çalgıcı ile birlikte olmasına karşıdır. Hüseyin ertesi gün Müjgan'ı görmek için onun çalıştığı sağlık ocağına gelir. Müjgan'ın babası Edremit Bey ile karşılaşır. Edremit Bey Hüseyin'e "Bende çalgıcıya verecek kız yok!", der. Hüseyin bu duruma çok üzülmüştür. Annesinin mezarı başına gelerek onunla dertleşir. Bu olaydan kısa bir süre sonra Müjgan'ın görev yaptığı sağlık ocağına gelen bir yabancı, hastasının olduğu söyleyerek Müjgan'dan yardım ister. Müjgan, gelen kişiye yardımı kabul eder ve onun arabasına binerek hastanın olduğu yere doğru yola çıkar. Hüseyin ve Firuzan da Müjgan'ı takibe başlar; fakat motosikletleri bozulur. Üstelik yollarını da kaybederler.

Müjgan'ı tedavi için götüreren adam insan kaçakçısıdır. Yaralı birini tedavi ettirmek için o gece Müjgan'ı alıkoyar. Müjgan ve Hüseyin'den haber alamayan herkes onların kaçtıklarını düşünür. Bu yüzden jandarmaya haber verirler. Sabah olduğunda Hüseyin ve Firuzan, Müjgan'ın tutsak olduğu evi bulurlar. Eve girmeyi denerler, ama başarılı olamazlar. Bu sırada insan taciri Müjgan'ı göçmenlerle dolu bir tekneye bindirir. Hüseyin ve Firuzan'ın gayretleri ile hem Müjgan hem de diğer göçmenler insan tacirlerinin elinden kurtarılır.

Babası tüm bu olaylardan sonra Müjgan'ı alarak İzmir'e dönmeye karar verir. Müjgan ailesi ile yola koyulmuşken Hüseyin motosikletle önlerine çıkar, klarnet ve yüzükten oluşan hediye poşetini Müjgan'a ulaştırır. Bu yaşananlar Müjgan ve ailesinin derinden etkilemiştir. Onlar da kızlarının mutsuz olmasına kayıtsız kalamazlar. Tam her şey bitti derken Müjgan'ın babası kararını değiştirir ve geri döner. Hüseyin Müjgan'a kavuşmuş olur. İki âşık evlenerek mutlu bir yuva kurarlar. Bu yaşananlardan altı ay sonra Firuzan da, Hüseyin'den aldığı besteyi seslendirerek meşhur olur.

2.9.2. Eyvah Eyvah-2 Filminin İncelemesi

Eyvah Eyvah-2 filmi orta sınıf insanların hayatlarını konu edinir. Hüseyin Badem düğünlerde klarnet çalan bir sanatçıdır. Müjgan ise hemşiredir. Firuzan'ın önemli bir sanatçı olduğu söylene de aslına onu tanıyan pek kimse yoktur.

Halkın geçim kaynağı tarım ve küçükbaş hayvancılıktır. Pirinç, pamuk, sebze ve zeytin yörede üretilen ürünlerdendir (dk. 12). Film Çanakkale'nin Geyikli Beldesinde geçer. Beldede belediye başkanı olarak görev yapan Çetin Yıldırımteş, Firuzan'a beldeyi tanıtırken Geyiklinin sağının Truva, solunun Apollon Tapınağı, arkasının ise Kaz Dağları olduğunu söyler. Ona göre burası tarihle iç içe muhteşem güzelliklere sahip bir yerdir (dk. 11).

Filmde sıcak, samimi insanların hayatlarına yer verilir. Geyikli'nin küçük bir belde olması ve buradaki halkın birbirini yakinen tanıyor olması insanlar arasında iletişimi arttıran faktörlerdendir. Filmin ana kahramanı Hüseyin'in sağlam bir aile yapısı vardır. Hem babası hem de dedesi ve ninesi Hüseyin'e her zaman destek olurlar. Onun

bu denli sağlam aile yapısına sahip olması evlenip yuva kurmasına da zemin hazırlamaktadır. Çünkü gerek babası gerekse dedesi ve arkadaşları Hüseyin'e her fırsatta destek olurlar.

Filmin geçtiği yer olan Geyiklide yaşayan halk oldukça misafirperverdir. Belediye Başkanı Çetin Yıldırımteş, beldelerine misafir olarak gelen Firuzan'a hürmet ve ikramda kusur etmez (dk. 11). Aynı şekilde Hüseyin Badem de Firuzan'ı rahat ettirmek için elinden geleni yapar. Çanta almak için bir dükkana giren Firuzan'ın aldığı çantanın parasını Hüseyin verir. Çünkü adetlere göre misafire para ödettirilmez (dk. 6).

Evlenmek, bir yuva kurmak önemlidir. Büyüklerin en büyük arzusu çocuklarının, torunlarının mürüvvetini görmektir. Hüseyin'in ninesi onun mürüvvetini görmek arzusunda olduğu söyler. Bunun için de dua eder (dk. 11). Evlenilecek kişinin mesleği önemlidir. Müjgan'ın Hüseyin ile evlenmesinin önündeki en büyük engellerden birisi onun klarnet çalmasıdır. Bu yüzden Edremit Bey, "Bende çalgıcıya verecek kız yok!" diye tepki gösterir (dk. 58).

Yörede deve güreşleri de yapılmaktadır. Hüseyin'in dedesi ve babası büyük paraların döndüğu bu güreşlere katmak üzere kredi çekerek deve alırlar (dk. 27).

Filmde özellikle gençler arasında yöresel giyim kuşama rastlanmaz. Düğün gibi törenlerden misafirlerin giyimlerin özen gösterdikleri görülür. Hüseyin'in düğününde erkeklerin ekseriyeti siyah başta olmak üzere koyu renk takım elbise giyerler (dk. 40).

Filmde karşımıza çıkan en önemli geçiş töreni düğünlerdir. Filmde iki farklı düğün töreninden görüntüler yer almaktadır. İlk düğün töreni Müjgan ve Hüseyin'in arkadaşlarıdır. Müjgan geline bilezik takar. Hüseyin ise klarneti ile parçalar seslendirir. Konukların ise çalan hareketli parçalar eşliğinde dans ettikleri görülür (dk. 8). İkinci düğün ise Hüseyin ile Müjgan'a aittir. Müjgan davul zurnalar eşliğinde deve sırtında düğün alanına getirilir. Uzun uğraşlar sonucu evlenen çiftin düğünün ortasında şiddetli yağmur yağar. Yağmura rağmen düğün töreni tamamlanır (dk. 100).

Filmde müzik ve dansa oldukça geniş yer verilir. Ege'nin hareketli yaşamı yöreye özgü müzikler eşliğinde izleyiciye sunulur. Ayrıca filmdeki kahramanların pek çoğu bir müzik aleti çalmaktadır. Hüseyin Badem klarnet, babası ise saksafon çalar. İspanyol lakaplı İsmail gitar çalar. Hüseyin'in diğer arkadaşları da keman ve darbuka çalarlar (dk. 24). Firuzan ise ses sanatçısıdır. Filmdeki kahramanların müzik aleti çalıyor olması, onların bir araya geldikleri hemen her ortamda müzik eşliğinde eğlenmelerine zemin hazırlamaktadır. Kahramanların müzikle bu kadar içli dışlı olmasının en büyük sebebi ise geçimlerini müzikten sağlamalarıdır. Müzik sayesinde Firuzan çok geçmeden şöhreti yaklar. Çünkü Hüseyin'in Firuzan'a tavsiye ettiği yöresel parça "Fasülye"yi Firuzan yeniden yorumlamış, bu eser çok beğenilince de Firuzan meşhur olmuştur.

Filmde sözlü anlatım türlerinden alkış ve kargışların kullanıldığı görülür. "Yazıklar olsun (dk. 18), Allah kahretsin (dk. 63), Allah cezanı versin (dk. 63)" filmde geçen kargışlardandır. " Allah razı olsun (dk. 26), Allah mesut bahtiyar etsin (dk. 106)" temennileri ise aynı zamanda bir alkıştır.

"Kendini açmak (dk. 2), paraya para dememek (dk. 7), uygun zamanı kollamak (dk. 9), gözü aydın olmak (dk. 9), kusura bakmak (dk. 11), ağzından bal damlamak (dk. 15), ucuz atlatmak (dk. 17), kapısına dayanmak (dk. 20), günahını almak (dk. 34), rahatını bozmak (dk. 36), yüreğine inmek (dk. 36), gözü bir yerden ısırmak (dk. 47), ağzı açık ayran budalası (dk. 57), çamur atmak (dk. 63), haddini bilmek (dk. 66), ağzını hayra açmak (dk. 66), huyu suyu değişmek (dk. 69), insanlıktan çıkmak (dk. 79), fırsat vermek (dk. 90) " ifadeleri ise filmde geçen deyimlerdendir. Ayrıca, filmde yöreye özgü ağız kullanılır. Filmde kahramanların birtakım lakapları vardır. Meşhur gitarist İsmail'in lakabı İspanyol'dur. Firuzan'ın ev sahibinin Kadriye'nin lakabı ise Karabacak'tır.

Filmde inançlarla ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmemektedir. Firuzan kahve falı baktırmakta ve falda söylenenleri can kulağı ile dinlemektedir. Fala göre bir kuşun boynuna binmiş uzun boylu, kız gibi saçlı bir kişi Firuzan'ın kısmeti olacaktır (dk. 15).

Filmde halk hekimliği uygulamasına da rastlanır. Hüseyin ve ailesi arıların saldırısına uğrar. Saldırı sonrasında aile bireyleri hastaneye giderler. Hüseyin, arı

sokması sonrasında kolundaki şişliğe ilk müdahaleyi kendisi yapmış ve koluna domates sürmüştür. Her ne kadar doktor onaylamada da Hüseyin, domates dışında çamur sürmenin de şişi indireceğini dile getirir (dk. 17). Ayrıca Müjgan'ın babası rahatsızlandığında ona ayran getirilmesi de yine bir halk hekimliği uygulamasıdır (dk. 57).

2.10. Babam ve Oğlum

2.10.1. Babam ve Oğlum Filminin Özeti

Çağan Irmak'ın yönetmenliğini üstlendiği *Babam ve Oğlum* 'da Çetin Tekindor, Fikret Kuşkan, Şerif Sezer, Yetkin Dikinciler, Binnur Kaya gibi isimler rol almaktadır.³⁵ Filmin konusu ise şöyledir:

Sadık bir gazetede çalışmaktadır. Eşi hamiledir ve doğumu yakındır. Bir akşam eşinin doğum sancıları tutar. Sadık telefona sarılır, ama hatlar kesiktir. Bir taksi bulmak ümidi ile gece vakti eşini de alarak sokağa fırlar. Fakat o gece darbe olmuştur. Sokaklar ıssızdır. Sadık'ın eşi Aysun yol kenarına yığılır. Doğum başlamıştır. Eşi o gece kaldırım üzerinde Sadık'ın çabaları ile doğum yapar. Durum gün ışığında anlaşılır. Bebek doğmuştur ama Sadık'ın eşi o gece orada ölmüştür. Sadık oğluna Deniz ismini koyar.

Aradan yıllar geçer, Deniz artık büyümüş ilkökul öğrencisi olmuştur. O zamana kadar Sadık onun hem annesi hem de babası olmuştur. Fakat onun da sağlık durumu hiç iyi değildir. Çünkü 1980 darbesinde siyasi düşüncesi nedeni ile bir müddet hapse kalan

³⁵ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/film/filmgoster/2462/babam-ve-oglum> adresinden ulaşılmıştır.

Sadık, burada çeşitli işkencelere maruz kalmıştır. İşkencenin etkisi ile de hem zihninde hem bedeninde kalıcı hasarlar oluşmuştur. Ciğerlerinde ödem oluşan ve doktorların dediğine göre pek fazla ömrü kalmayan Sadık, durumunu ev sahibi Fatma Abla dışında kimseye söylemez. Bir gün onunla vedalaşır ve biricik evladı Deniz'i de alarak yıllardır uğramadığı baba ocağına dönmeye karar verir.

Yıllar sonra oğlu Deniz'le baba ocağına dönenen Sadık'ı burada birtakım zorlukların beklemektedir. Zaten Sadık da yaşanacakları tahmin etmekte, oğlunu baba ocağında olacaklara karşı hazırlamaktadır. Çünkü Sadık on beş yıl önce ziraat okuması ve çiftliğin başına geçmesi için kendisini zorlayan babasına karşı gelmiş, evi terk ederek İstanbul'da gazetecilik okumuştur.

İzmir'deki baba ocağına dönen Sadık, babası Hüseyin'in kendisine karşı tavırlarının değişmediğini görünce oğlu Deniz'i ailesine emanet edip yaşadığı şehre dönmek ister. Annesi Nuran buna izin vermez. Babasının tavırlarına rağmen Sadık'a sabretmesi gerektiğini söyler. Sadık'ın baba evine döndüğü gece tüm aile fertleri bir sofrada buluşur. Deniz bu sofrada akrabalarını tanıma fırsatı bulur. Sofrada bir tek Sadık'ın babası Hüseyin yoktur. Gece eve gelen Hüseyin, yıllar önce oğlunu ziraat bölümünde okuması için İstanbul'a gönderdiğini Sadık'ın ise gazetecilik okuyarak "anarşist" olduğunu söyler. Babasının Sadık'ı affetmeye hiç niyeti yoktur; ama Nuran, kocası Hüseyin'in torununu sevmesi için elinden geleni yapar. Bulduğu her fırsatta Deniz'i Hüseyin'e yaklaştırır. Tüm aile zamanla, torun sevgisinin evlat sevgisine dönüşmesini ummaktadır. Bu düşünce az da olsa gerçekleşir ve Hüseyin torununu sevmeye başlar, ama oğlu Sadık'ı henüz affetmemiştir.

Bir gece Sadık babası ile konuşmaya karar verir. Babasının yüzüne yıllar önce ona fikrini sormadan ziraat okumasını, çiftliğin başına geçmesini ve Birgül'le evlenmesinin istemesinin yanlış olduğunu haykırır. Çünkü Sadık'ın hayatına dair her şeye babası karar vermiştir. Bu yüzden Sadık babasını bencillikle suçlar. Evinden ayrı kaldığı yıllarda yaşadığı acıları babası ile paylaşan Sadık, ondan oğlu için bir oda

vermesini, oğluna aile sıcaklığının tattırılmasını ister. Konuşma devam ederken de hastalığı nükseder ve aniden yere yığılır.

Ertesi gün tüm aile fertleri hastanede Sadık'ın başındadır. Onu muayene eden doktorlardan Sadık'ın ciğerlerinin iflas ettiğini, hastalığının bir hayli ilerlediğini, ölümünün yakın olduğunu öğrenirler. Tüm aile fertleri bu haberle yıkılmıştır. Sadık'ın yıllar sonra neden baba ocağına döndüğü artık daha iyi anlaşılmaktadır. Babası gerçekleri öğrendikten sonra olanları unutmaya karar verir. Sadık'ın yanından bir an olsun ayrılmaz. Bir gün hastane odasında yıllardan beri devam eden bu kırgınlıktan duyduğu üzüntüyü dile getirir.

Kısa bir süre sonra Sadık hayatını kaybeder. Ondan geriye ailesine emanet olarak bıraktığı oğlu Deniz kalmıştır. Deniz, hem yeni yuvasına hem de babasının yokluğuna alışmak zorundadır. Bu süreçte dedesi Hüseyin babaannesi Nuran olmak üzere tüm aile bireyleri ona destek verirler.

2.10.2. Babam ve Oğlum Filminin İncelemesi

Sadık gazetecilik mesleği ile uğraşmaktadır. Sadık'ın babası Hüseyin ise tarım ile uğraşmakta, himayesinde insanlar çalıştırmaktadır. Babası, yaşadıkları kasabada hali vakti yerinde “Hüseyin Ağa” diye anılsa da oğlu Sadık, tüm bu zenginliği elinin tersi ile itmiş; hayallerinin peşinden giderek gazeteci olmuştur. Sadık'ın Gazeteci olduktan sora da maddi durumu hiçbir zaman iyi olmamıştır. Çünkü beraber yola çıktıkları dava arkadaşları onu yarı yolda bırakmış, vicdanlarını rahatlatmak için de acıma duygusuyla ona iş vermişlerdir (dk. 71).

Babam ve Oğlum filmi İstanbul'da başlar, İzmir'e uzanır. Filmin büyük çoğunluğu İzmir'de bir kasabada geçer. Kasaba halkı tarımla uğraşmaktadır. Sadık da çocukluğunda tarımla uğraşmış, üzüm bağlarını sulamıştır. Sadık'ın ailesinin geniş tarım arazileri vardır. Bu nedenle Hüseyin Ağa'nın en büyük arzusu Sadık'ın ziraat okuyarak çiftliğin başına geçmesidir. Burada geleneksel, ataerkil aile yapısının verdiği bir karar verme süreci işlemektedir. Sadık'ın babası Hüseyin Ağa, ailenin tek söz sahibi kişidir. Aile bireylerinin hayatları ile ilgili kararlar onun isteği doğrultusunda verilir.

Çocuklarının adını dahi baba koyar. Babanın egemen gücüne karşı çıkmak beraberinde çeşitli zorlukları getirir. Nitekim babasının ziraat okuması, çiftliğin başına geçmesi ve kasabadaki Birgül'le evlenmesi isteğine karşı çıkan Sadık, tepki ile karşılaşmıştır. Bu tepki neticesinde Hüseyin Ağa, oğlu ile on beş yıldır görüşmemektedir.

Filmde 1980 darbesinin sosyal yapı üzerindeki etkisine dikkat çekilmektedir. Darbe, Sadık'ın eşi Aysun'un hayatına mal olmuştur. Darbe yüzünden Aysun'u hastaneye götürecek araca ulaşamamış; Sadık dul, Deniz ise annesiz kalmıştır. Filmin ilerleyen dakikalarında Sadık'ın darbenin bedeninde bıraktığı ağır hasar nedeni ile ölmesi, Deniz'in babasız kalması üzerinden yıllar geçse de darbelerin aile ve toplum üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır.

Sadık, eşi ölünce oğlu Deniz'i bir aile ortamından uzak yetiştirmek zorunda kalır. Bunun büyük bir eksiklik olduğunun bilincinde olan Sadık'ın oğlunu baba ocağına götürme sebeplerinin başında onun bir aile sıcaklığında büyümesini istemesi gelmektedir. Filmde genel olarak vurgulanan, her şeye rağmen aile değerlerinin ne kadar önemli ve hayat kurtarıcı olduğudur.

Filme geleneksel uygulamalar yönünden bakıldığında, Sadık'ın babası Hüseyin evin reisi olduğundan ailede en çok söz sahibi olan kişidir. Çocuklarına Sadık ve Salim ismini baba koyar. Salim de kendi oğluna babası Hüseyin'in ismini vermiştir. Buradan hareketle çocuklara aile büyüklerinin isimlerinin verildiği söylenebilir.

Eve gelen misafire büyük önem verilir. Sofralar hazırlanır. Tüm aile fertlerinin bir araya gelmesi sağlanır. Hele de misafir edilen kişi uzun yıllar ayrı kalınan birisi ise onun için özel hazırlık yapılır. Nitekim Sadık'ın geldiğini öğrenen ağabeyi, teyzesi ve diğer aile fertleri akşam aynı sofrada bir araya gelerek Sadık ve Deniz'in gelişinden duyulan mutluluğa ortak olurlar (dk. 31).

Filmde mekâna göre giyim kuşamın da değiştiği görülür. Filmin İstanbul'da geçen sahnelerinde kahramanların kıyafetler daha modern iken, İzmir'deki kasabada aile fertlerini ve diğer kahramanların daha yerel kıyafetler giydiği görülür. Günlük hayatta

kadınların başlarında yazma, üzerlerinde ise entari vardır. Hüseyin Ağa'nın ise evin dışına çıktığında başından kasketi eksik olmaz.

Babam ve Oğlum filmi dram türündedir. Filme duygusal olaylara hâkim olduğundan müzik ve eğlenceye çok fazla yer verilmez. Sadık'ın ve Deniz'in kasabaya geldiklerine sevinen tüm aile ferleri traktöre binerek bağa eğlenmeye giderler. Bu esnada da traktör teknesinde neşeli türküler söyleyerek oynarlar (dk. 49). Sadık'ın yıllardır görmediği arkadaşları ile buluştuğu sahnede ise Özkan'ın duygusal bir parça seslendirdiği görülür (dk. 65).

Ayrıntıya yer verilmese de filmde dikkat çeken en önemli geçiş töreni, Sadık öldüğünde düzenlenen cenaze törenidir. Burada da sadece taziyeye gelen insanların görüntülerine yer verilir. İnsanlar avluda toplanmış ve üzüntüyle cenaze sahiplerinin gelmesini beklemektedirler (dk. 87). Hüseyin oğlu Sadık'ın ölümünden kendisini sorumlu tutmaktadır. Üzüntüsünü üzerindeki kıyafetleri yırtarak ve ağlayarak dile getirir (dk. 90). Burada geleneksel ağıt geleneğine bir gönderme vardır.

Sözlü edebiyat ürünlerine bakıldığında, filmde “eli kulağında olmak (dk. 1), kusura bakmak (dk. 23), tükürüğü ile boğmak (dk. 27), ölse de gam yememek (dk. 32), huyuna gitmek (dk. 33), sahip çıkmak (dk. 34), uyku çekmek (dk. 34), kafasını şişirmek (dk. 35), yemin vermek (dk. 37), eli kulağında (dk. 48), aslını inkâr etmemek (dk. 57), gözü aydın olmak (dk. 57), hayatına yön vermek (dk. 69), aynı yola baş koymak (dk. 71), elinden geleni yapmak (dk. 77), kendine gelmek (dk. 77), tepesine çıkmak (dk. 79), ayağını kesmek (dk. 94) ” gibi deyim örneklerine yer verilmiştir.

“Yüzünü şeytan görsün (dk. 10), bizi böyle edenler Allah'ından bulsun (dk. 84), ağzım dilim lal olaydı (dk. 89), git diyen dilim kopaydı (dk. 89)” ifadeleri filmdeki kargış örnekleri iken “Allah rahatlık versin (dk. 35), Allah rahmet eylesin (dk. 80)” ifadeleri ise alkış örneklerindedir. Ayrıca filmde yöreye özgü ağız özellikleri ve gündelik dil kullanılmıştır.

Filmdeki kahramanların İslam inancına sahip oldukları, filmde halk inanışlarına yer verildiği görülür. Mutlu olunan durumlarda Allah'a şükredilir (dk. 46 ve dk. 54). Yeminin edilen konuda kararlılığı göstermek için ise Kuran-ı Kerim'e el basılır (dk. 37).

Hüseyin Ağa'ya küs olan Gülbeyaz onun evine adım atmayacağına dair yemin eder; fakat Sadık'ın geldiğini öğrenince yeminin bozarak eve gelir. Sakine ise yeminini bozan Gülbeyaz'a, "Köpeklere ekmek atarız Allah günah yazmaz (dk. 32)." der. Burada bir halk inanışını örneğine yer verilmiştir.

2.11. Mucize

2.11.1. Mucize Filminin Özeti

Mahsun Kırmızıgül'ün yönetmenliğini üstlendiği *Mucize* filminde Tarık Bulut, Mert Turak, Mahsun Kırmızıgül, Erdem Yener, Erol Demiröz, Ali Sürmeli gibi isimler rol almaktadır.³⁶ Filmin konusu ise şöyledir:

Mahir, İzmir'de görev yapan idealist bir öğretmendir. Şark hizmetini tamamlamak için iki çocuğunu ve eşini geride bırakarak doğu illerinden birine doğru yola çıkar. Zorlu bir yolculuğun ardından yeni görev yerine ulaşır; fakat tayin edildiği köyde okul yoktur. Üstelik köylüler okul yapılırsa bile kızlarını okula göndermek istememektedirler.

Köyde evlilik, görücü usulü yapılmaktadır. Anneler oğullarına kız bakmaktadır. Muhtar Davut da köye öğretmenin gelmesi sebebiyle çok neşelenir ve oğullarından

³⁶ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/7825/mucize> adresinden ulaşılmıştır.

birini daha evlendirmeye karar verir. Her ne kadar evlilik sırası yaşı büyük olan Aziz'de olsa da o engelli olduğu için yerine kardeşi Hazar evlendirilir.

Bunlar yaşanırken Mahir öğretmen köye okul yaptırmak için resmi kurumlara müracaat eder. Fakat ülkede sıkıyönetim vardır. Başvekil Adnan Menderes ve arkadaşları daha birkaç gün önce idam edilmiştir. Bu şartlarda devlet eli ile köye okul yaptırılmayacağı için Mahir öğretmen İzmir'e dönmeye karar verir. Ayrılacağı günün sabahında kararından vazgeçer, köyün muhtarına kız çocuklarının da okula gönderilmesi şartı ile köyde kalacağını söyler. Bu şartı kabul edilir.

Mahir öğretmen ailesine kaçırıldığını söyleyerek eşkıyalara verilmek üzere 2.000 Lira talep eder. Bu para ile köye okul yapılacaktır. Bir an önce çalışmaya başlanır. Köylülerin el birliği ile kısa sürede okul yapılır. Tüm köy halkı çocuklarının okula gideceğine çok mutlu olmuşlardır. Mahir öğretmenin sıcak ve samimi tavırları köylüleri olduğu kadar öğrencileri de memnun etmektedir. Köy halkı kısa sürede Mahir öğretmeni bağrına basmıştır.

Mahir öğretmen köye geldiği günden beri Muhtar Davut'un engelli oğlu Aziz'i izlemektedir. Aziz, zaman zaman Mahir öğretmene yaklaşmakta ve bir şeyler anlatmak istemektedir; fakat konuşamadığı için derdini söyleyemez. Çocukların Aziz ile dalga geçtiği bir gün Mahir öğretmen onlara engel olur.

O günden sonra da Aziz ve Mahir öğretmen arasında yakınlaşma başlar. Mahir öğretmen her fırsatta Aziz'e bir şeyler öğretmeye çalışır. Onu okula kabul eder, ders çalıştırır, yazı yazmayı öğretir. Ellerini rahat kullanabilmesi için ona çeşitli vücut hareketleri yaptırır. Mahir öğretmenin dokunuşu ile Aziz'in hayatında büyük bir değişim başlamıştır. Artık çocuklar onunla dalga geçmemekte, herkes ona saygı duymaktadır.

Köyün ileri gelenlerinden Muhtar Davut'un Cemilo adında bir oğlu vardır. On yıl önce insanlara zulmeden bir ağayı öldüren Cemilo, hapis yatmamak için yıllardır dağlarda eşkıyalık yapmakta, adalete teslim olmaktan kaçmaktadır. Bir gün ailesinin isteği ile Cemilo teslim olur. Adaletin karşısına çıkartılır. Dört yıl ağır hapse mahkûm

edilir. Cemilo'nun duruşmadan çıktığı bir gün babası Muhtar Davut, İsa adında birinin silahla vurulmasını önleyerek onun hayatını kurtarır. İsa, Davut'un hayatını kurtarmasına karşılık kızını bekâr olan oğluna vereceğini söyler. Muhtar'ın bekar bir tek oğlu vardır o da Aziz'dir. Verilen söz üzerine İsa'nın güzeller güzeli kızı Mizgin, engelli olan Aziz ile evlenir.

Mizgin, Aziz'e hem eş hem yoldaş olur. Aziz de hayatından oldukça memnundur; fakat mutlulukları çok uzun sürmez. Çünkü köydekiler hem Aziz ile hem de eşi kocasının özründen dolayı Mizgin ile dalga geçmektedir. Yaşananlar karşısında Aziz, intihar etmeyi dahi düşünür. En sonunda bir gece baskılara daha fazla dayanamayarak eşini de alıp köyden ayrılır. Günler hatta aylar geçmiş, Mahir öğretmenin köyden ayrılma vakti gelmiştir. Mahir öğretmen arkasında hayatını değiştirdiği onlarca öğrenci ve kendisini seven koca bir köy halkı bırakarak memleketine döner.

Yıllar sonra Mahir öğretmen, görev yaptığı köye tekrar gelir. Bu sefer yalnız değildir. Aziz, eşi ve iki çoğu ile Mahir öğretmenle birlikte. Üstelik Aziz artık rahatlıkla yürüyebilmekte dahası herkes gibi konuşabilmektedir. Aziz'in hayatını bu kadar değiştiren ise eşi Mizgin'in ta kendisidir.

2.11.2. Mucize Filminin İncelemesi

Mucize filminde olayların büyük kısmı tarım ve hayvancılıkla uğraşan Elazığ Palu'ya bağlı bir dağ köyünde geçer. Köyün coğrafi konumundan dolayı kışlar oldukça uzun ve sert geçmektedir. Mevsim koşulları nedeni ile yılın sekiz ayı köyün dış dünya ile bağlantısı yoktur. Bu nedenle kışa hazırlık uzun uğraşlar gerektirmektedir. Filme konu olan insanların pek çoğunun maddi imkânsızlıklar içerisinde olduğu her hallerinden bellidir. Köyde elektrik yoktur. Aydınlanma gaz lambaları ile sağlanır. Isınmak için ise tezek yakılır.

Mucize filmi 1960'lı yılların Türkiye'sini yansıtmaktadır. Filmde bu yıllardaki sosyal yapı ile ilgili ayrıntılı bilgiler yer alır. Buna göre ülkede askeri yönetim hâkimdir. Hatta kısa bir süre önce Başvekil Adnan Menderes ve arkadaşları cunta yönetimi

tarafından idam edilmiştir. Başkent Ankara'dan gelen haberler ise pek iç açıcı değildir. Bu kargaşa içerisinde yönetime el koyan ordu, ülkede yeni bir düzen kurmaya çalışmaktadır (dk. 30). Bu düzensizlik içerisinde devletin bir dağ köyüne okul yapması mümkün değildir. Devlet yönetimindeki düzensizlik sosyal hayata yansımıştır. Eşkıyalar dağlarda gezmekte, ağalar halka zulmetmektedir. Cemilo, babasını herkesin içinde falakaya yatan Kaso Ağa'yı öldürdüğü için dağa çıkmıştır (dk. 51).

Köyde işler imece usulü yapılır. Kadınlar kış için hep beraber çalışırlar. Köye başlanan okul inşaatı da tüm köy halkının el ele vermesi ile kısa sürede tamamlanır (dk. 41). Köydeki haneler geleneksel geniş ailelerden oluşur. Muhtar Davut çocukları, gelinleri ve damatları ile aynı evi paylaşmaktadır. Sosyal hayatta ataerkil aile yapısı dikkat çeker. Muhtar Davut evdeki tek söz sahibi kişidir. Çocukları ile ilgili kararları o vermektedir.

Filmde olayların geçtiği yöre ile ilgili çeşitli örfi uygulamalara yer verilmiştir. Buna göre evlilik görücü usulü yapılır. Fakat gelini, damattan ziyade onun annesi görür. Zifaf gecesine kadar erkekler, evlenecekleri kadını göremezler. Anneler, yanlarına yakın akrabalarından hanımları alarak civar köylere kız bakmaya giderler. Evlendirilecek oğlanı baba belirler. Damat adayının belirlenmesinde yaş önemli bir kriterdir. Muhtar Davut, çocuklarını kapının önünde dizer, evlenmek isteyenleri tespit eder. Tespit edilen çocuklar arasında yaşı büyük olana öncelik verilir (dk. 16).

Erkekler, evlenecekleri kızda fiziki güzelliğin olmasına özen gösterirler. Evlenilecek kızın dişlerinin inci gibi, saçlarının sırma gibi olması ve ince belli olması istenir. Annelerin oğulları için seçtikleri gelin adayında aradıkları özellik ise, Kuran-ı Kerim'i bilmesi, güzel yemek pişirebilmesi, yere uzatılan ip üzerinde düzgün yürüyebilecek kadar sağlıklı olmamasıdır. Ayrıca gelin adayının belinin kalın olması, iyi yük taşıyacağına işaret ettiği için olumlu bulunur (dk. 20).

Kız evi de damat adayında belli vasıfların bulunmasını ister. Damadın omuzlarının geniş olması, kara kaşlı, ela gözlü olması iyi karşılanır. Bununla birlikte damadın gücünün yerinde olması, dinine düşkün olması da istenmektedir (dk. 22).

Mucize filminde dikkat çeken en önemli tören Muhtar Davut'un oğulları için yapılan düğün törenidir. Filmde Muhtar Davut'un oğullarına ait üç ayrı düğün törenine yer verilir. Üç tören de yapılaş itibari ile aynıdır. Anne tarafından beğenilen gelin adayı, at sırtında damat evine getirilir. Gelin yeni evinde kalabalık bir grup tarafından karşılanır. Davul ve zurnalarla, halaylarla, düğünün sevincine ortak olunur. Bu esnada havaya bolca mermi sıkılır. Gelin eve girmeden hemen önce yüksekçe bir yere çıkan damat gelinin üzerine şeker atar. Gelin tarafından evin eşiğinde testi kırılır. Bir bayanın gelinin başının üzerinde Kuran-ı Kerim tuttuğu görülür (dk. 23). Gerdeğe giren damat gelinin yanına yaklaşmadan önce, odada bulunan güvercinin başını kopararak camdan atar. Böylece eşine karşı bir güç gösterisi sergilemiş olur (dk. 24).

Filmin köyde geçen kısmında köy sakini erkeklerin tek renk, desensiz kıyafetler giydikleri görülür. Kahramanların başlarında şapka vardır, bellerinde ise ekseriyetle kuşak sarılıdır. Kıyafetlerin eski ve yıpranmış olması halkın ekonomik durumu hakkında ipuçları vermektedir. Kadınları ise erkeklere göre daha renkli giyinirler. Günlük hayatta kadınların başlarında yazma, üzerlerinde entari vardır. Mahir öğretmen ise mesleği icabı genelde takım elbise, gömlek ve kravatla izleyici karşısına çıkar.

Sözlü edebiyat ürünleri açısından bakıldığında, *Mucize* filminde “göz gönlü açılmak (dk. 3), aklını peynir ekmekle yemek (dk. 3), ne hali varsa görmek (dk. 3), bel bağlamak (dk. 12), keyfi yerine gelmek (dk. 12), derman bulmak (dk. 27), başı belada olmak (dk. 36), gözü aydın olmak (dk. 75), sahip çıkmak (dk. 75), kurban olmak (dk. 77), kaderine razı olmak (dk. 80), göz göze gelmek (dk. 85), adet yerini bulsun (dk. 92), gözü arkada kalmak (dk. 106), çare bulmak (dk. 117), zoruna gitmek (dk. 122), ömrü yetmek (dk. 125)” gibi deyim örneklerine yer verilmiştir. Yine filmde, “Gözü kör olasıca (dk. 3).” şeklinde bir kargış, “Allah başı şılasın (dk. 11), Allah rahatlık versin (dk.52), Allah karşına iyi insanlar çıkarsın (dk. 67), Allah senden razı olsun (dk. 106).” şeklinde de alkışlar yer almaktadır.

Mucize filminde İslam inancına ait pek çok uygulama yer almaktadır. Mahir, idealist bir öğretmendir. Mektebi olmayan bir köyde öğretmen olduğu için Allah'a

şükreder. Eğer sağ salim memleketine dönmeyi başarırsa kurban keseceğine dair adakta bulunur. Anneler oğullarına kız bakarken gelin adaylarına Kuran-ı Kerim ile ilgili sorular sormakta, Kuran-ı Kerim’den sureler okutmaktadırlar. Bu sorulara yanlış cevap veren kızlar, gelin olarak tercih edilmemektedir (dk. 81). Hem damat adayının hem de gelinin namaz kılıyor olması da genç çiftlerde aranılan bir diğer özelliktir.

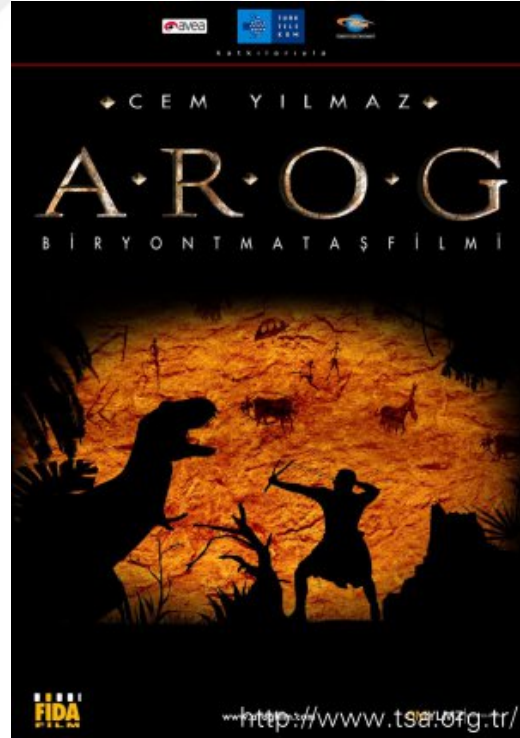
Filmde evliya kültürüyle ilgi bir inanış olarak, Muhtar Davut engelli oğlu Aziz’i şifa bulması için hem doktorlara hem de ziyaretlere götürdüğünü söyler. Mahir öğretmen Aziz’i topluma kazandırdığı için “büyük bir zat” (eli olan ocaklı bir kişi) olduğu zannedilir. Bir ara Muhtar Davut’un büyük oğlu çocukları olmadığı için eşini öğretmene gösterip şifa buldurmayı dahi düşünür (dk. 61).

2.12. A.R.O.G.

2.12.1. A.R.O.G. Filminin Özeti

Ali Taner Baltacı ve Cem Yılmaz’ın yönetmenliğini üstlendiği *A.R.O.G* filminde Cem Yılmaz, Ozan Güven, Özkan Uğur, Nil Karaibrahimgil, Zafer Algöz, Özge Özberk gibi isimler rol almaktadır.³⁷ Filmin konusu ise şöyledir:

G.O.R.A. adlı gezegende tanışan Ceku ve Arif Dünya’ya gelerek evlenirler. Bu evlilikten bir çocukları olacaktır. Ceku bir yandan anne olmaya hazırlanmakta diğer yandan kendisi için keşfedilmeyi bekleyen yepyeni bir gezegen olan Dünya’yı tanımaya çalışmaktadır. Fakat G.O.R.A. gezegenin kötü kalpli komutanı Logar, Arif ve Ceku’nun

³⁷ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/film/filmgoster/2664/arog> adresinden ulaşılmıştır.

peşlerini bırakmaz. Dünya'ya gelir ve Arif'i kandırarak zaman makinası ile bir milyon yıl öncesine gönderir. Kendisi de Arif'in yerine geçer. Amacı Ceku'yu G.O.R.A.'ya götürerek babasının tahtını ele geçirmektir.

Zaman makinası ile bir milyon yıl öncesine gönderilen Arif, "paralel evrendeki" zaman farkını kapatarak kendi zamanına dönemeye çalışacaktır. Çağı yakalaması için önce ilkel insanları medenileştirmesi gerekir. Fakat Aroganlar, çevre kabilelerin gelişmesini engellemektedir. Av aleti, tekerlek, ateş, tarım aleti gibi yeniliklere izin vermezler. Çünkü Aroganların lideri Kaya'nın babası Kumo, modern aletlerle gezegene gelen uzaylılar tarafından öldürülmüştür. O günden sonra Kaya, tüm yeniliklere ve icatlara karşıdır.

Arif, Aroganlara karşı geldiği için esir edilir ve cezasını çekmek için Aroganların yaşadığı kabileye götürülür. Yolda Aroganların lideri Kaya'nın oğlu Taşo'nun hayatını kurtarır. Bu sayede Taşo ile arkadaş olur. Taşo'nun babası Kaya, oğlunun sanatla uğraşmasına karşıdır; dahası ondan iyi bir savaşçı olmasını ve esirlere eziyet etmesini ister. Taşo ise sanatkâr ruhludur ve komşu kabilede Mimi'ye âşıktır. Taşo'nun Mimi'yi etkilemesi için Arif'in yardımına ihtiyacı vardır. Arif ona yardım ederse o da Arif'in Dünya'ya dönmesi için elinden geleni yapacaktır.

Kaya ise, oğlu Taşo'yu Ayu ile evlendirmek ister. Babası kendisine karşı gelen Taşo'yu kabilede kovar. Taşo ve Arif, Aroglara sığınır. Arif'in amacı, bir an önce bu kabileyi medenileştirerek paralel evrendeki zaman farkını kapatmak ve Dünya'ya dönebilmektir. Arif öncülüğünde taş devri insanları medenileşmeye başlarlar. Fakat bu gelişmeler Arif'in istediği hızda değildir. Üstüne üstlük Aroganlar, halkın gelişmesini istemezler.

Kaya'nın adamları bir gün köyü basarak medeniyet adına yapılan her şeyi yerle bir ederler. Artık tek çare Aroganlar ile farklı bir şekilde mücadele etmektir. Bunun için bir futbol müsabakası düzenlenir. Müsabakayı Arif kazanırsa Kaya medenileşmenin önündeki bütün engelleri kaldıracaktır. Müsabaka başlar. Maç kaybedileceği sırada Arif yeminini bozar. Başında ekmek kırılarak G.O.R.A. gezegeninde bedenine yüklettiği

olağanüstü yetenekleri tekrar çağırır. Bu yetenekleri kullanarak takımına galibiyeti getirir.

Aragonlarla yapılan futbol karşılaşması kazanılmış olsa da Arif, paralel evrende yaklaşık yarım saat kaybetmiştir. Artık yaşadığı yüzyıla dönmesinin hiçbir anlamı kalmamıştır. Muhtemelen karısı Ceku, Logar tarafından G.O.R.A'ya götürülmüştür.

Arif bunları düşünürken Afyon'da bir milyon yıl öncesine ait kalıntılar bulunur. Bu kalıntılarda kayalarda Arif'in ismi yazılıdır. Logar'ın yaptıklarından şüphelenen Ceku, zaman makinesi ile bir milyon yıl öncesinin Afyon'una gelir. Arif'i kurtarır, Komutan Logar'ı da Arif'in bulunduğu yüzyıla gönderir.

2.12.2. A.R.O.G. Filminin İncelemesi

Filmin başkahramanı Arif, halı ve kilim satan bir esnaftır (dk. 6). Komutan Logar onu zaman makinesi ile bir milyon yıl öncesine, sonradan Afyon civarında olduğu anlaşılan bir coğrafyaya gönderir. Filmin büyük çoğunluğu burada geçmektedir. Filme konu olan insanlar ilkeldirler. Tarım ve toplayıcılıkla hayatlarını sürdürmektedirler. İlkel av aletleri ile hem avlanmakta hem de meyve toplamaktadırlar. Yaşanılan çağda dinozorların nesli henüz tükenmemiştir. Arif'in gezdiği topraklarda çeşitli büyüklükte dinozorlar ve dev arılar yaşamaktadır (dk. 17).

Filme konu olan insanlar her ne kadar ilkel olsa da sosyal yapı şekillenmeye başlamıştır. Halk bireysel değil topluluk halinde, kabileler şeklinde yaşamaktadır. Aroganlar monarşi ile yönetilmektedir. Kaya Aroganların lideridir. Erkek evlatlardan savaşçı özellikler taşıması beklenir. Nitekim Kaya, oğlu Taşo'dan sanatçı değil savaşçı olmasını ister (dk. 37). Aile kurumuna önem verilir. Kaya, oğlu Taşo'dan Ayu ile evlenip yuva kurmasını ister (dk. 53). Saygı gereği büyüklerin elleri yalanır, yüze sürülür. Toplumda bir töre sistemi mevcuttur. Kaya'nın, babası Kumo'yu bulmak için yaptırdığı devasa kuleden sağ salim inmeyi başaran ilk insan olduğu için, Arif'in töre gereği canı bağışlanır. Ayrıca Arogan'da istediği kadar kalmasına ve yiyip içmesine izin verilir (dk. 46).

Kaya'nın oğlu Taşo esirlerle birlikte Arogan'a giderken kafasını taşa çarpar ve kolu incinir. Taşo'nun bir daha iyileşemeyeceği düşünüldüğünden Karga, Taşo için orada defin töreni düzenler. Defin töreni için taşlar getirilir ve Taşo'nun üzerine atılmaya başlanır. Bu esnada çevredekilere Taşo'yu nasıl bildikleri sorulur. Onlar da iyi bilirdik, derler (dk. 33). Evlenecek çiftler için ise düğün töreni düzenleneceği söylenir. Fakat filmde düğün törenine yer verilmez. Arif, düğün hediyesi olarak Taşo'ya kolundaki saati, Mimi'ye ise parmağındaki alyansı verir (dk. 116).

Filmde kötü bir karakter canlandıran Komutan Logar'ın siyah elbiseler giydiği görülür. İkel insanları simgeleyen Aroganlar ve taş devrinin diğer insanları ise kürk giyer, başlarına hayvan postları ve boynuzları takarlar. Bu insanlar arasında sadece Arif ileriki bir çağdan geldiği için çevresindekilerden farklı giyinir. Üzerinde gömlek ve pantolon olan Arif, bazen de güneş gözlüğü takar. Filmde halk hekimliğine dair bazı uygulamalara yer verilmektedir. Arif, kolu çıkan Taşo'yu geleneksel yöntemlerle tedavi eder. Bunun için önce koluna bildircin yumurtası sürer sorasında bir odun ve bezle kolunu sarar (dk. 33). Taşo'nun babası Kaya ise rahatsızlandığında ilacını ister. Kaya'nın ilacı boynunun çingiraklı yılan tarafından ısırılmasıdır. Bu sayede Kaya rahatlar ve kendine gelir (dk. 37). Arif'in alınına zehirli bir ok isabet eder. Taşo onu zehrin etkisinden kurtarmak için okun isabet ettiği yeri emer ve zehri dışarı atar. Bu da filmde karşımıza çıkan bir başka tedavi yöntemidir (dk. 84).

Filmde birkaç yerde müziğe rastlanmaktadır. Komutan Logar, Arif'ten pişmanlık dolu sözlerle özür diler. Bu esnada duygusallığı arttırmak için Logar'ın yanındaki kişi zurna benzeri üflemeli müzik aleti ile bir parça çalar (dk. 7). Taşo'nun ırmak kenarında Mimi'yi etkilemek için karşısına çıktığı sahnede ise çocukların şarkılar söylediği, Taşo'nun ise sipsiye benzer üflemeli bir müzik aleti çaldığı görülür (dk. 61). Kabile üyelerinin ateş başında bir araya toplandığı sahnede ise bu kez Taşo ilkel bir gitar çalmaktadır (dk. 66). Taşo Arif'e Mimi'ye olan aşkını anlatır ve ağlamaya başlar. Bu esnada ise Arif'in telefonundan arabesk bir parça çalar (dk. 50).

Filmde “aklı kesmek (dk. 4), vicdan yapmak (dk. 5), gözünü sevmek (dk. 7), afişe olmak (dk. 7), topluma kazandırmak (dk. 7), dersini almak (dk. 11), elinden almak (dk. 11), akıl vermek (dk. 18), belasını bulmak (dk. 23), ağzından laf almak (dk. 27), belasını aramak (dk. 27), adam olmak (dk. 29), vakit harcamak (dk. 37), sahip çıkmak (dk. 37), içine kapanmak (dk. 45), canını bağışlamak (dk. 46), ipini koparmak (dk. 53), alttan almak (dk. 56), rahat bırakmak (dk. 60), yol vermek (dk. 62), ayak uydurmak (dk. 62), aklını almak (dk. 65), gerek görmek (dk. 68), hayatını kurtarmak (dk. 78), zoruna gitmek (dk. 84), moralini bozmak (dk. 85), akıl vermek (dk. 92), oyun çıkarmak (dk. 114), yolun sonuna gelmek (dk. 114) ” gibi deyimlere yer verilmiştir. Ayrıca “El öpmekle dudak aşınmaz (dk. 62), aç ayı oynamaz (dk.67), aslan yattığı yerden belli olur (dk. 79), eşek bilmediği otu yerse başı ağrır (dk. 26).” şeklinde atasözleri ve “lanet olsun (dk. 5), yazıklar olsun (dk. 82)” kargışları filmde yer almaktadır.

İnanışlar açısından bakıldığında ise, filmde konu edilen taş devri insanların göğü kutsal kabul ettikleri görülür. Taşo, kolu incindiği için defnedilmek istenir. Defin töreni esnasında Karga, “Gökler verdi, gökler aldı. Nur içinde yat.” diyerek Taşo’yu gömmek ister. Kaya ise uzaylar tarafından yanlışlıkla öldürülen babası Kumo’nun göklere yükseldiğini düşünür, bu yüzden onu bulmak için gökyüzüne doğru bir kule inşa ettirir (dk. 45).

Filmde yemin etme ve yemin bozma ritüelinde de rastlanır. Komutan Logar ile iyi geçineceğine dair ekmeğin üzerine yemin eden Arif bu esnada ekmeği öper ve alnına koyar (dk. 8). G.O.R.A. gezegeninde edindiği olağanüstü güçleri kullanmayacağına dair yemin eden Arif, Aroganlar ile futbol müsabakası yaparken bu yeminini bozmak için başında ekmek kırılmasını ister. Bu sayede hem yemini bozulacak hem de Garavel’in ona yüklediği olağanüstü özellikler geri gelecektir (dk. 106).

2.13. New York'ta Beş Minare

2.13.1. New York'ta Beş Minare Filminin Özeti

Mahsun Kırmızıgül'ün yönetmenliğini üstlendiği *New York'ta Beş Minare* filminde Haluk Bilginer, Mahsun Kırmızıgül, Mustafa Sandal, Gina Gershon, Robert Patrick, Danny Glover gibi isimler rol almaktadır.³⁸ Filmin konusu ise şöyledir:

İstanbul'da bir gazetecinin aracına bomba konulmuş, suikast sonrasında gazeteci hayatını kaybetmiştir. Bu olayın akabinde ise polise aşırı dinci bir terör örgütünün İstanbul'da beş ayrı noktaya bomba ile saldırıda bulunulacağı ihbarı gelir. Polis saldırıların faili olan örgütü bulmaya çalışırken bir hücre evine operasyon düzenler.

Düzenlenen operasyonda çok sayıda örgüt mensubu öldürülür. Altı polis ise şehit olur. Ayrıca operasyon düzenlenen evde ipe bağlanmış ve işkence edilmiş insan cesetlerine rastlanır. Polis, bu örgütün arkasında uluslararası güçlerin bulunduğundan şüphelenmektedir. Bunun için operasyonun genişletilmesine karar verilir. Operasyon kapsamında polis teşkilatından iki polis, Fırat ve Acar, New York'a gönderilecek, burada Deccal olarak anılan Hacı Gümüş'e ulaşacaklardır.

Hacı Gümüş bir cemaat lideridir. Türk asıllıdır ve Amerika'da yaşamaktadır. Türkiye'de işlenen cinayetlerin arkasında isim olduğunu düşünülen Hacı Gümüş, Fırat ve Acar New York'a varmadan kısa bir süre önce Amerikan polisinin operasyonu ile gözaltına alınmıştır. Görevli Türk polisleri New York'a ulaşırlar ve Hacı Gümüş'ü FBI ajanlarından teslim alıp minibüse bindirirler. Amaçları onu havaalanına götürüp oradan

³⁸ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/3097/new-york-ta-bes-minare> adresinden ulaşılmıştır.

Türkiye'ye getirmektir. Kısa süre sonra onlara eşlik eden polis aracına bisikletli bir sürücü çarpar. Ardından mahkûm Hacı Gümüş'ü taşıyan araca da saldırı düzenlenir. Mahkum bölgesinden kaçırlır ve ailesinin yanına götürülür.

Fırat ve Acar ellerinden kaçırdıkları Hacı Gümüş'e ulaşmak için New York sokaklarında takibe başlarlar. Onun yerini bildiğini söyleyen Timur'a ulaşırlar; fakat Timur onları silahlı adamlarla dolu bir mekâna götürür ve tutsak ettirir. Bu esnada Fırat ve Acar'ın yanına her yerde aradıkları Hacı Gümüş gelir. Onlara bir müddet burada tutsak kalacaklarını söyler. Fırat ve Acar, Hacı Gümüş'ün adamlarının göz hapsinde oldukları bu yerde onun eşi Maria ile tanışma fırsatı da bulurlar. Hacı Gümüş Müslüman olduğu halde eşi Maria Hristiyan'dır.

Farklı dinlere mensup bu çiftin Jasmin adında bir de kızları vardır. Hatta o günlerde Jasmin'in düğün töreni yapılacaktır. Polisler tarafından her yerde aranan Hacı Gümüş, güvenlik gerekçesi ile kızının düğününe katılamaz. Jasmin ve eşinin evlilik töreni hem Hristiyan hem de Müslüman âdetlerine göre yapılır. Sabah kilisede tören gerçekleşir, akşam ise camide imam nikâhı kıyılacaktır. Nikâhtan sonra her fırsatta suçsuz olduğunu, yanlış adamla uğraşıldığını dile getiren Hacı Gümüş, Acar ve Fırat'a teslim olacağını ve onlarla birlikte Türkiye'ye döneceğini söyler. En büyük isteği ise memleketini son bir kez olsun görmek ve yıllardır ayrı kaldığı annesini ziyaret etmektir.

Acar, orada kaldığı süre boyunca Hacı Gümüş'ün davranışlarından suçsuz olduğuna kanaat getirmiştir. Fırat'a Hacı Gümüş'ü Türkiye'ye götürmemeleri gerektiğini söyler. Eğer Hacı Gümüş Türkiye'ye giderse kökten dinci İslami terör ağının lideri olarak suçlandığında ömrü hapislerde geçecektir. Fakat artık her şey için çok geçtir. Amerikan polisleri binaya baskın düzenler ve Hacı Gümüş yakalanarak Türkiye'ye gönderilir.

Burada polisler tarafından sorguya alınır. Sorgu odasına giren Fırat, Hacı Gümüş'e 1973 yılında Bitlis'te işlediği cinayeti hatırlatır. Sonradan bu cinayeti işlemediği anlaşılacak olan Hacı Gümüş, kökten dinci İslami terör örgütüyle bağlantı ile ilgili kendisine yöneltilen hiçbir suçu kabul etmez. Sorgu devam ederken İslam adına

cihat ettiğini savunan aşırı dinci bir grup insanlara işkenceler etmekte, kâfir olduğunu söyledikleri kişilerin kafasını kesmekte, infaz görüntülerini ise polise göndermektedir. Polisin titiz çalışması sonucu terör olaylarının asıl sorumlusu Deccal lakaplı kişi yakalanır ve adalet karşısına çıkarılır. Hacı Gümüş'ün ise suçsuz olduğu anlaşılır.

Özgürlüğüne kavuşan Hacı Gümüş Bitlis'e giderek annesini görmek ister. Bu yolculukta Fırat ve Acar da ona eşlik ederler. Fırat ve Acar Bitlis'te iken polis ekipleri çok ilginç bir bilgiye ulaşırlar. Buna göre mesleğe başlamadan önce adını değiştiren Fırat, tüm polis arkadaşlarını yanlış yönlendirmiştir. Aslında Bitlis'te 1973'te vurulan İsmail Eren, Fırat'ın öz babasıdır. Babasının katilinin Hacı Gümüş olduğuna inanan Fırat, Hacı Gümüş'ü Türkiye'ye getirtebilmek için ona terör örgütü lideri suçunu isnat etmiştir. Gerçekte cinayeti Hacı Gümüş'ün ağabeyi işlemiş, o yıllarda yaşı küçük olan Hacı Gümüş'ün eline silahı tutuşturmuştur. Fırat bu gerçeği bilmese de içinden bir his Hacı Gümüş'ün suçsuz olduğunu söylemektedir. Hislerini kendisinden bir an önce Hacı Gümüş'ü öldürmesini isteyen dedesine de söyler. Dedesi Fırat'ın sözlerine ikna olmuş gibi görünse de o yanından ayrıldıktan sorar gider ve Hacı Gümüş'ü öldürür.

2.13.2. New York'ta Beş Minare Filminin İncelemesi

New York'ta Beş Minare filmi geniş bir coğrafi çevrede geçmektedir. İstanbul'da başlayan filmde olaylar Amerika'nın New York kentine kadar uzanır. Final bölümü ise Bitlis'te gerçekleşir.

Filmde özellikle Hacı Gümüş'ün ailesi dikkat çekmektedir. Yıllar önce işlenen bir cinayetten sorumlu tutulan Hacı Gümüş, memleketi Bitlis'ten ayrılarak Amerika'nın New York şehrine yerleşir. Burada Maria ile evlenir. Bu evlilikten Jasmin adında bir kızları olur. Hacı Gümüş'ün eşi Hristiyan, kendisi ise Müslümandır. Jasmin aile içerisinde hem annesinin hem de babasının inancına saygı duymaktadır.

Filmde töre olarak halen varlığını devam ettiren kan davası dikkat çekmektedir. Polis memuru Fırat'ın babası yıllar önce Bitlis'te öldürülmüştür. Onu dedesi büyütüştür. Fırat, babasının katili olduğunu zannettiği Hacı Gümüş'ü Türkiye'ye getirip intikam almak ister. Bunun için polis teşkilatını yanıltır ve onun aşırı dinci terör

örgütünün yöneticisi olduğunu söyler. Hacı Gümüş'ün Türkiye'deki sorgularda terör örgütü ile bağlantısının olmadığı ortaya çıkar. Fırat serbest bırakılan Hacı Gümüş'e Bitlis'e kadar eşlik eder. Burada dedesi ile konuşup Hacı Gümüş'ün suçsuz olduğuna inandığını söylese de dedesi, oğlunun katili olduğunu düşündüğü Hacı Gümüş'ü öldürür (dk. 106).

Filmin geçtiği mekânlardan olan Bitlis'te yöreye ait adetlere de yer verilmiştir. Hacı Gümüş'ün yıllardır görmediği annesini ziyaret etmek için Bitlis'e gelir. Oldukça yaşlı olan annesinin gözleri kapanmıştır. Gelen kişinin Hacı Gümüş olduğunu bilemez. Bu esnada Acar, Hacı Gümüş'ün annesine kalınacak bir otel sorar. O da adet gereği kime otel sorulursa o kişinin evinde kalınması gerektiğini söyler ve onları misafir eder (dk. 99).

Filmde en dikkat çekici tören, Hacı Gümüş'ün kızı Jasmin için düzenlenen evlilik törenleridir. Tören hem Hristiyan hem de Müslüman âdetlerine göre yapılır. Sabah kilisede Hristiyan âdetlerine göre tören gerçekleşir, akşam ise camide imam nikâhı kıyılacaktır. (dk. 58).

Bir diğer tören ise siyasi içerikli yemin törenidir. Bir mekânda toplanan Ülkücü gençler Faşizme, Komünizme, Siyonizm'e ve her türlü emperyalizme karşı mücadele edeceklerine dair yemin ederler (dk. 14).

Sözlü edebiyat ürünleri açısından bakıldığında ise filmde “açığa çıkarmak (dk. 2), canını vermek (dk. 5), başı sağ olmak (dk. 11), ele geçirmek (dk. 12), ilgi göstermek (dk. 17), gözaltına almak (dk. 18), asabını bozmak (dk. 27), peşini bırakmamak (dk. 47), karar vermek (dk. 58), kafa bulmak (dk. 74), günaha sokmak (dk. 74) suç işlemek (dk. 77), ortadan kaybolmak (dk. 79), göze almak (dk. 80), yüz çevirmek (dk. 81), dinden imandan çıkmak (dk. 81), tefe koyup oynatmak (dk. 84), içi içini yemek (dk. 96), ruhu şâd olmak (dk. 101), peşine düşmek (dk. 101)” gibi deyimlere yer verilmiştir. Ayrıca filmde lakap da kullanılmıştır. Bombalı saldırıların fail olan aşırı dinci terör örgütünün lideri, Deccal (ortalık karıştırıcı, kıyamet alameti) lakabı ile anılmaktadır.

Filmde hem İslam inancına hem de Hristiyan inancına sahip kişiler bulunmaktadır. Hacı Gümüş Müslümandır. Namaz kılar, ibadet eder. Eşi Maria ise Hristiyan'dır. Boynunda haç işareti olan bir kolye taşır. Maria ve Hacı Gümüş'ün kızları Jasmin ise hem babasının hem de annesinin dinine inanmaktadır. Bu nedenle düğünü iki inancın ritüelleri çerçevesinde yapar.

Filmde Deccal lakaplı aşırı dinci terör örgütü lideri, cihat için cinayetleri işlediğini söyler. Ona İslam'da masum insanları öldürmenin günah olduğunu, İslam peygamberi Hazreti Muhammet'in yirmi üç yıllık peygamberlik müddetince sadece iki ay savaştığını hatırlatan kişi Hacı Gümüş'tür (dk. 87).

2.14. Eyvah Eyvah-3

2.14.1. Eyvah Eyvah-3 Filminin Özeti

Hakan Algül'ün yönetmenliğini üstlendiği filmde Demet Akbağ, Ata Demirer, Özge Borak, Serra Yılmaz, Salih Kalyon, Tanju Tuncel rol almaktadır.³⁹ Filmin konusu ise şöyledir:

Hüseyin, ailesinin geçimini sağlamak için düğünlerde ve gece kulüplerinde klarnet çalmaktadır. Yine bir gün klarnet çalarken karısı Müjgan'ın doğum yapmak üzere olduğu haberi gelir. Hüseyin apar topar hastaneye gider. Kısa bir süre sonra karısı Müjgan bir erkek çocuk dünyaya getirir. Bebeğe Bayram adını koyalar.

³⁹ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/7566/eyvah-eyvah-3> adresinden ulaşılmıştır.

Bir akşam Hüseyin'in çalıştığı işyerinde olay çıkar. Eli silahlı bir saldırgan mekânı basarak eski sevgilisi olan dansöz kızı öldürmek ister. Hüseyin ve arkadaşları saldırganla konuşup onu silahını bırakması için ikna ettikleri sırada garsonlardan birisi saldırganı klarnetle bayıltır. Bu esnada Hüseyin'in geçimini sağladığı klarneti kırılır. Durum polise intikal eder. Olayın yaşandığı işyeri kapatılır. Hüseyin işsiz kalmıştır. Üstelik klarnetini tamir edilecek gibi değildir. Hüseyin de geçici olarak babasından ödünç aldığı saksafon ile çalışmaya devam eder. Fakat zabıta yüzünden bir türlü para kazanamaz.

Müjgan'ın babası Edremit, damadının işsiz kaldığını öğrenmiştir. Torunu Bayram'ın geleceği için damadının düzenli bir iş bulmasını ister, bunun için de yakın arkadaşı olan belediye başkanı ile görüşür ve Hüseyin'in zabıta olmasını sağlar. Zabıta Hüseyin daha ilk günden sakarlıkları ile dikkat çeker. Kısa sürede belediyedeki işinden kovulur.

Hüseyin'in sanatçı dostu Firuzan da maddi sıkıntılar yaşamaktadır. Bu sıkıntılarının yanında bir de sevgilisinin evli olduğu öğrenen Firuzan, hem Hüseyin'i ziyaret etmek hem de kafasını dinlemek için Geyikliye gelir. O günlerde Geyikli kasabasında Uluslararası Zeytin Festivali düzenlenecektir. Festivali düzenlemeye talip olan sahte organizasyon ekibi, belediyeden yüklü bir ücret ister. Belediye başkanı Çetin Yıldırımteş, organizasyon ücretinin yüksek olduğundan yakınır, ama festivale bakan düzeyinde katılım olacaktır. Bunun için de profesyonel bir organizatörden yardım almaya mecburdur. Konuşmalara şahit olan Hüseyin, aynı organizasyonu çok daha düşük maliyete yapabileceğini, sahneye de meşhur sanatçı Firuzan'ı çıkaracağını söyler.

Hüseyin'in girişimleri ile tüm Geyikli halkı Uluslararası Zeytin Festivali için elini taşın altına koyar. Civar otellerden yer ayarlanır, festivalin yemek masraflarını üstlenecek sponsorlar bulunur. Her şey planlandığı gibi gitmektedir; fakat sahte organizatör Halit, bu durumdan hiç de memnun değildir. Çünkü Hüseyin yüzünden belediyenin kendisine ihtiyacı kalmamıştır. O da Hüseyin'i organizasyondan uzak

tutmak için oğlu Bayram'ı kaçıır. Tüm Geyikli bu olayı konuşmakta, jandarma her yerde bebeği aramaktadır. Üstelik festival günü de gelmek üzeredir.

Uzun uğraşlar sonucu Bayram bebek bulunur. Tam her şey bitti derken festival hazırlıkları yeniden başlar. Hüseyin, arkadaşları ve ailesi ile hem tiyatro oyununu sergiler hem de konser düzenler. Onlar sayesinde Geyiklide büyük bir festival sorunsuz şekilde tamamlanmış olur.

2.14.2. Eyvah Eyvah-3 Filminin İncelemesi

Eyvah Eyvah-3 filminde olaylar Çanakkale'nin Geyikli Beldesinde geçer. Geyikli, deniz kenarında bir tatil beldesidir. Filme konu olan kahramanlar genelde orta sınıf insanlardır. Filmin başkahramanı Hüseyin Badem, düğünlerde ve eğlence yerlerinde klarnet çalan bir sanatçısıdır. Babası ve dedesi bir lokanta işletirler. Müjgan'ın babası ise emekli askeri personeldir. Kahramanlardan bir tek Firuzan bir dönem şöhreti yaşamış bir ses sanatçısıdır; fakat o da son zamanlarda maddi imkânsızlıklarla mücadele etmektedir.

Filmde sıcak, samimi insanların hayatlarına yer verilir. Geyiklinin küçük bir belde olması ve buradaki halkın birbirini yakinen tanıyıp tanımadığı, insanlar arasında iletişimi arttıran faktörlerdendir. Aile bağları kuvvetlidir. Hüseyin işsiz kalınca kayın pederi Edremit Bey, torununun istikbali için damadına iş arar ve onun belediyede zabıta olarak çalışmasını sağlar (dk. 27). Sahte organizatörler tarafından Bayram Berk kaçırıldığı zaman ise tüm aile ferleri büyük bir dayanışma örneği sergiler ve bebek kısa sürede bulunur. Festival'in düzenlenmesi için de yine aile bireyleri Hüseyin'e destek verir.

Doğan çocuklara aile büyüklerinin ismi verilir. Hüseyin Badem'in oğlunun adı Bayram Berk'tir. Bayram ismi Hüseyin'in büyükbabasından, Berk ismi ise Müjgan'ın dedesinden gelmektedir (dk. 24).

Filmde en dikkat çekici tören haftalardır hazırlıkları süren 12. Uluslararası Geyikli Kültür ve Zeytin Festivali'dir. Festival Yunanistan'ın Midilli adası ile ortak

yapılır. Çok sayıda Yunan misafir de festivale eşlik eder. Festival kapsamında tiyatro gösterisi, halk oyunları ve konserler tertip edilir. Halkın festivalde doyasıya eğlendiği görülür. Filmde yöresel giyim kuşama rastlanmaz.

Filmde müzik ve dansa oldukça geniş yer verilir. Ege'nin hareketli yaşamı yöreye özgü müzikler eşliğinde izleyiciye sunulur. Ayrıca filmdeki kahramanların pek çoğu bir müzik aleti çalmaktadır. Kahramanların müzikle bu kadar içli dışlı olmasının en büyük sebebi ise geçimlerini müzik aleti çalarak sağlamalarıdır. Hüseyin Badem klarnet, babası ise saksafon çalar. İspanyol lakaplı İsmail gitar çalar. Hüseyin'in diğer arkadaşları da keman, kanun ve darbuka çalarlar. Firuzan ise müzikle yakından ilgilenen, bir dönem şöhreti yakalamış ses sanatçısıdır.

Filmde “kendini tutamamak (dk. 3.), psikolojisi bozulmak (dk. 3), saçını başını yolmak (dk. 6), ne hali varsa görmek (dk. 6), aklından çıkmamak (dk. 7), kendini tutamamak (dk. 8), uyku çekmek (dk. 12), işine gelmemek (dk. 13), canı sıkılmak (dk. 14), güvenini boşa çıkarmamak (dk. 28), kusura bakmak (dk. 30), itibarı beş paralık olmak (dk. 31), sinirleri bozulmak (dk. 36), fırsat vermemek (dk. 37), hazırlıksız yakalanmak (dk. 38), fırsatı tepmek (dk. 40), hayatın tadını çıkarmak (dk. 44), iş bağlamak (dk. 48), moral olmak (dk. 48), gözleri dolmak (dk. 49), fedakârlık göstermek (dk. 50), elini taşın altına koymak (dk. 52), devreye sokmak (dk. 59), çöreklenmek (dk. 60), kafayı yemek (dk. 63), gözüne uyku girmemek (dk. 63), strese girmek (dk. 63), ne hali varsa görmek (dk. 64), içi yanmak (dk. 67), rahatını bozmak (dk. 68), sinirleri bozulmak (dk. 69), kendini parçalamak (dk. 78), canını kurtarmak (dk. 85), topuklamak (dk. 87), sahne almak (dk. 90)” gibi deyimlere yer verilmiştir. “Çıkmadık candan ümit kesilmez (dk. 90).” ifadesi ise filmde yer alan bir atasözüdür. Ayrıca filmde “Allah sonumuzu hayreylesin (dk. 12), Allah yolunuzu açık eylesin (dk. 37).” şeklinde iki alkışa; “Yazıklar olsun (dk. 6), Allah belanı versin(dk. 11).” şeklinde de iki kargışa yer verilmiştir.

Filmde kahramanlara ati birtakım lakaplar da kullanılmıştır. Örneğin küçük yaşta kendisini kovalayan kurbanlık boğanın boynuz darbelerinden kurtulan İsmail, o günden sonra İspanyol lakabı ile anılmaktadır.

2.15. Recep İvedik-3

2.15.1. Recep İvedik-3 Filminin Özeti

Togan Gökbakar'ın yönetmenliğini üstlendiği *Recep İvedik-3* filminde Şahan Gökbakar, Zeynep Çamcı, Sevim Yatlılar, Oktay Dener, Özcan Alışer, Mehmet Yumurtacı rol almaktadır.⁴⁰ Filmin konusu ise şöyledir:

Babaannesinin ölümünden sonra hayatı gittikçe zorlaşan Recep İvedik, bunalıma girer. Hemen her gece garip rüyalar görerek uyanır. Rüyasında nur yüzlü bir dede ona seçilmiş kişi olduğunu söyler. Recep neden kedinin seçildiğini sorduğunda ise ona tam bir hayvan olduğunu için, der. Sonrasında ise yaptığı

hayvanlıklardan dolayı elindeki sopa ile onu döver. Recep bu kötü rüya yüzünden zor günler geçirmektedir. Kâbuslarla aniden uyanmakta hatta altına kaçırmaktadır.

Recep İvedik, derdine derman olacağını düşündüğünden konuyu mahalledeki kadınlar arasında en çok söz sahibi olan Nezahat Abla'ya bir altın gününde anlatır. Nezahat Abla başta olmak üzere komşu kadınlar Recep'e, sıkıntılarının sebebinin cinler olduğunu söyler ve cinlerden kurtulması için bir hocaya gitmesini tavsiye ederler.

⁴⁰ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/3149/recep-ivedik-3> adresinden ulaşılmıştır.

Komşularının tavsiyeye uyan Recep, bir hocaya gider ve hocanın hazırladığı karışımdan içer. Fakat karışımı daha içer içmez dili uyuşur, beden hareketleri zayıflar. Sahtekar olduğu anlaşılan hoca bu esnada Recep'e masaj yapmaktadır.

Bunlar yaşanırken polis eve baskın düzenler. Baskın anını kameralar da görüntüler. Recep derdine çare bulmak bir yana televizyonlarda reklam olur, mahallelinin diline düşer.

İçindeki sıkıntılardan kurtulmak isteyen Recep İvedik bu kez başka yollara başvurur. Önce bir arkadaşının tavsiyesi ile strese iyi geldiği söylendiğinden ava gider. Avda yanlışlıkla vücuduna saçma isabet eder ve yaralanır. Hastanede bir dâhiliye uzmanı ile görüşür o da Recep'i psikoloğa yönlendirir. Recep, psikolog tarafından çeşitli testlere tabi tutulur. Tam hastalığı teşhis edilecekken psikoloğun saati çalar, Recep'in seans süresi dolar. Doktor onu diğer seansa çağırır, yüklü miktarda da para ister. Bu duruma sinirlenen Recep, kavga ederek orada ayrılır. Bir daha da psikoloğa gitmez. Kendini evine kapatır.

Evde umutsuz bir vaziyette sorunları ile boğuşan Recep, sıkıntılardan kurtulmak için kimi zaman örgü örer, kimi zaman dergi okur, kimi zaman da içki içerek kuruyemiş yer. Recep'in bunalımlı hali devam etmekte iken Zeynep adında bir kız kapıyı çalar. Recep İvedik'in köylüsü Mustafa Torlak'ın kızı olan Zeynep, gidecek yeri olmadığı için Recep'e bir süre misafir olmak istemektedir. Önce bu duruma karşı çıkan Recep sonra Zeynep'i eve almaya karar verir.

Zeynep üniversite öğrencisidir. Sosyoloji ve psikoloji bölümlerine devam etmektedir. Recep İvedik'te kaldığı ilk gece onun kâbuslarına tanıklık eder. Evde yalnız kalmak istemeyen Recep'in ısrarlarına dayanamaz ve onu da üniversiteye götürür. Recep, burada dersin hocası ile tartışmaya girer ve Zeynep ile birlikte dersten atılır. Üniversitenin kütüphanesinde beklediği esnada yanlışlıkla Zeynep'in bilgisayarını kırar. Ona yeni bir bilgisayar almak için kütüphaneden ödünç aldığı kitapları satar.

Zeynep, Recep'in içinde bulunduğu duruma üzüldür. Onu bu durumdan kurtarmak için yardım etmeye karar verir. Önce Recep'i karateye götürür. Recep burada karate hocasına küfürler eder, kaba davranışlar sergiler ve tokat atar. Bu yüzden kısa süre içinde karate kursundan kovulur. Ardından Zeynep'in arkadaşlarının organize ettiği paintball oyununa gider. Sonranda ise Zeynep'le birlikte müzik kursu, çömlek kursu, pasta yapım kursu ve dans kursuna devam eder. Bu etkinliklerin yanında Tiyatroya giden ve futbol maçı izleyen Recep'in sıkıntıları tam anlamı ile sona ermez.

Zeynep son bir umut Recep'i kendi kuaföre götürerek saçlarını sarıya boyatır. Onda bir "imaj değişikliği" yapar. Bu değişiklik Recep'in psikolojisini daha fazla bozar. Bu moral bozukluğu ile eve giden Recep, büyük bir sürprizle karşılaşır. Çünkü Zeynep'in ve komşuların desteği ile otuz beş yıllık ömründe ilk kez Recep için bir doğum günü düzenlenmiştir. Doğum gününde oldukça eğlenen Recep, o gece kâbus göremeden uyuyabilir. Sabah, uykusunda mutlu bir şekilde uyanır. Zeynep'in kendisine bir sürpriz hazırladığını görür. Bu sürpriz beyaz, yavru bir keçidir. Keçinin boynunda ise bir not vardır. Zeynep bu notta evden ayrıldığını, arkadaşları ile yeni bir ev tuttuğunu, yokluğuunda bu keçinin yeni dostu olduğu yazmıştır.

Recep o günden sonra her sabah çok sevdiği keçisini alarak parkta dolaşmaya çıkar. Hatta bu sayede bir kızla da tanışır. Keçi sayesinde yalnızlıktan kurtulan Recep, giderek sosyalleşir ve yeni dostlar edinmeye başlar.

2.15.2. Recep İvedik-3 Filminin İncelemesi

Recep İvedik-3 filminde olaylar İstanbul'un Güngören semtinde geçmektedir. Burası orta sınıf insanlarına yaşadığı bir mahalledir. Filmin başkahramanı Recep ise otuz yedi yaşındadır. Ninesi öldükten sonra bir başına yaşamını sürdürmektedir. Gördüğü rüyalar nedeni ile bunalıma girer. Bu nedenle çevresi ile sağlıklı iletişim kuramaz.

Recep'in belli bir mesleği yoktur. Zeynep ile konuşurken ona serbest meslekle uğraştığını, küresel piyasalardaki durgunluğuun kendisini de etkilediğini söyler (dk. 34).

Filme konu olan semtte komşuluk bağları kuvvetlidir. Komşular birbirleri ile yardımlaşır. Zeynep'in Recep için hediye aldığı keçiye komşu teyzeler şapka örer (dk. 90). Mahalledeki kadınlar belli aralıkla bir araya gelerek altın günü düzenler, bu arada da yemek yiyerek müzik eşliğinde dans ederler. Bu altın günlerinin birine Recep İvedik de misafir olur. Kadınlar, Recep'in sıkıntısına duyarsız kalmazlar. Onu derman bulması için bir hocaya yönlendirirler.

Filmde Recep'in anne ve babası ile ilgili ayrıntılı bilgiye yer verilmese de onun ailesini hiç sevmediği anlaşılır. Recep'e göre çektiği sıkıntıların sebebi ailesinin onu dünyaya getirmesidir. Anne ve babası çirkin olduğu için Recep de bu şekilde bir dış görünüşe sahiptir. Recep, Zeynep'e ailesini tarif ederken annesinin bıyığı olduğunu babasının ise orangutana benzediğini hatta bu sebeple ilkokulda bir hayvanat bahçesi gezisinde görevlinin babasına yanlışlıkla muz verdiğini söyler (dk. 76).

Filmde birtakım örfi uygulamalara yer verilir. Buna göre büyüklere el kaldırmak hoş karşılanmaz. Recep, karate hocasından ders alırken ders gereği kendisine vurmasını isteyen hocaya örf, anane ve kültür gereği bir büyüğe vuramayacağını söyler (dk. 58). Misafir gidilen yere hediye götürülür. Recep psikoloğun muayenehanesine giderken elinde baklava vardır. Doktora, Güngören baklavası ikram eder. Kapıda kalana, kişi hele de bir bayansa ona mutlaka yardım edilir. Misafire önem verilir. Recep evinin anahtarından bir tane de Zeynep'e verir. Ona, misafir olduğu için istediği zaman evine girip çıkabileceğini söyler (dk. 36).

Filmde en dikkat çeken tören, Recep için düzenlenen doğum günü törenidir. Törene Recep'in komşuları katılır. Ona çamaşır deterjanı, paket çay ve iç çamaşırından oluşan çeşitli hediyeler taktim ederler (dk. 84). Daha sonra hep birlikte hazırlanan ikramlardan yer ve oyunlar oynarlar. Filmin bu bölümünde mahalle sosyal ilişkilerine dikkat çekilmektedir.

Filmde yöresel kıyafetlere rastlanmaz. En dikkat çekici kıyafet Recep İvedik'e aittir. Recep, turuncu çizgili gömleği, kumaş pantolonu, kösele ayakkabısı ile izleyici karşısına çıkar. Film boyunca gece uyurken dahi bu kıyafetleri üzerinden çıkarmaz.

Filmde dikkat çeken bir diğer kıyafet ise Recep'in rüyalarına giren dedenin kıyafetidir. Ak saçlı, aksakallı bu dede beyaz elbiseler içerisinde Recep'in karşısına çıkar. Dedenin kıyafetlerinin tamamıyla beyaz oluşu onun olağanüstü yönüne, ermiş ve ulu kişi oluşuna dikkat çekmektedir (dk. 3). Recep'in cin çıkarması için gittiği hoca ise kumaş pantolon giyer. Üzerinde bir kazak ve yelek, elinde tesbih, başında ise takke vardır. Onun takke takıyor olması dini yönüne işaret eder (dk. 8).

Filmin ilk dakikaları müzik ve dans görüntüleri ile başlar. Buna göre mahalleli kadınlar bir evde toplanmış altın günü düzenlemektedir. Kasetten “Mezdeke” olarak bilinen hareketli bir müzik çalar. Kadınlar müziğin ritmine ayak uydurarak dans ederler. Dans esnasında da birbirlerine biber dolması ikram ederler (dk. 01). Burada bir mahalledeki kadınların sosyal ilişkilerine dikkat çekilmektedir.

Bir diğer sahnede ise Recep'in içinde bulunduğu sıkıntılardan kurtulmak için müzik kursuna gittiği görülür. Burada koro eşliğinde flüt çalan Recep, herkesten farklı olarak flütü buruna sokarak ses vermektedir (dk. 65). Recep'in uygunsuz davranışları filmde komiklik unsuru olarak kullanılmıştır.

Sözlü edebiyat ürünleri açısından bakıldığında filmde “ kurtlarını dökmek (dk. 2), dikiş tutturamamak (dk. 3), hesap sormak (dk. 5), derdine derman olmak (dk. 6), ölmüşlerinin canına değmek (dk. 10), fişlenmek (dk. 11), tatlı yiyip tatlı konuşmak (dk. 17), bir kaşık suda boğmak (dk. 18), ağzına geleni söylemek (dk. 20), can alıcı yerinden vurmak (dk. 32), lafını esirgememek (dk. 32), kan ağlamak (dk. 33), asabını bozmak (dk. 35), duygu sömürüsü yapmak (dk. 36), akılı kalmak (dk. 39), adam olamamak (dk. 41), aklından çıkarmak (dk. 52), mızımızlanmak (dk. 54), belasını bulmak (dk. 58), stres atmak (dk. 64), söz vermek (dk. 64), akıl vermek (dk. 70), kanını yerde bırakmamak (dk. 72), yamuk yapmak (dk. 73), elinden geleni yapmak (dk. 74), depresyona girmek (dk. 78), aklını almak (dk. 82), çirasını yakmak (dk. 84)” deyimlerine rastlanır. Ayrıca filmde “Dost acı söyler (dk. 54), damlaya damlaya göl olur (dk. 38).” şeklinde iki farklı atasözü de yer almaktadır. Filmde “ Allah belanı versin (dk. 11), lanet olsun (dk. 12), Allah kahretsin (dk. 33)” şeklinde kargışlar, “Allah'a emanet olun (dk. 13), Allah razı olsun

(dk. 26), Allah başka zeval vermesin, sevdiğin altın olsun, tuttuğun muradına ersin, ölmüşlerinin canına değsin (dk. 38),” şeklinde de alkışlara yer verilmiştir. Ayrıca filmde genel olarak gündelik halk dili kullanılmıştır.

Her gece rüyasına giren nur yüzlü bir dededen dayak yiyen Recep’e komşuları, halk inanışının bir yansıması olarak cinlerin musallat olduğunu söyler. Recep de cinlerden kurutulmak için bir hocaya gider. Hoca da tıpkı mahalledeki komşuları gibi Recep’in içine cin kaçtığını ifade eder. Bunu duyan Recep “kulağını çeker ve “Şeytan kulağına kurşun” diyerek yere vurur (dk. 8). Daha sonra cinci hoca, Recep’e musallat olan cini vücuttan atmak için dağdan, bayırdan topladığı söylediği otlarla bir iksir hazırlar. İksirin içerisine buzağı dili ve keçi pisliği de koyar. Karışımı içen Recep’in önce dili uyuşur, konuşamaz olur sonrasında ise bu uyuşukluk tüm bedenine yayılır (dk. 10). Cinci hocaya gitme gibi uygulamalar halkın inancı çerçevesinde çözüm araması olarak değerlendirilebilir.

Recep uğura da inanır. Bunun için ayakkabısında bir uğur parası taşımaktadır. Zeynep’e bilgisayar alacağı zaman parası çıkışmayınca ayakkabısındaki uğur parasını da bilgisayar almak için kullanır (dk. 51).

2.16. Vizontele

2.16.1. Vizontele Filminin Özeti

Yılmaz Erdoğan ve Ömer Faruk Sorak'ın yönetmeliğini üstlendiği *Vizontele* filminde Yılmaz Erdoğan, Demet Akbağ, Altan Erkekli, Cem Yılmaz, Cezmi Baskın, Bican Günalan gibi isimler rol almaktadır.⁴¹ Filmin konusu ise şöyledir:

Doğu'da, Artos dağının eteklerinde bir kasabada (Bu kasabanın Van veya Van'a bağlı bir ilçe olma ihtimali yüksektir.) insanların en büyük eğlence kaynağı yazlık sinemadır. Akşamları yazlık sinemada bütün kasaba halkı toplanarak vizyona giren filmleri seyrederek. O günlerde kasabaya televizyon geleceği söylenir.

Buna göre Ankara'dan bir heyet gelecek ve televizyonu kuracaktır. Kasaba halkının daha önce hiç görmediği bu alet onlara göre "radyonun resimlisi" olacaktır. Resimli bir radyonun gelmesi demek yazlık sinemanın artık eskisi kadar kullanılmaması demektir. Bu durumdan en çok yazlık sinemanın sahibi Latif etkilenecektir. Belediye Reisi Nazmi, sinema sahibi Latif ile anlaşamamaktadır. Aralarındaki husumet dolayısıyla ile o da kasabaya televizyonun gelmesini arzu etmektedir. Bunun için de televizyonu Ankara'dan getirecek heyeti heyecanla beklemektedir.

Kısa süre sonra Ankara'dan bir heyet televizyon vericisini getirir ve belediye reisine teslim ederler. Zaten uzun bir yoldan gelen memurlar, işlerini savsaklayarak vericiyi kurmadan belediyenin önüne indirir ve kaçarcasına Ankara'ya dönerler. Televizyonun çalışması için tüm aletler hazır; fakat vericinin kurulması gerekmektedir. Bunun için Belediye Reisi Nazmi önderliğinde çalışmalara başlanır.

⁴¹ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/film/filmgoster/2213/vizontele> adresinden ulaşılmıştır.

Çalışmalar sürerken yazılık sinemanın sahibi Latif'in yönlendirmesi ile Mela Hüseyin (Molla Hüseyin), fırsat buldukça etrafındakilere televizyonun Şeytan icadı olduğunu ve izlenmesinin caiz olmadığını söylemektedir. Nazmi Doğan'ın karısı Siti Ana başta olmak üzere pek çok kişiyi Molla Hüseyin'in söylediklerine inanmaktadır. Siti Ana birkaç kez eşini televizyonu kurmaması yönünde uyarır; fakat Nazmi eşinin söylediklerine aldırış etmez. Ankara'dan vericiyi kuracak teknik ekibi beklemeden yörenin radyo tamircisi Deli Emin'i çağırır ve ondan yardım ister. Deli Emin aynı zamanda bir zamanlar öğretmeni de olan Belediye Reisi Nazmi Doğan'ın isteği üzerine televizyonu çalıştırmak için elinden geleni yapacaktır. İlk deneme başarısız olur. Tüm kasabalının önünde televizyon çalışmaz. Birkaç deneme daha yapılır fakat yayın bir türlü gelmez.

Deli Emin televizyonu, kasabalının ifadesi ile "vizonteleyi" çalıştırmayı kafasına koymuştur. Bunun için televizyon vericisinin yüksek bir yere kurulması gerektiğini söyler. Civarın en büyük dağı olan Artos'a vericiyi taşırlar. Uzun uğraşlar sonucu televizyona yayını getirmeyi başarırlar. Fakat bu yayın İran kanalına aittir. Yani yine halk "vizonteleyi" izleyemeyecektir.

Yaşanan hadiseler reis beyi ümitsizliğe sürüklemiştir. Bu nedenle artık televizyonu çalıştırmak için uğraşmaktan vaz geçerler. Vericiyi ve diğer eşyaları toplayarak şehre geri dönerler. Tam her şey bitti derken bir zabıta memurunun reisin evinin önündeki televizyonun tuşuna basması ile televizyon kendiliğinden çalışmaya başlar. Bu duruma herkes çok sevinir. Yöre halkı reisin evine toplanarak bu ilginç aleti seyretmeye koyulur. Bu, onların televizyonla ilk buluşmasıdır. Gelin görün ki televizyonun izlendiği ilk gün haberlerde Kıbrıs Barış Harekatı'nın başladığı, askerler adaya çıkarma yaptığı, Rumlar ile çıkan çatışmada beş askerin şehit olduğu söylenmektedir.

Televizyonda şehitlerin ismi tek tek okunmaya başlanır. Şehit olanlardan birisi de belediye reisinin oğlu Rıfat Doğan'dır. Acı haberi alan aile fertleri yıkılmıştır. Rıfat Doğan, şehit olduğu Kıbrıs'ta defnedilir. Rıfat'ın şehit haberini Mela Hüseyin'in

uğursuz olduğunu söylediği televizyon vermiştir. Siti Ana, Şeytan icadı denilen ve oğlunun şehit haberini veren televizyonu derin bir çukur kazdırarak gömdürür. Orayı oğlunun mezarı sayar.

Yaşananlar herkesi derinden etkiler. Çünkü kasabaya renk getirmesi beklenen televizyon, daha ilk günden acı ve hüznün habercisi olmuştur.

2.16.2. Vizontele Filminin İncelemesi

Film Doğu'da Artos Dağı'nın eteklerinde bir şehirde (Van'da) geçmektedir. Televizyonda Kıbrıs Barış Harekâtı'nın başladığı haberi verilmektedir. Buradan hareketle filmin 1974 yılını yansıttığı söylenebilir. Belediye Başkanı Nazmi Doğan yöreye gazetelerin basıldıktan iki gün sonra geldiğini ifade etmesi, buranın büyük şehirlere oldukça uzak ve ulaşımı zor bir coğrafyada bulunduğunun ispatı niteliğindedir (dk. 69).

Filme konu olan insanlar ekonomik yönden çok da varlıklı değillerdir. Belediye Reisi Nazmi Doğan, halkın arasında yaşayan, boş zamanlarında bahçe ile ulaşan bir kişidir. Bacanağı Latif ise yazlık sinema işletmektedir. Nazmi'nin oğulları Nazif ve Ahmet ise herhangi bir işte çalışmamaktadır. Sık sık büyük şehirde gördükleri ile övünen Fikri ise kıyafet satan bir esnaftır.

Vizontele filminde olayların geçtiği kasabada sıcak, samimi bir ortam vardır. İnsanlar birbirlerini tanırlar. Akrabalık bağları ise oldukça kuvvetlidir. Filmde en dikkat çeken aile, Belediye Reisi Nazmi Doğan'ın ailesidir. Nazmi Doğan'ın Ahmet, Nazif ve Rıfat adına üç oğlu vardır. Üç oğlundan ikisi evlidir. Nazmi Doğan oğulları, gelinleri ve torunlarıyla bir arada yaşar. Burada ataerkil geniş aile yapısı göze çarpar. Nazmi'nin oğullarından biri olan Ahmet, babasının ısrarı ile istemeyerek Gülizar ile evlendirilmiştir. Eşini sevmeyen Ahmet, ailesine ve çocuklarına sahip çıkmamakta, alkol alıp geceleri eve gelmektedir. Başkanın diğer oğlu Nazif ise Reyhan ile evlidir. O ise ağabeyinin tersine eşini çok sevmekte ve onun peşinden ayrılmamaktadır. Rıfat ise bekârdır. Sevdiği kız olan Asiye'den askerden dönene kadar kendisini beklemesini ister. Rıfat askerde şehit olunca Asiye, Latif'in oğlu Veli ile evlendirilir.

Toplumda erkek çocuklara ayrı bir önem verilir. Bu nedenle doğacak çocuğun erkek olması istenir. Deli Emin'in babasının şeyh olduğuna bundan dolayı da kendisinde de şeyhlik alameti bulunduğu inanan yöre halkından bir kişi altı tane kız olduğu halde erkek evlat veremeyen eşini okuyup üflemesi için Deli Emin'e getirir (dk. 47). Halk arasında üfürükçülere gitme uygulaması inançlar çerçevesinde gelişen bir çözüm arayışı olarak varlığını devam ettirir.

Filmde töre ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmese de bazı örfi uygulamalar dikkat çekmektedir. Buna göre misafire önem verilir. Belediye Başkanı Nazmi Doğan Ankara'dan televizyon vericisini getiren misafirleri ağırlamakta ısrarcı davranır. Evli erkekler eşlerinin üzerine kuma getirebilmektedirler. Karpuz satıcısı Şehmuz eşinin üzerine kuma getirmek isteyince eşi ile kavga etmiştir (dk. 33). Toplumda ataerkil bir aile yapısı hâkimdir. Gerek Belediye Başkanı Nazmi Doğan gerekse yazlık sinemanın sahibi Latif, ailede söz sahibi isimlerdir.

Filmde dikkat çeken ilk tören Belediye Reisi Nazmi'nin oğlu Rıfat'ın yöredeki diğer erkeklerle birlikte askere uğurlandığında yapılan geçiş törenidir. Rıfat büyüklerinin ellerinden öper, ağabeyleri ve sevdiği kız olan Asiye ile vedalaşır. Daha sonra babası ve ağabeyinin refakatinde otobüse bindirilir. Diğer asker yakınları da oradadır. Uğurlamaya katılanların tamamı erkeklerden oluşur. Otobüsün yöreden ayrılması esnasında davul ve zurna çalınır (dk. 16).

Bir diğer tören ise Asiye'nin Veli ile olan düğün merasimidir. Rıfat askerde şehit olunca Asiye de Veli ile evlendirilir. Tören esnasında davul ve zurna çalınır, erkeler ve kadınlar kendi aralarında halay çekerek eğlenirler. Evlenen çifte hediyeler verilir. Veli'ye amcası Fikri tarafından televizyon hediye edilir (dk. 102).

Filmde özellikle erkekler arasında yöresel giyime rastlanmaz. Erkeklerin ekseriyetle koyu renkli, desensiz kumaş pantolon ve gömlek giydikleri görülür. Belediye Reisi Nazmi Doğan, görevi gereği genelde takım elbise giymektedir. Bayanların kıyafetleri ise erkeklere oranla daha renklidir. Onlar genelde entari giyer ve başlarına yazma takarlar. Yörede sözüne itibar edilen cami hocası ve din adamı Mela Hüseyin'in

ise vazifesi gereği başında takke bulunmaktadır. Mela Hüseyin, din adamlarının toplum üzerindeki etkisini temsil etmektedir, söyledikleri halkı yönlendirebilmektedir.

Filmde en dikkat çeken müzik aleti davul ve zurnadır. Yöre halkı asker uğurlarken, sevinçli bir hadiseyi kutlarken, karşılama yaparken ve düğünlerde halay çekerken bu enstrümanlarla eğlenir. Eğlenceler genelde kadınlar ve erkekler ayrı ayrı olacak şekilde yapılır. Veli ve Asiye'nin düğün töreninde kadınların ve erkeklerin farklı yerlerde eğlendiği görülmektedir.

Delî Emin'in annesinin çok sevdiği türküyü ona dinletmek için mezara kadar koşması da filmde müziğe dair bir ayrıntıdır. Buna göre Emin, annesinin hayatta iken çok sevdiği ve sözleri "İşte gidiyorum çeşmi siyahım, aramıza dağlar sıralansa da..." şeklinde başlayan türkü her çaldığında elindeki radyo ile mezara koşmaktadır. Fakat pek çok deneme yaptığı halde radyonda çalan bu türkü mezara gidene kadar sona ermektedir. Emin de çareyi evinden annesinin mezarına bir elektrik hattı çekmekte ve hattın ucuna radyo bağlamakta bulmuştur (dk. 94).

Sözlü edebiyat ürünleri açısından bakıldığında filmde "kurban olmak (dk. 6), kusura bakmak (dk. 8), morali bozulmak (dk. 15), ağzını tatlandırmak (dk. 20), fırça atmak (dk. 25), aklında kalmak (dk. 28), başına bela açmak (dk. 30), başına sarmak (dk. 30), şeref duymak (dk. 30), gözü aydın olmak (dk. 31), hoşuna gitmek (dk. 36), saçma sapan konuşmak (dk. 43), başına sarmak (dk. 46), çare bulmak (dk. 46), okuyup üflemek (dk. 47), işine gelmemek (dk. 68), defolup gitmek (dk. 76), akli dengesini kaybetmek (dk. 81), kafası bozulmak (dk. 91)" gibi deyimlere yer verilmiştir. Ayrıca "Allah kahretsin (dk. 3), onun gibi evlat olmaz olsun (dk. 22), Allah belanı versin (dk. 37)" şeklinde kargışlar; "Allah yardımcın olsun(dk. 3), Allah yolunu açık etsin (dk. 16), ellerin dert görmesin (dk. 32)" şeklinde alkışlar da filmde yer almaktadır.

Film, İslam inancına ait ayrıntılar da vardır. Siti Ana'nın damda namaz kıldığı, çocukların camide Kuran-ı Kerim eğitimi aldığı, Latif'in namaza gittiği, kardeşinin şehit olduğu haberini alan Ahmet'in camiye gittiği görülür. Filmden hareketle o dönem din adamlarının toplum üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Mela Hüseyin televizyonu

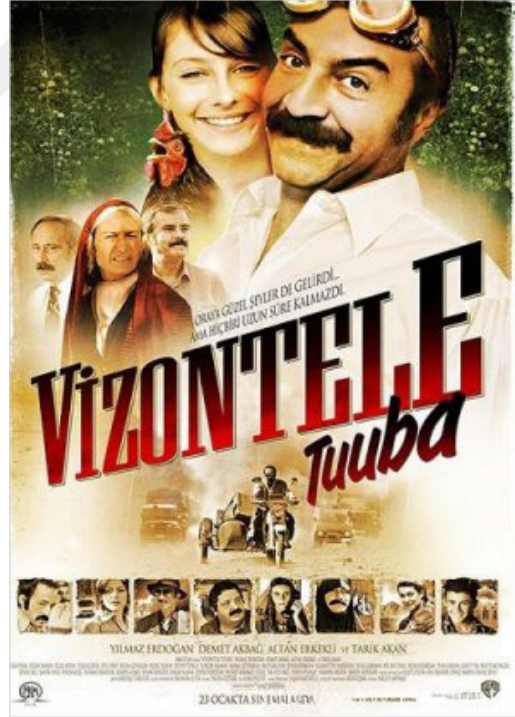
Şeytan icadı olarak görür ve Siti Ana'ya bu aletten kurtulması gerektiği söyler. O da çalıştırılmaması için televizyonu saklar. Siti Ana'nın her fırsatta televizyonun "uğursuzluk" getireceğini söylemesi onun uğur kavramına inandığının da göstergesidir (dk. 59). Filmden hareketle toplumda şeyh ve ulu kişi olduğunu düşünülen kişilerden yardım istendiği görülür. Örneğin Deli Emin'de şeyhlik alameti bulunduğu inanan yöre halkından bir kişi, erkek çocuk doğurması için eşini ona getirip okutmak ister (dk. 47). Filmde halk hekimliği ile ilgili bir tek uygulamaya yer verilmiştir. Ahmet'in oğlu Yılmaz damdan düştüğü zaman vakit kaybetmeden Çıkıkçı Şaban'a ulaşılır. Onun yardımı ile Yılmaz'ın çıkan bacağı iyileştirilir.

2.17. Vizontele Tuuba

2.17.1. Vizontele Tuuba Filminin Özeti

Yönetmenliğini Yılmaz Erdoğan'ın üstlendiği *Vizontele Tuuba* filminde Demet Akbağ, Yılmaz Erdoğan, Altan Erkekli, Tarık Akan, Tuba Ünsal, Şenol Balı gibi isimler rol almaktadır.⁴² Filmin konusu ise şöyledir:

Yıl 1980'dir. Vizontele filmine konu olan kasabada artık televizyon birkaç eve girmiştir. Televizyonu olmayan aileler ise televizyonlu evlere misafir olarak gidip dizileri, haberleri seyretmektedirler. O günlerde kasabaya Güner adında bir kütüphane müdürü sürgün olarak gelir. Yanında eşi ve kızı Tuba da vardır. Güner öğretmenin kasabaya gelişi herkesi heyecandırmıştır; fakat kasabada onun müdürlük yapabileceği bir kütüphane bulunmamaktadır.

⁴² Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/film/filmgoster/2364/vizontele-tuuba> adresinden ulaşılmıştır.

1980'li yıllar aynı zamanda halkın sağcı-solcu olarak kutuplaştığı yıllardır. Kasabanın gençleri birkaç kez fikir ayrılıklarından dolayı münakaşa ederler, karakola düşerler.

Deli Emin ve Belediye Başkanı Nazmi öncülüğünde kasabaya bir kütüphane kazandırmak için çalışmalar başlanır. Kısa sürede eski bir ev onararak kütüphane haline getirilir. Geriye bir tek buraya kitap temin etmek kalır. Bunun için Güner öğretmen gazeteci arkadaşına bir mektup yazar ve kütüphaneye kitap ister. Mektubu ulusal gazetede yayımlanır. Önceleri gazetede yayımlanan bu mektuptaki kitap isteği karşılık bulamaz. Sonrasında ise yurdun çeşitli illerinden kütüphaneye bir kamyon kitap bağışı gelir ve kütüphanenin açılışı yapılır. Fakat açılış gününden sonraki günler kasabalı bir daha kütüphaneye uğramaz.

Kütüphaneye ilgiyi artırmak için çözüm yine Deli Emin'den gelir. Buna göre kütüphane olarak kullanılan binaya bir televizyon kurulacak, insanlar televizyon izleme bahanesi ile kütüphaneye geldikleri vakit onlara kitap da verilecektir. Bunun için önce bir televizyon bulunmalıdır.

Yıllar önce kasabaya devlet eliyle getirilen ve Siti Ana'nın oğlunun ölüm haberini verdiği için suçlu sayılarak gömülen televizyon yerinden çıkartılır, tamir edilerek kütüphaneye konulur. Plan işe yaramıştır. Akşamları kütüphane dolup taşmaktadır. Güner öğretmen bu durumu fırsat bilerek bir yandan da kütüphaneye gelenlere okuma-yazma kursları vermeye başlamıştır.

Kütüphane kısa sürede halkın yoğun ilgisini görür; fakat bu ilgi yazlık sinema sahibi Latif'in hiç de hoşuna gitmez. Çünkü yazlık sinemaya gelmesi gereken halk, kütüphaneye giderek televizyon seyretmekte, bu da Latif'in kazancını azaltmaktadır. Latif, birkaç gün sonra karakola giderek karakol komutanını kütüphaneye anarşistlerin toplandığı ve okutulan kitapların sakıncalı olduğu yönünde uyarır. Bu görüşmenin akabindeki gece ise darbe olmuş, ordu yönetime el koymuştur.

Askerler kütüphaneye gelerek kitapları dağıtırlar. Ayrıca kütüphane müdürü Güner öğretmeni ve pek çok kişiyi de gözaltına alırlar. Güner öğretmenin eşi ve kızı için artık bu kasabada kalmanın bir anlamı yoktur. Tuuba, Deli Emin ile vedalaşarak kasabadan ayrılır.

2.17.2. Vizontele Tuuba Filminin İncelemesi

Film, 1980 yılının ekim ayında Ankara'da Belediye Reisi Nazmi Doğan'ın torunu Yılmaz'ın eğitim gördüğü liseden görüntülerle başlar. Yılmaz'ın aynı yıl haziran ayında Doğu'daki memleketine dönmesi ile olaylar burada devam eder. Filmde olayların geçtiği yer etrafı dağlarla çevrili küçük bir kasabadır. İnsanlar ekonomik yönden çok da varlıklı değillerdir. Nazmi Doğan kasabanın belediye reisidir. Latif ise kasabadaki yazlık sinemayı işletmektedir.

Vizontele Tuuba filminde olayların geçtiği kasabada sıcak, samimi bir ortam vardır. İnsanlar birbirlerini tanırlar. Anne ve babalar çocukları ve torunları ile birlikte yaşar. Ataerkil geniş aile yapısı vardır. Örneğin Belediye Reisi Nazmi Doğan, oğulları ve torunları ile aynı evi paylaşmaktadır. Yılmaz ve Tuba'nın bir sohbetinde yer verildiğine göre yörede evlenme yaşı oldukça düşüktür (dk. 63).

Filme konu olan kasaba her ne kadar büyük şehirlere uzak olsa da ülke genelinde yaşanan siyasi olaylar burayı da etkilemiştir. Bu etki neticesinde kasabanın özellikle gençleri arasında sağ-sol tartışmaları yaşanır. Tartışmalar yüzünden jandarma, gençleri gözaltına alır. Belediye başkanı Nazmi Doğan'ın girişimleri ile gençler serbest bırakılır (dk. 49).

Kasabada okuma yazma oranı oldukça düşüktür. Kütüphanede kitap aldıkları halde okumayı bilmeyenler vardır (dk. 79). Belediye Reisi Nazmi Doğan'ın torunu Yılmaz, kasaba dışında eğitim gören tek çocuktur (dk. 17).

Filmde töre ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmese de bazı örfi uygulamalar dikkat çekmektedir. Buna göre misafire önem verilir. Belediye Başkanı Nazmi Doğan kasabaya kütüphane müdürü olarak atanan Güner öğretmeni evinde misafir eder.

Komşular da elbirliği ile eşyaları kamyon kasasında taşınırken kullanılamaz hale gelen Güner öğretmen ve ailesine yardım ederler, eşyalarını onlarla paylaşırlar. Toplumda ataerkil bir aile yapısı hâkimdir. Belediye Başkanı Nazmi Doğan ailede söz sahibidir. Ayrıca küçükler büyüklerin ellerinden öperler ve saygıda kusur etmezler.

Filmde özellikle erkekler arasında yöresel giyim kuşama rastlanmaz. Erkeklerin ekseriyetle koyu renkli, desensiz kumaş pantolon ve gömlek giydikleri görülür. Belediye Reisi Nazmi Doğan, görevi gereği genelde takım elbise giymektedir. Bayanların kıyafetleri ise erkeklere oranla daha renklidir. Onlar genelde entari giyer ve başlarına yazma takarlar.

Filmde en dikkat çekici an, Siti Ana'nın Kıbrıs'ta şehit olan ve oraya gömülen oğlu Rıfat için tuttuğu yastır. Siti Ana oğlu Rıfat'ın şehit haberini televizyondan öğrenmiştir. O günden sonra televizyon seyretmeyen Siti Ana, bununla da yetinmeyip oğlunun şehit haberini veren televizyonu alarak bir dağın tepesine gömdürmüş, başına da bir mezar taşı yaptırmıştır. Evladının büyük bir özlem duyan Siti Ana her gün buraya gelerek oğlu için dua eder (dk. 36).

Filmde “aklına gelmek (dk. 1), çenesini kapatmak (dk. 7), olaylara karışmak (dk. 23), elden geçirmek (dk. 32), çekidüzen vermek (dk. 38), kendini adamak (dk. 38), akıl vermek (dk. 39), günleri sayılı olmak (dk. 43), göz önüne almak (dk. 43), hazıra konmak (dk. 45), karar almak (dk. 45), ağzının tadı bozulmak (dk. 48), hayatını kaybetmek (dk. 56), fikir bulmak (dk. 74), tuhafına gitmek (dk. 82), sakınca görmemek (dk. 82), gizli tutmak (dk. 83), başının çaresine bakmak (dk. 96)” gibi deyimlere yer verilmiştir. Ayrıca Yılmaz ve kardeşleri damda yatarken kardeşle birbirlerine tekerleme sorarlar. Bu tekerlemede kardeşler birbirlerinden “Dal kalkar kartal tartar, kartal kalkar dar tartar” şeklindeki tekerlemeyi hatasız olarak tekrar etmesini ister (dk. 33).

“Allah mesut etsin (dk. 42), hayırlı olsun (dk. 72), Allah yolunuzu açık etsin (dk. 98).” ifadeleri filmdeki alkış örnekleridir. “Allah belanı versin (dk. 42).” sözü ise filmde geçen kargıştır.

Filmin geçtiği kasabada ezanların okuması (dk. 41), Belediye Reisi Nazmi Doğan'ın oğlu Ahmet'in kendini Allah yoluna adadığı söylemesi (dk. 38), Demokrat Parti'nin iktidara geldiğini duyan Latif'in komünistlerden kurtulduk diyerek Allah'a şükretmesi (dk. 55) filmde İslam inancına gönderme yapan unsurlardır. Filmde halk arasındaki birtakım kalk inanışlarından izler de yer almaktadır. Deli Emin annesinin mezarına radyodan türkü dinletmektedir. Kasabalıya göre ise burası bir şeyhin mezarıdır. Mezarda insanların dua ettiği, mezarın etrafındaki ağaçlarda ve mezar demirlerinde ise çeşitli renklerde bezlerin bağlı olduğu görülür (dk. 37). Burada halk inanışlarından evliya kültü ve ağaç kültü göze çarpmaktadır.

2.18. Celal ile Ceren

2.18.1. Celal ile Ceren Filminin Özeti

Yönetmenliğini Togan Gökbakar'ın üstlendiği *Celal ile Ceren* filmde Şahan Gökbakar, Ezgi Mola, Gökçen Gökçebağ, Dişah Demir, Timur Kunt, Destan Batmaz rol almaktadır.⁴³ Filmin konusu ise şöyledir:

Celal ile Ceren altı yıldır sevgilidirler. Celal, arkadaşı Çiko Mehmet'in bekârlığa veda partisine gitmek ister. Ceren ise buna karşı çıkar. Arkadaşlarının ısrarına dayanamayan Celal, her şeye rağmen partiye gitmeye kararlıdır. Bunun için de Ceren'e yalan söyler ve o gece partiye gider. Celal gittiği partide alkol olarak kendini kaybeder ve kızlarla yakınlık

⁴³ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/film/filmgoster/3435/celal-ile-ceren> adresinden ulaşılmıştır.

kurar, dans edip eğlenir. Eğlenirken de Ceren hakkında olumsuz cümleler sarf eder. Celal'in bu görüntüleri arkadaşı Berkay tarafından sosyal paylaşım sitesi Facebook'a konulur. Görüntüleri izleyen Ceren, Celal'den ayrılmaya karar verir.

Ceren, Celal'i hala sevmektedir. Onun amacı sevgilisinin biraz burnunu sürtmektir. İkili telefonda konuşur ve bir akşam yemeğinde bir araya gelmek için sözleşirler. Fakat yemek öncesinde Celal arkadaşlarının dolduruşuna gelir; arkadaşları ona Ceren ile birlikte olduğu altı yıl boyunca kendinden fedakârlık yaptığını, bekârlığa veda partisine giderken yalan söylemesinin Ceren'in baskıcı tutumunun sonucu olduğunu, bunun için de bir an önce Ceren'den ayrılarak özgürlüğüne kavuşması gerektiğini telkin ederler.

Ceren, yemekte Celal'in pişman olduğu için özür dileyeceğini ve aralarındaki ilişkinin evlilik boyutuna taşınacağını düşünürken hiç beklemedik bir şey olur ve Celal, Ceren'e ayrılmak istediği söyler. Hayatının çok daha güllük gülistanlık olacağını zanneden Celal, Ceren'den ayrı olduğu günlerde zorluklarla mücadele eder. Ondan ayrıldığı daha ilk gün karakola düşer. Ailesine karşı mahcup olur. Bu arada annesi Celal için yeni adaylar bulmaktadır. Fakat Celal'in görüştüğü kızlar hiç de umduğu gibi çıkmamaktadır.

Tüm bunlar yaşanırken Ceren, Celal'den ayrılışının acısı ile bir büyücüye gider. Büyücü önce Celal'in nasibini bağlar. Nasibi bağlanan Celal, hangi kızla görüştüyse bir sonuç alamaz. Her defasında ya onların tokadını yer ya da sapıklıkla suçlanır. Büyücü ikinci adım olarak hemcinslerinin ilgisini Celal'e yöneltir. Bu yüzden Celal'in huzuru kalmaz. Dükkanına gelen erkek müşteriler, büyü'nün etkisi ile ona sarkıntılık ederler. Son olarak ise büyücü kadın Celal'in cinsel gücünü elinden alır. Celal bu duruma çare bulmak için doktora gitse de sorununa tam anlamı ile çözüm bulamaz. Ceren'in yokluğunda Celal'in hayatı karmakarışıktır. Günden güne mutsuzlaşan Celal, bir de Ceren'in Baturalp adlı biri ile görüşmeye başladığını öğrenince iyice çileden çıkar. Celal Baturalp'e dersini vermek için Ceren ile yedikleri lokantaya gider. Baturalp'i tehdit eder. Herkesin içinde ikiliyi rezil eder. Bu duruma oldukça sinirlenen Ceren, Celal'i

kızdırmak için yeni erkek arkadaşı ile öpüştüğünü söyler. Duydukları karşısında çılgına dönen Celal ağlayarak eve gider, üzüntüsünden kolonya içer. Kolonyanın etkisi ile görme yeteneğini kısa süreliğine kaybeden Celal, merdivenden yuvarlanarak kolunu kırar.

Sevgilisinden ayrılan, kolu kırılan, karşı cinsle bir türlü sağlıklı iletişim kuramayan Celal için işler hiç iyi giymemektedir. Bu duruma bir son vermek isteye Celal, Ceren'in gönlünü kazanmak için mücadele etmeye başlar. Ceren'in evinin bulunduğu sokağa onu sevdiğini yazar. Deniz kenarında bir iş yemeğinde bulunan Ceren'e tekne üzerinden havai fişek ve lazer gösterisi hazırlar. Bütün uğraşlara rağmen Ceren'in gönlünü alamaz. En sonunda Ceren'in gönlünü kazanmak için ev arkadaşı Kubilay'dan yardım ister. Kubilay'ın ricası ile Ceren'in evinde bir akşam yemeği organize edilir. Celal, yemek vesilesi ile Ceren ile yeniden sevgili olmayı planlarken Kubilay, Ceren'in ev arkadaşı Gözde'ye âşık olur.

O günün hemen sonrasında Kubilay ve Gözde evlenirler. Celal, aynı evi paylaştığı Kubilay'ın evlenmesi ile daha da yalnız kalır. Üstelik Gözde'de onların evine yerleşmiştir. Yeni evli çiftin yanında daha fazla kalamayacağını anlayan Celal, Ceren'in kapısını çalar. Eve kabul edilmeyince kapıda bekler. Sonunda Ceren tarafından eve kabul edilir. Fakat Ceren onu henüz affetmemiştir.

Ceren'in evde olmadığı bir gün yangın çıkar. Celal son anda itfaiyenin yardımı ile kurtulur. Celal'in öldüğünü zanneden Ceren, büyük korku yaşar. O an Celal olmadan yaşayamayacağını anlar. İkili yeniden beraber olurlar ve evlenirler.

2.18.2. Celal ile Ceren Filminin İncelemesi

Celal ile Ceren filmi İstanbul'da geçmektedir. Celal Manki, babası ve kardeşi ile birlikte "Manki Elektrik-Elektronik" isimli bir dükkanı işletmektedir. Ceren ise yapı malzemeleri ve ev ürünleri satan mağazada çalışmaktadır. Hem Celal hem de Ceren ekonomik yönden orta sınıf insanları temsil ederler. Otobüsle işe gidip gelirler (dk. 2).

Filmin başkahramanlarından Celal otuz beş yaşındadır (dk. 86). Ceren'in yaşı hakkında bilgi verilmesi de onun da otuzlu yaşlarda olduğu söylenebilir. Celal'in anne ve babası hayatta olduğu halde o, ailesinden ayrı olarak arkadaşları ile yaşamayı tercih etmektedir. Aynı şekilde Ceren'in de ailesi hayattadır; fakat o da arkadaşı Gözde ile birlikte yaşamaktadır. Zaten filmde bu iki ismin ailesinden ziyade kendileri ön plana çıkartılır.

Celal ve Ceren gibi filmde Kubilay ve Gözde'nin de ailelerine yer verilmez. Hatta Kubilay ve Gözde evlenme kararlarını ailelerine danışmadan birkaç saat içinde verirler. Bu iki ismin nikâh töreninde yakınlarından kimse bulunmaması dikkat çeker (dk. 84). Bu durum günümüzde özellikle büyük şehirlerde gözlemlenen bireysel yaşamı temsil etmektedir. Kubilay ve Gözde sosyal hayattaki "aile" ve "mahrem" kavramlarına da dikkat etmezler. Bir başkasının yanında rahatlıkla yakınlaşır, özel hayatlarını arkadaşları ile paylaşırlar. Zaten Kubilay'ın Gözde ile evlenme sebeplerinden biri onun cinsel yönden ilgisini çekmesidir (dk. 98).

Filmde göze çarpan ilk tören Celal ile Ceren'in söz törenidir. Törende Celal ile Ceren'in parmaklarında söz yüzüğü vardır ve iki yüzük birbirine kurdele ile bağlıdır. Aile büyüklerinden birisi besmele ile kurdeleyi keser. Filmin sonunda ise birbirlerine kavuşan Celal ile Ceren'in evliliklerine yer verilir. Fakat düğün öncesinde Celal'in Ceren'e ilginç bir evlilik teklifi yapması gerekmektedir. Celal bunun için Kubilay'a internetten yardım alabileceklerini söyler. Kubilay ise farklı ve kalıcı bir teklif yapılması gerektiğine Celal'i ikna eder (dk. 98).

Celal, Kubilay'ın yardımı ile altı yıl önce Ceren ile tanıştıkları ânı canlandıran bir video hazırlar. Bu videoyu Ceren'in çalıştığı mağazadaki televizyonlara yansıtır. Daha sonra müzik ve dans eşliğinde Ceren'e bir yüzük uzatarak evlenme teklif eder. Teklifi kabul eden Ceren, Celal ile dünya evine girer. Çiftin düğününde herhangi bir müzik aleti çalmaz. Halay çeken ve dans eden insanlara da rastlanmaz. Sadece bir nikâh töreni yapılır (dk. 103).

Bir diğerk geçiş töreni ise Kubilay ve Gözde'nin evlilik törenidir. Bu törende de herhangi bir kutlama yapılmaz. Çift sade bir nikâh ile dünya evine girerler. Nikâh töreninde Celal ve Ceren dışında sadece bir davetli olması, aile fertlerinden kimsenin nikhta bulunmaması dikkat çeker (dk. 84).

Filmde birtakım büyüsel inanış ve uygulamalara yer verilir. Ceren, arkadaşı Gözde'nin yönlendirmesi ile ayrıldığı sevgilisi Celal'e ceza verdirmek için büyücüye gider. Büyücü Müjgan, Celal'e bağlama ve düğümleme büyüsü yapar (dk. 43). Burada halk kültüründe karşılaşılan büyüyle ilgili inanç ve uygulamalara gönderme yapılmıştır.

Filmde birtakım olağanüstü varlıklara inanışlar da yer almaktadır. Uykusundan uyandığında evinin yandığını gören Celal dumanın etkisi ile bir süre hareket edemez. Etrafın simsiyah olduğunu gören Celal önce karabasan geldi zanneder. Sonra ise evin bunun duman olduğunu anlar (dk. 95). Karabasan, halk arasında varlığına inanılan bir kötü ruh temsilidir ve filmde yerini almıştır.

Celal ile Ceren'in nikhları kıyılırken Celal'in kargası Kahraman üzerlerindeki dala konar ve pisler. Karganın pisliği çiftin evlilik cüzdanlarına dşer. Ceren bu durumu uğursuzluk olarak nitelendirirken Celal bereket olarak görür (dk. 105).

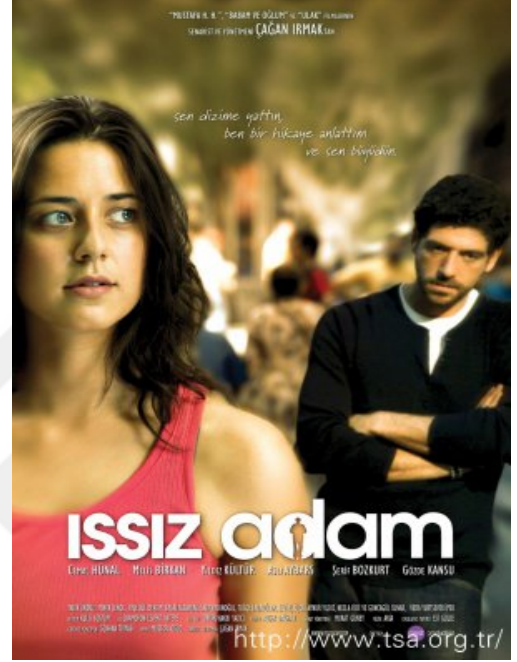
Filmde “ son yolculuğuna uğurlamak (dk. 2), gönlünden kopmak (dk. 3), laftan anlamamak (dk. 4), ruhu duymamak (dk. 5), sırtını yaslamak (dk. 12), yuva kurmak (dk. 13), saygı duymak (dk. 14), fenalık gelmek (dk. 17), dalga geçmek (dk. 19), hesap sormak (dk. 21), bela okumak (dk. 22), kafasını meşgul etmek (dk. 26), içine su serpmek (dk. 37), defteri kapamak (dk. 37), kökünü kurutmak (dk. 43), akıl vermek (dk. 47), değer kazanmak (dk. 48), dalga geçmek (dk. 53), kendine gelmek (dk. 55), kusura bakmak (dk. 57), dili damağı kurumak (dk. 66), ayak yapmak (dk. 66), çekip çevirmek (dk. 68), gaz vermek (dk. 71), defolup gitmek (dk. 72), halden anlamak (dk. 75)” gibi deyimlere yer verilmiştir. Ayrıca filmde “Allah razı olsun (dk. 94)” şeklinde bir alkış; “Allah belanı versin (dk. 13), yazıklar olsun (dk. 85)” şeklinde kargışlar da yer almaktadır.

2.19. Issız Adam

2.19.1. Issız Adam Filminin Özeti

Çağan Irmak'ın yönetmenliğini üstlendiği *Issız Adam* filminde Cemal Hünel, Melis Birkan, Yıldız Kültür, Aslı Aybars, Şerif Bozkurt, Gözde Kansu rol almaktadır.⁴⁴ Filmin konusu ise şöyledir:

Alper kimseye bağımlı kalamayan, yalnız başına yaşayan birisidir. En büyük hobisi yemek yapmaktır. Bu yüzden sahibi olduğu restoranda da yemekleri kendisi yapar. Restorandan arta kalan zamanlarını ise eğlence mekânlarına takılarak, bir gecelik ilişkilerle geçirir.

Bir gün sahafta plak alırken bir kızla karşılaşır. Bu kız, sahafata Thomas Hardy'nin *Çılgın Kalabalıktan Uzak* isimli eserinin ellerinde olup olmadığını sorar. Alper, ilk görüşte hoşlandığı bu kızın peşine takılır. Ona yaklaşmak için de aradığı kitabı başka bir sahafta bulur ve içerisine adı ile telefon numarasını yazarak hediye eder. Daha sonra ise bu kıızı takip ederek işlettiği mağazaya gelir. Onunla tanışır, isminin Ada olduğunu öğrenir.

Alper, Ada'yı etkilemek için ertesi günlerde de dükkanına gider. Ona kendi elleri ile yaptığı kekten ikram eder. Fakat Ada'dan ilk başlarda bir karşılık bulamaz. Üstelik ilk tanıştıklarında Ada'ya evli ve bir çocuğu olduğunu söyler. Bunun doğru olmadığını anlayan Ada, elindeki kahveyi Alper'in üzerine döker.

Yaptığından pişman olan Ada, akşam Alper'i arayarak özür diler. Ertesi gün Alper, Ada'nın yanına gelerek onu yemeğe davet eder. Akşam yemekte bir araya gelirler

⁴⁴ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2670/issiz-adam> adresinden ulaşılmıştır.

ve o geceyi birlikte geçirirler. Ertesi gün olduğunda Ada, karmaşık duygular yaşamaktadır. Çünkü böyle bir ilişkiye hazır değildir. Alper de o geceden sonra Ada'ya karşı farklı şeyler hissetmeye başlamıştır.

Kısa süre sonra Alper ve Ada sevgili olurlar. Alper, daha önce pek çok kızla birlikte olduğu halde Ada'nın onlardan oldukça farklı olduğunu düşünür. Fakat içerisinde hala o eski, hovarda zamanlarına dair duygu kalıntıları vardır. Bunun için de Adaya bağlanmaktan korkmaktadır.

O günlerde Alper'in annesi İstanbul'a ziyarete gelir. Alper, annesi Müzeyyen'i Ada ile tanıştırır. Müzeyyen Hanım, Ada'yı çok sevmiştir; fakat çocukluğundan beri zaman zaman duygu karmaşası yaşayan, bu nedenle de tutarsız davranışlar sergileyen oğlunun durumundan da endişe etmektedir. Zaten Alper'in annesi ile çok kuvvetli bir bağı yoktur. Basit şeylere sinirlenir, olur olmaz yerde annesine kızar.

Annesi oğlunun bu hallerinden dolayı Ada'ya sabırlı olmasını, yaşanacak zorluklara rağmen sevgisine sahip çıkmasını söyler. Müzeyyen Hanım, İstanbul'da birkaç gün kaldıktan sonra memleketi Tarsus'a döner. Dönmeden önce de yakından tanıma fırsatı bulduğu ve çok sevdiği Ada'yı üzmemesi için oğlu Alper'e telkinde bulunur. Bu konuşmadan çok kısa bir süre sonra eve dönen Alper, Ada'ya yanında bir mikropla yaşadığını, kimsenin hayatına dâhil olamayacağını bunun için de ayrılımlarının en doğrusu olacağını söyler. Ada hiç beklemediği bu durum karşısında yıkılır. Alper'e tokat atarak evden ayrılır. Bir daha da görüşmezler.

Ada'dan ayrılan Alper, eski düzenine geri döner, yine başka kadınlarla birlikte olmaya başlar. Yalnız başına sokaklarda dolaşır. Fakat ne yaptıysa Ada'yı unutamaz. Aradan birkaç yıl geçer.

Alper bir gün yanında çalıştırdığı elamanı Şenol'un oğlunu sinemaya götürürken sinema salonunun önünde Ada ile karşılaşır. İki eski âşık birbirlerini hala sevmektedirler hatta Ada, Alper'den ayrıldıktan sonra onun memleketine giderek doğduğu evi, yaşadığı sokağı gezmiş; Alper'e olan özlemini bu şekilde gidermeye çalışmıştır. Fakat artık her

şey için çok geçtir. Çünkü Ada evlenmiş, eşi ile İngiltere'ye taşınmış ve bir kızı olmuştur.

İki eski sevgili son bir kez sarılarak ayrılırlar. Bu ayrılık aynı zamandan Alper'in bu güne kadar olduğu gibi bu günden sonra da ıssız adam olarak hayatına devam edeceğinin göstergesidir.

2.19.2. İssız Adam Filminin İncelemesi

Filmde olayların büyük bir kısmı İstanbul'da geçmektedir. Sadece filmin son bölümünde Ada'nın, Alper'in doğduğu yerleri görmek isteyip Tarsus'a gitmesi ile Tarsus sokaklarından görüntülere yer verilir (dk. 102).

Filmin başkahramanı Alper, çocukluğundan beri annesini gözlemleyerek iyi yemek pişirmesini öğrenmiştir. Babasının Tarsus'taki iki tarlayı satıp parasını ona göndermesi ile de İstanbul'da bir restoran açmıştır (dk. 60).

Filmin diğer kahramanı Ada ise güzel sanatlar fakültesinden mezundur. Birkaç yıl sanat yönetmenliği yapmıştır; fakat kendine zaman ayırmak için bu işi bırakarak bir dükkan açmıştır. Geçimin bu dükkânda çocuk kostümleri dikerek sağlar (dk. 36).

Filmin başkahramanı Alper'in babası birkaç yıl önce vefat etmiştir. Annesi, ağabeyi, ablası ve yeğenleri ise Tarsus'ta yaşamaktadır. Alper ise İstanbul'da tek başına kalmaktadır. Kahramanın ailesi ile sağlam bir bağı yoktur. Annesi Müzeyyen Hanım, oğlunun farklı bir çocuk olduğunu, kalabalıkları sevmediğini, bir kez olsun anneciğim deyip kendisine sarılıp yanağından öpmediğini söyler (dk. 74).

Ada da tıpkı Alper gibi yalnız yaşamaktadır. Onun ailesi ise Bursa'dadır (dk. 77). Çevresinde pek de dostu yoktur. En yakın arkadaşı Sinem'dir. Zaman zaman Sinem ile bir araya gelerek dertleşir.

Filmde geçiş töreni olarak Alper'in arkadaşı Erdem'in düğün törenine yer verilir. Kalabalık ortamları sevmeyen Alper, Erdem'e düğün hediyesi olarak altın götürür sonra

da işlerinin yoğunluğunu bahane ederek hemen oradan ayrılır. Alper'in annesi Müzeyyen Hanım bu düğünde nikâh şahitliği yapar (dk. 82).

Bir diğer tören ise Alper'in doğum günü için düzenlenen törendir. Burada da restoran çalışanları Alper'e üzerinde bir tane mum olan pasta hazırlayarak sürpriz yapmışlardır (dk. 92).

Filmin başkahramanı Alper'in en büyük zevklerinden birisi ender bulunan plakları toplayıp dinlemektir. Bunun için de sahaflardan eski plakları toplar (dk. 8).

Filmde “canını yakmak (dk. 6), muhabbet açmak (dk. 6), kışını yırtmak (dk. 6), gözünün içine bakmak (dk. 6), arayı soğutmak (dk. 7), kusura bakmak (dk. 8), siniri bozulmak (dk.8), başını şişirmek (dk. 12), burnunu sokmak (dk. 14), gözlerinden öpmek (dk. 19), kafası karışmak (dk. 21), ağzının payını almak (dk. 25), başı göğe ermek (dk. 29), ağzından almak (dk. 30), gurur duymak (dk. 31), heyecan yapmak (dk. 40), yol yakinken dönmek (dk. 46), şans vermek (dk. 47), dalga geçmek (dk. 47), mani olmak (dk. 59), kafasına yatmak (dk. 60), içine dokunmak (dk. 61), hasret gidermek (dk. 64), felekten bir gün çalmak (dk. 72), ölse de gam yememek (dk. 73), kafayı dinlemek (dk. 77), düzeni bozulmak (dk. 78), iflah olmamak (dk. 90) ” gibi deyimlere yer verilmiştir. Ayrıca “el öpenlerin çok olsun (dk. 66), darısı başına (dk. 83)” şeklinde alkışlar da filmde yer almaktadır.

2.20. Evim Sensin

2.20.1. Evim Sensin Filminin Özeti

Yönetmenliğini Özcan Deniz'in üstlendiği *Evim Sensin* filminde Fahriye Evcen, Özcan Deniz, Levent Ökem, Sait Genay, Özay Fecht, Güneş Hayat rol almaktadır.⁴⁵ Filmin konusu ise şöyledir:

Leyla, yirmili yaşlarda genç bir bayandır. Babasının onay vermemesine rağmen bir adamla birlikte olmuş ve bu yüzden evden ayrılmıştır. Fakat bir yıl sonra birlikte olduğu bu kişinin evli olduğunu öğrenir, ailesinin yanına geri döner. Babası, kızına dargındır. İlk başlarda onunla konuşmasa da daha sonra onu affeder. Leylanın babası müteahhitlik yapmaktadır. Bir gün kızı ile yemeğe giderken inşaat sahasına uğrarlar. Leyla burada daha önce hastanede karşılaştığı İskender'i görür. İskender babasının inşaatında marangoz ustası olarak çalışmaktadır. Leyla bir arkadaşının mağazasının tamiratı için babasından yardım istediğinde de babası İskender'i mağazaya gönderir. Bu sayede Leyla ile İskender'in yolları bir kez daha kesişmiş olur. Aynı gün caddede otobüs beklerken motosikletli bir kapkaççı Leyla'nın çantasını çalmak ister. İskender kapkaççıyı etkisiz hale getirerek Leyla'ya çantasını teslim eder ve onu evine bırakır.

Bu olaydan sonra Leyla, hoşlandığı İskender'i uzaktan takip etmeye başlar. İskender'in akşamları uğradığı sokak köftecisinde onu bulur ve çantasını kurtardığı için teşekkür eder. O günden sonra da İskender ile sevgili olurlar. Babası kızının son

⁴⁵ Filmin yönetmeni ve oyuncularını ile ilgili bilgilere 18.08.2017 tarihinde <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/3378/evim-sensin> adresinden ulaşılmıştır.

zamanlarındaki davranışlarından birisine âşık olduğunu anlar ve bu kişinin kim olduğunu sorar. Leyla ise İskender adında bir mimara âşık olduğunu söyler.

Babası damat adayı ile tanışmak için ısrar eder; fakat İskender aynı zamanda patronu olan Leyla'nın babası ile karşılaşmaya hazır değildir. Bu durum karşısında Leyla üzülür ve İskender'e sarılarak teselli olmaya çalışır. Tam bu sırada Leyla'nın babası şantiyeyi gezmektedir. Kızını bu halde görür, oldukça sinirlenir. İskender'i yanına çağırarak işten kovar.

Konuşulanlara şahit olan Leyla ise üzüntüsünde bayılarak yere yığılır. Hastaneye kaldırılır. Yaşananlardan sonra Leyla'nın ailesi kızlarının İskender ile olan birlikteliğini onaylarlar. Kısa süre sonra da Leyla ve İskender evlenirler.

Leyla ile İskender'in mutlu bir hayatları vardır. Fakat mutlulukları uzun sürmez çünkü Leyla'nın kolunda uyuşmalar başlar, zihni bulanıklaşır. İlk başlarda bu durumdan kimseye söz etmez. Fakat zamanla durumu daha da ağırlaşır.

Leyla, İskender'in ailesi hakkında çok az şey bilmektedir. Zaten o güne kadar İskender'in düzenli bir hayatı olmamıştır. İskender, Leyla'ya annesinin öldüğünü söylemiştir; fakat daha sonra Leyla kayınvalidesi Zeliha Akdoğan'ın hayatta olduğu öğrenir ve onu Tarlabası'ndaki ucuz otellerden birinde yaralı halde bulur. Zeliha borçlarından dolayı dövülmüştür. İskender Leyla ile hayallerindeki evi yapmak için ayırdığı tüm para ile annesinin borçlarını öder, ama ona karşı tavrını değiştirmez. Çünkü beş yaşında annesi tarafından sokağa atılmış olmak, İskender'in kalbinde derin yaralar açmıştır.

Leyla'nın hastalığı gün geçtikçe ilerlemektedir. Doktor, yaptığı testlerle onun Cadasil (bunama) hastalığına yakalandığını tespit eder. Bu hastalık oldukça ender görülen bir hastalıktır. Doktor, Leyla'ya bir an önce işten ayrılması gerektiğini, yakında telefonlara bakamayacak hale geleceğini, bir süre sonra kimseyi hatırlayamayacağını ve yavaş yavaş öleceğini söyler. Leyla bu haber karşısında yıkılmıştır; fakat bir süre daha durumundan kimseye söz etmeyecektir. İskender, Leyla'nın davranışlarındaki

anormalliği sezer. Doktorun yanına gider ve ondan eşinin hastalığını öğrenir. O günden sonra da Leyla giderek ağırlaşmaktadır.

Leyla bir gün eski sevgilisi Mehmet'i kocası zanneder onu eve alır. Mehmet'i evde gören İskender onu döverek dışarı atar. Bu olayla birlikte Leyla'nın hastalığını ailesi de duyar. Babası, kızını evine götürmek ister; fakat İskender buna izin vermez.

İskender'e daha fazla acı vermek istemeyen Leyla, bir mektup yazarak evinde ayrılır. Ailesinin yanına döner. Eşini eve geri getirmek isteyen İskender'e ailesi tarafından Leyla'nın Amerika'da tedavi gördüğünü söylenir.

İskender, Leyla'nın yokluğunda onunla dolaştığı yerlerde anılarını tazeler. Eşinin istediği gibi yıllardır görüşmediği annesi ile barışır. Leyla ile yeni bir ev hayali kurdukları göl kenarına yerleşir. Bir gün Leyla'nın kardeşi Defne, İskender'i bu göl kenarında bularak ablasının Amerika'ya hiç gitmediğini, evde olduğunu söyler. İskender eşini almak için oraya gider fakat tam Leyla'ya kavuşmuşken eşi kollarında can verir. Leyla'yı eskiden birlikte zaman geçirdikleri göl kenarına gömerler.

2.20.2. Evim Sensin Filminin İncelenmesi

Evim Sensin filminde olaylar İstanbul'da geçmektedir. Leyla zengin bir ailenin kızıdır. Babası müteahhitlik yapmakta kendisi de bir şirkette çalışmaktadır. İskender ise orta sınıf bir aileye mensuptur. İnşaatlarda marangozluk yaparak geçimini temin eder.

Filmde İskender'in ailesi ile ilgili ayrıntılı bilgiye yer verilmez. Küçük yaşlarda evlenen ve çocuk sahibi olan annesi, İskender doğduktan sonra onu sokağa atmıştır. Sokağa atıldığında İskender henüz beş yaşındadır. Zorluklarla tek başına mücadele etmiş, marangoz yanında çalışarak mesleğini kazanmıştır. Annesi ise Tarlabası'nda ucuz otellerde bir başına yaşamaktadır.

İskender annesine karşı büyük bir kin beslemektedir. Bu yüzden Leyla'ya annesinden hiç bahsetmemiştir. Leyla kayınvalidesinin hayatta olduğunu öğrenince İskender'den ona sahip çıkmasını ister. Leyla'nın ısrarı ile İskender annesinin borçlarını

öder ve onu yanına alır. Çünkü aileye sahip çıkmak toplum tarafından onaylanır ve İskender de sonunda toplumun isteklerine uygun davranır.

Leyla müteahhit bir babanın iki kızından birisidir. Evli olduğunu bilmediği bir adamla ilişki yaşamış, adamın evli olduğunu anlayınca da baba ocağına dönmüştür. Bir kızın evlenmeden bir erkekle ayrı eve çıkması toplum tarafından hoş karşılanan bir durum değildir. Bu nedenle Babası ilk başta kızını affetmez fakat daha sonra ona sahip çıkar. Annesi ve kardeşi Defne de bu süreçte Leyla'ya destek olurlar.

Filmde geçiş töreni olarak Leyla ile İskender'in düğün törenine ait kısa bir görüntüye yer verilir. Leyla düğün günü babasının koluna girerek merdivenlerden iner bu sırada arkasından beyaz gül yaprakları atan iki kişi vardır (dk. 36). Daha sonra da İskender'e sarılarak mutluluğunu onunla paylaşır.

Filmde müzik ve dansa ayrıntılı olarak yer verilmez. Sadece bir yerde Leyla, İskender için bir şarkı söyler. Karadeniz ağzı ile söylenen eserin sözleri ise şöyledir:

Sen yârim idin, sevdiğim idin
Söz vermiştik ölümüne sen benim idin
Alnımıza yazıldı bak bu kara yazı
Söz vermiştik tutamadık biz sözümüzü
Dilerim ki, beni hiç unutmayasın
Ölene kadar hep benim yârim olasın (dk. 28).

Filmde “başını öne eğdirmek (dk. 8), hayatını tehlikeye atmak (dk. 14), gözleri yaşarmak (dk. 20), başına ağrılar girmek (dk. 29), kendine gelmek (dk. 40), başı belada olmak (dk. 43), canını yakmak (dk. 45), içinden atamamak (dk. 47), sokağa atmak (dk. 50), akli başında olmamak (dk. 52), strese sokmak (dk. 57), anlayacağı dilden konuşmak (dk. 58), acı çekmek (dk. 67), kafayı yemek (dk. 70), kafası karışmak (dk. 72), başını belaya sokmak (dk. 72), kendini iyi hissetmek (dk. 73), huzur bulmak (dk. 78), kalbini kırmak (dk. 80), içi yanmak (dk. 83), inada bindirmek (dk. 84), apar topar gelmek (dk. 85)” şeklinde deyimlere yer verilmiştir. Ayrıca İskender'in annesinin ona, “Seni doğurduğum güne lanet olsun (dk. 52).” demesi bir kargış örneğidir.

Filmde yöresel giyim kuşama rastlanmaz. İlk karşılaşmalarında İskender'in üzerinde kirli işçi tulumu, Zehra'nın üzerinde ise temiz modern kıyafetler vardır. Bu ayrıntı, ikisi arasındaki ekonomik farklılığı yansıtmaya yönü ile önemlidir (dk. 3). Filmde zengin kız ile fakir oğlanın aşkı ele alınmıştır.

Filmde inançlarla ilgili kısıtlı bilgiler vardır. Sadece filmin son bölümünde hayatını kaybeden Leyla için göl kenarında bir mezar inşa edilir. İskender'in bu mezarın başında İslam inancına uygun olarak ellerini açıp dua ettiği, duanın sonunda da ellerini yüzüne sürdüğü görülür (dk. 96).

BÖLÜM III

KÜLTÜRDEN SİNEMAYA

3.1. Sinema ve Kültür

Sinema, pek çok farklı alanla sıkı bağlantısı olan bir sanat dalıdır. Felsefeden sosyolojiye, astronomiden etnolojiye, kültür bilimlerinden din bilimlerine, müzik ve danstan edebiyata uzanan bu ilişki, herkes tarafından kabul görmekte bu nedenle de sinemanın bağımsız bir sanat dalı olup olmadığı günümüzde dahi tartışılmaya devam etmektedir. Özellikle Yeşilçam filmlerinin sözlü kültür yaşamımızla ve gelenek, göreneklerimizle olan ilişkisi, sinemanın uzun yıllar halk kültüründen beslendiğinin kanıtı niteliğindedir. Lütfi Akad'ın *Düğün ve Gelin*'i, Atıf Yılmaz'ın *Güllü Geliyor Güllü* ve *Kuma*'sı, Feyzi Tuna'nın *Kızıl Toprak* ve *Ezo Gelin*'i, Süreyya Duru'nun *Kara Çarşafı Gelin* filmleri, Yeşilçam sinemasının sözlü kültür ürünleri ile olan bağına gözler önüne sermektedir (Özdemir 2012: 217). Kültür hayatımızın aynası olan sinema filmleri ülkemizde yaklaşık yüz yıllık bir geçmişe sahip olmasına karşın, bu özelliklerinden dolayı oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü sinema sektörü ve sinema filmleri, bu genç yaşına rağmen halktan aldığı halka vererek toplumu eğitmekte, eğlendirmekte, yönlendirmekte, toplumsal olaylara ayna tutmakta, kültürel mirasın devamlılığını sağlamakta; neticede ise bize göre halkbilimi çalışmalarına son derece değerli malzemeler sunmaktadır.

Günümüzde küçük, dar kapsamlı, bölgeci el sanatlarının yerini ulusal coğrafyayı bile aşan “yığın sanatlarının” aldığını belirten André Bazin (1966: 17-18) de yığın sanatları içerisinde değerlendirdiği sinemaya ayrı bir değer atfeder ve onun çağımız halk sanatlarının en üstünü olduğu belirtir. Ayrıca Bazin'e göre televizyonun icadı da sinemayı evrensel bir sanat haline getirmiştir.

Sinema gibi evrensel bir sanat dalına olan yönelimin sağlıklı bir şekilde irdelenmesi, halkın hangi türden filmlere ne oranda ilgi gösterdiğinin tespit edilmesi ve bu filmlerdeki halkbilimi unsurlarının incelenmesi içinde yaşanan toplumun düşünce

yapısını, hayata bakışını, dünya görüşünü anlamak bakımından bir hayli önemlidir. Bu nedenle sinema filmlerini yalnızca bir eğlence aracı olarak görmemek gerekir.

Antropolog William R. Bascom, halk bilgisi ürünlerinin dört temel işlevi olduğundan bahseder. Bu işlevlerden ilki eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirme işlevidir. Buna göre halk bilgisi yaratmaları her ne kadar gülme unsurları içerse de bu unsurların altında daha derin anlamlar gizlidir. Bir diğer işlev ise halk bilgisi yaratmalarının toplumsal kurumlara ve törenlere destek verme işlevidir. Bu işleve göre folklor, ritüelleri gözlemleyen ve icra edenlerin hem ritüellerini hem de kurumlarını onaylama görevini üstlenir. Eğitim ve kültürün genç kuşaklara aktarılması işlevi ise halk bilgisi yaratmalarının özellikle okuma yazması olmayan kültürlerdeki işlevidir. Buna göre folklor kültürün aynası ve insanlara yönelik pratik kuralların yansıtıcısıdır. Halk bilgisi yaratmalarının son işlevi ise toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmak için bir kaçıp kurtulma mekanizması olmasıdır. Bu mekanizma sayesinde birey, kabul edilmiş davranış kalıplarına uyarak kişilerin ve toplumun baskısından kurtulmuş olur (Çobanoğlu 2012: 256-257; Ekici 2007: 124-125).

Böylesi önemli görevler üstlenen halk bilgisi yaratmaları içerisinde sinemanın özel bir yeri vardır. Çünkü Ömer Tecimer (2005: 10)'e göre geçmişte halk hikâyeleri, masallar ve destanlar dinleyerek hoşça vakit geçiren insanların ihtiyacını günümüzde pek çok türde gösterime giren sinema filmleri karşılamaktadır. Eskiden Şaman'ın anlatılarından etkilenecek büyülenen insanlar bugün ise beyaz perdeye yansıyan filmleri izlerken adeta büyülenmektedirler. Kabile yaşantısının hüküm sürdüğü dönemlerde insanlar, ateşin etrafında toplanarak bir yandan oynaşan alevleri izlemekte diğer yandan anlatılan öyküleri dinlemekteydi. Aslında bu durum günümüzde varlığını farklı bir şekilde de olsa devam ettirmektedir. Sinema salonlarını dolduran onlarca izleyici karanlık salonlarda tıpkı geçmiş zaman insanı gibi projeksiyonun yansıttığı ışığın ve imgelerin etrafına toplanmakta, anlatılanları can kulağı ile dinlemektedirler. Günümüzde artık kültürel mirası mitoslar biçiminde aktarmak kabile ihtiyarlarının ya da Şaman'ın görevi değil, film yönetmenlerin görevi haline gelmiştir.

Geçmişten günümüze Türk sinemasına bakıldığında Türk sözlü edebiyatı kapsamındaki pek çok halk hikâyesi, destan, masal, efsane ve fikranın özellikle fantastik

sinema türündeki filmlere konu olduğu görülür. 1960 ve 1970’li yıllarda yaşanan bu durumla birlikte sözlü kültür geleneğinde dilden dile dolaşan masal kahramanları ve tarihsel kahramanlar, sinema filmleri sayesinde yeniden izleyiciyle buluşturulmuştur. 21. yüzyıl izleyicisi için bu tür filmler kimi zaman son derece abartılı ve komik karşılansa da o dönemde filmlerin halk tarafından ilgiyle izlendiği de bir gerçektir (Özdemir 2012: 248-249).

Sözlü kültür ürünlerinden özellikle masallar, 1950’li yıllardan itibaren sinemacılar tarafından değerlendirilmeye başlanmıştır. Yerli ve yabancı masallardan sinemaya uyarlanan *Balıkçı Güzeli-Binikinci Gece* (1953), *Cıvalı İbo ve Kırk Haramiler*(1964), *Bağdat Hırsız* (1968), *Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler* (1970), *Ayşecik ve Sihirli Cüceler Rüyalarda Ülkesinde* (1971), *Ali Baba ve Kırk Haramiler* (1971), *Altın Prenses Devler Ülkesinde* (1971), *Şehzade Sinbad Kaf Dağında* (1971), *Bir Varmış Bir Yokmuş* (1971), *Binbir Gece Masalları* (1971), *Keloğlan Aramızda* (1971), *Keloğlan ve Can Kız* (1972), *Ben Bir Garip Keloğlanım* (1976), *Şahmaran* (1993) filmlerinde Türk sinemacıları masal anası rolünü üstlenmiştir (Özdemir 2012: 249-252).

Masalların yanı sıra fıkralar ve halk hikayeleri de Türk sinemasını yaralandığı diğer kaynaklar olmuştur. Özellikle Nasrettin Hoca yerli sinemamızın ilk dönemlerinde fantastik bir kahramana dönüşmüştür. *Ferhat ile Şirin* (1966), *Bir Aşk Masalı* (1978), *Leyla ile Mecnun* (1972), *Dertli Pınar* (1978) filmlerinde izleyiciye sunulan halk hikayesi örnekleri, bugün dahi pek çok sinema filmine ve dizilere konu olmaktadır (Özdemir 2012: 248-249).

3.2. 21. Yüzyıl Türk Sineması Bağlamında Halk Kültürü Unsurları

Türk sinemasının ünlü yönetmelerinden Atıf Yılmaz’a göre Türk sinemasının kendine has bir üslup oluşturabilmesi için öncelikle ulusal kültürün iyi bilinmesi gerekir. Çünkü Yılmaz’a göre evrensel olunmanın tek yolu, yerel olmaktan geçmektedir. Bu yüzden ki Atıf Yılmaz’ın filmlerinde sözlü kültürün pek çok geleneği ve motifi, ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Yine onun filmlerine efsane, halk hikâyesi, meddah

hikâyesi, destan, türkü gibi halk anlatıları ve çeşitli gelenek, görenek ve inanışlar kaynaklık etmektedir (Özdemir 2012: 228).

Sinema filmlerine bakıldığında hemen her filmde -az ya da çok- olay örgüsü içerisine serpiştirilmiş halk bilgisi ürünlerine rastlanır. Çünkü halkın, kendinden bir şeyler bulmadığı ürüne rağbet etmeyeceğini bilen senaristler ve yönetmenler, filmlerinde halk bilgisi ürünlerinden yararlanma yoluna giderler. Kimi zaman Batı sinema ve senaryo tekniğinden etkilendiği için halktan kopuk olduğu yönünde eleştirilse de bu durum 21. yüzyıl yerli sinemamız açısından da böyledir. Yani günümüz sinema filmleri de az ya da çok ama mutlaka halk kültürü unsurlarına yer vermektedir.

Çalışmanın bu bölümünde 2001-2015 yılları arasında gösterime giren ve en çok izleyiciye ulaşan ilk yirmi Türk filmi vasıtası ile beyaz perdeye yansıyan halk bilgisi unsurları incelemeye tabi tutulacaktır. Bu unsurların tespitinde Sedat Veyis Örnek'in "*Türk Halkbilimi*" ve Erman Artun'un "*Türk Halkbilimi*" kitaplarında yer alan çeşitli başlıklar örnek alınmıştır. İncelenecek başlıklar içerisinde geçiş törenleri, halk hekimliği, halk inanışları, halk oyunları (halk dansları), sosyal normlar, sosyal yapı ve sözlü edebiyat ürünleri bulunmaktadır.

3.2.1. Geçiş Törenleri

Çalışmaya konu olan filmler içerisinde çok sayıda geçiş törenine yer verilmektedir. Evlenme, ad verme, sünnet, askere gönderme, ölü gömme yas törenlerini içine alan geçiş ritüellerinden filmlerde en çok evlenme (düğün) töreni karşımıza çıkmaktadır.

Sedat Veyis Örnek (2014: 255), evlenmenin hem kızın hem de erkeğin sosyalleşme süreçlerinde dikkat çekici bir aşama olması, aileler arasında dayanışmayı sağlaması, toplumsal ilişkileri belirlemesi bakımından son derece önemi bir geçiş töreni olduğunu belirtir.

Yine evlilik, her türlü maddi ve manevi problemlerin çözülmesinde; değer yargılarının kuşaklara aktarılmasında, sosyal bağların güçlenmesinde, dini, milli, hukuki mirasın aktarılmasında, bireylerin sorumluluk duygusunun gelişmesinde, kişilerin

birbirlerine ve topluma karşı hareketlerinin şekillenmesinde büyük önem arz etmektedir (Artun 2012: 186).

Çalışmada yer verilen yirmi filmde dokuzunda düğün törenine rastlanmaktadır. Bu düğünlere bakıldığında kırsalda yapılan düğünlerle kent merkezinde yapılan düğünlerin birbirinden oldukça farklı olduğu görülmektedir. Çünkü toplumların ekonomik yapıları, yerleşim düzenleri, üretim ilişkileri, gelenekleri, kısaca kültürleri evlenme biçimlerini de belirlemektedir (Artun 2012: 186). Kırsal düğünler, davul ve zurna eşliğinde oldukça hareketli şekilde icra edilirken kent düğünleri daha sade bir şekilde düzenlenir. Ayrıca bu düğünlerde kadın ve erkeklerin ayrı yerlerde eğlendikleri görülür.

Düğün Dernek filmi bir geçiş töreninden adımı alıyor olması ve daha çok kırsalda yapılan düğünler hakkında bilgiler sunması bakımından dikkat çekicidir. Filmde, Tarık ve Marika adında biri Müslüman diğeri Hristiyan olan iki gencin evlilik hazırlıkları anlatılır. Düğün töreni için genel hazırlıklar damadın ailesi tarafından yapılır. Özellikle damadın babası İsmail, oğluna düğün yapmayı babalık vazifesi olarak görür. Bu vazifenin yapılmaması ya da eksik yapılması İsmail'in çevresi tarafından kınanmasına yol açacaktır. Bu yüzden de İsmail, düğünde herhangi bir aksaklığa mahal vermemek için yoğun gayret gösterir. Bu konuda arkadaşı Tüpçü Fikret, Çetin ve Muallim Saffet'ten yardım alır.

Filmde hem düğün öncesinde hem de düğün töreni esnasında birtakım gelenek ve göreneklerin yer aldığı görülür. Buna göre yakın akraba aynı zamanda düğün sahibi sayılır. Bu yüzden onlara düğün davetiyesi verilmez. Düğün konvoyuna katılan arabaların sağ ve sol aynalarına çaput bağlanır. Eğer mahallede cenaze varsa gerek cenazenin olduğu evde gerekse cenaze yakınının olduğu evde uzun süre düğün ve eğlence yapılmaz. Gelin ise düğün alanına deve sırtında getirilir.

Düğün Dernek-2 filminin başlangıcında ise Tarık ve Marika'nın oğulları Matias'ın iki farklı kültürün etkisinde büyüdüğünü göstermek için Türk ve Leton düğünlerine yer verilir. Leton düğününde misafirler sandalyelerde oturarak gayet

soğukkanlı bir şekilde nikâhın kıyılmasını izlerken Sivas'ta yapılan düğünde özellikle erkekler davul ve zurna eşliğinde yöresel halaylar çekerler. Halay esnasında birbirlerine yaslanarak oldukça ilginç el ve ayak figürleri sergilerler.

Bir başka evlilik töreni de *New York'ta Beş Minare* filminde yer almaktadır. Buradaki törende, Müslüman ve Hristiyan olan iki genç dünya evine girmektedir. Müslüman olan Hacı Gümüş, kızını Hristiyan birisi ile evlendirir. Evlilik töreni hem Hristiyan hem de Müslüman âdetlerine göre yapılır. Sabah kilisede Hristiyan inancına göre evlilik töreni gerçekleşir, akşam ise camide imam nikâhı kıyılır.

Kurtlar Vadisi: Irak filminde ise kırsalda yapılan bir Türkmen düğününden görüntülere yer verilmektedir. Düğün öncesi gelin ve damadın İslami usullere göre nikâhı kıyılır. Nikâhı kıyan imamın önünde Kuran-ı Kerim vardır. Nikâhı kıyılacak çiftin sağ ve sol yanında birer şahit bulunmaktadır. Tören sonunda dua edilir.

Aynı çiftin düğün töreninde ise misafirler davul zurna eşliğinde halay çekerler. Bu esnada davetliler, mutluluklarının bir göstergesi olarak havaya ateş açarlar. Eğlence sırasında kadınların ve erkeklerin ayrı ayrı yerlerde oldukları görülür.

Eyvah Eyvah-2 filminde ise iki farklı düğün töreninden görüntüler yer almaktadır. İlk düğün bir mahalle düğünüdür ve açık alanda icra edilir. Düğünde konuklar hareketli parçalar eşliğinde dans ederler. Ayrıca gelin ve damada misafirler tarafından takı takılır. Aynı filmdeki ikinci düğün ise filmin başkahramanları Hüseyin ile Müjgan'a aittir. Müjgan davul zurnalar eşliğinde deve sırtında düğün alanına getirilir. Davetliler müzik eşliğinde eğlenerek törene dâhil olurlar.

Evlenme ritüeli açısından zengin örnekler içeren filmlerden bir tanesi de *Mucize*'dir. Bu filmde üç ayrı evlilik töreni yer almaktadır. Ayrıca filmde düğün töreni öncesinde yapılan gelin adayı bulma hazırlıklarına da yer verilmektedir. Buna göre yaş, erkek çocuğunu evlendirmede en önemli kriterdir. Bu yüzden Muhtar Davut oğullarını evlendirmeden önce hangisinin yaşının daha büyük olduğunu sorar. Yaşı büyük olan

çocuk bir adım öne çıkar. Muhtar Davut'un talimatı ile annesi ve yengeleri civar köylerden uygun gelin adayı aramaya koyulur.

Filme göre gelin olacak kızın seçiminde adayın iyi yemek pişirmesi, fiziki olarak bir kusurunun bulunmaması, Kuran-ı Kerim'den belli başlı duaları biliyor olması, yere çekilen ipi takip ederek yürüyor olması, dişlerinin sağlıklı olması, ağzının kokmaması, belinin kalın olması önemli bir kriterdir. Bu kriterleri taşıyan aday, büyüklerin onayı alınarak gelin olarak seçilir ve at sırtında damat evine getirilir.

Gelin, yeni evinde kalabalık bir grup tarafından karşılanır. Damat, gelin eve girmeden hemen önce yüksekçe bir yere çıkarak onun üzerine şeker atar. Daha sonra gelin tarafından evin eşiğinde testi kırılır. Bu esnada kalabalıktan bir kadının gelinin başı üzerinde Kuran-ı Kerim tuttuğu görülür. Tüm bunlar yaşanırken davul ve zurna çalınmakta, davetliler tarafından halay çekilmekte ve zaman zaman da havaya ateş edilmektedir.

Gelin ve damadın gerdeğe girdiği sahnede ise damadın arkadaşlarının onu gerdek odasına kadar sırtına vurarak uğurladıkları görülür. Damat, gelinin yanına gitmeden önce, odaya bırakılan güvercinin kafasını kopararak eşine karşı güç gösterisinde bulunur.

Bir diğer düğün töreni de Vizontele filminde yer almaktadır. Asiye ve Veli adlı iki gencin düğünlerinde davul ve zurna çalınır, erkekler ve kadınlar kendi aralarında halay çekerek eğlenirler. Evlenen çifte hediyeler verilir.

Celal ile Ceren filminde ise ilk önce Kubilay ve Gözde'nin nikah törenlerine yer verilmektedir. Tören esnasında ve sonrasında herhangi bir kutlama yapılmaz, enstrüman çalınmaz, dans edilmez. Çift sade bir nikâh ile dünya evine girer. Nikâh töreninde Celal ve Ceren dışında yalnızca bir davetli olması dikkat çekicidir. Aynı şekilde Celal ve Ceren'in düğünü de son derece sadedir. Onların da düğününde halay çeken veya dans eden kimseye rastlanmaz.

Evim Sensin 'de ise filmin başkahramanları Leyla ile İskender'in evlenme törenlerine ait kısa bir görüntüye yer verilmektedir. Leyla, düğün alanına babasının koluna girerek gelir. Bu esnada arkasından beyaz gül yaprakları atan iki kişi olduğu görülür. Törende herhangi bir müzik aletine ve dans eden misafire rastlanmaz.

Evim Sensin, *Celal ile Ceren*, *New York'ta Beş Minare* filmlerinde izleyiciye sunulan düğünler kent düğünleridir. Bu düğünlerde davul, zurna gibi geleneksel müzik aletleri yer almaz. Halay çekilmez. Kadınlar ve erkekler bir arada düğüne katılır.

Yine düğün töreni ihtiva eden iki ayrı filmde, gelin ve damadın farklı dinlerden ve farklı kültürlerden olduğu görülür. *Düğün Dernek* filminde Tarık, Letonyalı Marika ile evlenir. *New York'ta Beş Minare* filminde ise Hacı Gümüş, kızını Hristiyan bir gençle evlendirir. Bu durum, günümüzde farklı kültürlerden olup da evlenerek aynı yuvayı paylaşan aileler olduğu gerçeğini örneklendirmektedir.

Ele alınan filmler düğün dışında farklı geçiş törenleri de ihtiva etmektedir. Bunlardan bir tanesi ad vermedir.

Türk halk kültüründe ad verme oldukça önemli bir ritüeldir. Çünkü ad insanın toplumsal, büyüsel ve gizemsel gücünü de belirten bir simgedir. Adın sözcük anlamının, o adı taşıyana geçtiğine inanıldığından çocuğa gelişigüzel ad konulmaz (Örnek 2014: 205-2016). Ayrıca çocuğa verilen adlar, toplumun düşünce yapısını ve yaşam biçimini de yansıtmaktadır. Doğan çocuğa ad verme noktasında çocuğun anne ve babasının yanı sıra aile büyüklerinin de fikirleri önemlidir. Ad seçiminde topluma yön vermiş kişilerin adları, peygamberler, tarihi kahramanlar, aile büyükleri, ünlüler, çocuğun doğdu gün veya ay, çocuğun doğum sırası gibi pek çok faktör etkilidir. Bununla birlikte Türk geleneklerinde adın daha çok bir durum, hadise veya kanaat sonrasında verildiği bilinmektedir. Örneğin Dede Korkut hikâyelerinde Dirse Han'ın, boğayı mağlup eden oğluna Boğaç adı konulur (Kaya 2007: 533; Uca 2004: 145-149).

Örneğin *Fetih 1453* filminde de bu anlayışın bir neticesi olarak Sultan Murat'a bir oğlu olduğu haberi verince o da Hz. Muhammet'e hürmeten oğluna Mehmet isminin konulmasını emreder.

Türk gelenek ve göreneklerinde çocuğa aile büyüklerinden birisinin adının verilmesi yönde bir beklentisi vardır. Bu beklentinin karşılanmadığı durumlar, kimi zaman aile içinde çeşitli sorunlar oluşturmaktadır. Örneğin *Düğün Dernek-2* filminde Tarık'ın anne ve babası, torunlarına kendilerinin veya aile büyüklerinden birinin adının vereceğini düşünmektedirler; fakat Tarık, oğluna Matias ismini verir. İsmail ve Hatice bu durumdan hiç memnun değildirlir. Çünkü İsmail, torununa kendi adının verilmesini, Hatice ise torununa babasının isminin verilmesini arzu etmektedir.

Eyvah Eyvah-3 filminde ise Hüseyin ve Müjgan, çocuklarına Bayram Berk ismini koyar. Bu ismin konulmasında aile büyüklerini memnun etme endişesi vardır. Çünkü Berk, Müjgan'ın dedesinin, Bayram ise Hüseyin'in dedesinin ismidir. Müjgan ve Hüseyin, aile büyüklerini kırmamak adına her iki ismi birden çocuklarına vermek zorunda kalırlar.

Ele alınan filmlerde karşılaşılan bir diğer geçiş töreni de sünnet düğünleridir. Sünnet, dinsel ve törensel işlemler içerisinde kültürümüzdeki en katı ve yaygın olarak uygulanan geleneğdir. Hiçbir ebeveyn bu geleneğin dışında kalmak istemez. Çünkü sünnet aynı zamanda çocuğun İslam toplumuna katılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle halk arasında yaşı ilerlemesine rağmen sünnet olmayan çocuklar kınanır. Sünnetin kişiyi İslam toplumuna katma işlevinden dolayı bir Müslüman ile evlenen yabancından, birtakım şeylerin yanı sıra özellikle sünnet olması istenir (Örnek 2014: 235-240).

İncelemeye tâbi tutulan filmler içerisinde ayrıntılı olmasa da sünnet töreninin yer aldığı tek film, *Düğün Dernek-2*'dir. Filmde İsmail, her ne kadar torunu Matias'ı sünnet ettirmeyi dedelik vazifesi ve filmin geçtiği yörede dedelerin torununu sünnet ettirme, askere gönderme ve evlendirme âdetine bağlasa da onun asıl amacı dinsel tercihini

henüz yapmamış olan Matias'ı Müslüman toplumuna dâhil etmektir. Bunun için bir toplu sünnet töreni organize edilir. Organizasyonuna bütün köy halkı destek verir.

Düğün için gerekli çalışmalar imece usulü ile yapılır. Düğün günü gerek kadınlar gerekse erkekler giyim kuşamlarına özen gösterir. Misafirler günlük kıyafetler dışında kıyafetler giyerler. Sünnet olacak çocukların da sünnetlik adı verilen özel kıyafetleri vardır. Törenin eğlenceli geçmesi için bir sahne kurulur. Bu sahnede şarkılar söylenerek danslar edilir. Düğüne katılan misafirlere çeşitli ikramlarda bulunulur.

Filmlerde dikkat çeken bir diğer geçiş ritüeli ise yas törenidir. Toplumsal bir kurum niteliğinde olan yasa ilgili hemen her toplumda birtakım âdet ve törenler görülmektedir. Yasa bağlı yapılan uygulamalar daha çok acı çekenini belli etme, kişiyi yeni duruma alıştıırma, acısını azaltma ve kişiyi giderek bu durumdan çıkarma amacına yöneliktir. Yas tutmanın süresi, belli bir zaman dilimi ile sınırlı olmamakla birlikte ölenin yakınlığına, yaşına, cinsine, ölüm şekline, toplumdaki yerine göre değişir (Örnek 2014: 307-308).

Vizontele Tuuba filminde Siti Ana, Kıbrıs'ta şehit olan ve oraya gömülen oğlu Rıfat için uzun süre yas tutar. Hatta yas tutmakla kalmaz onun için sembolik bir mezar yaptırır ve her fırsatta yaptırdığı mezara gelerek oğlu için dua eder.

Recep İvedik-2 filminde Recep, nenesini kaybeder. Mahalledeki kadınlar Recep'in evine gelerek "başın sağ olsun, Allah sabır versin" diyerek taziyelerini iletirler. Cenaze sahipleri de misafirlere helva ikram eder. Burada da Recep ölen ninesinin yasını tutmaktadır.

Aynı şekilde *Babam ve Oğlum* filminde ise hayatını kaybeden Sadık'ın yas törenine yer verilir. Törende taziyeye gelen insanlar, avluda toplanarak yas tutarlar ve cenaze sahiplerinin acısını paylaşırlar. Sadık'ın babası Hüseyin Ağa ise oğlunun ölümünden kendisini sorumlu tutar. Üzüntüsünü üzerindeki kıyafetleri yırtarak ve ağlayarak dile getirir. Hüseyin'in üzerini yırtarak ağlaması İslamiyet öncesi Türk kültüründeki yas tutma ritüelini andırmaktadır.

Yas tutma dışında incelenen filmlerden bir tanesinde ise bir geçiş töreni olarak asker uğurlama merasimi karşımıza çıkmaktadır. *Vizontele* filmindeki bu ritüelde asker adayı Rifat, köydeki büyüklerinin ellerinden öper, ağabeyleri ve sevdiği kızla vedalaşır. Daha sonra babası ve ağabeyi ile birlikte askere gitmek üzere kasaba merkezine gelir. Diğer asker adaylarının da olduğu otobüse biner ve yola çıkar. Otobüsün yöreden ayrılması esnasında davul ve zurna çalınır. Uğurlamaya katılanların tamamı ise erkeklerden oluşur.

3.2.2. Halk Hekimliği

Halkın hastalıkların nedenleri, belirtileri, süreleri konusundaki görüş ve inanışlarıyla hastalıkları geçirmek ve sağıltmak maksadı ile kullandıkları yöresel ilaçların, büyüsel ve geleneksel işlemlerin tamamı, halk hekimliği olarak adlandırılır. Eski çağlarda hastalıklarla ilgili açıklanamayan bazı durumlar, doğa olaylarına bağlandığından insanlar, hastalığı tedavide büyüden de yararlanmışlardır. Bu durum günümüzde halk sağıltıcılığı ile ilgili bazı uygulamalara da yansımıştır. Kırık ve çıkıkların sınıkçıya götürülmesi, nazar değdiğine inanılan kişiye okunup üflenmesi, kimi hastalıkların şifalı otlarla tedavi edilmesi veya bu hastalıklar için ziyaret yerlerine gidilmesi, ocaklı kimselere müracaat edilmesi, çocuğu olmayanların birtakım ziyaretlere gitmesi gibi uygulamalar, birer halk hekimliği örneği olarak karşımıza çıkar (Artun 2012: 237-245).

İncelemeye tâbî tutulan filmlerde halk hekimliğine dair pek çok uygulamaya rastlanmaktadır. Örneğin *Eyvah Eyvah-2* filminde arı tarafından kolu sokulan Hüseyin, kolundaki şişliği gidermek için domates sürer. Doktor bu yöntemi doğru bulmaz. Hüseyin yaptığıının doğru olduğunu hatta arının soktuğu yere çamur sürmenin de şişi indireceğini ifade eder. Aynı filmde Müjgan'ın babası rahatsızlandığında ona ayran getirilmesi de yine bir halk hekimliği uygulamasıdır (dk. 57).

Halk hekimliğine dair bir başka uygulama *A.R.O.G.* filminde karşımıza çıkar. Filmin başkahramanı Arif, kolu çıkan Taşo'nun koluna bildircin yumurtası sürer sorasında ise bir odun ve bezle kolunu sararak onu tedavi eder. Aynı filmin devamında

Tašo'nun babası Kaya, rahatsızlandığında ilacını ister. Kaya'nın ilacı, boynunun çingiraklı yılan tarafından ısırılmasıdır. Bu sayede Kaya rahatlar ve kendine gelir. Arif'in alınına zehirli bir ok isabet ettiği sahnede ise Tašo onu zehrin etkisinden kurtarmak için okun isabet ettiği yeri emer ve zehri dışarı atar. Bu da filmde karşımıza çıkan bir başka halk hekimliği uygulamasıdır.

Vizontele filminde Nazmi'nin torunu damdan düşer. Aile bireyleri bacağı incinen çocuğu Çıkıkçı Şaban'a götürerek tedavi ettirirler.

Recep İvedik-3 filminde ise büyüsel inançlarla harmanlanmış halk hekimliği uygulamasına yer verilmiştir. Buna göre filmin başkahramanı Recep, kendisine musallat olan cinlerden kurtulmak mahalledeki kadınların yönlendirmesi ile bir hocaya müracaat eder. Hoca, Recep'in vücudundan cinleri atmak için dağdan, bayırdan topladığını söylediği otlarla bir ilaç hazırlar. Karışımın içerisine buzağı dili ve keçi pisliği de koyarak onu Recep'e içirir. Fakat ilaç beklenen etkiyi göstermez. Recep'in önce dili uyuşur ve konuşamaz olur. Sonrasında ise bu uyuşukluk tüm bedenine yayılır.

Mucize filminde ise bir dağ köyüne atanan Mahir öğretmen, ulu kişi ve şıh olarak görülür. Çünkü o, Muhtar Davut'un engelli oğlu Aziz ile yakından ilgilenmiş ve ona okuma yazma öğretmiştir. Aziz'in iyileşmeye başladığını gören ağabeyi, Mahir öğretmenin şıhlarda dahi bulunmayan kerametlere sahip olduğunu söyler. Hatta çocuğu olmadığı için eşini Mahir öğretmene göstermek ister.

Buna benzer bir inanış, *Vizontele* filminde de karşımıza çıkmaktadır. Kasaba halkı Deli Emin'in yıllar önce ölen babasının şeyh olduğuna inanmaktadır. Onlara göre bu özellik, oğlu Deli Emin'e de geçmiştir. Bu yüzden kasabadan bir kişi, erkek çocuk doğurması için eşini Deli Emin'e getirir. Ondan eşini okumasını, böylece kendilerini erkek çocuk sahibi yapmasını ister.

Halk hekimliğine dair bir diğer uygulama ise *Recep İvedik-4* filminde karşımıza çıkar. Zehirli bir balığa dokunduğu için eli şişen Recep'in eline amonyak sürmek

gerekir. İnsan sidiği amonyak içerdiği için arkadaşı, Recep'in eline işeyerek onu tedavi eder.

3.2.3. Halk İnanışları

İncelemeye tábî tutulan filmler içerisinde çeşitli halk inanışlarına da yer verilmektedir. Bunlardan ilki uğur inancıdır. Kültürümüzün en eski kavramlarından biri olan uğur, bir nesnenin, kişinin, hayvanın, yerin veya zamanın özündeki iyiliği, mutluluğu, bereketi olumlu niteliği ve gücüdür (Artun 2012: 352).

Ayrıntı bulunmasa da uğur inancı *Recep İvedik-3* filminde karşımıza çıkmaktadır. Buna göre Recep, ayakkabısında kendisine uğur getireceğine inandığı metal bir para taşır. Zeynep'e bilgisayar almak için paraya ihtiyaç duyduğu sahnede ayakkabısındaki uğur parasını çıkartarak satıcıya vermek zorunda kalır.

Türk halk kültüründe birtakım olağanüstü halleri ile insanların yaşamına etki ettiği düşünülen ve "cin" adı verilen esrarlı varlıkların olduğuna da inanılır. Halk arasındaki yaygın inanışa göre insanlarla birlikte aynı mekânları paylaşan bu varlıklar, rahatsız edildiklerinde doğrudan veya dolaylı olarak insanlarla iletişime geçebilmektedirler. Bu yüzden kimi insanlar cinlerin sebep olabileceği birtakım zararlardan korunmak için onların uğradığı yerlere özellikle geceleri gitmemeye, besmele çekerek, Ayetel Kürsi, Felek, Nas ve İhlas surelerini okuyarak onların tesirinden kurtulmaya çalışırlar. Ayrıca bazen de "cinci hocaya" müracaat edilerek cinin verdiği rahatsızlığı sağaltma yoluna gidildiği görülür (obanoğlu 2015: 92-94).

Bu uygulamanın bir örneğine yine *Recep İvedik-3* filminde rastlanmaktadır. Recep, her gece rüyasında nur yüzlü bir dede görür. Bu dede ona seçilmiş kişi olduğunu söyler. Sonrasında ise yaptığı hayvanlıklardan dolayı elindeki sopa ile onu dver. Bu rüyayı yorumlayan mahalledeki kadınlar, Recep'in içine cin kaçtığını söyler. Recep de kendisine musallat olan cinden kurtulmak için bir hocaya müracaat eder. Hoca, vücuttan cini atmak amacıyla dağdan, bayırdan topladığını söylediği otlar ile buzağı dili ve keçi pisliliği ihtiva eden bir iksir hazırlar. Bu karışımı Recep'e içirir.

Düğün Dernek-2 ve *Celal ile Ceren* filmlerinde ise kültürümüze yer alan Hızır ve Karabasan gibi olağanüstü varlıklara olan inançlardan izler görülür. Karabasan Türk kültüründe uykuda insana zarar veren demonik varlık olarak bilinir. Kendisine Karabasan gelen kişi çeşitli sureler okuyarak ondan kurtulmaya çalışır (Bayat 2007: 293). Hızır veya Boz Atlı Hızır ise Türk kültüründe darda kalanlara yardım eden ulu kişi olarak bilinir. Bu mitolojik kişi Türk kültüründe çok geniş coğrafyalarda yol hamisi olarak telakki edilir ve halk arasında Hızır'a peygamber derecesinde değer atfedilir. Hızır'ın Nevruz ve Hıdırellez gibi günlerde insanların yanına geldiği, onlara uğur ve bereket getirdiğine inanılır. (Bayat 2012: 147; Kaya 2007: 170)

Düğün Dernek-2 filminde Yılmaz, hırsızlık için gece vakti bir eve girer. Uykusundan uyanan ev sahibi onu Karabasan zanneder ve Ayetel Kürsi okuyarak ondan kurtulmaya çalışır. Aynı sahnenin devamında ise bu kez ev sahibi, evini yanmaktan kurtaran Yılmaz'a Hızır olup olmadığını sorar.

Buna benzer bir inanış *Celal ile Ceren* filminde yer alır. Uykusundan uyandığında evinin yandığını gören Celal, dumanın etkisi ile bir süre hareket edemez. Etrafının simsiyah olduğunu görür ve kendisine Karabasan geldiğini zanneder.

Bilindiği gibi halk inançları arasında ulu kişilere, din adamlarına veya kanaat önderlerine ayrı bir değer atfedilir. Onların olağanüstü güçleri olduğuna inanılır. Bu güçler sayesinde ulu kişiler insanları çarparak cezalandırabilir veya şifa dağıtabilirler. *Kurtlar Vadisi: Irak* filminde bu inanışın bir yansıması görülmektedir. Filmde Sam William Marshall, Irak bölgesinin kanaat önderi olan Abdurrahman Halis Kerkükî'yi gözaltına almak ister. Bunun için de Kürt liderden yardım talep eder. Kürt lider Marshall'a karşı çıkarak Abdurrahman Halis Kerkükî'ye dokunursa şeyhin onu çarpacağını, bunun için kendisine yardım edemeyeceğini söyler.

Vizontele Tuuba'da ise evliya kültü ve ağaç kültüründen izler görülmektedir. Deli Emin'in annesinin mezarı, kasabalıya göre bir şeyhin mezarıdır. Bu yüzden mezarda insanlar dua etmektedir. Ayrıca gerek mezarın etrafındaki ağaçlarda gerekse mezar demirlerinde çeşitli renklerde bezlerin bağlı olduğu görülmektedir.

Halk kültürü içerisinde yer alan ve filmlerde karşımıza çıkan bir diğer ritüel de kahve falı baktırmaktır. Kişinin kendi geleceği hakkında bilgi edinme, uzakta olan birisi hakkında haber alma, kaybettiği bir eşyayı bulma gibi önemli hallerde falcıların özel teknikleriyle ve çeşitli işlemlerle yaptıkları yorumlamalara fal denir. Türk kültüründe fal suya, aynaya, kürek kemiğine, iskambil kağıdına veya kahveye bakılarak yapılabilir. Kahve falında ise fal baktıracak kişi kahvesini içtikten sonra fincanı ters çevirip fincanın soğumasını bekler. Fal bakıcısı daha sonra fincandaki kahve telvesinin şekillerinin yorumlar (Artun 2012: 376; Çobanoğlu 2015: 233). Bu uygulama ile ilgili bir örneğine *Eyvah Eyvah-2* filminde rastlanır. Firuzan, Hüseyin Badem'in nenesine kahve falı baktırır. Fala göre bir kuşun boynuna binmiş boylu poslu, kız gibi uzun saçlı olan bir genç, Firuzan'ın kısmeti olacaktır.

Recep İvedik-2 filminde ise Recep, işyerindeki bayanların kahve falına bakar. Fakat burada içilen kahve hazır kahvedir ve fincan yerinde plastik bardaklara bakılarak yorum yapılır.

Ele alınan filmler içerisinde üç ayrı yerde ise yemin bozma ritüeline rastlanmaktadır. Her üç ritüelde de bunun için ekmekten yararlanıldığı görülür.

Yemin bozma uygulamalarının ilki *A.R.O.G.* filminde karşımıza çıkar. Arif gerek yeminini bozdurmak gerekse *G.O.R.A.* gezegeninde edindiği olağanüstü güçleri geri çağırarak için başında ekmek kırdırılmasını ister. İsteği yerine getirilince de hem yemini bozulmuş olur hem de olağanüstü güçlerine yeniden kavuşur.

Düğün Dernek-2 filminde ise İsmail doktordan sahte rapor almak niyetindedir. Doktor, Hipokrat yemini olduğu için kendisine sahte rapor veremeyeceğini söyler. İsmail ise doktora, Hipokrat yeminini bozması için kafasında ekmek kırmayı ve üç gün oruç tutmayı teklif eder.

Babam ve Oğlum filminde ise Gülbeyaz, Hüseyin Ağa ile küstür. Onun evine adım atmayacağına dair yemin eder; fakat yeğeni Sadık'ın eve döndüğünü öğrenince

yeminini bozmak zorunda kalır. Sakine ise yeminini bozduğu için üzülen Gülbeyaz'a "Köpeklere ekmek atarız, Allah günah yazmaz." der.

Ele alınan filmlerden bir tanesinde büyü yapma ritüeli ile de karşılaşılmaktadır. Bilindiği gibi Orta Asya'dan Anadolu'ya geçmiş ve günümüze kadar farklı mistik uygulamalarla varlığını korumuş olan büyü, iyi veya köyü sonuç almak için tabiat öğelerini, tabiat yasalarını etkileyerek bu olayların olağan düzenini değiştirmek için girişilen işlemdir. Büyü, iyi ve kötü olmak üzere ikiye ayrılır. Hastalıktan kurtulmak, ara düzeltmek, çocuk sahibi olmasını sağlam için yapılan büyüler olumlu büyü iken kıskançlık, ara açmak, kısmet bağlamak gibi niyetlerle yapılan büyü, olumsuz büyüdür (Artun 2012: 357-358).

Celal ile Ceren filminde olumsuz büyü örneğine yer verilir. Ceren, kendisinden ayrılan sevgilisi Celal'e kızdığı için büyücüye gider. Büyücü, Celal'e bağlama ve düğümleme büyüsü yapacağını söyler. Bunun için önce Celal'in resmini ister. Ardından onu temsil eden bir bez bebeğe bir şeyler söyleyerek büyüyü yapar. Yapılan büyü birkaç aşamalıdır. İlk aşamada bağlama büyüsü yapılır. Bu büyü ile nasibi bağlanan Celal, hangi kızla görüştüyse bir sonuç alamaz. Her defasında ya onların tokadını yer ya da onlar tarafından sapıklıkla suçlanır. İkinci aşamada ise büyücü Celal'e ters eşleme büyüsü yapar. Bu büyü yüzünden hemcinslerinin ilgisi Celal'e yönelir ve dükkana gelen erkek müşteriler, ona sarkıntılık etmeye başlar. Son olarak ise büyücü Celal'in her şeyini bağlayacağını söyler. Bu nedenle Celal, bir süre cinsel gücünü kaybeder.

3.2.4. Halk Oyunları (Halk Dansları)

Halk oyunlarının kökeni ilk insanlara kadar uzanmakta ve temeli büyüye dayanmaktadır. Yaygın kanaate göre ilkel insanların topluluk halinde yaşaması ve kendilerini yöneten birtakım sihirli güçlere tapması, ilk dansın doğuşuna neden olmuştur. Zamanla bu danslar, dinî- törensel niteliklerini kaybederek günümüzdeki soyut figürler haline gelmiştir. Yine de halk, oyun kültüründen vazgeçmemiş; pek çok törende oyunu kullanmıştır. Oyun ve estetik ilişkisini en iyi yansıtan türlerden biri olan halk oyunlarının oynanmasını sürekli kılan şey onun, gündelik yaşamdan oldukça farklı bir

dünyayı vadediyor olmasıdır. Sünnet, düğün ve asker uğurlama gibi geçiş törenlerinde halk oyunlarından yararlanılmaktadır. Sergilenen danslardaki figürlerde ise savaş, kıtlık, kuraklık, afet, aşk ile insan-tabiat, insan-hayvan ilişkilerini konu edinmektedir. Kişi sayısının genelde üçten fazla olduğu bu oyunlar, bölgesel olarak büyük farklılıklar gösterse de toplumsal, iletişim, eğlence ve eğitim gibi dört temel işlevi yerine getirmektedir (Artun 2012: 401-409).

İncelemeye tâbî tutulan filmlerde danslara eşlik eden müzik aleti olarak kırsal kesimde ekseriyetle davul ve zurna kullanılır. Özellikle davul, eski Türk kültüründe şamanın en önemli tören aracıdır. Şaman, göğe yükselmede davuldan yardım alır. Kimi zaman ise davulu uğursuzluk getiren kötü ruhları kovmak için kullanır. Bugün Anadolu'da davullu dansçıların gösterisi kimilerine göre şamanlığın bir uzantısıdır (And 1974: 87-88).

Filmlerde davul ve zurna eşliğinde yapılan dans örnekleri şunlardır:

Düğün Dernek filminde düğün törenlerinin olduğu sahnelerde Sivas Halayı ve Sivas'a özgü pek çok halk oyunu yer almaktadır. Erkeklerin birbirlerine yaslanarak sergiledikleri bu halay sahnesinde müzik aleti olarak davul ve zurna çalınır. Halaya katılanların tamamı erkeklerden oluşur.

Düğün Dernek filminin devamı niteliğinde olan *Düğün Dernek 2: Sünnet* filminde de yine Sivas yöresine ait halayların çekildiği görülür. Halayın başında bulunan Tüpçü Fikret ve Muallim Saffet'in elinde mendil vardır. Zaman zaman bu ikili, halay halkasından ayrılarak bireysel danslar sergilerler.

Mucize filminde de davul, zurna eşliğinde halay vardır. Muhtar Davut'un çocukları evlendiği vakit düğün töreninde davul ve zurna çalınır, törende misafirler halay çekerek gelin ve damadın mutluluklarına ortak olurlar.

Kurtlar Vadisi: Irak filminde ise Türkmen çift Leyla ile Ali'nin düğünlerinde misafirler davul ve zurna çalınmaktadır. Bu esnada erkekler halaylar çekmekte kadınlar ise evlerin çatılarında alkışlarla onlara eşlik etmektedir.

Vizontele filminde de yöre halkı hem asker uğurlarken hem de düğün yaparken davul ve zurna çalarlar.

Recep İvedik filminde ise Recep, Kara Ambar Kamyoncular Derneğinde üye olmak için güreş müsabakasına çıkar. Müsabakaya hazırlık, davul ve zurna eşliğinde yapılır.

Bu örnekler dışında filmlerde karşımıza çıkan diğer müzik, dans ve enstrümanlara ait bilgiler şu şekildedir:

Recep İvedik filminde Recep, içerisinde gitar çalan gençlerin bulunduğu bir minibüsle yola devam etmek zorunda kalır. Siyah kıyafetli, siyah makyajlı, küpeli ve kolyeli bu gençler “metal müzik” eşliğinde eğlenmektedir. Bu durum Recep’i ilk başta rahatsız etse de o da kısa sürede gençlerin eğlencesine ortak olur. Aynı filmin devamında ise Recep, âşık olduğu Sibel’e içerisinde Ankara’lı Turgut parçaları çalan deniz kabuğu hediye eder. Oysa Sibel, Ankara havasından ziyade “arenbi – pop” müziklerden hoşlandığını söyler. Aslında bu durum Recep ve Sibel’in birbirlerinden oldukça farklı kişilikte olduğunu vurgulamaktadır.

Yine *Recep İvedik* filmin bir yerinde Recep, eğlenmek için diskoya gider. Burada Sibel’i etkilemek için Murat adında birisi ile dans müsabakasına çıkmak zorunda kalır. Kimse Recep’in kazanacağına ihtimal vermese de Recep, sergilediği ilginç figürlerle dans müsabakasını kazanır. Filmin son bölümünde ise Recep, Sibel’in nişanlı olduğunu öğrendiğinde oldukça üzülür ve bu üzüntüsünü uzun hava türkü söyleyerek dile getirir.

Recep İvedik-2 filminde ise Japon işadamları onuruna bir yemek organize edilmiştir. Recep, yemeği oldukça sıkıcı bulur ve monotonluğu dağıtmak için konuklara banttan “Çekirge” adlı “Ankara havası” çalar. İlk etapta üst düzey katılımcıların olduğu bir davette tepki çekeceği düşünülen bu hareketli şarkı, misafirler tarafından çok beğenilir ve davetliler müzik eşliğinde dans etmeye başlar. Aynı filmin devamında ise Recep, tavşan kıyafeti giyerek kostümlü bir doğum günü partisine katılır. Partide konukların yabancı müzik eşliğinde dans ettiği görülür.

Recep İvedik-3 filmi ise bir müzik ve dans sahnesi ile başlar. Buna göre mahalleli kadınlar bir evde toplanmış altın günü düzenlemektedir. Gün esnasında teypten “Mezdeke” olarak bilinen hareketli bir parça çalar. Kadınlar müziğin ritmine ayak uydurarak dans ederler. Aynı filmin devamında ise Recep’in içinde bulunduğu sıkıntılardan kurtulmak için flüt kursuna gittiği görülür. Koro eşliğinde flüt çalan Recep, herkesten farklı olarak flütü buruna sokarak üfler. Bu sahnede amaç, Recep’in sıra dışı kişiliğini gözler önüne sermektir.

Recep İvedik-4 filminde ise Recep, yarışmaya için gittiği adada bir akşam hüzünlenir ve uzun hava türkü söyler.

Fetih 1453 filminde ise İstanbul’u fethetmek için Bizans’a karşı savaş kararı alınır ve saldırı düzenine geçilir. Bu esnada savaş çağrısı olarak köslerin çalındığı görülür.

Kurtlar Vadisi: Irak filminde ise hem batı medeniyetine hem de doğu medeniyetine ait enstrümanlar dikkat çeker. Filmde Doğu kültürünü temsil eden Türkmen çift Leyla ile Ali’nin düğünlerinde -daha önce de belirtildiği gibi- davul ve zurna çalınır. Bölgedeki kabileler arasında çatışma ortamı çıkartan Batılı Sam William Marshall’ın ise en büyük eğlence kaynağı piyano çalmaktır.

Bir başka batılı müzik aleti de *G.O.R.A* filminde karşımıza çıkar. Filmde komutan Logar, düğününe katılan misafirlere arp çalar.

Müzik, dans ve enstrüman yönünde oldukça zengin olan bir diğer film örneği *Eyvah Eyvah-2* ve *Eyvah Eyvah-3*’tür. Filmin başkahramanı Hüseyin klarnet, babası ise saksafon çalar. Hüseyin’in yakın arkadaşı İsmail gitar, diğer arkadaşları da keman, kanun ve darbuka çalarlar. Düğünlerde halk bu müzik eşliğinde çalınan parçalarla eğlenmektedir. Kahramanların müzikle bu kadar içli dışlı olmasının en büyük sebebi ise geçimlerini müzik aleti çalarak sağlamalarıdır.

A.R.O.G filminde Taşo, Mimi'yi etkilemek için sipsi ve ilkel bir gitar çalar. Başka bir sahnede ise Taşo, Mimi'ye âşık olduğu üzgün bir şekilde Arif'e anlatınca o da telefonundan arabesk bir parça açarak Taşo'nun üzüntüsüne eşlik eder.

Vizontele filminde ise Deli Emin, ölen annesine radyodan çok sevdiği bir halk türküsünü dinletmek için çaba sarf eder. Zorlu bir mücadelenin ardından evinden mezara kadar kablo hattı döşeyerek türkü dinletmeyi başarır. *Vizontele Tuuba* filminde ise otobüsteki yolculara bir çocuğun bir kısmı Türkçe bir kısmı Kürtçeden oluşan türkü söylediği görülür.

Celal ile Ceren filminde ise Celal'in Çiko Mehmet'in bekârlığa veda partisinde dansözlerle yabancı bir müzik eşliğinde dans eder. Bir diğer sahnede ise Celal, sahneye çıkar ve gitar çalar.

3.2.5. Sosyal Normlar

Toplum hayatında kişilerin ve grupların tavır ve hareketlerini belirleyen kurallara sosyal norm adı verilir. Bir toplumun kültürü, büyük oranda sosyal normlardan oluşur. Kişinin yaşadığı çevrede neyi yapıp nelerden kaçınacağı, sosyal normla ilgilidir. Bu durum doğal yolla öğrenilir ve insanın yaşadığı çevreye uyumu normlara uyumu ile doğru orantılıdır. Toplumu düzenleyici ve denetleyici rol üstlenen sosyal normlara uymak, toplum içerisinde ideal tip özelliği sergilemek anlamına geldiği gibi bunun tersi olan sosyal norma uymama durumu beraberinde çeşitli ceza, nasihat, yerme, kötü söz, ayıplama gibi yaptırımları getirebilmektedir. Zamanla değişebilme özelliği de gösteren sosyal normları, örf, âdet, anane, töre, gelenek, görenek, moda gibi başlıklar altında incelemek mümkündür (Artun 2012: 135-136). Sedat Veyis Örnek (2014: 173) ise normların örfler (yasalar), âdetler ve sosyal alışkanlıklar olarak üç ana grupta toplanabileceğini ifade eder.

Çalışmada yer verilen yirmi film, sosyal normlar açısından da pek çok örnek içermektedir. Bir kısmı filmlerin inceleme bölümünde ayrıntılı olarak verilen tutum, davranış, sosyal alışkanlık ve uygulamalardan bazıları şunlardır:

Türk gelenek ve göreneklerinde babalık vazifesi çok önemlidir. Çocuğun yaşı kaç olursa olsun anne babalar çocukları üzerinde maddi ve manevi desteklerini esirgemezler. Bu anlayışın bir yansıması olarak *Düğün Dernek* filminde İsmail, âdet gereği erkek babasının oğlunu sünnet ettirdiğini, okuttuğunu, askere gönderdiğini ve evlendirdiğini söyler ve tüm maddi zorluluklara rağmen oğlunun düğününü yapmak ister.

Bu filmin devamı niteliğinde olan *Düğün Dernek-2: Sünnet* filminde ise bu kez İsmail, torununu sünnet ettirme görevini üstlenmiştir. Çünkü yine âdetlere göre dedeler torunlarının sünnet ettirilmesinden, askere gönderilmesinden ve evlendirilmesinden sorumludurlar.

Türk gelenek ve göreneklerinde misafire ayrı bir değer atfedilir. Misafir başköşeye buyur edilir ve onun eve bereket getirdiğine inanılır. Bu inanışın yansıması olarak *Eyvah Eyvah-2* filminde Firuzan, Geyikli kasabasına misafir olarak geldiği vakit belediye başkanı Çetin Yıldırımteş, beldelerine gelen Firuzan'a hürmet ve ikramda kusur etmez. Firuzan'ın alışveriş için bir dükkana girdiği sahnede ise aldığı çantanın parasını Hüseyin verir. Çünkü âdetlere göre misafire para ödettirilmez.

Babam ve Oğlum filminde ise yıllar sonra baba ocağına misafir olan Sadık'a, annesi tarafından sofralar hazırlanır. Nitekim Sadık'ın geldiğini öğrenen ağabeyi, teyzesi ve diğer aile fertleri akşam aynı sofrada bir araya gelerek bu anı kutlarlar.

New York'ta Beş Minare filminde ise Hacı Gümüş, yıllardır görmediği annesini ziyaret için Bitlis'e gider. Oldukça yaşlı olan annesinin gözleri görmemektedir. Ona kalınacak bir otel sorarlar. O da âdet gereği kime otel sorulursa o kişinin evinde misafir kalınacağını söyler ve gelenleri evine buyur eder.

Recep İvedik-3 filminde ise Recep, gidecek yeri olmadığı için Zeynep'i evinde misafir eder ve evinin anahtarlarından bir tane de Zeynep'e verir. Ona, misafir olduğu için istediği zaman evine girip çıkabileceğini söyler.

Vizontele filminde ise Nazmi Doğan'ın Ankara'dan televizyon vericisini getiren yetkilileri misafir etmek için ısrarcı davrandığı görülür. Aynı filmin devamı niteliğinde olan *Vizontele Tuuba*'da ise Nazmi Doğan bu kez kasabaya kütüphane müdürü olarak atanan Güner öğretmeni evinde misafir eder. Kasaba halkı ise Güner öğretmen ve ailesinin eşyalarını tamamlayarak onlara yeni bir ev kurar.

Mucize filminde de Mahir öğretmen köylü tarafından baş tacı edilir. Pek çok ihtiyacı köy halkı tarafından karşılanır. Gerek büyükler gerekse çocuklar onun sözünü yerine getirmeye gayret ederler.

3.2.6. Sosyal Yapı

Ülkemizde 1950'li yıllarla başlayan sanayileşme beraberinde kırsal kesimlerden şehirlere göçü getirmiş bu da geniş aile fertleri arasında sosyal ilişkileri zayıflatmış, çekirdek aile hatta bireysel yaşam tipleri tercih edilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte teknolojik gelişmeler, kadının çalışma hayatına girmesi, ekonomik kaygılar da zamanla birkaç çocuklu çekirdek aile yapısının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle radyo, televizyon, bilgisayar, cep telefonu ve internetin kullanımının yaygınlaşması aileyi sadece aynı evi paylaşan bireyler haline getirmiştir. Her iki eşin de çalıştığı aile sayısının artması da çekirdek aileye geçişin bir başka sebebi olmuştur (Ekici 2014: 209-224).

Sosyal yapıdaki bu değişim, ele alınan filmlerde de gözlemlenmektedir. Nitekim filmlerdeki kahramanların pek çoğu ya yalnız yaşamakta ya da az çocuklu veya çocuksuz çekirdek aileye mensup bulunmaktadır.

Örneğin bu çalışmada yer alan filmde dört tanesi *Recep İvedik* serisine aittir ve filmin başkahramanı Recep, yalnız başına yaşamaktadır. Recep'in aile bağları oldukça zayıftır. Onun anne ve babası ile ilgili bilgilere, serinin hemen hemen hiçbir filminde yer verilmez. Sadece *Recep İvedik-3* filminde Recep, anne ve babasına kromozomları bozuk olduğu halde kendisini dünyaya getirdikleri ve çirkin bir insanın doğmasına sebep oldukları için kızgın olduğunu söyler.

Recep İvedik-2 filminde ise Recep'in akraba olarak bir tek babaannesi ve kuzeni karşımıza çıkar. Babaannesi ile Recep İvedik arasında sağlıklı bir iletişim yoktur. Babaannesinin Recep'e her fırsatta ağza alınamayacak küfürler söylemesi bunun bir

göstergesidir. Zaten filmde gösterilen babaanne modeli, kadim geleneğimizdeki yaşlı bilge tipinden oldukça uzaktır. Babaannenin boş zamanlarında “play-station” oyunları oynaması, onun geleneğe aykırı bir tip olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir. Ayrıca bu durum topluma zıt bir karakter oluşturarak komedi unsuru yaratılma gayesinin de bir ürünüdür.

Aynı filmde Recep’in aile kurmak için seçtiği yöntem de oldukça ilginçtir. O, yüz yüze tanışmak, yerine internetteki arkadaşlık sitelerinden bulduğu kızlarla görüşüp evlenmeyi tercih eder. Bunun için birkaç girişimde bulunur; fakat başarılı olamaz.

Sadece Recep İvedik serisinde değil, çalışmada yer alan diğer filmlerde de ekseriyetle bireysel yaşam ön plandadır. *Kurtlar Vadisi: Irak* filmde başkahraman Polat Alemdar ve yardımcı kahramanlar Memati Baş, Abdulhey Çoban’ın aile ortamında değil bireysel kahramanlar olarak izleyici karşısına çıkarlar.

G.O.R.A. filminin başkahramanı Arif de tek başına yaşamaktadır. Gerçi *A.R.O.G.* filmde Ceku ile evlenmiştir; fakat bu filmde de yine çekirdek bir aile tipi izleyiciye sunulmaktadır.

Eyvah Eyvah-2 ve *Eyvah Eyvah-3* filmlerinde rol alan başkahramanlar da çekirdek aile içerisinde karşımıza çıkarlar. *Eyvah Eyvah-2*’de Hüseyin, yaşlı bir hayli ilerlemiş olmasına karşın bekârdır. *Eyvah Eyvah-3* filmde ise Hüseyin, Müjgan ile evlense de tek çocuklu çekirdek aile yapısı korunmuştur.

Geniş aileden ziyade bireysel yaşantının örnek olarak sunulduğu filmlerden biri de *İssız Adam*’dır. Filmin başkahramanı Alper, ailesinden uzakta İstanbul’da tek başına yaşamaktadır. Ailesi ise Tarsus’tadır. Alper’in annesi ile sağlam bir bağı yoktur. Annesini sadece para gönderdiğini söylemek için arar. Annesi Müzeyyen Hanım, oğlu Alper’in bir kez olsun anneciğim deyip kendisine sarılmadığını, yanağından öpmediğini ifade eder.

İssız Adam filminin bir diğer kahramanı Ada da tıpkı Alper gibi yalnız yaşamaktadır. Onun ailesi ise Bursa’dadır. Her iki kahraman da büyük şehirde kendi işlerini kurmuş zorluklar karşısında tek başlarına mücadele etmektedir.

Evim Sensin filminde de sağlam olmayan aile bağları ve bir çekirdek aile rneği dikkat çekmektedir. Filmin başkahramanı İskender, çok küçük yaşta annesi tarafından sokağa atılmış, tek başına pek çok zorlukla mücadele etmiş, marangoz bir ustanın yanında çalışarak geçimini sağlamıştır. Bu nedenle de bir türlü affedemediği annesi ile uzun süre sorunlar yaşamıştır.

Aynı filmin bir diğer kahramanı Leyla'nın da ailesi ile problemleri olmuştur. Çünkü Leyla, bir dönem evli bir adamla ilişki yaşar, adamın evli olduğunu anlayınca da baba ocağına dönmek zorunda kalır; fakat başından beri bu ilişkiyi onaylamayan babası Leyla'yı reddeder.

Bireysel yaşam tarzının öncelediği, aile ile yaşamanın ikinci planda olduğu bir başka film rneği ise *Celal ile Ceren*'dir. Celal otuz beş yaşında bekâr bir delikanlıdır. Ailesi ile aynı şehirde yaşamasına rağmen arkadaşları ile ayrı bir ev tutmuştur. Gündüz babasının dükkanında çalışır, akşamları ise kendi evine döner. Celal gibi sevgilisi Ceren de ailesinden ayrı olarak arkadaşı Gözde ile yaşamaktadır.

Filmde dikkat çeken bir diğer ayrıntı ise Celal ve Ceren'in yakın arkadaşları Kubilay ve Gözde'nin ailelerine danışmadan birkaç saat içinde evlenme kararı vermeleridir. Bu iki ismin nikâh töreninde yakınlarından kimse bulunmaz. Bu durum günümüzde özellikle büyük şehirlerde hızla yayılan bireysel yaşama vurgu yapmaktadır. Ayrıca Kubilay'ın Celal'e evliliğin ne olduğu hakkında bilgi verirken onu "free sex" olarak nitelendirmesi ve eşi ile yaşadığı özel anları Celal'e anlatması da değişen aile yapısı ve mahrem kavramının göstergesi niteliğindedir.

Babam ve Oğlum filminde de siyasi sebepler yüzünden parçalanmış bir aile rneği izleyiciye sunulmaktadır. Bu film aynı zamanda darbelerin sosyal yapı üzerindeki etkisini de yansıtılmaktadır. Filmin başkahramanlarından Sadık, 1980 darbesi yüzünden hamile eşi ni hastaneye yetiştirmemiştir. Bu yüzden eşi darbe gecesi ölmüş, oğlu ise ksz kalmıştır.

Yukarıdaki örneklerden farklı olarak kahramanların geniş aile içerisinde izleyiciye sunulduğu sinema filmleri de mevcuttur. Söz konusu filmlerden *Vizontele*'de filminin başkahramanlarından Nazmi Doğan Ahmet, Nazif ve Rifat adında üç oğlu; gelinleri ve torunlarıyla aynı evde yaşamaktadır. Ataerkil bir yapının hakim olduğu ailede Nazmi Doğan, evin tek söz sahibi kişisi konumundadır. Fakat bu ailede de çeşitli sorunlar vardır. Çünkü Nazif'in oğlu Ahmet, babasının ısrarı ile istemeyerek Gülizar ile evlendirilmiştir. Eşini sevmeyen Ahmet, ailesine ve çocuklarına sahip çıkmamakta, alkol alıp eve çok geç saatlerde dönmektedir.

Aynı şekilde *Mucize* filminde Muhtar Davut, çocukları ve gelinleri ile aynı evi paylaşmaktadır. Bu ailede de ataerkil bir yapı hâkimdir. Muhtar Davut evdeki tek söz sahibi kişidir. Çocuklar ve diğer aile fertleriyle ilgili kararları o vermektedir.

Hem *Vizontele* filminde hem de *Mucize* filminde sosyal yapı içerisinde geniş aile örneklerinin bulunması bu iki filmin de kırsalda geçmesi ve geçmiş dönemi yansıtmaları ile ilgilidir.

3.2.7. Sözlü Edebiyat Ürünleri

Çalışmada ele alınan yirmi Türk filmi, sözlü edebiyat ürünlerin açısından son derece zengin örnekler içermektedir. Atasözleri ve deyimler, lakaplar, alkış, kargış ve tekerlemeler filmlerde karşılaşılan konuşmalık sözlü edebiyat türlerindedir.

Bunlardan deyimler, bir durumu, olayı, düşünceyi özetleyen, en az bir kelimden oluşan ve genellikle gerçek anlamının dışında kullanılan kalıplaşmış sözlerdir (Kaya 2007: 234). Bir başka tanıma göre ise deyimler, duygu ve düşüncelerimizi dikkat çekecek biçimde anlatan isim, sıfat, zarf, basit ve birleşik fiil görünüşlü gramer unsurlarıdır (Elçin 2000: 642).

A.R.O.G. filmde “aklı kesmek (dk. 4), vicdan yapmak (dk. 5), gözünü sevmek (dk. 7), afişe olmak (dk. 7), topluma kazandırmak (dk. 7), dersini almak (dk. 11), elinden almak (dk. 11), akıl vermek (dk. 18), belasını bulmak (dk. 23), ağzından laf almak (dk. 27), belasını aramak (dk. 27), adam olmak (dk. 29), vakit harcamak (dk. 37), sahip

çıkarmak (dk. 37), içine kapanmak (dk. 45), canını bağışlamak (dk. 46), ipini koparmak (dk. 53), alttan almak (dk. 56), rahat bırakmak (dk. 60), yol vermek (dk. 62), ayak uydurmak (dk. 62), aklını almak (dk. 65), gerek görmek (dk. 68), hayatını kurtarmak (dk. 78), zoruna gitmek (dk. 84), moralini bozmak (dk. 85), akıl vermek (dk. 92), oyun çıkarmak (dk. 114), yolun sonuna gelmek (dk. 114)” deyimleri kullanılmıştır.

Babam ve Oğlum filminde ise “eli kulağında olmak (dk. 1), kusura bakmak (dk. 23), tükürüğü ile boğmak (dk. 27), ölse de gam yememek (dk. 32), huyuna gitmek (dk. 33), sahip çıkmak (dk. 34), uyku çekmek (dk. 34), kafasını şişirmek (dk. 35), yemin vermek (dk. 37), eli kulağında olmak (dk. 48), aslını inkâr etmemek (dk. 57), gözü aydın olmak (dk. 57), hayatına yön vermek (dk. 69), aynı yola baş koymak (dk. 71), elinden geleni yapmak (dk. 77), kendine gelmek (dk. 77), tepesine çıkmak (dk. 79), ayağını kesmek (dk. 94)” şeklinde deyim örnekleri bulunmaktadır.

Celal ile Ceren filmdeki deyimler ise “son yolculuğuna uğurlamak (dk. 2), gönlünden kopmak (dk. 3), laftan anlamamak (dk. 4), ruhu duymamak (dk. 5), sırtını yaslamak (dk. 12), yuva kurmak (dk. 13), saygı duymak (dk. 14), fenalık gelmek (dk. 17), dalga geçmek (dk. 19), hesap sormak (dk. 21), bela okumak (dk. 22), kafasını meşgul etmek (dk. 26), içine su serpmek (dk. 37), defteri kapamak (dk. 37), kökünü kurutmak (dk. 43), akıl vermek (dk. 47), değer kazanmak (dk. 48), dalga geçmek (dk. 53), kendine gelmek (dk. 55), kusura bakmak (dk. 57), dili damağı kurumak (dk. 66), ayak yapmak (dk. 66), çekip çevirmek (dk. 68), gaz vermek (dk. 71), defolup gitmek (dk. 72), halden anlamak (dk. 75)” tır.

Evim Sensin filmde “başını öne eğdirmek (dk. 8), hayatını tehlikeye atmak (dk. 14), gözleri yaşarmak (dk. 20), başına ağırlar girmek (dk. 29), kendine gelmek (dk. 40), başı belada olmak (dk. 43), canını yakmak (dk. 45), içinden atamamak (dk. 47), sokağa atmak (dk. 50), akli başında olmamak (dk. 52), strese sokmak (dk. 57), anlayacağı dilden konuşmak (dk. 58), acı çekmek (dk. 67), kafayı yemek (dk. 70), kafası karışmak (dk. 72), başını belaya sokmak (dk. 72), kendini iyi hissetmek (dk. 73), huzur bulmak (dk.

78), kalbini kırmak (dk. 80), içi yanmak (dk. 83), inada bindirmek (dk. 84), apar topar gelmek (dk. 85)” deyimlerine yer verilmektedir.

Eyvah Eyvah-2’de “kendini açmak (dk. 2), paraya para dememek (dk. 7), uygun zamanı kollamak (dk. 9), gözü aydın olmak (dk. 9), kusura bakmak (dk. 11), ağzından bal damlamak (dk. 15), ucuz atlatmak (dk. 17), kapısına dayanmak (dk. 20), günahını almak (dk. 34), rahatını bozmak (dk. 36), yüreğine inmek (dk. 36), gözü bir yerden ısırmak (dk. 47), ağzı açık ayran budalası (dk. 57), çamur atmak (dk. 63), haddini bilmek (dk. 66), ağzını hayra açmak (dk. 66), huyu suyu değişmek (dk. 69), insanlıktan çıkmak (dk. 79), fırsat vermek (dk. 90)” deyimleri izleyiciye sunulmuştur.

Bu filmin devamı niteliğinde olan *Eyvah Eyvak-3*’te ise “kendini tutamamak (dk. 3.), psikolojisi bozulmak (dk. 3), saçını başını yolmak (dk. 6), ne hali varsa görmek (dk. 6), aklından çıkmamak (dk. 7), kendini tutamamak (dk. 8), uyku çekmek (dk. 12), işine gelmemek (dk. 13), canı sıkılmak (dk. 14), güvenini boşa çıkarmamak (dk. 28), kusura bakmak (dk. 30), itibarı beş paralık olmak (dk. 31), sinirleri bozulmak (dk. 36), fırsat vermemek (dk. 37), hazırlıksız yakalanmak (dk. 38), fırsatı tepmek (dk. 40), hayatın tadını çıkarmak (dk. 44), iş bağlamak (dk. 48), moral olmak (dk. 48), gözleri dolmak (dk. 49), fedakârlık göstermek (dk. 50), elini taşın altına koymak (dk. 52), devreye sokmak (dk. 59), çöreklenmek (dk. 60), kafayı yemek (dk. 63), gözüne uyku girmemek (dk. 63), strese girmek (dk. 63), ne hali varsa görmek (dk. 64), içi yanmak (dk. 67), rahatını bozmak (dk. 68), sinirleri bozulmak (dk. 69), kendini parçalamak (dk. 78), canını kurtarmak (dk. 85), topuklamak (dk. 87), sahne almak (dk. 90)” kullanılmıştır.

Fetih 1453 filmine bakıldığında ise “boynu kıldan ince olmak (dk. 9), başı göğeye ermek (dk. 13), tadını çıkarmak (dk. 11), temasa geçmek (dk. 17), felakete sürüklemek (dk. 40), kan dökmek (dk. 43), göz yummak (dk. 47), bir adım önde olmak (dk. 54), emrine vermek (dk. 57), akli başına gelmek (dk. 61), ayaklarına kapanmak (dk. 64), acı çektirmek (dk. 69), bağına basmak (dk. 69), inancını sarsmak (dk. 86), akli karışmak (dk. 117), moral olmak (dk. 113), tepesine çökmek (dk. 119), mızımızlanmak (dk. 119),

şevki kırılmak (dk. 120), bayram etmek (dk. 120), moralini yüksek tutmak (dk. 127)” deyimlerinin yer aldığı görülür.

G.O.R.A’da ise “asabı bozulmak (dk. 11), kuruyup kalmak (dk. 11), hıncını alamamak (dk. 13), zorluk çıkarmak (dk. 16), dikkat çekmek (dk. 24), kendini kaptırmak (dk. 26), gözünün yağını yemek (dk. 33), üstüne gitmek (dk. 44), iştahını açmak (dk. 48), sonu gelmek (dk. 50), ateşle oynamak (dk. 51), canını feda etmek (dk. 54), canını sıkmak (dk. 56), ayvayı yemek (dk. 56), ayan beyan görmek (dk. 62), ağzı bozulmak (dk. 62), kafa yapmak (dk. 66), sır tutmak (dk. 66), yardımı dokunmak (dk. 67), gönlünden kopmak (dk. 69), gözü tutmamak (dk. 75), yabancılik çekmek (dk. 82), kafayı yemek (dk. 90), ömrü yetmemek (dk. 91), işi zora sokmak (dk. 112), gözü arkada kalmak (dk. 116), dalga geçmek (dk. 117), ayak uydurmak (dk. 118)” deyimleri kullanılmıştır.

İssız Adam filminde yer alan deyimler ise “canını yakmak (dk. 6), muhabbet açmak (dk. 6), kıçını yırtmak (dk. 6), gözünün içine bakmak (dk. 6), arayı soğutmak (dk. 7), kusura bakmak (dk. 8), siniri bozulmak (dk.8), başını şişirmek (dk. 12), burnunu sokmak (dk. 14), gözlerinden öpmek (dk. 19), kafası karışmak (dk. 21), ağzının payını almak (dk. 25), başı göğe ermek (dk. 29), ağzından almak (dk. 30), gurur duymak (dk. 31), heyecan yapmak (dk. 40), yol yakırken dönmek (dk. 46), şans vermek (dk. 47), dalga geçmek (dk. 47), mani olmak (dk. 59), kafasına yatmak (dk. 60), içine dokunmak (dk. 61), hasret gidermek (dk. 64), felekten bir gün çalmak (dk. 72), ölse de gam yememek (dk. 73), kafayı dinlemek (dk. 77), düzeni bozulmak (dk. 78), iflah olmamak (dk. 90)” tır.

Mucize’de ise “göz gönlü açılmak (dk. 3), aklını peynir ekmekle yemek (dk. 3), ne hali varsa görmek (dk. 3), bel bağlamak (dk. 12), keyfî yerine gelmek (dk. 12), derman bulmak (dk. 27), başı belada olmak (dk. 36), gözü aydın olmak (dk. 75), sahip çıkmak (dk. 75), kurban olmak (dk. 77), kaderine razı olmak (dk. 80), göz göze gelmek (dk. 85), adet yerini bulsun (dk. 92), gözü arkada kalmak (dk. 106), çare bulmak (dk. 117), zoruna gitmek (dk. 122), ömrü yetmek (dk. 125)” deyimlerine yer verilir.

New York'ta Beş Minare filminde “açığa çıkarmak (dk. 2), canını vermek (dk. 5), başı sağ olmak (dk. 11), ele geçirmek (dk. 12), ilgi göstermek (dk. 17), gözaltına almak (dk. 18), asabını bozmak (dk. 27), peşini bırakmamak (dk. 47), karar vermek (dk. 58), kafa bulmak (dk. 74), günaha sokmak (dk. 74) suç işlemek (dk. 77), ortadan kaybolmak (dk. 79), göze almak (dk. 80), yüz çevirmek (dk. 81), dinden imandan çıkmak (dk. 81), tefe koyup oynatmak (dk. 84), içi içini yemek (dk. 96), ruhu şâd olmak (dk. 101), peşine düşmek (dk. 101)” deyimleri kullanılmıştır.

Recep İvedik'te “sinirleri bozulmak (dk. 2), gözü tutmamak (dk. 6), canı sıkılmak (dk. 6), iyiliğin altında kalmamak (dk. 26), çarçur etmek (dk. 32), yüreğine inmek (dk. 60), saygı duymak (dk. 69), içi yanmak (dk. 81), ağır konuşmak (dk. 82), aklını başına toplamak (dk. 83), mürüvvetini görmek (dk. 89)” deyimleri; yine *Recep İvedik-2*'de “gözü açık gitmek (dk. 4), posta koymak (dk. 4), gururunu ayaklar altına almak (dk. 15), dizinin bağı çözülmek (dk. 50), başına gelmeyen kalmamak (dk. 59), işin rengi değişmek (dk. 63), asabı bozulmak (dk. 63), fikir ayrılığına düşmek (dk. 66), yan çizmek (dk. 67), üstüne basmak (dk. 68), boynu bükük kalmak (dk. 69), kafasına takmak (dk. 89), asistlik yapmak (dk. 91), başı sağ olmak (dk. 102)” deyimleri kullanılmıştır.

Recep İvedik-3'te “kurtlarını dökmek (dk. 2), dikiş tutturmamak (dk. 3), hesap sormak (dk. 5), derdine derman olmak (dk. 6), ölmüşlerinin canına değmek (dk. 10), fişlenmek (dk. 11), tatlı yiyip tatlı konuşmak (dk. 17), bir kaşık suda boğmak (dk. 18), ağzına geleni söylemek (dk. 20), can alıcı yerinden vurmak (dk. 32), lafını esirgememek (dk. 32), kan ağlamak (dk. 33), asabını bozmak (dk. 35), duygu sömürsü yapmak (dk. 36), akli kalmak (dk. 39), adam olamamak (dk. 41), aklından çıkarmak (dk. 52), mızızlanmak (dk. 54), belasını bulmak (dk. 58), stres atmak (dk. 64), söz vermek (dk. 64), akıl vermek (dk. 70), kanını yerde bırakmamak (dk. 72), yamuk yapmak (dk. 73), elinden geleni yapmak (dk. 74), depresyona girmek (dk. 78), aklını almak (dk. 82), çirasını yakmak (dk. 84)” deyimleri kullanılmışken *Recep İvedik-4* filminde ise “artistlik yapmak (dk. 3), asabını bozmak (dk. 4), çile çekmek (dk. 11), söz vermek (dk. 31), iliğini kemiğini sömürmek (dk. 34), anasından emdiği sütü burnundan getirmek (dk. 36), karşısına dikilmek (dk. 46), kışında pireler uçmak (dk. 48), bir ayağı çukurda olmak

(dk. 49), gözü açık olmak (dk. 50), arkasından konuşmak (dk. 51), yerini yadırgamak (dk. 52), ağzı dili kurumak (dk. 63), elinden geleni ardına koymamak (dk. 64), güvendiği dağlara kar yağmak (dk. 69), yüreği ağzına gelmek (dk. 71), gözünü karartmak (dk. 71), arkasından iş çevirmek (dk. 76), arkasından dolap çevirmek (dk. 78), rahat bir nefes almak (dk. 79), ne hali varsa görmek (dk. 82), gövde gösterisi yapmak (dk. 83), laftan anlamamak (dk. 87), içine doğmak (dk. 95), çenesini kapatmak (dk. 96), ağzından yel almak (dk. 106), morali bozulmak (dk. 108), gözü kalmak (dk. 118), keyfi yerinde olmak (dk. 131), kafasına takmak (137)” deyimlerine yer verilmiştir.

Vizontele filmine bakıldığında “kurban olmak (dk. 6), kusura bakmak (dk. 8), morali bozulmak (dk. 15), ağzını tatlandırmak (dk. 20), fırça atmak (dk. 25), aklında kalmak (dk. 28), başına bela açmak (dk. 30), başına sarmak (dk. 30), şeref duymak (dk. 30), gözü aydın olmak (dk. 31), hoşuna gitmek (dk. 36), saçma sapan konuşmak (dk. 43), başına sarmak (dk. 46), çare bulmak (dk. 46), okuyup üflemek (dk. 47), işine gelmemek (dk. 68), defolup gitmek (dk. 76), akli dengesini kaybetmek (dk. 81), kafası bozulmak (dk. 91)” deyimlerinin kullanıldığı görülür. Bu filmin devamı niteliğinde olan *Vizontele Tuuba*’da ise “aklına gelmek (dk. 1), çenesini kapatmak (dk. 7), olaylara karışmak (dk. 23), elden geçirmek (dk. 32), çekidüzen vermek (dk. 38), kendini adamak (dk. 38), akıl vermek (dk. 39), günleri sayılı olmak (dk. 43), göz önüne almak (dk. 43), hazıra konmak (dk. 45), karar almak (dk. 45), ağzının tadı bozulmak (dk. 48), hayatını kaybetmek (dk. 56), fikir bulmak (dk. 74), tuhafına gitmek (dk. 82), sakınca görmemek (dk. 82), gizli tutmak (dk. 83), başının çaresine bakmak (dk. 96)” gibi deyimlere yer verilmiştir.

Deyimler açısından oldukça zengin olan filmlerden birisi *Düğün Dernek*, diğeri ise *Düğün Dernek-2*’dir. *Düğün Dernek* filmde kullanılan deyimler “şekil yapmak (dk. 1), pislik çıkarmak (dk. 2), gider yapmak (dk. 9), hazırlıksız yakalanmak (dk. 9), çekidüzen vermek (dk. 15), az veren candan çok veren maldan (dk. 15), gönül vermek (dk. 16), destekli sallamak (dk. 16), elde avuçta kalmamak (dk. 18), inadını kırmak (dk. 18), kafa bulmak (dk. 21), dikkatini dağıtmak (dk. 24), dil dökmek (dk. 35), gaza gelmek (dk. 35), boynunun borcu olmak (dk. 37), gönlünden kopmak (dk. 37), eline yüzüne bulaştırmak

(dk. 39), sınırları bozulmak (dk. 42), celallenmek (dk. 48), terbiyeyi bozmak (dk. 49), dalga geçmek (dk. 61), zoruna gitmek (dk. 75), vadesi dolmak (dk. 76), yüzüp yüzüp kuyruğuna gelmek (dk. 82) çığırdan çıkmak (dk. 90), göz atmak (dk. 94)”tır.

Düğün Dernek-2’de ise “aklı almamak (dk. 3), elinden kaza çıkmak (dk. 6), iş çevirmek (dk. 8), içi yanmak (dk. 24), gevezeyi cehenneme koymuşlar bu odunlar yaş demiş (dk. 24), ulu orta konuşmak (dk. 27), kafayı takmak (dk. 28), gerdanı düşmek (dk. 28), burnunda tütme (dk. 33), can evinden vurmak (dk. 33), kıllanmak (dk. 33), yumuşak karnından vurmak (dk. 35), ödü kopmak (dk. 35), eline yapışmak (dk. 42), göz kulak olmak (dk. 55), içi geçmek (dk. 67), boş bulunmak (dk. 73), keçileri kaçırmak (dk. 84), başı yanmak (dk. 96), elinden kaçırmak (dk. 103), ders çıkarmak (dk. 104)” deyimleri kullanılmıştır.

Kurtlar Vadisi: Irak filmde “söz geçirmek (dk. 10), gözü tutmamak (dk. 11), ümit kesmek (dk. 41), hırsla kapılmak (dk. 32), fikir aşılama (dk. 53), heves etmek (dk. 65), dünyasını başına yıkmak (dk. 69), sınırları bozulmak (dk. 108), gözünün önünden çekilmek (dk. 109)” deyimleri yer almaktadır.

Deyimler kadar olmasa da filmlerde kimi zaman atasözlerine de yer verilmektedir.

Bilindiği gibi atasözleri ataların yüzyıllar boyunca karşılaştıkları olay ve tecrübeleri yansıtan, anlamlarında bir öğüt, bir davranış kuralı ve bilgelik bir yargı bulunan, belli bir kültür, mantık, tecrübe, zevk ve muhakeme seviyesinde meydana gelen kalıplaşmış özlü sözlerdir. (Boratav 2013: 139; Elçin 2000: 626; Kaya 2007: 110). İncelenen filmlerde tespit edilen atasözleri şunlardır:

G.O.R.A filminde “Zorla güzellik olmaz (dk. 44), aza tamah etmeyen çoğu bulamaz (dk. 92), mal canın yongasıdır (dk.103).” şeklinde üç atasözü kullanılmıştır. Bu filmin devamı niteliğinde olan *A.R.O.G.*’da ise “El öpmekle dudak aşınmaz (dk. 62), aç ayı oynamaz (dk.67), aslan yattığı yerden belli olur (dk. 79), eşek bilmediği otu yerse başı ağrır (dk. 26).” atasözlerine yer verilmektedir.

Recep İvedik-3 filminde “Dost acı söyler (dk. 54), damlaya damlaya göl olur (dk. 38).” deyimleri; *Recep İvedik-4*'te ise “Dost acı söyler (dk. 11), ummadık taş baş yarar (dk. 54) ve su uyur düşman uyumaz (dk. 133).” şeklinde üç farklı atasözü bulunur.

Eyvah Eyvah-3 filminde geçen tek atasözü ise “Çıkmadık candan ümit kesilmez (dk. 90).”dir.

Filmlerde yer alan bir diğer sözlü edebiyat ürünü alkışlar ve kargışlar(dualar ve beddualar)dır. Dua, insanın kendisi ile içinde yaşadığı cemiyetin maddi refah ve manevi saadetinde yardım ve merhametini istemek üzere Tanrı'ya yaptığı bir hitap, bir sesleniştir. Alkış ya da öğme olarak da adlandırılan dualar, atalar sözü gibi hüküm bildiren müspet dilek mahsulleridir. Duanın zıttı olan beddua ise lanet, inkisar, bela ve gazap ifade eden menfî sözlerdir. Beddua, eski kültürümüzde kargış veya ilenç sözcükleri ile karşılanmaktadır. İnsanın kendisine, ailesine cemiyetine, inancına zararı dokunacak şahıslara düşünce ve fikirlere karşı tepkiyi içeren beddualar, insanın en büyük kudret olan Tanrı'dan kötülüğü cezalandırmasını istemesinden doğan sözlü gelenek mahsulleridir (Elçin 2000: 662-663). Alkış ve kargışlarla ilgili filmlerden şu örnekler verilebilir:

Babam ve Oğlum filminde “Yüzünü şeytan görsün (dk. 10), bizi böyle edenler Allah'ından bulsun (dk. 84), ağzım dilim lal olaydı (dk. 89), git diyen dilim kopaydı (dk. 89)” ifadeleri birer kargıştır. Aynı filmde geçen “Allah rahatlık versin (dk. 35), Allah rahmet eylesin (dk. 80).” sözleri ise alkış örneklerindedir.

Celal ile Ceren filminde ise “Allah belanı versin (dk. 13), yazıklar olsun (dk. 85)” şeklinde iki kargış bulunur. Ayrıca bu filmde “Allah razı olsun (dk. 94)” şeklinde bir de alkışa yer verilmiştir.

Evim Sensin filmde ise annesi İskender'e “Seni doğurduğum güne lanet olsun (dk. 52).” diyerek kargış eder.

Eyvah Eyvah-2'de “Yazıklar olsun (dk. 18), Allah kahretsin (dk. 63), Allah cezayı versin (dk. 63).” şeklinde kargışlara; “Allah razı olsun (dk. 26), Allah mesut

bahtiyar etsin (dk. 106)” şeklinde de alkışlara yer verilmiştir. Bu filmin devamı niteliğinde olan *Eyvah Eyvah-3*'te ise “Allah sonumuzu hayreylesin (dk. 12), Allah yolunuzu açık eylesin (dk. 37).” şeklinde iki alkış ve “Yazıklar olsun (dk. 6), Allah belanı versin(dk. 11).” şeklinde iki kargış bulunmaktadır.

Issız Adam filminde “el öpenlerin çok olsun (dk. 66), darısı başına (dk. 83)” temennileri birer alkış örneğidir.

Mucize filminde ise “Gözü kör olasıca (dk. 3).” şeklinde bir kargışa, “Allah başışlasın (dk. 11), Allah rahatlık versin (dk.52), Allah karşına iyi insanlar çıkarsın (dk. 67), Allah senden razı olsun (dk. 106).” şeklinde de alkışlara yer verilmiştir.

Recep İvedik filminde “Allah belanı versin (dk. 22) ve seni tanıdığım güne lanet olsun (dk.64).” şeklinde kargışlar; “Allah’a emanet ol (dk. 7), Allah sevenleri ayırmasın (dk. 33).” şeklinde de alkışlar kullanılmıştır.

Recep İvedik-3 filminde “Allah belanı versin (dk. 11), lanet olsun (dk. 12), Allah kahretsin (dk. 33)” kargışlarının; “Allah’a emanet olun (dk. 13), Allah razı olsun (dk. 26), Allah başka zeval vermesin, sevdiğin altın olsun, tuttuğun muradına ersin, ölmüşlerinin canına değsin (dk. 38).” alkışlarının yer aldığı görülür. Buradaki “sevdiğin altın olsun, tuttuğun muradına ersin” alkışlarının alışılmışın dışında söylenmesi, *Recep İvedik*'in sıra dışı kişiliği ile ilgilidir.

Recep İvedik-4'te ise Recep'in, kredi çekme isteğine olumlu yanıt vermeyen banka görevlisine “Krediyi kendim istediysem yabani hayvanlar beni kemirsin, gözlerimi kaşıkla çıkarsınlar, ciğerimi söküp leşimi yesinler (dk. 18)” diyerek kargışta bulunduğu görülür. Aynı filmde Recep, yarışmadan ayrılan takım arkadaşına “Defolup git; cehennem dibine kadar yolun var(dk. 79).” diyerek kargış eder. Bunların dışında *Recep İvedik-4*'te “Allah belanı versin (dk. 43), Allah kahretsin (dk. 69), yüzünü Şeytan görsün (dk. 109).” şeklinde kargışlar ile “Allah zihin açıklığı versin (dk. 12), Allah muvaffak etsin (dk. 12), Allah’a emanet olun (dk. 37), Allah rahatlık versin (dk. 54).” şeklinde alkışların kullanıldığı görülür.

Vizontele filminde “Allah mesut etsin (dk. 42), hayırlı olsun (dk. 72), Allah yolunuzu açık etsin (dk. 98).” şeklinde alkış örneklerine ve “Allah belanı versin (dk. 42).” şeklinde kargış örneğine yer verilmiştir.

Düğün Dernek’te “tepene taş düşsün (dk. 27), boyu devrilesice (dk. 86)” ifadeleri kargış örneği iken aynı filmde “Allah kabul etsin (dk. 17), Allah razı olsun (dk. 42), Allah sonumuz hayreylesin (dk. 62), Allah taksiratını affeylesin (dk. 76) ve başın sağ olsun (dk. 89)” şeklinde alkışların da yer aldığı görülür. *Düğün Dernek-2*’de ise Hatice’nin Tüpçü Fikret’e söylediği “Mezarına su dökenlerin çok olsun (dk. 24), İçtiğin su kabir azabını dindirsin (dk. 24)” şeklindeki sözleri ise ilk bakışta kargış gibi görünen alkışlardandır.

Alkış ve kargışlar dışında filmlerde lakapların ve tekerlemelerin de kullanıldığı görülür. Lakap, bir aileye veya kişiye isminin dışında herhangi bir özelliğinden ya da durumunda dolayı başkaları tarafından takılan isimdir. Buna takma ad da denir (Kaya 2007: 449). *Düğün Dernek* ve *Düğün Dernek-2* filminin kahramanlarından Fikret, mesleğinden dolayı “tüpçü” Saffet ise “muallim” lakabı ile anılır. *Recep İvedik-2* filminde ise Recep, internetten kız arkadaş bulmak için dedesinden kalan “ayı boğan” lakabını kullanır. *New York’ta Beş Minare* filminde insanları öldüren aşırı dinci kişinin lakabı ise Deccal’dır.

Tekerleme ise vezin, kafiye, seci ve aliterasyonlardan istifade ederek hislerin, fikirlerin hal hayallerin tuhafılık, zıtlık, benzetme, güldürü, kısa tanım yahut çağrışımlarla ortaya konduğu basmakalıp sözlerdir (Kaya 2007: 707).

Boratav (2013:156-160), tekerlemeleri kendi içerisinde masal tekerlemeleri, oyun tekerlemeleri, tören tekerlemeleri, bağımsız söz cambazlığı değerindeki tekerlemeler olarak sınırlandırmıştır. Bunlardan söz cambazlığı niteliğinde olan yanılmacalar tıpkı bilmece gibi sınama maksadı ile kullanılır. *Vizontele Tuuba* filminde yanılmaca niteliğinde bir tekerleme örneğine rastlanmaktadır. Bu tekerlemede kardeşi, Yılmaz’a “Dal kalkar kartal tartar, kartal kalkar dar tartar (dk. 33).” şeklinde bir yanılmaca söyler ve ondan bunu hatasız şekilde tekrar etmesini ister.

G.O.R.A filminde Garavel'in bu gezegene nasıl düştüklerini anlattığı sahne ise memorat örneği olarak değerlendirilebilir. Hikayeye göre Garavel, arkadaşı Pilot Binbaşı Rıza Küçükıılmaz ile 1979 yılında bir keşif uçuşunda beraber yola çıkmış ve bir ışık üzmesi içinde kaybolarak G.O.R.A adlı gezegene düşmüştür. Burada bir gemi yaparak tekrar Dünya'ya dönmek isterler fakat başarılı olamazlar. Filmde geöen bu hikaye memorata benzer. Bilindiği gibi memoratlar, yaşanıldığına inanılan metafiziki bir hadisenin kişinin kendisi veya bir başkası tarafından hikaye formatında anlatılmasıdır. Memoratı destan, halk hikayesi veya masal gibi türlerden ayıran en önemli özellik ise kişilerin başından bizzat geömesi ve anlatılan hadisenin yakın zamana ait olmasıdır (Kaya 2007: 512).

Aşağıdaki tabloda çalışmanın üçüncü bölümünde yer alan inceleme başlıkları, okuma kolaylığı açısından sayısal değerlerle tablo üzerinde ifade edilmiştir. Tabloda filmlerde karşılaşılan geöiş törenleri, halk hekimliği uygulamaları, halk inanişi örneklere, halk oyunları ve müzik, sosyal norm örneklere, sosyal yapı ve sözlü edebiyat ürünü (deyim, atasözü, alkış, kargış örneklere vs.) sayılarla belirtilmiştir:

		Geçiş Töreni	Halk Hekimliği	Halk İnanışı	Halk Oyunları (Danslar)	Sosyal Normlar	Sosyal Yapı	Sözlü Edebiyat Ürünleri
1	Recep İvedik-4	1	1		1	1	1	44
2	Düğün Dernek	1			1		1	35
3	Fetih 1453	1			1		1	21
4	Düğün Dernek 2: Sünnet	2		3	1	1	1	25
5	Recep İvedik-2	1		1	1		1	15
6	Recep İvedik	1			3		1	15
7	Kurtlar Vadisi: Irak	1		1	2		1	9
8	G.O.R.A.	1			1		1	42
9	Eyvah Eyvah-2	2	2	1	1	1	1	24
10	Babam ve Oğlum	1		1			1	24
11	Mucize	3	1	1	3	1	1	22
12	A.R.O.G	1	3		3		1	33
13	New York'ta Beş Minare	1				1	1	21
14	Eyvah Eyvah-3	1			1		1	40
15	Recep İvedik-3		1	2	2	1	1	39
16	Vizontele	1	2		1	1	1	23
17	Vizontele Tuuba	1		1	2	1	1	19
18	Celal ile Ceren	2	1	2			1	29
19	İssız Adam	1					1	30
20	Evim Sensin	2					1	23

SONUÇ

Halkbilimi (folklor), bir ülkede ya da bir bölgede yaşayan halkın kültür ürünlerini konu edinen, bunları kendine özgü yöntemlerle derleyen, sınıflandıran, çözümleyen ve bir birleşime vardırılmayı amaç edinen bilimdir. Halkın yaşamının bütününe kapsayan ve temelinde o halkı oluşturan insanların ortak ve yaygın davranış kalıplarını açıklamada, geleneksel ve törensel yaşamı düzenleyen bir dizi beceriyi, yaratıyı, töreyi göz önüne sermede; bir ucuyla geçmişe bir ucuyla yaşanan zamana uzanan âdetler zincirini saptamada halk biliminin rolü ve önemi büyüktür. Böylesine önemli görevler üstlenen halkbilimi, ülkemizde uzun yıllar dar bir alana sıkıştırılarak sadece halk oyunlarını, türkülerini, gösterilerini kapsayan yönü ile ele alınmıştır (Örnek 2014: 21-22).

Günümüzde ise folklor, “geçmişin ürünleri” anlayışından kurtularak “dinamik bir iletişimsel süreç” haline gelmiştir. (Çobanoğlu 2012: 288). Bu değişimle birlikte halk biliminin, konu alanı sınırsız ve yenileşmeye açık bir bilim olduğu, insanın doğaya kattığı ne varsa bir vesile ile halk biliminin inceleme alanına dâhil edilebileceği rahatlıkla söylenebilir. Bu alanlardan bir tanesi de André Bazin (1966: 17-18)’in “yığın sanatı” olarak nitelediği sinemadır. Çünkü sinema, muhteviyatındaki malzemelerle halkbilime engin bir çalışma alanı sunmakta ve üretildiği toplumun pek çok değerlerini yansıtmaktadır.

21. Yüzyıl Türk Sineması – Halk Kültürü İlişkisi başlıklı bu çalışmada önce Türk sineması tarihi hakkında genel bilgilere yer verilmiş ardından 2001-2015 yılları arasında gösterime giren ve izleyici tarafından en çok rağbet gören ilk yirmi Türk filmi ele alınmıştır. Ayrıntılı olarak özetlenen bu filmlerin inceleme kısmında filmin akışı içerisinde ilk bakışta pek de fark edilmeyen halk kültürüne ait sosyal yapı, töre düzeni, giyim-kuşam, törenler, halk hekimliği, müzik ve danslar ile sözlü edebiyat ürünlerinin tespitine dikkat edilmiştir.

Sinema ve kültür ilişkisine değindiğimiz üçüncü bölümünde yer alan “21. Yüzyıl Türk Sineması Bağlamında Halk Kültürü Unsurları” başlıklı kısımda ise filmlerde yer

alan geçiş törenleri, halk hekimliği, halk inanışları, halk oyunları, sosyal yapı, sosyal normlar ve sözlü edebiyat ürünleri numunelerine başlıklar halinde yer verilmiştir. Bu sayede filmlerin ait oldukları toplumların değer yargılarından beslendiği gerçeği, örneklerle ortaya konmaya çalışılmıştır.

İncelemeye tb tutulan yirmi filmin geneline türler açısından bakıldığında, en çok izlenen ilk yirmi filmden on dördünün, komedi türünde olduğu ve bu filmlerde mizahi unsurların ağır bastığının tespit edilmesi, bu çalışmada elde edilen bir diğer kazanımdır.

Halkın en çok komedi türündeki filmlere rağbet göstermesi şüphesiz ki gülme ihtiyaının bir neticesidir. Ayrıca bu durum göstermektedir ki geleneksel oyunlarda, masal, halk hikâyesi, destan, fırka, bilmece, tekerleme, gibi sözlü edebiyat ürünlerinin icra edildiği ortamlar ile danslar, dramatik oyunlar ile şarkı ve türkülerin söylendiği eğlence ortamlarında kendine geniş bir yer bulan halk mizahı (zdemir 2005: 9), bu özelliğini sinema filmlerine de aktarmayı başarmıştır. Filmlerin izleyici sayıları ile ilgili veriler ise yerli sinemanın, her geçen gün gelişme kaydettiğini göstermektedir. Ülkemizde sinema filmlerini beğenen, takip eden, ilgi ile izleyen sayısı milyonlara ulaşan bir seyirci kitlesi mevcuttur. Kadim zamanlarda kültürün taşıyıcılığı yapan ve halkın eğlence ihtiyaı karşılayan sözlü anlatılar ile bu anlatıları icra eden anlatıcılar, yerini sinemaya bırakmıştır. Sinema modern çağın anlatıcısı, kültürün taşıyıcısı ve yansıtıcısıdır.

Son olarak şunu ifade etmekte fayda vardır ki 21. Yüzyılda Türk Sineması- Halk Kültürü İlişkisi başlıklı bu çalışma hazırlanırken çeşitli zorluklarla da karşılaşılmıştır. Öncelikle tezin başlığında “21. yüzyıl” ifadesinin bulunması her ne kadar çalışmamızı bir dönemle sınırlandırsa da henüz bu yüzyılın başında bulunmamız, dönem ile ilgili tespitleri zorlaştırmıştır. Yine çalışmanın birinci bölümünde özellikle filmlerin türlerini tespit ederken aynı filmle ilgili karşılaştığımız farklı tür adlandırmaları da ulaştığımız 784 filmin tür dağılımını yapmamızı bir hayli zorlaştırmıştır.

İnceleme kısmı için fazla sayıda film seçilmesi örnekleme genişletmek açısından olumludur. Fakat sayının fazla olması filmlerdeki bazı ayrıntıların gözden kaçırılmasına sebep olabilmektedir. Yine incelenen ilk 20 filmin tespitinde yalnızca izleyici sayısının esas alınması, farklı türleri ihtiva eden ve farklı dönemleri ele alan filmleri çalışmamıza dâhil etmiş; bu durum ise kimi zaman incelemeyi zorlaştırmıştır.

Halkbilimi alanında verilen eserler içerisinde sinema ile ilintili çalışmaların sınırlı olması, sinema ve halk kültürü konusu ile ilgili ana kaynak sayısının yetersizliği de çalışmada karşılaşılan güçlükler arasında sayılabilir.

Bazı eksikliklere rağmen elimizdeki bu ve buna benzer çalışmalarla halkbiliminin yalnızca geçmiş ürünlerini derleyen bilim dalı anlayışından kurtularak konu alanını her geçen gün genişletmesi, güncel olanı incelemesi son derece sevindiricidir.

KAYNAKÇA

- ABİSEL, Nilgün (1995). *Popüler Sinema ve Türler*. İstanbul: Alan Yayınları.
- ABİSEL, Nilgün (2005). *Türk Sineması Üzerine Yazılar*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Akar, Serdar (Yönetmen). (2006). *Kurtlar Vadisi Irak [Film]*. İstanbul: Pana Film.
- Aksoy, Faruk (Yönetmen). (2012). *Fetih 1453 [Film]*. İstanbul: Aksoy Film.
- Algül, Hakan (Yönetmen). (2010). *Eyvah Eyvah 2 [Film]*. İstanbul: BKM Film.
- Algül, Hakan (Yönetmen). (2014). *Eyvah Eyvah 3 [Film]*. İstanbul: BKM Film.
- AND, Metin (1974). *Oyun ve Bügü*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- ANIK, Mehmet (2012). *Türk Sinemasında Yurt Dışına Göç Olgusu*. (Ed. Ensar Yılmaz).
Türk Sinemasında Sosyal Meseleler, İstanbul: Başka Yerler Yayınları, 2012, s.
(31-59).
- ARTUN, Erman (2012). *Türk Halkbilimi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Aydemir, Selçuk (Yönetmen). (2013). *Düğün Dernek [Film]*. İstanbul: BKM Film.
- Aydemir, Selçuk (Yönetmen). (2015). *Düğün Dernek 2 [Film]*. İstanbul: BKM Film.
- Baltacı Ali Taner ve Yılmaz Cem (Yönetmen). (2008). *A.R.O.G. [Film]*. İstanbul: Fida Film.
- BAYAT, Fuzuli (2012). *Türk Mitolojik Sistemi Cilt 2*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- BAZİN, André (1966). *Çağdaş Sinemanın Sorunları*. (Çev: Nijat Özön). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- BORATAV, Pertev Naili (2013). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- COŞKUN, Esin (2008). *Türk Sinemasında Akım Araştırması*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2012). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2015). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Deniz, Özcan (Yönetmen). (2012). *Evim Sensin [Film]*. İstanbul: Avşar Film.

- EKİCİ, Fatma Yaşar (2014). “Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi”. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 20: 209-224.
- EKİCİ, Metin (2007). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayınları.
- ELÇİN, Şükrü (2000). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdoğan, Yılmaz (Yönetmen). (2004). *Vizontele Tuuba [Film]*. İstanbul: BKM Film.
- Gökbakar, Toğan (Yönetmen). (2008). *Recep İvedik [Film]*. İstanbul: Aksoy Film.
- Gökbakar, Toğan (Yönetmen). (2009). *Recep İvedik 2 [Film]*. İstanbul: Aksoy Film.
- Gökbakar, Toğan (Yönetmen). (2010). *Recep İvedik 3 [Film]*. İstanbul: Aksoy Film.
- Gökbakar, Toğan (Yönetmen). (2013). *Celal ile Ceren [Film]*. İstanbul: Çamaşırhane Film.
- Gökbakar, Toğan (Yönetmen). (2014). *Recep İvedik 4 [Film]*. İstanbul: Çamaşırhane Film.
- GÖKMEN, Mustafa (1989). *Türk Sinema Tarihi ve Eski İstanbul Sinemaları*. İstanbul: Denetim Ajans Basımevi.
- GÖRKEM, İsmail (2006). “Anadolu Ağıtlarının Mizahî Karakteri Hakkında Bir Değerlendirme”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20: 153-168.
- İrmak, Çağan (Yönetmen). (2005). *Babam ve Oğlum [Film]*. İstanbul: Avşar Film.
- İrmak, Çağan (Yönetmen). (2008). *İssız Adam [Film]*. İstanbul: Most Prodüksiyon.
- KARADEMİR, Emine Özgür (2015). “Türk Sinemasında Güldürü: İlyas Salman Örneği”. Yüksek Lisans Tezi. Lefke, Lefke Avrupa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü.
- KARAHANOĞLU, Işıl (2007). “1950 – 1970 Yılları Arasında Türk Sinemasının Temel Özelliklerinin Oluşmasını Sağlayan Toplumsal, Ekonomik, Siyasi, Kültürel Etkenler ve Bunların Türk Sinema Tarihindeki Yeri”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- KARATEKİN, Türkşan (1998). “Başlangıçtan Günümüze Türk Sinemasına Genel Bir Bakış”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KAYA, Doğan (2007). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KILIÇ, Çiğdem (2009). “Ortaoyunu ve Karagöz Metinlerinde Kullanılan İlençler, Sitem Sözlere, Aşağılamalar”, *Acta Turcica*. 2: 91-100.
- Kırmızıgül, Mahsun (Yönetmen). (2010). *New York'ta Beş Minare [Film]*. İstanbul: Boyut Film.
- Kırmızıgül, Mahsun (Yönetmen). (2015). *Mucize [Film]*. İstanbul: Boyut Film.
- NESİN, Aziz (1973). *Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı*, İstanbul: Akbaba Yayınları.
- ONARAN, Alim Şerif (1995a). *Türk Sineması Cilt 1*. İstanbul: Kitle Yayınları.
- ONARAN, Alim Şerif (1995b). *Türk Sineması Cilt 2*. İstanbul: Kitle Yayınları.
- ÖRNEK, Sedat Veyis (2014). *Türk Halkbilimi*. Ankara: Bigesu Yayınları.
- ÖZDEMİR, Nebi (2012). *Medya Kültür ve Edebiyat*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- ÖZGÜÇ, Ağâh (1990). *Başlangıçtan Günümüze Türk Sinemasında İlkler*. İstanbul: Yılmaz Yayınları.
- ÖZGÜÇ, Ağâh (1993). *100 Filmde Başlangıçtan Günümüze Türk Sineması*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ÖZÖN, Nijat (1984). *Sinema Uygulayımı, Sanatı, Tarihi*. Ankara: Hil Yayınları.
- ÖZTÜRK, Serdar (2009). “Kültür Emperyalizmi ve Modernleşme Kuramları Açısından Türkiye’de Sinema Üzerine Notlar”. *Kebikeç Dergisi*. 27: 157-182.
- SCOGNAMİLLİO, Giovanni (2014). *Türk Sinema Tarihi*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- SEVİNÇ, Zeynep (2013). *Yeni Türk Sineması: 200 Sonrası Türk Sinemasına Sosyolojik Bir Bakış*, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SEVİNÇ, Zeynep (2014). “2000 Sonrası Türk Sinemasına Üzerine Yapısal Bir İnceleme”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 40: 97-118.
- Sorak Ömer Faruk ve Erdoğan Yılmaz (Yönetmen). (2001). *Vizontele [Film]*. İstanbul: BKM Film.

- Sorak, Ömer Faruk (Yönetmen). (2004). *G.O.R.A. [Film]*. İstanbul: BKM Film.
- SUNAL, Ali Kemal (2001). *TV ve Sinemada Kemal Sunal Güldürüsü*. İstanbul: Om Yayınevi.
- TECİMER, Ömer (2005). *Sinema Modern Mitoloji*, İstanbul: Plan B Yayınları.
- TEKSOY, Rekin (2005). *Sinema Tarihi Cilt 1*, İstanbul: Oğlak Yayınları.
- UCA, Alaattin (2004). “Türk Toplumunda Ad Verme Geleneği”. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 20: 145- 150.

İnternet Kaynakları

- <http://tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/7525/mc-dandik> (26.09.2017)
- <http://www.antalyaff.com/kurumsal/> (25.05.2017).
- <http://www.azizmsanat.org/2016/05/25/turk-sinemasinda-komedi-selin-suar/>
(30.01.2017).
- <http://www.cnnturk.com/fotogaleri/kultur-sanat/sinema/tum-zamanlarin-en-cok-gise-yapan-50-turk-filmi?page=1> (15.04.2017).
- http://www.imdb.com/help/show_leaf?votestopfaq&ref_=hlp_brws
- http://www.medyatava.com/haber/2012-de-turk-sinemasinin-en-leri_84340 (26.09.2017)
- <http://www.milliyet.com.tr/turk-sinemasini-----de-zirve-yapti--sinema-1044540/>
(31.01.2017) .
- <http://www.sinematurk.com/film/46609-sag-salim/> (26.09.2017)
- <http://www.sinematurk.com/film/49799-mc-dandik/> (26.09.2017)
- <http://www.sinematurk.com/gise/gelmis-gecmis/yerli?yil=2001> (25.09.2015).
- <http://www.tsa.org.tr/arama/kelime/1/a/11/30/2,DESC> (10.03.2017).
- <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2213/vizontele> (18.08.2017).
- <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2342/gora> (18.08.2017).
- <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2364/vizontele-tuuba> (18.08.2017).
- <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2462/babam-ve-oglum> (18.08.2017).
- <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2483/kurtlar-vadisi-irak> (18.08.2017).
- <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2648/recep-ivedik> (18.08.2017).
- <http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2664/arog> (18.08.2017).

<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2670/issiz-adam>
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2802/recep-ivedik-2> (18.08.2017).
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/3053/eyyvah-eyvah-2> (18.08.2017).
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/3097/new-york-ta-bes-minare> (18.08.2017).
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/3149/recep-ivedik-3> (18.08.2017).
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/3332/sag-salim> (26.09.2017)
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/3333/fetih-1453> (18.08.2017).
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/3378/evim-sensin>
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/3435/celal-ile-ceren> (18.08.2017).
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/7501/dugun-dernek> (18.08.2017).
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/7562/recep-ivedik-4> (18.08.2017).
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/7566/eyyvah-eyvah-3> (18.08.2017).
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/7825/mucize> (18.08.2017).
<http://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/8323/dugun-dernek-2> (18.08.2017).
https://tr.wikipedia.org/wiki/2000%27lerin_T%C3%BCrk_filmleri (21.09.2015).
https://tr.wikipedia.org/wiki/2010_yap%C4%B1m%C4%B1_T%C3%BCrk_filmleri
(26.09.2016).
https://tr.wikipedia.org/wiki/2011_yap%C4%B1m%C4%B1_T%C3%BCrk_filmleri
(02.03.2017).
https://tr.wikipedia.org/wiki/2014_yap%C4%B1m%C4%B1_T%C3%BCrk_filmleri
(05.03.2017).
https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_2008_y%C4%B1n%C4%B1nda_g%C3%B6sterime_giren_filmlerin_haslat_listesi (20.09.2015).
<https://www.haberler.com/2012-de-sinema-izleyicisi-sayisi-3-milyon-azaldi-4151013-haberi/> (26.09.2017)
<https://www.si.com/film/220791/mc-dandik> (26.09.2017)
<https://www.sinemalar.com/film/195248/sag-salim> (26.09.2017)

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : **Ahmet Zahit ERBAŞ**
Uyruğu : **T.C.**
Doğum Tarihi ve Yeri : **23.01.1988**
e-posta : ahmetzahiterbas@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	C.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı bölümü	2009
Yüksek Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	devam

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2010	MEB	Öğretmen

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı KPDS () ÜDS () TOEFL () IELTS ()